

Yıl: 27 • Cilt: 28
Sayı: 2026/1

ISSN 1302-9215

FİTR

ANKARA BAROSU FİKRİ MÜLKİYET VE REKABET HUKUKU DERGİSİ

FMR

FİKRİ MÜLKİYET VE REKABET HUKUKU DERGİSİ

Yıl:27 Cilt:28

Ankara Barosu yayınıdır

FMR

JOURNAL OF INTELLECTUAL PROPERTY AND COMPETITION LAW

Year:27 Volume:28

published by *Ankara Bar Association*

İletişim Adresi | Contact

Ankara Barosu Başkanlığı
Atatürk Bulvarı No: 40 Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhiye-ANKARA /
TÜRKİYE T 0312 416 72 00 F 0312 416 72 80
www.ankarabarusu.org.tr
fmr@ankarabarusu.org.tr

Kapak Tasarımı | Book Cover design

Av. Kerem Ali ŞENER

Dizgi ve Mizanpaj | Typesetting & Layout design

Av. Kerem Ali ŞENER

Basım Tarihi | Printing date

2026

Baskı Adedi | Print run

100

Baskı ve Cilt | Printing and Bookbinding

Poyraz Ofset Matbaacılık
Sertifika No: 49893
www.poyrazofset.com.tr

Yayının Adı | Publication Name

FMR Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
© 2026 Ankara Barosu Başkanlığı. Tüm Hakları Saklıdır.
Dergide ileri sürülen görüşler yazarlarına aittir.

ISSN 1302-9215

Yayın Türü ve Şekli | Publication Type

FMR, Fikir ve Sanat Eserleri, Sınai Mülkiyet, Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku ile ilgili makaleler, ulusal ve uluslararası kararlar ve diğer ürünleri sunan, üç ayda bir yayımlanan, yerel süreli dergidir.
FMR is published quarterly during the calendar year and present articles, national and international decisions and other materials in the fields of Copyrights, Industrial Property, Unfair Competition and Antitrust Problems.

Yayın Sahibi Ankara Barosu Başkanlığı adına | Owner on behalf of Ankara Bar Association

Av. Mustafa KÖROĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü | Managing Editor**Koordinatör Yönetim Kurulu Üyesi | Coordinator Board Member****Genel Yayın Yönetmeni | Editor in Chief**

Av. Osman Umut KARACA, LL.M.

Yayın Kurulu | Editorial Board

Av. Zeynep Çağla ÜSTÜN

Av. Güray BALIKTAY

Av. Nazife Yaprak YURTSEVEN

Av. Başak AKGÜN AKİL

Av. Ezgi Çiğdem YILDIRIM

Av. Işıl Özge TAN

Av. Hilmi Arda AYDIN

Av. Zeynep Doğa İNAL

Av. Gökhan ERGÜL

Av. Hatice İnci TURAN

Editör | Editors

Av. Zeynep Doğa İNAL

Av. Hatice İnci TURAN

Av. Işıl Özge TAN

Av. Başak AKGÜN AKİL

FMR
FİKRİ MÜLKİYET VE REKABET HUKUKU
DERGİSİ
YAYIN İLKELERİ

1. Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiği takdirde FMR Dergisi bütün yayın hakkına sahiptir. Ankara Barosu Başkanlığının izni olmadan yazılar başka yerde yayımlanamaz.
2. FMR'nin yazı dili Türkçedir. Yabancı dildeki yazılar da Türkçe çevirileri ile birlikte yayımlanmaktadır. İster Türkçe ister yabancı dilde yazılmış olsun yazıların Türkçe ve İngilizce başlıkları ile, 150 sözcüğü geçmeyen Türkçe ve İngilizce özetlerinin yazının sonuna eklenerek yayıma hazır şekilde gönderilmesi gerekmektedir. Türkçe ve İngilizce anahtar sözcüklerin de eklenmesi yazarın tercihindedir.
3. Yazılar "Microsoft Word" programında (.doc) kaydedilmiş (yazı tipi Times New Roman, 12 punto, normal stil) olarak **fmr@ankarabarusu.org.tr** adresine gönderilmelidir. Dipnotların ve internet kaynakları için erişim tarihinin sayfa altında gösterilmesi gerekmektedir.
4. Dergiye gönderilen yazıların yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu, yazarın e-mail ile gönderilen biçimiyle "baskıya" verdiği kabul edilir. Yazı teslim edildikten sonra baskı düzeltmeleri için ayrıca yazara gönderilmeyecektir. Bu nedenle yazım yanlışlarının olağanın dışında bulunması ve biçimsellik ölçülerine uyulmaması, yazının geri çevrilmesi için yeterli görülecektir.
5. Makale yazarına ait iletişim bilgileri (**ad, soyad, ünvan, iletişim adresi, güncel e-posta adresi, cep telefonu**) makalenin son sayfasına nizami bir şekilde eklenmelidir. Makaleyi gönderen yazarın ismini yazmaması/ unutmaması durumunda makalesi yayımlanmayacaktır.
6. Makale yazarı telif ücreti ödenmeyeceğini kabul etmiştir. Yazısı yayımlanan yazarların belirtmiş oldukları adreslerine yazılarının yayımlandığı FMR Dergisinden iki adet ücretsiz gönderilecektir.
7. Dergide çıkan yazılara atıf yapmak isteyenler "FMR" rumuzunu kullanabilirler.

İÇİNDEKİLER

BAŞKAN'IN KÖŞESİ	X
Av. Mustafa KÖROĞLU	
SUNUŞ.....	❧ XII
Av. Zeynep Çağla ÜSTÜN	
TELİF HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN YAPAY ZEKÂNIN İLİM VE EDEBİYAT ESERLERİ NEZDİNDE DOĞURDUĞU TARTIŞMALAR: YAZARLAR, YAYINEVLERİ VE MESLEK BİRLİKLERİ YÖNÜNDEN SEKTÖREL RİSKLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	1
Av. Arb. Başak AKGÜN AKİL, LL.M.	
AVRUPA PATENT SÖZLEŞMESİ (EPC) VE SİNAİ MÜLKİYET KANUNU (SMK) KAPSAMINDA AVRUPA PATENTLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ VALİDASYON İŞLEMLERİNDE HAKLARIN YENİDEN TESİSİ	46
Uğur G. YALÇINER	
PATENT VEKİLLERİ VE MARKA VEKİLLERİ DİSİPLİN KURULU KARARLARI IŞIĞINDA VEKİLLİK MESLEK KURALLARI	71
Av. Hilmi Arda AYDIN	
TIBBİ CİHAZ SEKTÖRÜNDE UZMAN İŞGÜCÜ: REKABET HUKUKU AÇISINDAN BİR İNCELEME.....	125
Av. Begüm YAVUZDOĞAN OKUMUŞ - Av. Dicle DOĞAN	
MARKA HUKUKUNDAKİ SESSİZ KRİZ: YİDK KARARLARININ İPTALİ DAVALARINDAKİ ÇELİŞKİLER LABİRENTİ ÜZERİNE BAZI DEĞERLENDİRMELER VE OLASI ÇÖZÜM ARAYIŞLARI	143
Av. Güldeniz Doğan ALKAN - Av. Dilan Sıla KAYALICA - Av. Bengü ŞEN GÜRAKAN	
BANDROL SUÇLARI	176
Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Fikri ve Sınai Haklar Soruşturma Bürosu Cumhuriyet Savcısı Mehmet TAŞTAN	

BAŞKAN'IN KÖŞESİ

Kıymetli MeslektaŐlarım ve Değerli Okuyucular,

Günümüzde ilerlemenin, gelişmenin ve ticaret alanında gücün en önemli ölçütlerinden biri de fikrî mülkiyet haklarıdır. Sağlıklı işleyen bir rekabet ortamı; toplumun, tüketicinin, girişimcilerin menfaatlerinin aynı anda gözetildi bir düzenin olmazsa olmaz unsurudur. Bu farkındalıkla çeyrek asırdan uzun süredir faaliyet gösteren Fikrî Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Kurulumuz faaliyet alanında yapılan yenilik ve değişlikleri devamlı takip etmekte ve Fikrî Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi aracılığıyla siz değerli okurlara sunmaktadır.

Dergimizin bu sayısına değerli eserleriyle katkıda bulunan meslektaŐlarımız, yargı mensupları, bürokratlar, akademisyenler ve alan uygulayıcıları Dergimizin sahip olduğu başarılı geçmişi geleceğe taşımaktadır.

Fikrî mülkiyet alanında çalışan ya da çalışmak isteyenlerin yakından takip ettiği ve iki yılda bir yapılan marka vekilliği ve patent vekilliği sınavlarına çok sayıda hukukçu da katılmaktadır. Yine başarılı olanlar içinde hukuk fakültesi mezunlarının oranı fazladır. Bu vesileyle 2026 yılında yapılması beklenen marka vekilliği ve patent vekilliği sınavlarına katılacak adaylara da başarılar dilerim.

Başta Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Kurulu Başkanı Av. Zeynep Çağla ÜSTÜN olmak üzere, Kurul divan ve üyelerine, editörlerimize, Ankara Barosu Yayınları Merkezine ve Dergimizin hazırlanmasında emeği geçen herkese Őükranlarımı sunarım.

Av. Mustafa KÖROĞLU

Ankara Barosu Başkanı

SUNUŞ

Değerli Meslektaşlarımız ve Kıymetli Okurlar,

Fikri mülkiyet ve rekabet hukuku, günümüzde yalnızca bir uzmanlık alanı olmanın ötesine geçerek; inovasyonun yönünü, piyasa yapısını ve teknolojik dönüşümün sınırlarını belirleyen temel hukuk disiplinleri arasında yerini sağlamlaştırmaktadır. Dijitalleşmenin hız kazandığı, yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaştığı ve sektörler arası etkileşimin arttığı bu dönemde, bu iki alan arasındaki kesişim her zamankinden daha karmaşık ve belirleyici bir nitelik taşımaktadır.

Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Kurulu olarak, bu dönüşümü yalnızca takip eden değil; aynı zamanda anlamlandırın ve tartışmaya açan bir yaklaşımı benimsemekteyiz. FMR Dergisi de bu yaklaşımın en somut yansımalarından biri olarak, farklı perspektifleri bir araya getiren ve çözüm odaklı düşünce üretimini teşvik eden bir platform olma niteliğini sürdürmektedir.

Dergimizin bu sayısında; YİDK kararlarının iptali davalarında ortaya çıkan uygulama farklılıkları ve çözüm arayışlarına; Avrupa patentlerinin Türkiye'deki validasyon süreçlerinde hakların yeniden tesisine ilişkin değerlendirmelere; vekillik meslek kurallarının disiplin kurulu kararları ışığında incelenmesine; bandrol suçlarına; yapay zekânın telif hukuku bağlamında doğurduğu güncel tartışmalara ve tıbbi cihaz sektöründe uzman işgücünün rekabet hukuku bakımından değerlendirilmesine ilişkin birbirinden değerli makaleler yer almaktadır. Bu yönüyle dergimiz, hem uygulamaya temas eden hem de geleceğe ışık tutan çok boyutlu bir içerik sunmaktadır.

Her bir katkı, yalnızca mevcut hukuki çerçeveyi değerlendirmekle kalmayıp; aynı zamanda gelişen ihtiyaçlara cevap verebilecek yeni yaklaşımların da kapısını aralamaktadır. Bu bağlamda, dergimizin, fikri mülkiyet ve rekabet hukuku alanında yürütülen tartışmalara yön veren ve referans alınan bir kaynak olma hedefini güçlendirerek sürdürdüğüne inanıyoruz.

Bu sayının hazırlanmasında emeği geçen; başta Ankara Barosu Başkanı Sayın Av. Mustafa KÖROĞLU olmak üzere, Ankara Barosu Yayınları Merkezi'ne, editörlerimize, Kurul Divanımıza ve katkı sunan tüm değerli yazarlarımıza içten teşekkürlerimi sunarım.

Dergimizin bu sayısının, hem meslektaşlarımıza hem de alana ilgi duyan tüm okurlarımıza katkı sağlamasını temenni ederim.

Saygılarımla,

Av. Zeynep Çağla ÜSTÜN

Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Kurulu Başkanı

Telif Hukuku Perspektifinden Yapay Zekânın İlim Ve Edebiyat Eserleri Nezdinde Doğurduğu Tartışmalar: Yazarlar, Yayınevleri ve Meslek Birlikleri Yönünden Sektörel Riskler ve Çözüm Önerileri*

Başak AKGÜN AKİL**

* Bu makale, 24-25 Aralık 2025 tarihlerinde, İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (İLESAM) tarafından düzenlenen, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na desteklenen "Türk Dünyası İlim ve Edebiyat Sempozyumu" nun "Türk Dünyasında Yayıncılık, Telif Hakları, Yapay Zekâ ve Dijital Dönüşüm" başlıklı oturumunda tebliğ olarak sunulmuş olup, ilgili konferansın tüm tebliğleriyle birlikte ayrıca İLESAM tarafından kitaplaştırılacaktır.

** Avukat, Ankara Barosu, (av.basakakgun@gmail.com).

TELİF HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN YAPAY ZEKÂNIN İLİM VE EDEBİYAT ESERLERİ NEZDİNDE DOĞURDUĞU TARTIŞMALAR:

Yazarlar, Yayınevleri ve Meslek Birlikleri Yönünden

Sektörel Riskler ve Çözüm Önerileri

ÖZ

Eser yaratım süreci, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsan yalnızca var olmak değil, hayatta iz bırakmak ister. Hele ki, yaratıcı bir ruha sahipse, ruh artık kabına sığmaz, ölümsüzlüğü arar. Şiirler, şarkılar, masallar eşlik eder bu yolculuğa; yıldızları izler, matematik ile tanışır. İlim ve edebiyat, aklın ve kalbin iki yaratıcı kardeşidir. Bu arayışta, çağlar boyu insanoğluna pek çok materyal eşlik etmiştir. Ancak hızla gelişen dünyamız artık yapay zekâ teknolojileri ile meydana getirilen ürünlerle pek çok tartışmaya gebedir. O halde, eser yaratım süreçlerinin dönüşmeye başladığı bu tarihi dönemde dikkat ve titizlikle yanıtlanması gereken bazı önemli sorular vardır. Yapay zekâ da sahiden bir araç mıdır? Yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen ürünler hukuk nezdinde eser olarak kabul edilebilir mi? Yalnız insana bahşedilmiş “düşünen bir varlık” olma yetisi ve sahibinin “biricikliğine” eş hususiyet kavramı yapay zekâ mahsullerinde karşılığını bulabilir mi? Böyle bir durumda eser ve hak sahipliği söz konusu olur mu? Madalyonun diğer yüzünü çevirdiğimizde bu süreçte gerçek eser ve hak sahiplerine ait eserlerin yapay zekâyı eğitmek için kullanılması ne gibi ihlalleri beraberinde getirir? Akademik çalışmalar ve etik kavramları bu süreçten nasıl etkilenir? Yaratım ve intihal kavramlarının karışması an meselesi midir? Bu ve anılanlarla sınırlı kalmaksızın daha pek çok soru işareti yapay zekâ mahsullerinin sektörde dinamiğini oluşturmaktadır. Bu soruların cevapları her ne olursa olsun, geleceğe yön vereceği aşikârdır. O halde, gerek uluslararası hukukta, gerekse iç hukukumuzda teknolojinin gerisinde kalan kanunlarımız regülasyon döneminde bize ruhunu ve lafzını bir kez daha hatırlatmalıdır. Bu çalışma, yapay zekâ tartışmalarının tam

ortasında, fikir ve bilim dünyasına katkı sunabilmek amacıyla kaleme alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Telif Hukuku, eser, ilim ve edebiyat eserleri, hususiyet, yapay zekâ, eser sahipleri, hak sahipleri, intihal.*

**DISCUSSIONS ARISING FROM ARTIFICIAL INTELLIGENCE
FROM A COPYRIGHT LAW PERSPECTIVE IN THE
CONTEXT OF
LITERARY AND SCIENTIFIC WORKS:
Sectoral Risks and Proposed Solutions
From the Perspective of Authors, Publishers, and Professional
Associations
ABSTRACT**

The process of creating works is as old as human history. Humans want not only to exist but also to leave a mark on life. Especially if they have a creative spirit, that spirit can no longer be contained and seeks immortality. Poems, songs, and fairy tales accompany this journey; they observe the stars and encounter mathematics. Science and literature are two creative siblings of the mind and heart. Throughout the ages, many materials have accompanied humanity in this quest. However, our rapidly developing world is now ripe for debate with products created using artificial intelligence technologies. Therefore, in this historic period when the process of creating works is beginning to change, there are some important questions that need to be answered with care and diligence. Is artificial intelligence truly a tool? Can products created through artificial intelligence be considered works of art in the eyes of the law? Can the concept of “thinking being,” a trait granted only to humans, and the concept of “uniqueness” of the owner find their counterpart in the products of artificial intelligence? In such a situation, does the issue of authorship and copyright arise? On the flip side, what violations does the use of works belonging to the actual authors and copyright holders to train artificial intelligence entail? How are academic studies and ethical concepts affected by this process? Is the confusion between the concepts of creation and plagiarism imminent? These and many other questions, not limited to those mentioned, shape the dynamics of artificial intelligence products in the industry. Whatever the answers to these questions may be, it is clear that they will shape the future. Therefore, our laws, which lag behind technology both in international law and in our domestic law, should

remind us once again of their spirit and letter during the regulation period. This study was written with the aim of contributing to the world of ideas and science, right in the middle of the artificial intelligence debate.

Keywords: *Copyright Law, work, literary and scientific works, characteristic of its author, artificial intelligence, authors, rights holders, plagiarism.*

I. GİRİŞ

Fikri Mülkiyet Hukuku, fikri emekten yararlanarak yaratıcı çabayı korumayı amaçlayan hukuk dalıdır.^[1] Kılıçoğlu, Fikri Mülkiyet kavramındaki “mülkiyet” sözcüğünün “aidiyeti”, “sahipliği”, düşünen bir kişinin yarattığı sonuç üzerindeki hak sahipliğini ifade etmek üzere kullanıldığını belirtir ve buradaki düşüncenin onu yaratana ait olmasını, bir başka deyişle, *fikir sahipliğinin* kastedildiğini vurgular.^[2] Bu kapsamda, “ilim ve edebiyat eserleri” özelinde inceleyeceğimiz fikri mülkiyet haklarının amacının eser sahiplerine ait “hususiyeti” korumak olduğu, nitekim bu doğrultuda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun eser sahiplerine münhasır haklar sağlamak ve bu hakların korunmasını güvence altına almak için kaleme alındığı aşikârdır. Hızla gelişen teknoloji dünyasında, yapay zekâ araçları her ne kadar herkesin erişebileceği, hiçbir özel bilgi ve donanım gerektirmeyen “bir çeşit hızlı ansiklopedi” olarak lanse edilse de, telif hukuku nezdinde doğurduğu tartışmalar görüldüğü kadar masum değildir. Nitekim, “herkesçe meydana getirilebilen bu mahsuller” fikri mülkiyet hukuku esaslarına temelinden aykırılık teşkil etmektedir. O halde regülasyon döneminde, eser sahiplerinin ve hak sahiplerinin haklarını bilinmesi, bu hakların sınırlarının hukuk ve etik tartışmaları ışığında hassasiyetle çizilmesi her zamankinden de önemlidir.

II. İLİM VE EDEBİYAT ESERLERİ YARATIMINDA TARİHSEL SÜREÇ VE YAPAY ZEKÂNIN KULLANILMAYA BAŞLANMASI

İnsanoğlunun eser yaratımıyla tanışması, hayatta iz bırakma çabası, insanlık tarihine eşittir. Öyle ki, “sözlü dönem” olarak adlandırılan, yazının icadı öncesi yıllarda dahi destanların, şiirlerin, masalların, mitolojik anlatımların, törenlerin, duvarlardaki resimlerin tarihte yerini bulduğu bilinir. O dönemlerde sözlü anlatım aracı olan dil, hayvan kanı, eller, hayvan kemikleri ve neviden pek çok materyal anlatımın aracı olarak

[1] İlhami Güneş, *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku 2. Baskı (Seçkin Yayınları, 2015), 17.*

[2] Ahmet Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar 3. Bası (Turhan Kitabevi, 2017), 2.*

süje rolünü oynamıştır. Akabinde, tarihte bilinen, M.Ö. 3500 yılına ait olduğu düşünülen ilk yazılı metin, “Kish Tablet” bir tür alfabe olarak tarihteki yerini almıştır. Böylece, insan, kendini artık yazı ile de ifade edebilme ve yaşadıklarını gelecek kuşaklara aktarabilme iradesini ortaya koymuştur. 1440 yılında, Johannes Gutenberg’in modern matbaayı icat etmesiyle birlikte kişisel çabadan yayıncılık sürecine adım atmıştır. Tarihte bilinen en eski modern kalem 1630 yılına ait olmakla birlikte, evvelinde de aynı amaca hizmet eden çeşitli araçların yazım sürecine dahil olduğu düşünülmektedir. 1868 yılında, Christopher Latham Sholes tarafından modern daktilonun icat edilmesi ile artık kişisel eser üretimleri hızlanmaya başlamış, 1974 yılında da, ABD’de Altair isimli ilk kişisel bilgisayar üretilmiştir. Eser üretim ve yazım sürecinde her biri oldukça önemli basamaklar olan bu yıllar, her dönemde “Yazı bitiyor mu?” tartışmalarını da beraberinde getirmiştir ancak hiçbirinin yarattığı tartışmalar yapay zekânın getirdikleri kadar hızlı ve hazırlıksız olmamıştır. Peki, yapay zekâ, eser yaratım süreçlerinin neresinde rol almaktadır, yapay zekâ kalem gibi insan kullanımına mahsus bir araç mıdır, yoksa insan, yapay zekâyı eğiten sınırsız bir kaynak mıdır?

Bu tartışmalar dönedursun, yapay zekâ zaman çizelgesine baktığımızda aslında her şeyin dünden bugüne olmadığını görürüz. Öyle ki, “Türkiye-AI” isimli sayfada yayınlanan yapay zekâ zaman çizelgesi incelendiğinde, yapay zekânın doğuşunun 1943-1956 yıllarına dek dayandığı görülmektedir. Alan Turing’in, 1950’li yıllarda kaleme aldığı bir makalesinde düşünen makineler yaratma olasılığı hakkında düşüncelerini ortaya koyduğu bilinmektedir. Yine, 1956 yılında, John McCarthy tarafından, Dartmouth Konferansı’nda “yapay zekâ” teriminin ortaya atıldığı, kendisinin bu ifadenin isim babası olduğu söylenmektedir. 1956-1974 yılları arasında sıklıkla tartışılan yapay zekâ, 1974-1980 yıllarına gelindiğinde duraklamaya başlar. 2012 yılından başlayarak günümüze gelinen dönemde ise teknolojik gelişmeler artık hukuki düzenlemelerin oldukça ilerisindedir.^[3]

Bu noktada, yapay zekânın günümüz tartışmalarında mihenk taşlarını oluşturan bazı önemli konu başlıklarını incelemek faydalı olacaktır.

[3] “Yapay Zeka Zaman Çizelgesi”, TRAI, Erişim Tarihi: 28/04/2025, <https://turkiye.ai/yapay-zeka-zaman-cizelgesi/>.

1954 yılında, İngiltere’de, Christopher Strachey isimli bir bilgisayar mühendisi, Manchester Mark I bilgisayarı için yazmış olduğu algoritma ile “Love Letter Machine” isimli yapay zekâ modeli denemesi ile bilgisayar tarafından aşk mektupları üretilmesini sağlamıştır. Bu üretim, “yapay zekâ tarafından üretilen ilk edebi eser” olma niteliğini haizdir. Mektup, “Canım Sevgilim/ Sen benim tutkulu duygudaşımın./Sevgim tutkulu arzuna merakla tutunuyor./Sevgim kalbini özlüyor./Sen benim hüznümlü sempatisin: şefkatli beğenim.” satırlarını ve “M.U.C.” imzasını taşıyor.^[4] 1980’ler’de ABD’de, Ray Kurzweil’in geliştirdiği yazılımın, veri tabanına yüklenmiş örnek şiirlerden, şairlerin kelimeleri ve kelime dizilerini nasıl kullandıklarına dair dil analiziyle daha önce olmayan “yeni” şiir kıtaları yazdığı bilinmektedir.^[5] 2016 yılında ABD’de, Benjamin isimli yapay zekâ modeli, onlarca bilim kurgu filminin senaryolarıyla eğitilerek, oyuncu yerleşimleri, tema, diyalog dahil, “Sunspring” isimli yepyeni bir senaryo oluşturmuştur. Bu senaryo, yapay zekâ ile üretilen ilk film senaryosu niteliğindedir.^[6] Yine, 2016 yılında ABD’de, yapay zekâ tarafından meydana getirilen, ilk “tarzında” besteler ortaya çıkmış; Sony’nin Flow Machines projesi The Beatles tarzında “Daddy’s Car” adlı bir şarkı bestelemiş, insan söz yazarlarıyla iş birliği yaparak yapay zekâ destekli pop şarkılar üretilmiştir.^[7] 2017 yılında, Çin Halk Cumhuriyeti’nde, yapay zekâ tarafından ilk şiir kitabı: “Sunshine Misses Windows” üretilmiş; Little Ice isimli yapay zekâ, 1920’den bu yana yayınlanan 500’den fazla

[4] “Strachey Love Letter Algorithm”, Wikipedia, Son Değişirme: 12/11/2025, Erişim Tarihi: 05/12/2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Strachey_love_letter_algorithm.

[5] “Ray Kurzweil’s Cybernetic Poet: How It Works”, Kurzweil Cyberart Technologies, Erişim Tarihi: 05/12/2025, https://www.kurzweilcyberart.com/poetry/rkcp_how_it_works.php.

[6] “Sunspring”, Wikipedia, Son Değişirme: 05/02/2025, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://en.wikipedia.org/wiki/Sunspring/>.

[7] “Daddy’s Car, A Song Composed by Artificial Intelligence Created to Sound Like The Beatles”, Flow Machines, 22/03/2016, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://www.flow-machines.com/history/press/daddys-car-song-composed-artificial-intelligence-created-sound-like-beatles/>.

şairin eserlerini öğrenip, analiz ederek 2760 saat içerisinde 10.000'den fazla şiir yazmıştır.^[8] 2018 yılında, ABD'de bu kez yapay zekâ tarafından ilk roman: “1 the Road” üretilmiş; Ross Goodwin, yaptığı yolculuk esnasında arabasına bağladığı kamera (Görüntüleri öğretiyor.), mikrofon (Sesleri tanıyor.) ve GPS (Konum bilgileri alıyor.) sayesinde aldığı verileri bilgisayara yükleyerek, Jack Kerouac'a ait “On The Road” isimli esere benzer bir roman ortaya koymuştur.^[9] 2020 yılında, ABD'de, yapay zekâ tarafından ilk çocuk kitabı: “Bob The Robot” meydana getirilmiş; insan ve yapay zekâ (GPT-3) ortaklığı ile üretilen bu eserin %80'i yapay zekâ tarafından oluşturulmuştur.^[10] 2021 yılında, Finlandiya'da, yapay zekâ tarafından şiir kitabı: “Aum Golly – Yapay Zeka Tarafından İnsanlık Üzerine Şiirler” üretilmiştir. Yapay zekâ tarafından yazılan insanlık üzerine şiirlerden oluşan kitapta yer alan elli beş şiir, GPT-3 tarafından yirmi dört saat içinde yazılmış; Aum Golly – 2 ise 2023 yılında ChatGPT tarafından on iki saatte yazılarak, Midjourney aracılığıyla illüstre edilmiştir.^[11]

2023 yılında, ABD'de, yapay zekâ tarafından üretilen, insan tarafından (Leny Flank) editörlüğü yapılan şiir kitabı: “The Soul Of A Machine” Red and Black Publishers tarafından yayınlanmıştır.^[12] 2025, Japonya'da, yapay zekâ tarafından üretilen, yayımlanmış “Kompozisyonel Düzenleme: Sinir Ağı Genelleştirmesini Geliştirmede Beklenmedik Engeller” başlıklı “ilk hakemli bilimsel yayın” akademik tartışmalara damgasını vurmuştur.

-
- [8] “First AI-authored collection of poems published in China”, People's Online, 31/05/2017, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://en.people.cn/n3/2017/0531/c90000-9222463.html>.
- [9] “An ai and artist go on the road. “The idea was wrote a novel with a car.”, CBC, 12/10/2018, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://www.cbc.ca/radio/spark/409-1.4860495/an-ai-and-an-artist-go-on-the-road-the-idea-was-to-write-a-novel-with-a-car-1.4860760>.
- [10] “Bob The Robot: Exploring the Universe - A Cozy Bedtime Story Produced by Artificial Intelligence”, Amazon, 23/08/2020, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://www.amazon.com/Bob-Robot-Exploring-Artificial-Intelligence-ebook/dp/B08GL2YWGY>.
- [11] “About”, Aum Golly, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://aumgolly.com/about/>.
- [12] “The Soul of a Machine: Poetry From an Electronic Artificial Intelligence, Written by a Machine, and Edited by a Human”, Amazon, 06/03/2023, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://www.amazon.com/Soul-Machine-Electronic-Artificial-Intelligence/dp/1610011570>.

The AI Scientist-v2 isimli yapay zekâ, konu ile ilgili bilimsel hipotezi ortaya atmakla kalmamış; hipotezi test etmek için deneyler önermiş, bu deneyleri gerçekleştirmek için gerekli kodları yazmış, deneyleri yürütmüş, verileri analiz etmiş, verileri şekillerle göstermiş, nihayetinde başlıktan son referansa kadar tüm biçimlendirme dahil insan müdahalesi olmadan yayını oluşturmuştur.^[13] 2025 yılında, ABD’li bilim kurgu yazarı Tim Boucher, çeşitli yapay zekâ araçları marifetiyle bir yıldan kısa bir zaman diliminde yüz kitap yazdığını açıklamıştır. Yazıda, Boucher’ın “Yapay zekânın yaratıcı işlerin yerine geçeceğine yönelik popüler düşüncenin aksine, yapay zekâyı yeteneklerimizi ve kapasitemizi arttıracak güçlü bir araç olarak görüyorum.” ifadelerine yer verildiği görülmektedir.^[14]

Tüm bu gelişmeler bir yana, ABD’de, Yazarlar Birliği (The Authors Guild), 30 Haziran 2023 tarihinde yapay zekâ şirketleri OpenAI, Alphabet, Meta, Stability AI, IBM ve Microsoft’a açık mektup ile çağrıda bulunmuş, aralarında Dan Brown gibi ünlü yazarların da bulunduğu 15.000’den fazla yazar, mektubun altına imzasını atmıştır. Sektörel hassasiyetlere dikkat çeken mektup içeriğinin göze çarpan başlıkları ise şu şekildedir: “Üretken yapay zekâ teknolojileri, varlıklarını yazılarımıza borçludur! Bu teknolojiler dilimizi, hikâyelerimizi, tarzımızı ve fikirlerimizi taklit ediyor ve tekrarlıyor! Yazılarımızı kullanmamız karşılığında bize tazminat ödemeniz gerekir; çünkü yazılarımız olmasaydı yapay zekâ sıradan ve son derece sınırlı olurdu! Çalışmalarımızı temel alan vasat, makine tarafından yazılmış kitaplar, öyküler ve gazetecilik ürünleri piyasayı doldurarak mesleğimize zarar verme tehdidi oluşturmaktadır! Son on yılda yazarların gelirleri yüzde kırk oranında azalmıştır! AI’ın ortaya çıkması, yazarların

[13] “The AI Scientist Generates its First Peer-Reviewed Scientific Publication”, Sakana.AI, 12/03/2025, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://sakana.ai/ai-scientist-first-publication>.

[14] “Yapay zeka yardımıyla bir yıldan kısa sürede 100’e yakın kitap yazdı”, TRT, Erişim Tarihi: 30/11/2025, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yapay-zeka-yardimiyla-bir-yildan-kisa-surede-100e-yakin-kitap-yazdi-769583.html>.

mesleğinden geçimini sağlamasını imkânsız kılmasa da, daha da zor hale getirecek bir denge bozma tehdidi oluşturmaktadır! Üretken AI programlarımızda telif hakkına sahip materyallerimizi kullanmak için izin alın! Geçmişte ve şu anda eserlerimizi kullandığınız için yazarlara adil bir şekilde tazminat ödeyin! AI çıktıları mevcut yasalarca ihlâl teşkil etsin ya da etmesin, eserlerimizin AI çıktılarında kullanılması için yazarlara adil bir şekilde tazminat ödeyin!”^[15]

Yine, aynı şekilde 1 Nisan 2024 tarihinde, aralarında Aerosmith, Bob Marley’in mirasçıları, Billie Eilish, Katy Perry, Nicki Minaj gibi ünlü isimlerin de yer aldığı pek çok sanatçı yapay zekâ şirketlerine “Müziği Değersizleştirmeyi Bırakın!” başlıklı açık mektup ile çağrıda bulunmuştur. Mektupta, “Sorumsuzca kullanıldığında AI, gizliliğimizi, kimliklerimizi, müziğimizi ve geçim kaynaklarımızı koruma becerimiz için büyük tehditler oluşturmaktadır! En büyük ve en güçlü şirketlerden bazıları, izniniz olmadan, AI modellerini eğitmek için çalışmalarımızı kullanıyor! Bu çabalar doğrudan insan sanatçıların çalışmalarını, sanatçılara ödenen telif hakkı havuzlarını önemli ölçüde sulandıran büyük miktarlarda yapay zekâ tarafından yaratılmış “sesler” ve “görüntüler” ile değiştirmeyi amaçlamaktadır! Geçimlerini sağlamaya çalışan pek çok müzisyen, sanatçı ve söz yazarı için bu bir felâket olacaktır! Kontrol edilmediği takdirde AI, işimizin değerini düşürecek ve bunun karşılığında adil bir şekilde ücret almamızı engelleyecek bir düşünüş sürecini başlatacaktır!” gibi çarpıcı ifadeler yer almaktadır.^[16] Ülkemizde de, meslek birlikleri öncelikle yapay zekânın kullanımını önlemeye, şayet mümkün olmayacaksa da hukuki zeminini en sağlıklı biçimde oluşturabilmeye ilişkin çalışmalarını sürdürmekte, regülasyon dönemine ilişkin önlemler almaktadır.

Günümüzde, yapay zekânın bireysel kullanımı da hayli artmıştır. Öyle

[15] “Authors Guild Open-Letter to Generative AI Leaders”, The Authors Guild, 30/06/2023, Erişim Tarihi: 05/12/2025, <https://authorsguild.org/app/uploads/2024/09/Authors-Guild-Open-Letter-to-Generative-AI-Leaders.pdf>.

[16] “200+ Artists Urge Tech Platforms: Stop Devaluing Music”, Artist Right Alliance, 01/04/2024, Erişim Tarihi: 27/04/2025, <https://artistrightsnow.medium.com/200-artists-urge-tech-platforms-stop-devaluing-music-559fb109bbac>.

ki, artık hiçbir edebi yeterlilik ve birikimi bulunmayan bir kimse dahi, saniyeler içerisinde “ünlü bir şair gibi” şiir yazabilir, bu şiiri besteleyebilir, tiyatro metnine uyarlayabilir, hatta senaryoya dönüştürebilir hale gelmiştir. Kezâ, yine hiçbir bilgi ve birikimi olmayan biri, hiç bilmediği bir konuda akademik bir makale yazabilmektedir. Bilindiği üzere yapay zekâ modelleri, öğrenme ve uygulama (taklit) yolu ile çalışır. Peki ya insan? Bu noktada, öncelikle yapay zekânın kullanıcılarına neler vaad ettiğini ve söz konusu vaadlerin doğurduğu tartışmaları incelemek gerekir.

A. Edebiyat Eserleri Bakımından:

Yapay zekâ modelleri, günümüzde kullanıcılarına dakikalar içerisinde şiir, hikâye, roman, senaryo, tiyatro metni oluşturabilme imkânı sunmaktadır. Bu noktada artık hiçbir birikim, üslup, kabiliyet yahut deneyimi bulunmayan bir kişi dahi ilim ve edebiyat ürünü meydana getirebilmektedir. Dahası, artık yapay zekâ ile oluşturulan içerik, görsel üretim ve çizimler ile de desteklenebilmekte, yapay zekânın sunduğu dizgi ve akıllı tasarım yardımlarıyla editöryal işlemleri illüstrasyonu tamamlanmış bütün bir içerik oluşturabilmektedir. Üstelik, istediğimiz dilde ve dünyanın her yerinde! Dahası, metinleri psikolojik açıdan da incelemekte; satış ve pazarlama için öneriler sunmakta; yazarların çizerlere, uzmanlara, pedagoğlara ve yayınevlerine olan ihtiyaçlarını azaltarak bireysellik imkânı tanımaktadır. Öyle ki, yapay zekâ ile birlikte, artık “akıllı yazarlık” tabirinden söz edilir olmuştur; online mecralar ve AI seslendirme yöntemi ile böyle bir tabloda fiziki baskıların ortadan kalkabileceği öngörülmektedir. Dahası, yapay zekâ ile saniyeler içerisinde işleme eser meydana getirebilmektedir.

Öte yandan, başta insanoğlunun zamandan tasarruf sağlamasına yarayan bir çeşit yeni nesil hızlı bir ansiklopedi gibi lanse edilen yapay zekânın sektörde doğurduğu tartışmalar da yadsınamayacak denli önemlidir. Her şeyden önce, insana ait kabiliyetlerin artık yarışamayacağı yeni bir sistem dönüşümünde fikri emeğe saygı ve etik hususları tartışma konusu haline gelmiştir. Üstelik, öğrenme ve uygulama (taklit) yolu ile çalışan yapay zekâ modelinin eğitildiği kaynakların kullanım izni de tartışmalıdır.

Yine, yapay zekâ marifetiyle “herkeşçe meydana getirilebilen” ve “insani his ve duygulardan arı” içerikler eserin okuyucusunda yarattığı duyguları zedelemekte, eser sahiplerinin yaratıcı dünyalarına zarar vermektedir. Bu durum, haliyle yalnız işin ekonomik boyutu ile sınırlı kalmayıp, eser sahiplerinin iç dünyalarına da zarar verecektir. Bu halde, pek az insana bahşedilmiş edebi marifet “hususiyet” tartışmaları da gündeme gelmektedir. Herkesin kolaylıkla yazar olabildiği yeni dijital dünyada eserlerin tüketim materyali haline dönüştürülmesi an meselesidir; bu durumun okur yazarlık oranlarında, dolayısıyla basımlarda düşüş riski yaşatması da beklenmektedir. Yapay zekâ araçlarının aynı prompt ile birden fazla kullanıcıya aynı sonucu verebilme ihtimâli, intihal riskini de beraberinde getirmektedir. İşin ekonomik boyutunda ise, yapay zekânın sektörde kullanım biçimine göre şairlere, yazarlara, editörlere, illüstrasyonlara, çevirmenlere, pedagoğlara, hatta yayınevlerine, dağıtımıcılara ve diğer eser türü sahip ve sektör paydaşlarına olumsuz etkiler doğuracağı öngörülmektedir. Uzun vadede bazı mesleklerin yok edilme tehdidi altında olması kaçınılmazdır. Yine, yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen ürünlerin içerik kontrolü de tartışmalar arasındadır. Psikolojik boyutta da, özellikle yapay zekâ marifetiyle gerekli titizlik ve özen gösterilmeden oluşturan çocuk kitapları etkilerini gelecek kuşaklarda ve okur yazarlık oranlarının düşmesinde gösterecektir. Hukuki tartışmalara birazdan değinilecek olmakla birlikte, hak sahipliği ve sorumluluğa ilişkin tartışmalar da yadsınamayacak kadar önemlidir.

B. İlim Eserleri Bakımından:

İlim eserleri bakımından da, yapay zekâ teknolojileri artık hiçbir akademik birikim, üslup, kabiliyet yahut deneyim gerektirmeksizin, herkesin ilim ve edebiyat ürünü meydana getirmesine imkân tanımakta; yapay zekâ ile saniyeler içerisinde, tüm kaynakları tarayarak, atıf kurallarına uygun (?) akademik bir makale, yayın, tez oluşturulabilmekte; üstelik, hiçbir dil bilmeyen bir kişi tarafından dahi tüm dünya kaynakları çok kısa bir sürede taranabilmekte ve elde edilen veri saniyeler içerisinde pek çok dile çevrilebilmektedir.

Oysa yine bu noktada da, insana ait kabiliyetlerin yarışamayacağı yeni bir sistemde fikri emeğe saygı, bilimsel etik; yapay zekâ modelinin eğitildiği kaynakların kullanım izni; bilginin kaynağının doğruluğu, atfın salahiyeti, bilimsel yayınların güncelliği uydurma kaynaklar, atıflar, yapay zekânın halüsinasyon özelliği, (Örn; Yargıtay 82. Hukuk Dairesi kararına atıf); yapay zekânın aynı prompt ile birden fazla kullanıcıya aynı sonucu verebilme ihtimâli; intihal riski; intihal raporlama programlarında yapay zekâdan yardım alınan kısımların tespiti/intihal oranlarına etkisi; akademiye kaynakların tüketilmesi (AI ürünlerinin buna dahil edilip edilemeyeceği); kullanıcılara benzer araştırma sonuçları verme ihtimali; buluşlar bakımından tartışmalar (Örn; yenilik basamağının öldürülmesi); insan, hayvan ve toplum sağlığı; kamu yararı; hak sahipliği ve sorumluluğa ilişkin hukuki tartışmalar; asıl eser sahiplerinin fikri ve ilmi küskünlük süreçleri yine yapay zekânın doğurduğu önemli tartışma konularının başlıklarını oluşturacağı öngörülmektedir.

III. TELİF HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN YAPAY ZEKÂNIN İLİM VE EDEBİYAT ESERLERİ NEZDİNDE DOĞURDUĞU TARTIŞMALAR, YABANCI MAHKEMELERE İNTİKAL EDEN ÖNCÜ DAVALAR VE TÜM BUNLARIN MEVCUT 5846 SAYILI FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU NEZDİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Hızla dijitalleşen dünyamızda yapay zekâ modellerinin hukuki regülasyonlar yapılmadan, sonuçları öngörülmeden kullanıcıların bireysel kullanımına açılması hukuken de pek çok tartışmayı beraberinde doğurmuştur. Bu noktada, yapay zekâ tarafından üretilen materyallerin “eser” olarak kabul edilebilip edilemeyeceği (hususiyet kavramı ve insan yaratımı olma koşulları); yapay zekâ tarafından üretilen materyallerin “hak sahipliğinin” kime ait olacağı (Yapay zekânın kendisine mi? Prompt’u yazan kişiye mi? Yoksa yapay zekâ modelini geliştiren kişiye mi?); yapay zekâ tarafından üretilen “gibi” materyallerin üreticisine hak sahipliği bahşedip edemeyeceği; gerçek bir eser sahibinin, herhangi bir eseri iktibas

yapılmamasına karşın, üretilen eser yine de üslup olarak o eser sahibine benziyorsa hak sahipliği ve ihlâl konularının ne şekilde değerlendirileceği; yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen üretimlerin sahibi/ yahut yapay zekâ modelinin meslek birliklerine üye olup olamayacağı; yapay zekâ marifetiyle üretilen materyalin eser vasfı; yapay zekâyı eğitmek için başkasına ait eserlerin kullanımının telif hakkı ihlâli olarak kabul edilebilip edilemeyeceği; bu durumun adil kullanım (:fair use) ya da şahsi kullanım (:personal usage) olarak kabul edilebilip edilemeyeceği; yapay zekâ tarafından üretilen materyallerde sorumluluğun kime ait olacağı (Yapay zekâ modelini geliştiren kişiye mi? Veri tabanını geliştiren kişiye mi? Yoksa kullanıcıya mı?); yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen üretimlerde intihalin nasıl belirleneceği; yapay zekânın yanlış yahut eksik atıf yapması durumu; asıl metni üslubundan tamamen farklılaştırması durumu; asıl eserde yapılan bir başka esere ilişkin atfın, yapay zekâ ile üretilen metne aktarılmaması halinde sorumluluğun kime ait olacağı; akademik tartışmalar; yapay zekâ modellerinin yasal uyumunun nasıl olacağı; yapay zekâ modeline kişilik statüsü tanınıp tanınmaması gerektiği; cezai sorumluluğun ne şekilde tesis edileceği; yapay zekâ modellerinin lisanslaması yapılmalı mı, yapılmalı ise nasıl yapılacağı; yapay zekânın eğitilmesinde kullanılan materyallerin ne şekilde kontrol edileceği gibi pek çok soru birbirini doğurarak çığ halinde hukuki tartışmaların ortasına düşmüştür.

Bu çalışmada, ülkemizde yapay zekânın ilim ve edebiyat eserleri üzerinde kullanımına ilişkin mevcut kanuni düzenlemelerin yorumu ve uluslararası mahkeme kararları ışığında ne gibi hukuki sonuçların doğacağı değerlendirilecek, regülasyon dönemine ilişkin bazı hususlara değinilmeye çalışılacaktır.

A. FSEK Nezdinde İlim ve Edebiyat Eserleri ile Yapay Zekâ Mahsullerinin Eser Olarak Nitelendirilip Nitelendirilemeyeceği:

5846 sayılı FSEK'nun "Tanımlar" başlığını taşıyan 1/B maddesinin a bendinde "eser" kavramı tanımlanmış olup, ilgili hüküm uyarınca "Sahibinin hususiyetini taşıyan, ilim ve edebiyat, musiki ve güzel sanatlar

ve sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri”nin eser olarak nitelendirilebileceği hüküm altına alınmıştır. İlgili hükümde, kanun koyucu madde metninde eser olarak korunmaya değer bir fikri ürünün taşınması gereken unsurları genel hatlarıyla açıklamış; ancak uyumsuzluk halinde eser niteliğinin tayinini yargı organlarının takdirine bırakmıştır.^[17] Böylece, zaman içerisinde ortaya çıkabilecek yeni eser türlerinin de şartların varlığı halinde hukuki korumadan yararlanmasına imkân sağlanmıştır.

Şekli şartın çerçevesini oluşturan, *numerus clausus* (sınırlı sayı) ilkesine dayanılarak kanunda sayılan eser türleri sırasıyla: ilim ve edebiyat eserleri, musiki eserler, güzel sanat eserleri ve sinema eserleridir.

Eser niteliğinde subjektif şartı oluşturan hususiyet kavramı, doktrinde Telif Hukuku’nda yenilik unsuruyla ifade olunmaktadır. Bu unsurun bir eserden söz edilebilmesi için ortada bir insan faaliyetinin bulunmasını, bu faaliyetin fikri bir faaliyet olmasını ve bu fikri faaliyetin insan zihniyle algılanabilecek şekilde iletilebilir nitelikte olmasını gerektirdiği belirtilmektedir.^[18] Eser, kendi yaratıcısının bilimsel ve sanatsal özelliğini hususiyetini yansıtan fikri bir emeğin ürünüdür.^[19]

Hirsch, hususiyet kavramının önemi, “Herkes tarafından vücuda getirilemeyen, yani bir hususiyeti haiz bulunan mahsuller himayeye layıktır ve ancak bunlara eser vasfı izafe edilebilir.”^[20] tespitleriyle vurgulamaktadır.

Güneş’e göre, “Herkesin yapabileceği ile herkesin yapamayacağı” arasındaki fark, “Bir kavgayı tanığın ifadesinden nakleden mahkeme tutanağı ile bir kavgayı kendine özgü cümleler ve teknikle anlatan Sait Faik’in arasındaki farktır. Yine Güneş, “Mahkeme tutanağı her yargıç, savcı tarafından düzenlenebilir, her avukat dilekçeler, savunmalar hazırlayabilir, bilirkişi rapor düzenleyebilir ancak bunların eser niteliği taşımaları istisnadır.” şeklinde örnekleyici bir anlatımla hususiyet kavramını açıklar.^[21]

[17] **Levent Yavuz, Türkay Alica ve Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu 1.Cilt 2.Bası (Seçkin Yayınları, 2014), 48.**

[18] **Kılıçoğlu, Sinaî Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 113.**

[19] **Güneş, Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 57.**

[20] **Ernst E. Hirsch, Fikri ve Sinaî Haklar, (Ankara AR Basımevi, 1948), 131.**

[21] **Güneş, Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, 59.**

Yargıtay 11. H.D.’nin “hususiyet” kavramına değindiği “Selvi Boylum, Al Yazmalım” kararında:

“... ”

5846 sayılı FSEK’e 21.02.2001 tarih ve 4630 sayılı Kanun ile eklenen 1/B maddesi uyarınca eser korumasının iki temel koşulu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ancak kanunda sayılan fikir ve sanat mahsullerinin eser olarak korunabilecek olması, diğeri ise, tüm eserlerin sahiplerinin hususiyetini yansıtması koşuludur. Bu anlamda önemli olan eserin çok üstün vasıflara sahip olması değil özgün ve yaratıcı bir hayal gücünün ürünü olmasıdır (Ernst Hirsch, Fikri Say, İst.-1943, s.12). Ancak ortaya çıkan mahsullerde çok yüksek bir yaratıcılık ve hayal gücü de aramamak gerekir. **Bu hususta dikkat edilmesi gerekli temel kriter, herkesin aynı eseri ortaya koyamamasıdır. Bir eserdeki “sahibinin hususiyetini yansıtma”, yani orijinallik unsuru, o eser bir başkası tarafından meydana getirilseydi aynı şekilde ve özellikte yapılmayacak olmasında gizlidir.** Senaryo eserleri yönünden hususiyeti, aynı ana kurgudan yola çıkılarak roman/senaryo yazan kişinin işlediği olaylar örgüsü, yaratılan karakter ve tiplerle o karakterlere yüklenen aksiyon ve repliklerden yola çıkılarak eserin bütünü itibariyle oluşturduğu genel izlenim ve bıraktığı intibada aramak gerekir...” değerlendirmelerine yer verilir.^[22]

Bu halde, kanunun saydığı türde bir eser meydana getirebilmenin ön koşulunun her şeyden önce hususiyet şartının varlığından geçeceği belirtilmelidir.

O halde, telif hukuku bakımından, öncelikle yapay zekâ teknolojileri ile üretilen fikri ürünün hususiyet taşıyıp taşımayacağı hususunun değerlendirilmesi gerekir. Bu hususta, ülkemizde bildiğimiz kadarıyla henüz yargıya intikal etmiş bir örnek bulunmamakla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri’nde verilen “Zarya of the Dawn”^[23] kararında ABD Telif Hakları Ofisi tarafından yapılan değerlendirmeler oldukça büyük

[22] Yargıtay 11. HD., T. 24/05/2022, E. 2020/8509 ve 2022/3996 K.

[23] ABD Telif Hakları Ofisi, 21/02/2023, Erişim Tarihi: 21/12/2025, <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf>.

önem arz etmektedir. Söz konusu olayda, Kristina Kashtova isimli yazar, kendisinin yazmış olduğu metinler için Midjourney isimli yapay zekâ modeli ile görseller oluşturmuş ve bütün olarak çizgi romanı için ABD Telif Hakları Ofisi'ne telif hakları başvurusunda bulunmuştur. Ofis, talebi ilk başta kabul etmiş ancak daha sonra yaptığı incelemelerde görsellerin yapay zekâ ile üretilmiş olması sebebiyle vermiş olduğu telif belgesini geri almıştır. ABD Telif Hakları Ofisi tarafından verilen kararda yer alan önemli tespitler şu şekildedir:

- Komutları veren kişi, üretilen görüntüleri gerçekten oluşturan kişi ve bunun arkasında beyin değildir.
- Kullanıcılar görüntüler üzerinde yeterli kontrole sahip değildir. Zira kullanıcı, aklındaki görüntüye yakın bir görsel oluşturmak için bir yıldan fazla zaman harcamıştır.
- Çıktıların kesin olarak tahmin edilememesi, yapay zekâyı diğer araçlardan farklı kılar. Zira yapay zekânın çalışma prensibi, verilen komutları parçalarına bölerek istatistiksel olarak benzer alternatifler sunmaktır.
- Komutlar emirlerden çok önerilere benzer. Bu durum tıpkı gerçek bir sanatçıya verilen talimatlara benzer. Böyle bir durumda da eser sahibi talimatı veren değil, sanatçının bizzat kendisi olacaktır.

Öte yandan, ilgili kararı mevcut iç hukukumuz uyarınca değerlendirdiğimizde, 5846 sayılı FSEK'in md.1/B-a maddesinin eser tanımına ilişkin "Sahibinin hususiyetini taşıyan" ve yerleşik Yargıtay içtihatlarının "*Herkes tarafından vücuda getirilemeyen*" açık vurgusu karşısında, yapay zekânın öğrenme, taklit metodu ile çalıştığı da göz önünde bulundurularak öncelikle "hususiyet" kavramının değerlendirilmesi gerekir. Öyle ki, yapay zekâyı verilen prompt sonucunun kişiye ait olmayı başardığı tespit edilse dahi, yapay zekâ "herkesçe meydana getirilebilme" imkânı tanıdığından, insana bahşedilen fikri biricikliği ortadan kaldıracığı düşünülmektedir.

B. İlim ve Edebiyat Eserleri Üzerinde Eser ve Hak Sahipliği, Yapay Zekâ Mahsulleri Üzerindeki Haklar Üzerine Tartışmalar:

5846 sayılı FSEK'in "İlim ve Edebiyat Eserleri" başlığını taşıyan 2. maddesi uyarınca: "Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımlarının; her nevi rakıslar, yazılı koreografi eserleri, pandomimalar ve buna benzer sözsüz sahne eserlerinin; bedii vasfı bulunmayan her nevi teknik ve ilmi mahiyette fotoğraf eserleriyle, her nevi haritalar, planlar, projeler, krokiler, resimler, coğrafya ve topoğrafyaya ait maket ve benzerleri, her çeşit mimarlık ve şehircilik tasarım ve projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarım ve projelerin" ilim ve edebiyat eseri niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Yine, ilgili madde uyarınca, "Arayüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkeler eser sayılmazlar."

Yine, FSEK'in "İşlemeler ve Derlemeler" başlığını taşıyan 6. maddesi: "Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve aşağıda başlıcaları yazılı fikir ve sanat mahsulleri işlenmedir:

1. Tercümeler;
2. Roman, hikâye, şiir ve tiyatro piyesi gibi eserlerden birinin bu sayılan nevilere bir başkasına çevrilmesi;
3. Musiki, güzel sanatlar, ilim ve edebiyat eserlerinin film haline sokulması veya filime alınmaya ve radyo ve televizyon ile yayıma müsait bir şekle sokulması;
4. Musiki aranjman ve tertipleri;
5. Güzel sanat eserlerinin bir şekilden diğer şekillere sokulması;
6. Bir eser sahibinin bütün veya aynı cinsten olan eserlerinin külliyat haline konulması;
7. "Belli bir maksada göre" ve hususi bir plan dahilinde seçme ve toplama eserler tertibi;
8. Henüz yayımlanmamış olan bir eserin ilmi araştırma ve çalışma neticesinde yayımlanmaya elverişli hale getirilmesi (İlmi bir araştırma ve

çalışma mahsulü olmayan alelade transkripsiyonlarla faksimileler bundan müstesnadır.);

9. Başkasına ait bir eserin izah veya şerhi yahut kısaltılması.

10. (Ek: 7/6/1995 - 4110/3 md.) Bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi veya herhangi bir değişim yapılması;

11. (Ek: 7/6/1995 - 4110/3 md.) Belli bir maksada göre ve hususi bir plan dahilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu ortaya çıkan (Ek ibare: 21/2/2001 - 4630/4 md.) ve bir araç ile okunabilir veya diğer biçimdeki veri tabanları (Ancak, burada sağlanan koruma, veri tabanı içinde bulunan veri ve materyalin korunması için genişletilemez) Ek ibare: 21/2/2001 - 4630/4 md.) İstifade edilen eserin sahibinin haklarına zarar getirmemek şartıyla oluşturulan ve işliyenin hususiyetini taşıyan işlenmeler, bu kanuna göre eser sayılır.” hükmünü havidir.

Bu noktada, yapay zekâ tarafından üretilen materyallerin “eser” olarak kabul edilemeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu hususta, Çin’de, Pekin İnternet Mahkemesi tarafından 2023 yılında verilen “**Li v. Liu**” kararı oldukça önemlidir. İlgili davada, davacı Li, YZ ile bir görüntü oluşturmuş ve bu görüntüyü kendisine ait sosyal medya hesabından paylaşmıştır. Davalı Liu ise, bu görüntüyü izinsiz bir şekilde kullanmıştır. Pekin İnternet Mahkemesi, Li’nin, dava konusu görseli oluştururken çeşitli müdahaleler yaptığını, parametreleri kendisinin belirlediğini ve bu sayede entelektüel birikimini aktardığını, geniş çerçevede araç olarak kullandığını belirterek bu “görselin telif korumasına haiz olabileceğine” hükmetmiştir. Bu kararda, benzer tarihlerde Amerika Telif Hakları Ofisi tarafından verilen “Zarya of ohe Dawn” kararından farklı olarak, “insan katkısının önemine” vurgu yapıldığı görülmektedir.^[24]

İlgili karar, mevcut 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

[24] Beijing Internet Court, A Civil Judgment (2023) Jing 0491 Min Chu No. 11279, 25/05/2023, Erişim Tarihi: 27/04/2025, <https://english.bjinternetcourt.gov.cn/pdf/BeijingInternetCourtCivilJudgment112792023.pdf>.

hükümleri çerçevesinde yorumlandığında, FSEK'in "İlim ve Edebiyat Eserleri" başlığını taşıyan 2. maddesinde, "Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler" in ilim ve edebiyat eserleri arasında örneklenmesi ve "İşlemeler, Derlemeler" başlıklı 6. maddesinde de, işleme eserin tanımı yapılırken "Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan" ifadesinin kullanılması karşısında, her ne kadar yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen ürünlerin FSEK'in 2. maddesinde ilim ve edebiyat eseri türleri sınırlı sayı ilkesi ile sayılsa da, "Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler" kapsamına sokulabileceği yahut 6. madde uyarınca bir tür işleme eser olarak değerlendirilebileceği bir an için düşünülse de yapay zekâ ürünleri "sahibinin hususiyetini" taşımayıp, öğrenme metoduyla çalıştığından eser vasfı taşıyamayacağı kanaatindeyim. Her ne kadar, doktrinde yabancı mahkeme kararları ışığında "yapay zekâ araç olarak kullanılıyorsa eser olabilir" görüşünü savunanlar mevcutsa da, karşı görüşüm, herkesin aynı aracı kullanabileceği ve "insana özgü yaratıcı kabiliyete" bu suretle herkesin erişebilecek olması, hususiyetin eser meydana getirilmesi sırasında doğrudan fikrî ürün üzerinde tecessüm etmesinin gerekmesi, oysa prompt'lar özel ve kişiselleştirilmiş olsa dahi bunlar üzerindeki hususiyetin eser üzerinde gerçekleşmemesi, yapay zekâ araçlarının vereceği sonuçların kesin olarak ve sadece yazılan prompt'tan kaynaklandığının söylenmesinin şu aşamada mümkün olmaması, yapay zekâ çıktılarının birebir ve doğrudan prompt'ta yazılan hususları karşılamaması, yine aynı prompt'lar girilerek farklı kişilerce aynı sonucun elde edilemeyeceğinin kesin olmaması karşısında hususiyetin bulunmayacağı ve dolayısıyla eser vasfı taşımayacağı yönündedir. Üstelik, telif hukuku, fikrin kendisini değil, ifade ediliş biçimini, yani "üslubu" korur ki; özellikle edebiyat eserleri düşün sürecinden kaleme alınışa dek sahibinin biricikliğini üzerinde taşımalıdır. Söz gelimi; bir musiki eserde sözleri gerçek kişiye ait bir şarkının bestesinde araç olarak yapay zekâyı kullandığı ayrıştırılarak örnek gösterilebilir; ancak kendiyile yek bir bütün olan edebi eserler bakımından yapay zekânın "araç" olarak kullanımı

mümkün değildir. Bu bir üretim, bir çeşitlilik olarak görülebilir; ancak eser yaratımının doğasına aykırıdır. Dahası, bu kullanım durumunun yaygınlaşması, toplum düzeyinde de düşünce ve fikir tembelliği, dil ve yaratım geriliğini de beraberinde getirir.

Bu bağlamda, eser ve hak sahipliği konusunun da ele alınması gerekmektedir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 8/1. maddesinde, “Bir eserin sahibi onu meydana getirendir.” hükmü bulunmaktadır. Eser üzerindeki haklar, devre veya ruhsata konu olmadığı veya kanunda ayrıca bir hüküm bulunmadığı durumlarda (örneğin, md. 18/2), inhisari olarak eser sahibine ait olacaktır.

İlk olarak “eser sahipliği” kavramı incelenecek olursa; FSEK sistematığında “meydana getirme” fiilinin öznesinin kural olarak “gerçek kişi” olduğu görülmektedir. Zira söz gelimi FSEK'in 18/2. maddesinde, memur, hizmetli ve işçilerin meydana getirdiği eserler üzerindeki hakların kullanım yetkisinin, bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılabilceği düzenlenmektedir. Bir başka anlatımla, eser sahipliği tüzel kişi üzerinde doğmamakta, tüzel kişiler sadece hakları kullanım yetkisine sahip olmaktadır. Bununla birlikte, FSEK'te eser sahipliğinin devredilebileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Öte yandan, her ne kadar FSEK'in 27/son maddesinde: “İlk eser sahibi tüzel kişi ise, koruma süresi aleniyet tarihinden itibaren 70 yıldır.” düzenlemesi yer almaktaysa da, anılan maddenin, hakların tüzel kişi tarafından kullanılması ihtimâlinde hakların koruma süresinin düzenlenme gayesi ile kaleme alındığı kanaatindeyim.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda, yapay zekâ tarafından üretilen bir ürünün eser sahibinin, insan yaratıcılığından arı olması sebebiyle yapay zekâ modeline ait olamayacağı; bu modelin sahibi yahut eğitim verisini sağlayan kişinin gerçek kişi olması durumunda dahi “eser ile sahip” arasındaki kişisel bağın bulunmaması yani yatırımın müelliflik ile doğrudan bir illiyet bağının bulunmaması sebebiyle bu kişilerin de eser sahibi olarak kabulünün mümkün olamayacağını düşünüyorum.

Bu noktada promp'tu yazan kişi açısından da ayrıca bir değerlendirme

yapılacak olursa, eser sahipliği “yaratma/meydana getirme” eylemine bağlı olup, prompt’lar özel ve kişiselleştirilmiş dahi olsa bunlar üzerindeki hususiyetin eser üzerinde gerçekleşmemesi, yapay zekâ araçlarının vereceği sonuçların kesin olarak ve sadece yazılan prompt’tan kaynaklandığının söylenmesinin şu aşamada mümkün olmaması, yapay zekâ çıktılarının birebir ve doğrudan prompt’ta yazılan hususları karşılamaması, yine aynı prompt’lar girilerek farklı kişilerce aynı sonucun elde edilemeyeceğinin kesin olmaması karşısında hususiyet itibariyle “eser ile gerçek kişi” bağının bulunmaması sebebiyle prompt’u yazan kişinin de eser sahibi olamayacağı kanaatindeyim. Zira, tartışma özellikle ilim ve edebiyat eserleri bakımından değerlendirildiğinde, bir ilim ve edebiyat eserinin üretilmesi eylemi, insana özgü hayal gücü ile insan zihninde oluşan bir fikrin, kendi üslubumuzla yazıya dökülmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Ancak yapay zekâ kullanılarak bir metin oluşturulurken, girilen prompt’lar sonrası yapay zekâ sadece bunu yazıya dökmekte; verilen komutlar çerçevesinde kendisi eklemeler yapmaktadır. Bu halde FSEK’in 13/2. maddesinde yer alan “Eser sahibine tanınan hak ve yetkiler eserin bütününe ve parçalarına şamildir” hükmü de göz önüne alındığında artık eserin tamamı üzerinde bir hususiyetten bahsedilemeyeceği gibi hangi parça üzerinde hususiyet bulunduğu da kesin olarak tespit edilemeyecektir.

Bu kez FSEK’in eser sahibine bahsettiği haklar kapsamında yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin hak sahipliği ile ilgili değerlendirme yapılacak olunursa, özellikle manevi haklar bakımından intibak sorunları doğacağı düşünülmektedir. Zira, bu haklar şahsın hukuku ile doğrudan ilişkili olup ancak gerçek kişi üzerinde anlam kazanmaktadır. Söz gelimi FSEK’in 14/3. maddesinde, eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzının, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette olması halinde, buna izin vermiş olsa dahi eser sahibinin engelleme yetkisinin bulunduğu düzenlenmektedir. Paralel şekilde FSEK’in 16/3. maddesinde ise, eser sahibi tarafından kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin verilmiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü

değiştirilmelerin eser sahibi tarafından engellenebileceği düzenlenmektedir. İşbu halde yapay zekâ tarafından üretilen bir üründe, yapay zekânın şeref ve itibarından bahsedilemeyeceği için şahsın hukuku ile ilgili bu hakların süjesi olamayacağı değerlendirilmektedir. Yine, yapay zekâ modelinin sahibi gerçek kişi olsa dahi eser ve sahibi arasındaki bu özel bağdan söz edilemeyecektir. Oysa FSEK, eser sahipliğine mali hakların yanında otomatik olarak manevi hakları da temin etmektedir. Dolayısıyla, mevcut düzenlemede yapay zekânın kendisinin, yapay zekâ modelinin sahibi olan gerçek/tüzel kişinin ve veri tabanının sahibinin hak sahibi olamayacağı değerlendirilmektedir. Yine, promptu yazan gerçek kişi açısından ayrıca bir değerlendirme yapılacak olursa; manevi hakların, kişi ve eser arasındaki özel nitelikli bağ temeli üzerine inşa edilmesi, prompt sonrası yapay zekânın tekniği itibariyle bu bağı sarsacak eklemeler yapması karşısında FSEK'in esas gayesinin dışına çıkılacağı ve dolayısıyla hak sahipliğinden bahsedilemeyeceği kanaatindeyim.

C. Eserden Doğan Haklar, Hakların Kazanılması ve Devri Başlıklarının Yapay Zekâ Mahsulleri Üzerinde Yorumlanması:

Bilindiği üzere eser sahiplerinin, fikri emek ve çabasıyla meydana getirdiği eserleri üzerinde mali ve manevi hakları bulunmaktadır. Manevi haklar, eser ile eser sahibi arasındaki kişisel ve manevi bağı korumaya yönelik olup FSEK uyarınca eser sahibinin manevi hakları; “eserin umuma arzı” (md. 14), “eserde adının belirtilmesi” (md. 15), “eserde değişiklik yapılmasını önlemek yetkisi” (md. 16) ve “eserin aslına ulaşmak” (md.17) haklarıdır. Mali haklar ise eserden ekonomik olarak yararlanma ile ilgili olup bu haklar FSEK'te; “işleme” (md. 21) , “çoğaltma”(md. 22), “yayma”(md. 23), “temsil”(md. 24) ve “umuma iletimi” (md. 25) hakları olarak tanımlanmaktadır.

FSEK uyarınca hakların kazanılması, eser niteliği taşıyan bir fikri ürünün meydana getirilmesiyle gerçekleşir. Öte yandan, FSEK sistematüğinde “kayıt tescil” prosedürü de bulunmakla birlikte, FSEK'in 13/3. maddesine

paralel olarak Kayıt Tescil Yönetmeliği'nin 1. maddesinde bu prosedürün, hak ihdas etmek amacıyla değil, mali ve manevi hak sahiplerinin söz konusu haklarının ihlâl edilmemesini ve hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanmasını amaçladığı açıkça belirtilmektedir.

Hakların kazanılmasından farklı olarak, devir hususunda ise mali ve manevi haklar bakımından ayırım yapıldığı görülmektedir. FSEK'in 48/1. ve 52. maddeleri uyarınca, eser sahibi veya mirasçuları, mali hakları yazılı sözleşme ile süre, yer ve muhteva bakımından mahdut veya gayrimahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak devredebilirler. FSEK'in 48/2. ve 56. maddeleri ise, mali hakların eser sahibi uhdesinde kalmakla birlikte, sadece kullanma yetkisinin münhasır veya münhasır olmayacak şekilde diğer bir kişiye bırakılabilmesine, yani ruhsat konusu yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Benzer şekilde, mali haklar FSEK'in 63. maddesi uyarınca miras yoluyla intikal edebilir ve ölüme bağlı tasarruflara konu olabilir. Öte yandan, FSEK sistematığında manevi hakların devredilebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Nitekim FSEK'in 48. maddesinde düzenlenen "Asli İktisap", 49. maddesinde düzenlenen "Devren İktisap", 56. maddesinde düzenlenen "Ruhsat" ve "Ölüme Bağlı Tasarruf"un düzenlendiği 63/2. madde hükümlerinde yalnızca mali hakların devri hususunun düzenlendiği görülmektedir. Ancak, manevi hakların kullanım yetkisinin bir başkasına bırakılabilmesi mümkündür. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu konu ile ilgili bir kararında;

"Eser sahipliğinden kaynaklanan manevi haklar miras yoluyla intikal etmeyecekleri gibi, ölüme bağlı tasarruflara konu olmazlar ve sağlar arası işlemlerle de devredilemezler. Manevi haklardan feragat de geçerli değildir. Ancak manevi hakların kullanılma yetkisi devredilebilir."

tespit ve değerlendirmelerine yer verildiği görülmektedir.^[25]

[25] Yargıtay HGK, T. 28/05/2008, E. 2008/368 ve K. 2008/393; Aynı yönde bkz.: Anayasa Mahkemesi'nin T. 12/06/2020, E. 2019/74 ve K. 2020/29 K, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2020-29-nrm.pdf>.

Yapay zekâ üretimlerinin yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirilmesi halinde, öncelikle ilgili haklara konu olabilmesi için ortaya çıkan ürünün “eser” niteliği taşıması gerekmektedir. Bu husus özellikle ilim ve edebiyat eserleri açısından incelendiğinde; yapay zekânın metin üretimindeki rolünün genellikle tema veya ana yapıdan tam metin oluşturma şeklinde olduğu, kimi zaman ise insanın yaratıcı katkısını belirsiz kılacak seviyede müdahale ettiği görülmektedir. Böyle durumlarda hususiyet ve dolayısıyla eser niteliğinden bahsetmek mümkün olmayacağından, mali ve manevi hakların doğması da söz konusu olmayacaktır. Bununla birlikte, haksız rekabet başta olmak üzere diğer hukuki koruma yolları uygulanabilir olmaya devam edecektir.

Bu noktada özünde “yazılım” olan yapay zekâ modellerinin bazılarının, kullanıcı sözleşmelerinde eserden doğan hakların devrine yahut ruhsat verilmesine ilişkin düzenlemeler bulunduğu görülmekteyse de eser olarak kabul edilmeyen bir ürüne ilişkin devir/ruhsat işlemi de söz konusu olamayacaktır.

D. Koruma Kapsamı ve Sürelerin Sirayeti:

Doktrin görüşlerinde ve Yargıtay kararlarında hiçbir tereddütte yer verilmeyecek şekilde, bir eser üzerindeki hakkın, dolayısıyla korumanın konusunu fikrin değil, onun bir araç üzerinde tespit edilmekle bağımsız bir özellik kazanan ve şekillenen ifade edilmişinin oluşturduğu vurgulanır. Bu ifade tarzı FSEK 1/B maddesinde, sahibinin hususiyetinde yani anlatım biçiminde, üslupta kendisini gösterir. Her üslup bireyseldir ve sahibinin yaratıcılığını içerir.^[26] Hususiyet ise, kendisini anlatım biçiminde yani üslupta belli eder ve yaratıcısının fikri çabasının yansıtılarak kendisini tanıtmaya yeteneğini ifade eder.^[27]

[26] Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu 2. Baskı 1. Cilt*, 65.

[27] Yargıtay 11. HD., T. 23.12.2005, E. 2005/13440 ve K. 2005/12765.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, eser sahibine tanınan haklar münhasır nitelikte olup, bu haklar aracılığıyla eser sahibinin fikri emeğinin ekonomik karşılığının sağlanması ve eser üretiminin teşvik edilmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte, sağlanan koruma için belirli bir süre belirlenmiştir. FSEK'in 26/1. maddesinde, "Eser sahibine tanınan mali haklar zamanla mukayyettir. 46 ve 47. maddelerdeki haller dışında koruma süresinin sona ermesinden sonra herkes, eser sahibine tanınan mali haklardan yararlanabilir." hükmü yer almaktadır. Kanun'un temel amacı, eser ve bağlantılı hak sahiplerinin haklarını korumak olsa da, süre yönünden bir sınırlama getirilmesi, başta kültürel gelişim olmak üzere kamusal menfaat kapsamında temellendirilebilir. Zira, süre sonunda kamuya mal olan eserlerden faydalanılması, yeni eserlerin üretilmesini teşvik etmekte, edebiyat ve bilim faaliyetlerinin desteklenmesine katkıda bulunmakta ve nihayetinde kültürel gelişimin önünü açmaktadır.

Koruma süresi ile ilgili temel kuralın, FSEK'in 26/3. maddesinde yer alan "Koruma süresi, eserin alenileşmesinden önce cereyana başlamaz." düzenlemesi ışığında FSEK'in 27/1. maddesinde yer alan "Koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl^[28] devam eder" düzenlemesi olduğu söylenebilir. Maddenin devamında ise eser sahibinin birden fazla olması, eserin, sahibinin ölümünden sonra alenileşmesi, eser üzerinde sahibinin adının bulunmaması ve ilk eser sahibi tüzel kişi olması^[29] halleri için ayrıca düzenleme yapılmıştır. Buna göre belirlenen süre, eser sahibinin birden fazla olması durumunda, hayatta kalan son eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl geçmekle son bulur. Sahibinin ölümünden sonra alenileşen eserlerde koruma süresi ölüm tarihinden sonra 70 yıldır. FSEK'in 12/1. fıkrasındaki hallerde^[30] ise koruma süresi, eserin aleniyet tarihinden sonra 70 yıldır; meğer ki, eser sahibi bu sürenin bitmesinden önce adını açıklamış bulunsun. İlk eser

[28] Eser sahibinin ölümünden itibaren başlayan sürelerin hesabında, eser sahibinin öldüğü seneyi takip eden yılın ilk günü başlangıç tarihi sayılır.

[29] Konu ile ilgili bkzn.: III/b numaralı başlıkta yer alan açıklamalar.

[30] Sahibinin adı belirtilmeyen eserler.

sahibi tüzel kişi ise, koruma süresi aleniyet tarihinden itibaren 70 yıldır.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda koruma kapsamı bakımından yapay zekâ üretimleri ele alındığında, asıl koruma kapsamı olan “üslup” noktasında problem olduğu ortadadır. Zira, evvelce ifade edildiği üzere, yapay zekâ, istatistik/olasılık ve veri setleri üzerinden bir sentez yaparak çıktı sunmaktadır. Bu durum doğal olarak ortada, prompt doğrultusunda “bireysel bir üslup” mu yoksa “istatistiksel bir ortalama” mı olduğu tartışmasını doğurmakta olup, prompt’un sonuçtaki tek ve kesin etken olmaması karşısında üsluptan bahsedilemeyeceği düşünülmektedir.

Koruma süresi bakımından değerlendirme yapılacak olursa; bir an için yapay zekâyâ “eser sahipliği” sıfatı tanınması varsayımında, koruma süresi ile ilgili “ölümünden itibaren 70 yıl” kuralının, yapay zekânın ölümünden bahsedilemeyecek olması sebebiyle uygulanması mümkün olmayacaktır. Bu noktada, FSEK 27/2. maddede yer alan “ilk eser sahibinin tüzel kişi olması” düzenlemesi bir çözüm yolu olarak düşünülebilirse de, şu an yürürlükte olan düzenlemelerde yapay zekânın tüzel kişiliğinin bulunmaması karşısında bu madde de uygulanamayacaktır.

Yapay zekâ çıktıları koruma süresi bakımından ele alındığında ise FSEK’in “kültürel ve bilimsel gelişimi temin etme” gayesi bakımından zorluklar çıkabileceği düşünülmektedir. Zira yapay zekâ teknolojisi ile saniyeler içinde binlerce çıktı üretilebilmektedir. Şayet yapay zekâ çıktılarına mevcut düzenlemelerde olduğu gibi 70 yıllık koruma bahşedilecek olursa, telif haklarının dünya genelinde korunuyor olması karşısında kültürel ve bilimsel gelişimin önünde bir engel teşkil edebileceği söylenebilir. Bu nedenle kanunların regülasyonunda şayet yapay zekâyâ eser sahipliği sıfatı tanınacak olursa koruma süresi bakımından konunun ayrıca ve özellikle ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Öte yandan, yapay zekâ marifetiyle meydana getirilen ürünlerin eser sayılmaması yönündeki görüşüm bu noktada da bakidir.

E. İhlâl Durumunda Eser ve/veya Hak Sahiplerinin Açabileceği Hukuk ve Ceza Davaları, Yapay Zekânın Kullanımından Doğan Tartışmalar:

Eser sahibine tanınan haklar, anayasal düzeyde koruma altına

alınmış mülkiyet ve kişilik haklarının özel bir tezahürüdür. Bu özel hakların korunması için FSEK, hukuk davaları, ceza yaptırımları, geçici koruma tedbirleri, hükmün ilânı gibi çok katmanlı bir koruma sistemi öngörmektedir.

İlk olarak eser yahut hak sahibinin, müteceviz eylemlerine karşı yöneltebileceği hukuki talepleri ele alınacak olursa bunların; vaki ve devam eden ihlallerin giderilmesi, ihlâlê konu eser nüshalarına el konulması, hukuka aykırı çoğaltılmış nüshaların imhası taleplerine yönelik olarak FSEK 66-68. maddeler arasında düzenlenen “tecavüzün ref’i”; vaki yahut gerçekleşmesi muhtemel tecavüzün durdurulması, gerçekleşmesinin önlenmesi, ihlâlê elverişli araçların kullanılmasının yasaklanması taleplerine yönelik olarak FSEK 69. maddede düzenlenen “tecavüzün men’i”; manevi haklara yönelik ihlallerden doğan manevi tazminat talepleri, mali haklara yönelik ihlallerden doğan haksız fiil tazminatı ve yoksun kalınan kâr taleplerine yönelik olarak FSEK 70. madde ile mali hakların ihlâlî halinde sözleşme yapılsaydı istenebilecek bedel yahut tespit edilecek rayiç bedelin 3 katı tutarında tazminat talebine yönelik olarak FSEK 68. maddede düzenlenen “tazminat” ve FSEK’in 67/2 ve 78. maddelerinde düzenlenen “hükmün ilânı” şeklinde düzenlendiği görülmektedir.

Bu kez, FSEK’te düzenlenen cezai koruma ele alındığında bu hususun 71 ilâ 75. maddeler arasında düzenlendiği görülmektedir. Cezai korumada temel düzenleme 71. maddede yapılmış olup, işbu makale açısından yapay zekâ teknolojisi ile üretilen eserler bakımından maddenin belirli başlıklarına değinilecektir. Bu doğrultuda FSEK 71. madde uyarınca eser sahibinin izni olmaksızın eserin çoğaltılması, yayılması, umuma iletimi, başkasına ait esere bir başka kişinin kendi adını koyması, kaynak göstermeksizin iktibasta bulunulması, yetersiz, eksik yahut yanlış kaynak gösterilmesi fillerinin cezaî yaptırıma bağlandığı görülmektedir.

Evvelce değinildiği üzere yapay zekâ teknolojisinin, yasal regülasyon sağlanmadan hayatımıza bu denli hızlı dahiliyeti ile birlikte telif hukukundaki tecavüz düzenlemeleri bakımından “Yapay Zekâyı Eğitme İçin Başkasına Ait Eserlerin Kaynak Olarak Kullanımının Telif Hakkı İhlâlî

Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği”, “Hukuken Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Ürünlerin Bir Başkasına Ait Esere Karşı İhlâl Teşkil Etmesi Durumunda Sorumluluğun Kime Ait Olacağı”, “Cezai Sorumluluk Bakımından, Müteceviz, Suç İşlediğini Bilmiyor Yahut Bilebilecek Durumda Değilse Cezai Sorumluluğun Ne Şekilde Tayin Edileceği”, “Yapay Zekâ Marifetiyle Meydana Getirilen Üretimlerde İntihâlin Nasıl Belirleneceği”, “Yapay Zekâ Teknolojileri İle Üretilen Fikri Ürün İle Kaynak Eserler Arasındaki Benzerliklerin Tespitin Ne Derece Mümkün Olduğu” soruları gündeme gelmiştir.

1. Yapay Zekâyı Eğitmek İçin Başkasına Ait Eserlerin Kaynak Olarak Kullanımının Telif Hakkı İhlâli Olarak Kabul Edilip Edilemeyeceği:

Yapay zekâ modelleri, ilim ve edebiyat metinleri, akademik makaleler, görseller, müzik eserleri, videolar, yazılımlar gibi çok farklı eğitim materyalleri ile eğitilerek dil yapısını öğrenmesi, kavramsal ilişkiler kurması, üslup, ifade biçimi ve yaratıcı unsurları analiz etmesi ve nihayeten yeni ürünler üretmesi sağlanmaktadır. Bu durum, telif hukuku bakımından, eğitim verisi olarak kullanılan materyallerin hukuki statüsünü son derece kritik hâle getirmektedir. Zira FSEK’in 22. madde hükmü uyarınca bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir.

Başlığa konu tartışmada, ortada henüz eğitim materyallerinden yararlanılmak suretiyle bir çıktı bulunmamakta yalnızca eser mahiyetinde bir fikrî ürün, yapay zekâ modelinin eğitilmesi için kullanılmaktadır. Bu doğrultuda konu ele alındığında fiziki yahut dijital nüsha olsa dahi eserin çoğaltımının söz konusu olduğu ortadadır. Yine eserin yapay zekâ tarafından analiz edilmek üzere dijital parametrelere çevrilmesi eylemi de “işleme” olarak kabul edilebilecektir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde 2025 yılında görülen iki davada bu

tartışma gündeme gelmiştir. “Meta” aleyhine açılan ilk davada davacı yazarlar, yapay zekâ modellerinin eğitimi sırasında telif koruması altında olan eserlerinin izinsiz şekilde kullanıldığını iddia etmiş; “Meta” ise kullanımın “adil kullanım” kapsamında olduğu ve öğrenilen kalıplara dayalı olarak yeni eserler üretildiğini savunmuştur. Mahkemece yapılan inceleme sonucunda, yapay zekânın, eserleri eğitim amacıyla kullanmasının dönüştürücü nitelikte olduğu, eserleri olduğu gibi kullanmadığı ve yazarların zararı yeterli şekilde ispatlayamadığı gerekçelerine dayanarak davayı reddedilmiştir.^[31] “Claude” aleyhine açılmış olan ikinci davada ise yazarlar, yapay zekâ modellerinin eğitimi sırasında telif koruması altında olan eserlerinin korsan versiyonlarının izinsiz şekilde kullanıldığını iddia etmiş; “Claude” ise kullanımın “adil kullanım” kapsamında olduğu ve öğrenilen kalıplara dayalı olarak yeni eserler üretildiğini savunmuştur. Mahkemece yapılan inceleme sonucunda, kullanımın, eserleri taklit etmek veya onların yerini almak için olmadığını, yapay zekâyı “yazar olmayı hedefleyen bir okuyucuya” benzeterek adil kullanım kapsamında olduğu gerekçelerine dayanarak davayı reddedilmiştir.^[32] Öte yandan, karar sonrası “Claude” yetkililerinin, modelin eğitilmesi için kullanılan korsan nüshalara ilişkin olarak tazminat ödeyerek uyuşmazlığı sona erdirdiği görülmektedir.

Konu FSEK özelinde ele alındığında, öncelikle Kanun’da “adil kullanım”a ilişkin bir istisnanın yer almadığı belirtilmelidir. Bu noktada, FSEK’in “şahsi kullanımı” düzenleyen 38. madde hükmü gündeme gelebilecek olsa da, anılan maddede bu istisnadan söz edilebilmesi için kullanımın kâr amacı gütmemesi ve hak sahibinin meşru menfaatlerine

[31] United State District Court Northern District Of North California, Richard Kadrey, et al. v. META Platforms, INC.” Case No. 23-cv-03417-VC – 2025, 25/06/2025, Erişim Tarihi: 30/11/2025,

https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.415175/gov.uscourts.cand.415175.598.0_1.pdf

[32] Dan Milmo, The Guardian, 25/06/2025, Erişim Tarihi: 30/11/2025, <https://www.theguardian.com/technology/2025/jun/25/anthropic-did-not-breach-copyright-when-training-ai-on-books-without-permission-court-rules>.

haklı bir sebep olmadan zarar vermemesi ya da eserden normal yararlanmaya aykırı olmaması gerekmektedir. Oysa her şeyden önce yapay zekâ modeli geliştirmenin maliyeti de göz önüne alındığında şirketlerin doğal olarak asli hedefinin kâr elde etmek yani ticari faaliyet yürütmek olduğu görülecektir. Bu faaliyet, ilk basamak olan eğitim sürecinde gerçekleşirse dahi, nihai amaçta var olduğu yine de söylenebilecektir. Yine, konu FSEK'in 34. maddesinde düzenlenen “eğitim ve öğretim istisnası” bakımından ele alındığında da, maddenin “maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde iktibas”a cevaz vermesi, maddenin ruhunda düzenlenen eğitim ve öğretimin mahiyetinin yapay zekâ eğitiminden farklı olması ve yine hak sahibinin meşru menfaatlerine aykırı olmama ve eserden normal yararlanma ile çelişmeme şartının bulunması karşısında bu istisnanın da uygulanamayacağı sonucuna varılmaktadır.

Dolayısıyla, bu hususta “şahsi kullanım” yahut “eğitim ve öğretim” istisnasının söz konusu olamayacağı değerlendirilmekle, eser yahut hak sahibinden izin alınmaksızın yapay zekânın eğitimi için eserin kullanılmasının, FSEK anlamında tecavüz teşkil edeceği ve yapay zekâyı geliştiren şirketin/yetkililerinin hukuki ve cezai sorumluluğunu doğurması gerektiği düşünülmektedir.

2. Hukuken Yapay Zekâ Tarafından Üretilen Ürünlerin Bir Başkasına Ait Esere Karşı İhlâl Teşkil Etmesi Durumunda Sorumluluğun Kime Ait Olacağı:

Yapay zekâ modelleri, özellikle yöneltilen telif hukuku temelli davalar sebebiyle sürekli olarak güncellenmekte ve yeni özellikler kazanmaktadır. Bu minvalde ilk olarak, modellerde kaynak gösterme bakımından gelişmelerin olduğu görülse de, yapay zekânın halüsinasyon görme gerçeği tam olarak ortadan kalkmış değildir.

Yapay zekâ modelleri bakımından “halüsinasyon” tabiri kısaca, modelin gerçekte var olmayan bilgi, kaynak veya içtihatları varmış gibi üretmesi, yahut mevcut bilgileri eksik, hatalı veya bağlamından koparılmış biçimde sunması olarak ifade edilebilir. Bunun temel sebebi, yapay zekâ

sistemlerinin esasında bir arama motorunda olduğu gibi “veri setindeki bilgiyi sunma” şeklinde değil; “olasılıksal/istatistiksel olarak doğru cevap sunma” prensibiyle çalışması ve çıktının teyit edilmemesinde gizlidir. Bu durum ise, yine beraberinde telif hukuku problemlerini doğurmaktadır.

Konuyu öncelikle FSEK’teki hukukî sorumluluk temelinde ele alacak olursak, özellikle FSEK’in 66, 67 ve 68. maddesinde düzenlenen tazmin ve sair hukuki sorumluluklar için kusur şartının bulunmaması karşısında, yapay zekânın ürettiği halüsinatif içerik sebebiyle bir başkasına ait eserden izinsiz şekilde yararlanılmışsa, yapay zekâ kullanıcısının yine de sorumluluğunun doğabileceği değerlendirilmektedir. Öte yandan, kullanıcının rücu etme hakkı gündeme geldiğinde ise yapay zekâ modelinin kullanımı öncesinde kullanıcı ve şirket arasında imzalanan “kullanıcı sözleşmesi” önem arz edecektir. Günümüzde bu tür sözleşmelerde bütün sorumluluğun çoğunlukla kullanıcıya yüklendiği görülmekle, kullanıcıların her hâlükârda konuya daha temkinli yaklaşması gerekmektedir. Bununla birlikte asıl eser, sahibinden izin alınmaksızın yapay zekâ tarafından kullanılmışsa yapay zekâ şirketi nezdinde de sorumluluk doğabilecektir.

Tartışma, cezaî sorumluluklar bakımından ele alındığında ise mevcut düzenlemeler karşısında farklı problemler gündeme gelmektedir. Kullanıcı bakımından eylemin kasti yahut en azından olası kast altında işlendiğinin söylenebildiği hallerde cezai sorumluluğunun olacağı şüphesizdir. Öte yandan, taksir söz konusu ise tereddüt doğmaktadır. Zira, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 22. maddesi uyarınca taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılabilir. FSEK’in 71. maddesi ve devamı hükümlerinde yer alan düzenlemelerde ise, suçun taksirle işlenebileceğine dair herhangi bir açık hüküm yer almamaktadır. Bu doğrultuda mevcut düzenlemelerde, kullanıcının ihlâl yaptığını bilmediği ve bilmesinin kendisinden beklenemeyeceği hallerde cezaî sorumluluğundan bahsetmenin güç olduğu düşünülmektedir.

3. Yapay Zekâ Marifetiyle Meydana Getirilen Üretimlerde İntihalin Nasıl Belirleneceği:

FSEK'te açık bir tanım altında düzenlenmemiş olmakla birlikte intihal, bir başkasına ait eserin kaynak gösterilmeksizin tamamen ya da kısmen bir başkası tarafından kendi eseriymiş gibi sunulmasıdır. İntihalin tespiti için özellikle asıl eser sahibine özgü niteliklerin ve yaratıcı katkının aktarılıp aktarılmadığına, benzerliğin tesadüfi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine, alınan bölüm çıkartıldığında, eserin özgünlüğünü ve bütünlüğünü koruyup korumadığına bakılmaktadır.

Şayet intihal bulunduğu söylenebiliyorsa, mütecevizin eylemi neticesinde, FSEK çerçevesinde her somut olayın kendi koşullarına göre eser sahibinin mali ve manevi haklarından bir veya birkaçı ihlâl edilmiş olacaktır. İntihalde bulunan şahsın eyleminin gerçek eser sahibinin hem mali haklarına, hem de manevi haklarına tecavüz niteliğinde olması, mali ve manevi hakların esasında birbiriyle bağlantılı haklar olmasının bir sonucudur. Yargıtay 11. H.D., kararlarında bu hususu, *“Eser sahibinin mali ve manevi hakları birbirine bağlı olup, mali haklarda daima manevi bir yön mevcuttur. Her iki grup hak birbirini tamamlar.”*^[33] ifadeleriyle vurgulamaktadır.

Aşağıda, intihal eyleminin eser sahiplerinin mali ve manevi haklarına tecavüz niteliğini haiz olduğunu gösterir emsal karar gerekçelerine yer verilmiştir. Buna göre;

“Davacının sahibi olduğu Memur Yargılama Hukuku isimli mahsulün ilim eseri vasfında bulunduğu, iktibasın meydana getirilecek eserin bağımsızlığını ve özelliğini ortadan kaldıracak ve asıl esere olan ihtiyacı ortadan kaldıracak seviyeye varmaması gerektiği, yeni ürünün başka eserlerden alınan eser parçalarına rağmen yaratıcısının bağımsız fikri çalışmasını yansıtmaması, yani özellik taşıyan ayrı bir eser sayılması ve iktibasların miktar olarak yeni esere galip gelmemesi gerektiği, maksadın haklı göstereceği ölçüyü aşacak biçimde başka eserden geniş bölümlerin aynen alınmasının caiz görülmemesi, buna rağmen davalının Memurun Hak Arama Usulleri isimli mahsulüne, davacıya

[33] Yargıtay 11.HD., T. 28.02.2008, E. 2007/576 ve K. 2008/2292; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu 1. Cilt 2. Bası*, 330.

ait eserden 65 sayfa tutarındaki bölümü hiçbir değişiklik yapmadan, kaynak dahi göstermeksizin alıp koyduğu ve çoğaltıp yaydığı, iktibasın miktarının amacıyla mütenasip olmadığı gibi, kaynak gösterilmemesi sebebiyle eylemin intihale dönüştüğü, bu şekilde eser sahibinin çoğaltma ve yayma gibi mali ile umuma arz, adın gösterilmesi ve eserin bütünlüğünün korunması gibi manevi haklarının ihlâl uğradığı^[34] ifade edilmiştir.

Yine, Yargıtay tarafından verilen, aynı özde bir başka kararda,

“Davacının sahibi olduğu ilim eseri vasfındaki Çevre Hukuku isimli eserinden FSEK’in 35. maddesinde yazılı iktibas kurallarına uyulmadan, 85 sayfalık kısmının, amacın haklı kıldığı ölçü de aşılacak biçimde davalıya ait Çevre Hukukuna Giriş isimli mahsule konulup satışa çıkarılmasının, eser sahibi davacının çoğaltma ve yayma gibi mali haklarını, ayrıca yeterli kaynak gösterilmemesinden dolayı eylemin intihale dönüşmesi sebebiyle umuma arz ve adın gösterilmesi gibi manevi haklarını ihlâl ettiği^[35] tespit ve değerlendirmelerine yer verildiği görülmektedir.

Bu suretle, intihal eylemine maruz kalan eser sahipleri, mali ve manevi haklarının ihlâl olması sebebiyle, somut olayı kendi koşullarında değerlendirerek, FSEK hükümleri uyarınca tecavüzün ref’i, men’i ve elbet maddi manevi tazminat davalarını ikâme edebileceklerdir. Yine, buna ek olarak FSEK 71. maddede düzenlenen cezaî yaptırımlar da söz konusu olabilecektir.

4. Yapay Zekâ Teknolojileri ile Üretilen Fikri Ürün ile Kaynak Eserler Arasındaki Benzerliklerin Tespitinin Ne Derece Mümkün Olduğu:

Yapay zekâ teknolojileri kullanılarak üretilen fikrî ürünler bakımından

[34] Yargıtay 11.HD., T. 28.02.2008, E. 2007/917 ve K. 2008/2291; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu 1. Cilt 2. Bası*, 296.

[35] Yargıtay 11.HD., T. 23.09.2008, E. 2007/2376 ve K. 2008/10385; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu 1. Cilt 2. Bası*, 297.

telif hukukunun en sorunlu alanlarından birisi de, üretilen çıktı ile asıl eser/eserler arasındaki benzerliğin hangi ölçütlere göre ve ne dereceye kadar tespit edilebileceği sorunudur. Zira, insan üretimine dayalı ürünlerde ihlâl incelemesi birebir karşılaştırma esasıyla görece kolay bir şekilde yapılabilmektedir. Ancak yapay zekâ çıktıları, modelin eğitimi için kullanılan belki de milyonlarca materyaldeki verilerin istatistik/olasılık kapsamında işlenmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bir başka anlatımla, çıktı çoğunlukla tek bir kaynağa birebir dayanmamakta, aksine, çok sayıda eserden istifade edilerek üretilmektedir. Nitekim, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2023 yılında görülen bir davada bu tartışma gündeme gelmiştir. Anılan davada eser sahipleri, eserlerinden faydalanarak benzer görseller ürettiği iddiası ile “Stability AI”, “Midjourney” ve “DeviantArt” isimli yapay zekâ modellerine dava açmış; yapılan yargılama sonucunda mahkeme, ortaya çıkan görüntünün yalnızca veya esas olarak telif hakkıyla korunan sanat eserlerine atıfta bulunulduğu ve telif hakkıyla korunan orijinal esere önemli ölçüde benzer olduğunu kanıtlamak mümkün olmadıkça, orijinal eserin ihlâl edilmiş olmayacağını belirterek davanın reddine karar vermiştir.^[36]

Günümüzde özellikle metin formatındaki yapay zekâ çıktılarına insan üretimi görünümü vermek üzere tasarlanan yapay zekâ modelleri bulunmasının yanında bir metnin yapay zekâ tarafından üretilip üretilmediğini tespit etmeye yarayan yapay zekâ modelleri de geliştirilmiştir. Ancak halihazırda kaynak eser ile olan bağlantının kesin olarak tespit edilebilmesi noktasında büyük güçlükler bulunmakta olup bu durum da yapay zekâ kullanıcısı bakımından hukuki riski beraberinde getirmektedir.

IV. REGÜLASYON DÖNEMİNDE ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR VE İÇ HUKUKUMUZA YÖNELİK SEKTÖREL ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yapay zekâ teknolojilerinin başta fikrî üretim süreçleri olmak üzere tüm alanlara hızla nüfuz etmesi, telif hukukunda uzun süredir geçerli olan

[36] United States District Court Northern District Of California, Case No. 23-cv-00201-WHO, Erişim Tarihi: 27/04/2025, <https://www.courtlistener.com/docket/66732129/andersen-v-stability-ai-ltd/>.

kavramsal çerçevelerin yetersizliğini ortaya koymuş yeni düzenlemeler yapılması zarureti beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda WIPO, Avrupa Komisyonu ve Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü), yapay zekâ ve fikri mülkiyet hakları konusundaki politikaları tartışmak ve rehberlik sağlamak amacıyla çeşitli çalıştaylar ve toplantılar düzenlemektedir. WIPO'nun bu konudaki yaklaşımı, ülkelerin ulusal düzenlemeler geliştirmesine yardımcı olacak tavsiyeler ve rehberler sunmaktadır.

Hakêza, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanan ve 01/08/2024 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası^[37] da yapay zekâ sistemlerinin düzenlenmesi için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. İlgili yasada:

- Doğrudan telif hukukunu düzenlememekle birlikte, yapay zekâ sistemlerinin şeffaflığı, izlenebilirliği ve veri kaynaklarının hukuka uygunluğu hususları ele alınmış,
- Yapay zekâ modelleri çeşitli risk gruplarına göre kategorize edilmiş,
- İçeriğin yapay zekâ tarafından oluşturulduğunun açıkça belirtilmesinin gerektiği düzenlenmiş,
- Yapay zekâ eğitilirken kullanılan eğitim verilerinin kamuya ve ilgili kuruluşlara açıklanmasının gerektiği vurgulanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 09/04/2024 tarihinde hazırlanan "Üretken Yapay Zekâ Telif Hakkı Açıklama Yasası" isimli tasarıda ise; yapay zekâ geliştiren firmalar, modellerini kullanıcıya sunmadan önce otuz gün içinde eğitmek için kullandıkları telif hakkıyla korunan eserlerin bir listesini Telif Hakkı Ofisi'ne sunmak zorunda oldukları düzenlenmektedir. ABD Telif Ofisi, insan katkısı olmaksızın üretilen yapay zekâ çıktılarının telif korumasından yararlanamayacağını açıkça kabul etmektedir.

Ülkemizde de 24/06/2024 tarihinde yapay zekâ kanun teklifi^[38]

[37] **Regulation (EU) 2024/1689**, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401689.

[38] <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T2/WebOnergeMetni/e50ccc8a-ab90-45fa-a553-76b880c78fb8.pdf>.

TBMM'ye sunulmuş olup, ilgili teklifte temel ilkeler şu şekilde belirlenmiştir:

- **Güvenlik:** Yapay zekâ sistemlerinin güvenli bir şekilde çalışması ve kullanıcıların zarar görmemesi sağlanmalıdır.
- **Şeffaflık:** Yapay zekâ sistemlerinin nasıl çalıştığına dair açık ve anlaşılır bilgiler sağlanmalıdır.
- **Adillik:** Yapay zekâ sistemlerinin ayrımcılık yapmaması ve adil kararlar vermesi sağlanmalıdır.
- **Hesap Verebilirlik:** Yapay zekâ sistemlerinin kullanımından doğan sonuçlardan sorumlu olan taraflar belirlenmeli ve hesap verebilir olmalıdır.
- **Gizlilik:** Yapay zekâ sistemlerinin kişisel verilerin korunması ve gizliliğin sağlanması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Tüm bu düzenlemeler kapsamında, sektörel sorunlara ışık tutabilmek amacıyla regülasyon döneminde Telif Hukuku çerçevesinde faydalı olabileceğini düşündüğüm naçizane çözüm önerilerim ise şu şekildedir:

- Her şeyden önce, yapay zekânın, eserler üzerinde kullanımına son verilmelidir.
- Şayet bu mümkün olmayacak ise;
 - > Eserler üzerinde “hususiyet” kavramının değerlendirilebilmesi ve kaynak kontrolünün sağlanabilmesi açısından yapay zekânın kullanımını tespit eden yapay zekâ modellerinin geliştirilmesi ve bu tespit kullanımının zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir.
 - > Yapay zekâ tarafından üretilen ürünlere, “yapay zekâ üretimi olduğunu gösterir damga, işaret, ibare” konulmasının zorunlu hale getirilmesi; böylece gerçek eser ve hak sahipleri ile yapay zekâ ürünü olan ürünlerinin açık bir şekilde ayrıştırılması sağlanmalıdır.
 - > Yapay zekâ modellerinin eğitilmesi hususunda; kaynak olarak kullanılacak gerçek eserlerin ancak ve ancak belirli sınır ve ölçülerde, mutlaka eser sahipleri ve/veya meslek birliklerinden alınacak lisanslar sınırında, muhtemel kullanımın yoğunluğu da gözetilerek, adil ve hakkaniyetli telif ödemesine tabi tutulması gerekmektedir. (Bu noktada telif bedelleri belirlenirken, kullanımın niteliği; süreli lisans/süresiz lisans durumlarının

da eser sahiplerinin lehine uzun vadeli olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.)

> Alınacak tüm lisans ve izinlerde açık rıza sınırlarında kalınması; kullanımların ise ancak gerçek eserlerden alınan kısımlar için kaynak gösterilmesi ve maksadı aşar ölçüde yararlanılmaması kaydı ile mümkün olması temin edilmelidir.

> Yapay zekâyâ kaynak veriyi yükleyen kişilere şeffaf ve denetlenebilir kaynak sunma zorunluluğu getirilmelidir.

> Gerçek eser sahiplerinin kişilik hakları da gözetilerek “Gibi/ Tazında” üretimlerin kati suretle yasaklanması gerekmektedir.

> Yapay zekâ marifetiyle elde edilen ilim yahut edebiyat mahsulünün “eser” vasfında kabul edilmemesi; eserden doğan haklardan yararlanamaması gerekmektedir.

> Yapay zekâ üretimleri marifetiyle “akademik unvan vb.” statüsü kazanımının önüne geçilmesi; bununla birlikte, somut vakalar üzerinde şartların sağlanması halinde TTK haksız rekabet hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

> Yapay zekâ modellerinin üretilmesi aşamasından başlayarak hukuki ve filtreli öğrenim ile etik biçimde kullanılmasını temin etmek için sektör paydaşları ile koordineli çalışılmasının sağlanması gerekmektedir.

> Anayasal haklar, insan hakları, genel ahlâk, kamu düzeni, etik, kişilik hakları, mali ve manevi haklar ile kişisel verilere saygılı ilerleme kaydedilmesi için gerekli özen ve titizliğin gösterilmesi şarttır.

> Yapay zekâ modellerinin Bakanlık ve bunun için kurulacak, gerçek eser sahipleri ve bilim kurulundan oluşan bir komisyon ile düzenli olarak denetlenmesi ve idari yaptırımların belirlenmesi gerekmektedir.

> Neticeten, tüm bu ilkeler bir arada gözetilerek yapay zekânın kullanımından doğacak uyumsuzluklarda açık hukuki ve cezaî müeyyidelerin belirlenmesi gerekmektedir.

V. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tüm bu değerlendirmeler ışığında görülecektir ki, günümüzde yapay zekâ teknolojilerinin hızla gelişmesi, artık telif hukuku alanında mevcut düzenlemelerin yetersizliğini ortaya koymuş ve yeni düzenlemelere duyulan ihtiyacı artırmıştır. Bu makale, her ne kadar teknoloji karşıtı biri tarafından dogmatik düşüncelerle kaleme alınmış gibi görünse de, esasen gerçek eser sahiplerini ve eser sahiplerinin haklarını her koşulda korumak FSEK'in ruhu ve lafzından gelir. Tıpkı, Behçet Necatigil'in 1955 yılında kaleme aldığı "Sevgilerde" şiirinin:

“... ”

Bitmeyen işler yüzünden

(Siz böyle olsun istemezsiniz)

Bir bakış bile yeterken anlatmaya her şeyi

Kalbinizi dolduran duygular

Kalbinizde kaldı.

... ”

mırsaları gibi, hayat hala insanoğlunun aceleci telaşlarına yenik düşmektedir. Öyle ki, artık sokaktaki insanlar, sözlerdeki ifadeler, hayatımıza gerçek hayat muadili olarak yeni bir mecra sunan sosyal medyadaki paylaşım ve içerikler dahi birbirine benzemekte, hayat bir taklit ve kopyalama ürünü olarak metalaştırılmaktadır. Bir zamanlar hızlı yemek alternatifi olarak hayatlarımıza giren “fast food” kavramı, artık “içerik” olarak nitelendirilen “fikri yaratımlar” bakımında dahi tanımını bulmak üzeredir. Bu “hızlı üretimler”, herkesin saniyeler içerisinde bir fikri ürün yaratmasına olanak sağlayarak, eserlerin dahi bir tüketim unsuruna dönüştürülme riskini üzerinde taşımaktadır. Oysa fikri yaratım, ancak “herkes gibi olmayan”, “biricik” kavramlarında karşılığını bulur. Bu noktada, gelecek dünyasına kuşaklar arasında aktarımı sağlayan ilim ve edebiyat eserlerinden söz edilirken artık insanoğlunun ilmi, edebi ve kültürel birikimiyle, yıllara dayanan emek, çaba, bilgi ve kabiliyetleriyle meydana getirilen “özgün” yaratımları mı, yoksa herkes tarafından meydana getirilebilmesi mümkün bir kitap kalabalığını mı; bir başka deyişle, zihninde

taşıyabildiği gerçek değerleri mi yoksa “mış gibi” gösterebilmeyi mi tercih edeceği büyük önem taşıyacaktır. Nitekim, kanaatimce çağımızın ihtiyacı, daha çok kitap yahut daha çok üretim değil; nicelikten çok daha ötede, fikri yaratımların kalitesinde, insanın zihni niteliğinde saklıdır. Üstelik bu durum, tüm eser türleri yönünden aynı etkiyi doğuracaktır. Günümüzde yapay zekâ şirketleri, gerçek eser sahiplerinin fikri emeğini hiçe sayarak, hiçbir lisans almadan yapay zekâ modellerini kontrolsüzce eğiterek, eser yaratım süreçlerini ve emeklerini apaçık hiçe saymıştır. Üstelik bugün, yapay zekâ halen emekleme aşamasındadır ancak önündeki telif ve lisans engellerini (!) aştığında varabileceği nokta “Yapay zekâ üretimleri insana ait eserlerin yerini alabilir mi?” tartışmalarının çok daha ötesine geçecektir. Pek yakın bir gelecekte, yapay zekâ gerçek eser sahiplerinin eserleri ile yarışabilecek -hatta geçebilecek- çıktılar meydana getirebilecektir; ancak ifade etmek gerekir ki, fikri ürünler, toplumlar üzerindeki etkilerini yalnız çıktıları üzerinde değil, esas yaratım süreçlerinde doğurur. Bilginin, emeğin, tecrübenin, vaktin ve fikri biricikliğin değersizleştirildiği bir dünya dönüşümünde, insanların zaman içerisinde fikir ve yaratım tembeli haline gelmesi, eğitimin ve emeğin değersizleştirilmesi, insanın kendisini dil ve yazı ile ifade edebilme kabiliyetlerini yitirmeye başlaması gibi sonuçlarla karşılaşmamız an meselesidir. Nitekim, günümüzde artık insanlar okuma alışkanlıklarını yitirmeye başlamış, okuyucuların kitaplar ile aralarında kurdukları bağ zayıflamış, insanların okumak için ayırdıkları vakte tahammülleri azalmıştır. Oysa unutulmamalıdır ki, toplumların kültür, eğitim gibi değerleri ve bu değerlerin kuşaklar boyu aktarımıyla doğan eserler bin yıllar içinde inşaa edilir; ancak bunların yıkımı nesiller boyu etkisini gösterir. Bu noktada, yapay zekâ şirketlerine lisans verilirken de bugünün kârı düşünülmemeli, içinde yaşadığımız çağın yalnız bize ait olmadığı bilinciyle, gelecek kuşaklara aktaracağımız -yahut yok edeceğimiz- fikri değerler ve eserlerin nihayetinde telif hukukunun asıl amacı her zaman en üst düzeyde gözetilmelidir. Bu noktada, mevcut FSEK düzenlemeleri çerçevesinde, yapay zekâ ile üretilen ürünlerin eser olarak

kabul edilip edilemeyeceği, hak sahipliği ve bu belirlemelerden doğacak tartışmalar, yapay zekâ modellerinin eğitilmesinde kullanılan eserlerin izinsiz kullanımı, muhtemel intihal sorunları, akademik ve etik ihlâlleri, hukuki hem de cezai sorumluluklar gibi pek çok ana başlık hukuki tartışmaları beraberinde getirecektir.

Regülasyon döneminde, eser sahipleri özelinde tüm sektör paydaşlarının haklarının korunması için gerek ülkemizde, gerekse yurtdışında düzenlemeler yapılırken Telif Hukuku'nun eser sahibini her koşulda gözetme gayesi unutulmadan ilerlenmesi ve çalışmaların bu titizlikle yürütülmesi gerektiği kanaatindeyim. Çalışmamızın ilim ve edebiyat dünyasına katkı sunabilmesi ümidiyle...

KAYNAKÇA

ABD Telif Hakları Ofisi. 21/02/2023. Erişim Tarihi:21/12/2025. <https://www.copyright.gov/docs/zarya-of-the-dawn.pdf>.

Amazon. “Bob The Robot: Exploring the Universe - A Cozy Bedtime Story Produced by Artificial Intelligence”. 23/08/2020. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://www.amazon.com/Bob-Robot-Exploring-Artificial-Intelligence-ebook/dp/B08GL2YWGY>.

Amazon. “The Soul of a Machine: Poetry From an Electronic Artificial Intelligence, Written by a Machine, and Edited by a Human”. 06/03/2023. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://www.amazon.com/Soul-Machine-Electronic-Artificial-Intelligence/dp/1610011570>.

Anayasa Mahkemesi. T. 12/06/2020, E. 2019/74 ve K. 2020/29 , <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2020-29-nrm.pdf>.

Artist Right Alliance. “200+ Artists Urge Tech Platforms: Stop Devaluing Music”. 01/04/2024. Erişim Tarihi: 27/04/2025. <https://artistrightsnow.medium.com/200-artists-urge-tech-platforms-stop-devaluing-music-559fb109bbac>.

Aum Golly. “About”. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://aumgolly.com/about/>.

Beijing Internet Court. A Civil Judgment (2023) Jing 0491 Min Chu No. 11279. 25/05/2023. Erişim Tarihi:27/04/2025.

<https://english.bjinternetcourt.gov.cn/pdf/BeijingInternetCourtCivilJudgment112792023.pdf>.

CBC. “An ai and artist go on the road. “The idea was wrote a novel with a car.”. 12/10/2018. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://www.cbc.ca/radio/spark/409-1.4860495/an-ai-and-an-artist-go-on-the-road-the-idea>

[was-to-write-a-novel-with-a-car-1.4860760.](#)

Dan Milmo. The Guardian. 25/06/2025. Erişim Tarihi:30/11/2025. <https://www.theguardian.com/technology/2025/jun/25/anthropic-did-not-breach-copyright-when-training-ai-on-books-without-permission-court-rules>.

Flow Machines. “Daddy’s Car, A Song Composed by Artificial Intelligence Created to Sound Like The Beatles”. 22/03/2016. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://www.flow-machines.com/history/press/daddys-car-song-composed-artificial-intelligence-created-sound-like-beatles/>.

Güneş, İlhami. *Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku 2. Baskı*. (Seçkin Yayınları, 2015).

Hirsch, Ernst E. *Fikri ve Sınai Haklar*, (Ankara AR Basımevi, 1948).

Kılıçoğlu, Ahmet. *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar 3. Bası*. (Turhan Kitabevi, 2017).

Kurzweil Cyberart Technologies. “Ray Kurzweil’s Cybernetic Poet: HOW IT WORKS”. Erişim Tarihi: 05/12/2025. https://www.kurzweilcyberart.com/poetry/rkcp_how_it_works.php.

People’s Online. “First AI-authored collection of poems published in China”. 31/05/2017. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://en.people.cn/n3/2017/0531/c90000-9222463.html>.

Sakana.AI. “The AI Scientist Generates its First Peer-Reviewed Scientific Publication”. 12/03/2025. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://sakana.ai/ai-scientist-first-publication>.

TRAI. “Yapay Zeka Zaman Çizelgesi”, Erişim Tarihi: 28/04/2025. <https://turkiye.ai/yapay-zeka-zaman-cizelgesi/>.

TRT. “Yapay zeka yardımıyla bir yıldan kısa sürede 100’e yakın kitap yazdı”. Erişim Tarihi: 30/11/2025. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/yapay-zeka-yardimiyla-bir-yildan-kisa-surede-100e-yakin-kitap>

[yazdi-769583.html](#).

United States District Court Northern District Of California. Case No. 23-cv-00201-WHO. Erişim Tarihi:27/04/2025. <https://www.courtlistener.com/docket/66732129/andersen-v-stability-ai-ltd/>.

United State District Court Northern District Of North California. Richard Kadrey, et al. v. META Platforms, INC.” Case No. 23-cv-03417-VC – 2025. 25/06/2025. Erişim Tarihi:30/11/2025.https://storage.courtlistener.com/recap/gov.uscourts.cand.415175/gov.uscourts.cand.415175.598.0_1.pdf.

Wikipedia. “Strachey Love Letter Algorithm”. Son Değiştirme: 12/11/2025. Erişim Tarihi: 05/12/2025. https://en.wikipedia.org/wiki/Strachey_love_letter_algorithm.

Wikipedia. “Sunspring”. Son Değiştirme: 05/02/2025. Erişim Tarihi: 05/12/2025. <https://en.wikipedia.org/wiki/Sunspring/>.

Yavuz, Levent, Türkay Alıca ve Fethi Merdivan. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu 1.Cilt 2.Bası* (Seçkin Yayınları, 2014).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu. T. 28.05.2008, E. 2008/368, K. 2008/393.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. T. 24.05.2022, E. 2020/8509, K. 2022/3996.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. T. 23.12.2005, E. 2005/13440, K. 2005/12765.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. T. 28.02.2008, E. 2007/576, K. 2008/2292.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. T. 28.02.2008, E. 2007/917, K. 2008/2291.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi. T. 23.09.2008, E. 2007/2376, K. 2008/10385.

Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC) ve Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) Kapsamında Avrupa Patentlerinin Türkiye'deki Validasyon İşlemlerinde Hakların Yeniden Tesis

Uğur G. YALÇINER*

* YALÇINER Patent ve Danışmanlık Ltd. Şti. Yönetici Ortak (e-posta: ugur@yalciner.com)

ÖZ

Bu çalışmada, Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC) kapsamında verilmiş bir Avrupa patentinin Türkiye'de geçerlilik kazanması için öngörülen validasyon süresi içinde validasyon başvurusunun yapılmaması hâlinde, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 107. maddesinde düzenlenen işlemlerin devam ettirilmesi ve hakların yeniden tesisi müesseselerinin uygulanıp uygulanamayacağını incelenmektedir. EPC hükümleri uyarınca Avrupa patentinin üye devletlerde hüküm doğurması ulusal mevzuatta öngörülen koşulların yerine getirilmesine bağlıdır. Türk hukukunda bu koşulların başında, patent fasikülünün Türkçe çevirisinin süresi içinde sunulması gelmekte olup, bu sürenin hak kurucu ve kesin nitelikte olduğu kabul edilmektedir. Sürenin kaçırılması hâlinde patentin Türkiye'de hiç doğmamış sayılması nedeniyle yeniden tesisinin kavramsal olarak uygulanamayacağı savunulmaktadır. Çalışmada, rüçhan hakkı ve PCT başvurularındaki yeniden tesis mekanizmalarıyla yapılan kıyaslamaların isabetli olmadığı ortaya konulmakta; yargı kararları ve karşılaştırmalı hukuk verileri ışığında Türk uygulamasının hukuki güvenlik, sicil istikrarı ve üçüncü kişi menfaatlerini önceleyen sistematik bir tercih olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

**RE-ESTABLISHMENT OF RIGHTS IN THE VALIDATION
PROCESS OF EUROPEAN PATENTS IN TURKEY UNDER
THE EUROPEAN PATENT CONVENTION (EPC) AND THE
INDUSTRIAL PROPERTY LAW (IPL)**

ABSTRACT

In this study, it is examined whether the procedures for “further processing” and “re-establishment of rights” set out in the Article 107 of the Industrial Property Law No. 6769 can be applied in the event that a validation application is not filed within the validation period stipulated for a European Patent granted under the European Patent Convention (EPC) to become valid in Türkiye. Under the EPC framework, the legal effect of a European patent in designated states is subject to the fulfilment of national requirements. In Turkish law, the submission of the Turkish translation of the patent specification within the prescribed time limit constitutes a constitutive and strict requirement. Failure to comply results in the patent being deemed never to have had legal effect in Türkiye, rendering re-establishment conceptually inapplicable. The study further argues that analogies drawn with the restoration of priority rights or PCT procedures are not legally sound due to structural differences in legal consequences. In light of judicial decisions and comparative law findings, the Turkish approach is assessed as a systematic policy choice prioritizing legal certainty, registry reliability, and third-party interests.

GİRİŞ

Bilindiği üzere ülkemizde sınai mülkiyet hakları 1995 yılı Haziran ayında yürürlüğe giren Kanun Hükmünde Kararnameler (KHKlar) ile korunmakta idi. Söz konusu Kanun Hükmünde Kararnameler 10 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Yine bilindiği üzere ülkemiz 29.1.2000 tarihli ve 23948 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4504 sayılı “Avrupa Patentlerinin Verilmesi İle İlgili Avrupa Patent Sözleşmesi ve Eklerine Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun” kapsamında 1 Kasım 2000 tarihinde Avrupa Patent Sözleşmesine katılmış ve Avrupa Patent Ofisi'nin üye ülkeleri arasına girmiştir. Sözleşme kapsamında bu tarihten itibaren Avrupa Patent Ofisi'ne yapılan patent başvurularından paten verilmesine karar verilenlerin belirli şartları sağlamak koşulu ile Türkiye'de geçerli kılınmaları söz konusu olmuştur.

Yine bilindiği üzere 1995-2017 yılları arasında yürürlükte olan 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri patent ve faydalı model işlemleri ile ilgili olarak “hakların yeniden tesisi” ile ilgili hükümleri içermemekte idi. Bu nedenle de 1 Kasım 2000 yılında taraf olduğumuz Avrupa Patent Sözleşmesi hükümleri kapsamında bu tarihten sonra Avrupa Patent Ofisine başvurusu yapılmış ve daha sonra patent verilmesi kararı verilmiş Avrupa Patentlerinin Türkiye'de geçerli kılınması (validasyonu) aşamasında hak kaybı sözkonusu olduğunda “hakların yeniden tesisi” mümkün olamıyordu. Ancak 551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyi yürürlükten kaldıran 6769 sayılı SMK ile bu Kanun kapsamında Türkiye'de yapılmış patent ve faydalı model başvuruları için hak kaybı sözkonusu olduğunda belirli koşulları sağlamak şartı ile “hakların yeniden tesisi” mümkün hale gelmiştir.

Bu gelişmeler karşısında 6769 sayılı SMK'nın yürürlüğe girdiği 10

Ocak 2017 tarihinden sonra Avrupa Patent Ofisi tarafından patent verilmesi kararı verilmiş ve Türkiye'nin de seçildiği Avrupa Patentlerinin Türkiye'de geçerli kılınması (validasyonu) aşamasında, belirlenmiş süreler geçtikten sonra validasyon başvurusu yapmış olan başvuru sahiplerinin hak kayıplarının hem Avrupa Patent Sözleşmesi hem de 6769 sayılı SMK'nın "hakların yeniden tesisi" hükümleri kapsamında mümkün olup olmayacağı tartışma konusu olmuş, bu konuda birçok talep Türk Patent ve Marka Kurumuna iletilmiş, birçok davalar açılmış ve hem ilk Derece Mahkemeleri hem de Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay tarafından birçok kararlar verilmiştir.

Bu çalışmada Avrupa Patent Sözleşmesi (EPC) ve Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) hükümleri kapsamında Avrupa Patentlerinin Türkiye'deki Validasyon İşlemlerinde Hakların Yeniden Tesisinin mümkün olup olmadığı ve kesinleşmiş yargı kararları kapsamında varılan sonucun ne olduğu tartışılmaktadır. Söz konusu tartışma;

- Patent ve Faydalı Model İşlemlerinde Hakların Yeniden Tesisi Uygulamasının Amacı ve Süreler,
- 6769 sayılı SMK'nın "Hakların Yeniden Tesisi" hükümleri,
- Avrupa Patent Sözleşmesinin (EPC) "Hakların Yeniden Tesisi" ve "Avrupa Patentlerinin Validasyonu" ile ilgili hükümleri,
- Türkiye'de Geçerli Kılınmamış (validasyonu yapılmamış) Avrupa Patentleriyle ilgili "Hakların Yeniden Tesisi" mümkün olup olmadığı

başlıkları altında aşağıda açıklanmaktadır.

I. PATENT VE FAYDALI MODEL İŞLEMLERİNDE HAKLARIN YENİDEN TESİSİ UYGULAMASININ AMACI VE SÜRELER

Bilindiği üzere patent ve faydalı model başvuruları ile ilgili işlemler ve süreçler diğer sınai haklara göre daha karmaşıktır. İşlemlerin birçok aşamasında başvuru sahiplerinin ya da onları temsilen patent vekillerinin başvurunun yapıldığı Ofis veya Kurum nezdinde ilgili Ofisin ya da

Kurumun talep ettiği işlemleri önceden belirlenmiş süreler içinde yapmaları önemle gerekmektedir.

İşlemlerin karmaşıklığı ve işlemlerin tamamlanma sürelerinin birbirinden farklı olması nedenleriyle bazı işlemlerin süresi içinde yapılamamış olmasının sonuçlarının geri dönülmez olmasının ve hak kayıplarının önüne geçilmesini sağlamak amacı ile patent ve faydalı model mevzuatı “hakların yeniden tesis edilebilmesi” için hükümler içermektedir. Bu hükümler kapsamında, patent veya faydalı model başvurusu veya patent veya faydalı model sahibi tarafından, sözkonusu başvuru veya verilmiş patent ya da faydalı model belgesi ile ilgili işlemlerde başvuru sahibi veya vekili tarafından şartların gerektirdiği özen gösterilmesine rağmen, uyulması gereken bir süreye uyulamamasının patent veya faydalı model başvurusunun reddine, geri çekilmiş sayılmasına veya diğer herhangi bir hakkın kaybına yol açması hâlinde, hakların yeniden tesisi talep edilmesi edilebilir. “Hakların yeniden tesisi” talebi, uyulamamış olan sürenin bitiminden itibaren bir yılı geçmemek üzere, süreye uyulamama nedeninin ortadan kalkmasından itibaren iki ay içinde yapılabilir. Talebin kabul edilmesi hâlinde süreye uyulmamış olmanın getirdiği hukuki sonuçlar doğmamış sayılır.

Mülga 551 sayılı KHK döneminde “mücbir sebep” talebinde bulunulması bu durumla benzer amaçlı bir uygulama olarak düşünülse de bu talebin kapsamı sadece yıllık sicil kayıt işlemi ücretinin süresi içinde ödenmemesi ile ilgili olup, sair başvuru işlemlerinden kaynaklanan hak kayıpları bakımından herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktaydı. Nitekim 6769 sayılı SMK'nın yürürlüğe girmesiyle, kanunun gerekçesinde de belirtildiği üzere özellikle Patent Kanunu Anlaşması ve Avrupa Patent Sözleşmesi hükümleri göz önüne alınarak, patent başvurusu veya patent sahibi tarafından, uyulması gereken süreye uyulamaması halinde işlemlere devam edilmesi ya da şartların gerektirdiği özen gösterilmesine rağmen uyulması gereken bir süreye uyulamaması halinde, hakların yeniden tesisi talep edebilme olanağı getirilmiştir.

II. 6769 SAYILI SMK'NIN “HAKLARIN YENİDEN TESİSİ” HÜKÜMLERİ

6769 sayılı SMK'nın “hakların yeniden tesisi” ile ilgili hükümleri 107. maddede “işlemlerin devam ettirilmesi ve hakların yeniden tesisi” başlığı altında düzenlenmiştir. 107. madde hükümleri aşağıdadır.

“İşlemlerin devam ettirilmesi ve hakların yeniden tesisi

MADDE 107- (1) Patent başvurusuna ilişkin işlemlere dair sürelerle uyumaması hâlinde başvuru sahibi, süreye uyulmamanın sonucunun bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde, ücretini ödeyerek işlemlere devam edilmesini talep edebilir. Aksi takdirde bu talep reddedilir. Talebin kabul edilmesi hâlinde süreye uyulmamış olmanın getirdiği hukuki sonuçlar doğmamış sayılır.

(2) Patent başvurusu veya patent sahibi tarafından, patent başvurusu veya patentle ilgili işlemlerde şartların gerektirdiği özen gösterilmesine rağmen, uyulması gereken bir süreye uyulamamasının patent başvurusunun reddine, geri çekilmiş sayılmasına, 99 uncu madde uyarınca patentin hükümsüz kılınmasına veya diğer herhangi bir hakkın kaybına yol açması hâlinde, hakların yeniden tesisi talep edilebilir. Bu talep, uyulamamış olan sürenin bitiminden itibaren bir yılı geçmemek üzere, süreye uyulamama nedeninin ortadan kalkmasından itibaren iki ay içinde ücreti ödenerek yapılır. Aksi takdirde bu talep reddedilir. Talebin kabul edilmesi hâlinde süreye uyulmamış olmanın getirdiği hukuki sonuçlar doğmamış sayılır.

(3) Hakların yeniden tesis edilmesi hâlinde bu durum Bültende yayımlanır. Hakların kaybindan başlamak üzere bu hakların yeniden tesisine ilişkin kararın yayımına kadar geçen sürede patent konusu buluşu iyiniyetli olarak Türkiye’de kullanan veya kullanım için ciddi ve gerçek tedbirler alan kişiler, sahip oldukları işletmenin makul ihtiyaçlarını giderecek ölçüde buluşu ücretsiz olarak kullanmaya devam edebilir.

(4) 101 inci maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen telif ücretinin ödenmesi için verilen süre ile 93 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen süre ve yönetmelikle belirlenen işlemlere ilişkin süreler açısından birinci fıkra

uyarınca işlemlere devam ettirilmesi talep edilemez.

(5) Bu madde hükümleri, işlemlere devam ettirilmesi veya hakların yeniden tesisi ile ilgili süreler açısından uygulanmaz.

(6) İşlemlerin devam ettirilmesine ve hakların yeniden tesisine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir”.

Öte yandan 6769 sayılı SMK'nın 107. maddesi her ne kadar patent başvurusu ve patentler ile ilgili gözüke de aşağıda yer verilen 145. maddenin 1. fıkrası kapsamında faydalı modelin özelliği ile çelişmediği için aynı hükümlerin faydalı model belgesi başvurularına ve faydalı modellere de uygulanması mümkündür.

“Patentler ile ilgili hükümlerin uygulanabilirliği ve çifte koruma

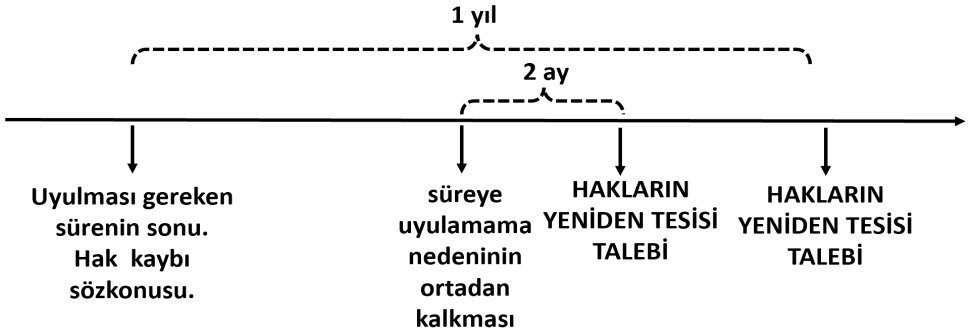
MADDE 145- (1) *Faydalı modele ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı ve faydalı modelin özelliği ile çelişmediği takdirde bu Kanunda patentler için öngörülen hükümler, faydalı modeller hakkında da uygulanır.*

(2)...”.

Bu iki mekanizma, Avrupa Patent Sözleşmesi'ndeki (EPC) 121 ve 122. maddelerinde düzenlenen sisteminin Türk hukukuna yansımış hâlidir. Böylelikle kaçırılan bir süre nedeniyle başvurunun veya talebin doğrudan reddedilmesini önlemek. Ana hatlarıyla “işlemlerin devam ettirilmesi” düzenlemesiyle Kurum tarafından verilen bir sürenin kaçırılmış olmasına istinaden kusur araştırılmaksızın ilgili ücretin ödenmesi ve eksik işlemin tamamlanması mümkün kılınmaktadır.

Hakların yeniden tesisi düzenlemesiyle ise başvuru sahibinin gerekli tüm özeni göstermesine rağmen süreyi kaçırmış olması durumunda, gerekli özenin gösterildiğini ispatlar nitelikte deliller ile talepte bulunulması halinde hak kaybının önlenmesi mümkün olabilmektedir. Bu anlamda “hakların yeniden tesisi” düzenlemesinden faydalanabilmenin “işlemlere devam” uygulamasından farklı olarak Kurumun maddi incelemesine

tabi tutulduğunu söylememiz mümkündür. 6769 sayılı SMK'nın 107. maddesi hükümlerine göre hakların yeniden tesisi ile ilgili talebin ne zaman yapılacağı aşağıda zaman ekseninde gösterilmiştir.

Şekil 1- Hakların Yeniden Tesisi ile İlgili Talebin Zaman Çizelgesi

Yukarıda da belirtildiği gibi 6769 sayılı SMK'da yer verilen hakların yeniden tesisi düzenlemesi EPC düzenlemeleriyle uyumludur ve bu düzenlemeyle mevcut bir hakkın usulî süre kaçırılması nedeniyle kaybını önlemeye yönelik başvuru sahiplerine imkân tanınmıştır. Ancak bu düzenleme özellikle Türkiye'de validasyonu süresi içinde yapılmamış Avrupa Patentleri bakımından "hakların yeniden tesisi" işleminin uygulanıp uygulanamayacağı tartışmasını da beraberinde getirmiştir. Zira EPO tarafından Avrupa Patenti verilmesine karar verilmesinden sonra mevzuatta öngörülen süre içinde Türkiye'de validasyon işleminin yapılmaması durumunda bu patent Türkiye'de korunma hakkını kaybetmekte ve kamunun kullanımına amade kılınmaktadır. Bu tür durumlar bakımından hakların yeniden tesisi işleminin uygulanıp uygulanamayacağının değerlendirilmesi için EPC düzenlemeleri uyarınca Avrupa Patentlerinin validasyonu ve hakların yeniden tesisi ile ilgili hükümlerin irdelenmesi gerekmektedir. Bir sonraki bölümde bu konu ele alınmıştır.

III. AVRUPA PATENT SÖZLEŞMESİNİN (EPC) “HAKLARIN YENİDEN TESİSİ” VE “AVRUPA PATENTLERİNİN VALİDASYONU” İLE İLGİLİ HÜKÜMLERİ

Avrupa Patent Sözleşmesinin “üye ülkelerdeki validasyonları” ile ilgili hükümler Sözleşmenin 64, 65, 66 ve 67. maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Bu maddelerin hükümleri aşağıdadır.

EPC Madde 64- (1) “Bir Avrupa Patenti, 2. Paragraf hükümleri uyarınca, patent belge yayımı tarihinden itibaren, patentin verildiği üye ülkelerde patent sahibine, o ülkede verilmiş olan bir ulusal patentin verdiği hakları sağlar.

(2) Avrupa patentinin konusu bir usul ise, patentin sağladığı koruma, bu usul ile doğrudan elde edilen ürünleri de kapsar.

(3) Avrupa patentinin ihlali, ulusal hukuk kurallarına göre ele alınır”.

EPC Madde 65-(1) “1) Avrupa Patent Ofisi tarafından verilmiş , değiştirilmiş veya kısıtlanmış bir Avrupa Patenti, herhangi bir Taraf Devletin resmi dillerinden birinde hazırlanmamışsa, bu Devlet, patent sahibinden, verilmiş , değiştirilmiş veya kısıtlanmış patentin bir çevirisini, patent sahibinin tercih ettiği Taraf Devletin resmi dillerinden birinde veya o Devlet resmi dillerden özellikle birinin kullanımını belirlemişse o dilde, kendi Merkezi Sınai Mülkiyet Ofisine vermesini isteyebilir. Çevirinin verilmesi için gerekli olan süre, ilgili Devlet daha uzun bir süre belirlemediyse, Avrupa patentinin verildiğinin, değiştirilmiş veya kısıtlanmış haliyle devam edeceğinin Avrupa Patent Bülteninde yayımından itibaren üç ay sonra sona erer.

2) Paragraf 1'e uygun olarak düzenleme yapan herhangi bir Taraf Devlet, patent sahibinden, çevirilerin yayın masraflarının, belirleyeceği bir süre içinde, tamamının veya bir kısmının ödenmesini isteyebilir.

3) Herhangi bir Taraf Devlet, paragraf 1 ve 2 uyarınca düzenlenen hükümlere uyulmadığını tespit ederse, Avrupa patentinin o devlette, başından beri geçersiz kabul edileceğine dair düzenleme yapabilir”.

EPC Madde 66- “Avrupa Patent Başvurusunun Ulusal Başvuru ile Eşdeğerliği Bir başvuru tarihi almış bir Avrupa Patent Başvurusu, belirlenmiş üye ülkelerde, ulusal başvuru ile eşdeğerdir ve bu rüçhan hakkı talep edilmesi durumunda da geçerlidir”.

EPC Madde 67- “(1) Bir Avrupa patent başvurusu, yayımlandığı tarihten itibaren, başvuru sahibine belirlenmiş devletlerde geçici olarak, 64 üncü madde uyarınca koruma sağlar.

(2) Her Üye Devlet, Avrupa patent başvurusunun 64 üncü madde ile verilen gibi bir koruma hakkını sağlamayacağı hükmünü getirebilir. Ancak, yayınlanmış Avrupa patent başvurusuna ait koruma, ilgili Devlet yasalarının incelenmemiş ulusal patent başvurularının zorunlu yayınından oluşan korumadan daha az değildir. En azından her üye Devlet başvuru sahibine, Avrupa Patent Başvurusunun yayımı tarihinden itibaren, o ülkede buluşu kullanan kişilerden, kendi hukuklarına göre, tıpkı ulusal bir patentin ihlal edilmiş olduğunun kabul edilebileceği durumlar için uygun bir tazminat talebi hakkı verir.

(3) ...

(4) ...”.

Avrupa Patent Sözleşmesinin yukarıda yer alan hükümleri dikkate alındığında, Sözleşmenin 65. maddesinin 1. fıkrası ile “verilmiş bir Avrupa Patentinin kendi resmi dillerinden birinde düzenlenmemiş olması halinde, tercümesinin ilgili ülkenin Merkezi Sınai Mülkiyet Ofisi’ne, patent verildiğinin Avrupa Patent Bülteninde yayımlandığı tarihten itibaren üç ay içinde sunulmasını zorunlu kıldığı” anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan Avrupa Patenleri ile ilgili Türkiye’deki uygulamayı esas alan “Avrupa Patentlerinin Verilmesi İle İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye’de Uygulama Şeklini Gösterir Yönetmelik”in 12. maddesi hükmü şu şekildedir:

“Avrupa Patenti Fasikülünün Türkçe Çevirisinin Sunulması

Madde 12- *Tarifname, patent istemleri ve varsa teknik resimleri içeren Avrupa patenti fasikülünün Türkçe çevirisi Avrupa patentinin verildiğinin ilan edildiği tarihten itibaren üç ay içinde Avrupa patenti sahibi veya vekili tarafından Enstitüye sunulur.*

(Değişik fıkra: RG-26/11/2015-29544) *Avrupa patenti fasikülünün çevirisi ile birlikte;*

a) *Avrupa patenti başvuru numarası ve Avrupa patenti numarası,*

b) *Türkçe buluş başlığı ve özet,*

c) *Varsa vekilin bilgileri,*

d) *Türkçe çevirinin, Avrupa patentinin orijinal metni ile aynı olduğuna dair beyanı içeren dilekçe ve ekinde Avrupa Patent Ofisi tarafından yayımlanan Avrupa patentinin verildiğine ilişkin yayın sayfası,*

verilir.

Avrupa patenti sahibi, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde ikametgahı olmayan veya sınai veya ticari faaliyette bulunmayan gerçek veya tüzel kişi ise, çeviri bir vekil tarafından sunulur.

Ücret tebliğinde belirtilen çevirinin yayın ücreti, bu maddenin 1 inci fıkrasında belirtilen süre içinde ödenir.

(Değişik fıkra: RG-30/3/2013-28603) *Çevirinin, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen süre içinde verilmemesi halinde, bu sürenin içinde, bu sürenin sonuna eklenmek üzere, üç aylık ek süre talep edilebilir. Ücret tebliğinde belirtilen ek süre talep ücreti ve çeviri yayın ücreti taleple birlikte ödenir.*

(Değişik fıkra: R.G.-22/5/2008-26883) *Çeviri, Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Sözleşmenin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmeliğin 49 uncu maddesinin iki ila on ikinci fıkralarında belirtilen şekli şartlara uygun olmalıdır.*

Türkçe çevirinin, Enstitüye öngörülen süre içerisinde verilmemesi veya

ücretinin ödenmemesi halinde, Avrupa patenti Türkiye’de başından beri geçersiz kabul edilir”.

EPC’nin “Hakların Yeniden Tesisi” başlıklı 122. maddesinin 1. fıkrası EPO nezdinde işlemleri yapılmış Avrupa patentlerinin işlemleri sırasında patent başvurusu veya patent sahibi tarafından, patent başvurusu veya patentle ilgili işlemlerde şartların gerektirdiği özen gösterilmesine rağmen, uyulması gereken bir süreye uyulamamasının patent başvurusunun reddine, geri çekilmiş sayılmasına neden olması halinde hakların yeniden tesisi talebinin yapılabileceği hükmünü amirdir. Anılan 122. madde metni aşağıda verilmiştir.

“Madde 122 - Hakların yeniden tesisi

1) Şartların gerektirdiği tüm özeni göstermesine rağmen, Avrupa Patent Ofisi’nin belirlediği bir süreye uymamış bir Avrupa patenti başvurusu veya patent sahibi, bu süreye uymama; Avrupa patent başvurusunun veya bir talebin reddi veya Avrupa patent başvurusunun geri çekilmiş olduğunun sayılması veya Avrupa patentinin hükümsüz kılınması veya diğer herhangi bir hakkın ve telafi araçlarının kaybına yol açan doğrudan bir sebep ise, talebi üzerine haklarını yeniden tesis ettirebilir.

2) Avrupa Patent Ofisi, paragraf 1 ve Uygulama Yönetmeliği’nde belirtilen diğer gereklerin yerine getirilmesi koşuluyla talebi kabul eder. Aksi takdirde söz konusu talebi reddeder.

3) Böyle bir talep kabul edildiği takdirde, süreye uyulmamış olmanın getirdiği hukuki sonuçlar doğmamış sayılır.

4) Hakların yeniden tesisi, hakların yeniden tesisi talebine ilişkin sureler açısından geçersizdir. Uygulama Yönetmeliği, diğer sureler ile ilgili olarak sonraki işlemleri geçersiz kılabilir.

5) Paragraf– 1’de belirtilen hakların kaybı ve bu hakların yeniden tesisine ilişkin yayınına kadar geçen sürede, belirlenmiş bir Taraf Devlette, iyi niyetli

olarak, yayınlanmış bir Avrupa Patent başvurusu veya Avrupa patentine konu olan buluşu kullanmakta olan veya bu buluşun kullanımı için etkili ve ciddi hazırlıklar yapmış olan bir kişi, iş alanında veya bununla ilgili ihtiyaçları için kullanmaya, ücretsiz olarak devam edebilir.

6) Bu maddede belirtilen hiçbir husus, bir Taraf Devletin, bu Sözleşmeyle sağlanan süreler uyarınca hakların yeniden tesis edilmesi ve bu hakların o devletin yetkili makamları tarafından gözden geçirilmesi hakkını kısıtlayamaz”.

EPC'nin “hakların yeniden tesisi” ile ilgili 122. maddesinin uygulanmasına ilişkin hükümler Avrupa Patent Sözleşmesinin Uygulama Yönetmeliğinin 136. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hükümler aşağıdadır.

“Kural 136

Hakların yeniden tesis edilmesi

(1) Madde 122, paragraf 1 (Avrupa Patent Sözleşmesinin 122. maddesinin 1. paragrafı) uyarınca hakların yeniden tesis edilmesi talebi, süreye uyulmam”asının nedeninin ortadan kalkmasından itibaren iki ay içinde, ancak en geç uyulmayan sürenin sona ermesinden itibaren bir yıl içinde yazılı olarak yapılmalıdır. Ancak, Madde 87, paragraf 1 ve Madde 112a, paragraf 4'te belirtilen sürelerle ilgili hakların yeniden tesis edilmesi talebi, söz konusu sürenin sona ermesinden itibaren iki ay içinde yapılmalıdır. Hakların yeniden tesis edilmesi talebi, öngörülen ücret ödenene kadar yapılmış sayılmaz.

(2) Talepte, talebin dayandığı gerekçeler belirtilmeli ve dayandığı gerçekler açıklanmalıdır. İhmal edilen işlem, 1. paragraf uyarınca talebin sunulması için ilgili süre içinde tamamlanmalıdır.

(3) 121. madde uyarınca işlemlerin devamı ile ilgili süreler ve hakların yeniden tesis edilmesi talebinin sunulduğu süre için hakların yeniden tesis edilmesi mümkün değildir.

(4) *Yapılmayan işlemi karara bağlayacak yetkili birim, hakların yeniden tesis edilmesi talebini karara bağlar*”.

6769 Sayılı SMK'nın 107. maddesinin Avrupa Patent Sözleşmesinin “hakların yeniden tesisi” ile ilgili 122. maddesi ve Uygulama Yönetmeliğinin 136. maddesi hükümleri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak bu hüküm sadece ve sadece EPO nezdindeki işlemler için geçerli olup, EPC'ye taraf ülkelerde validasyon işlemlerinin süresi içinde yapılmamış olması durumunu kapsamamaktadır. Zira EPC'ye taraf ülkelerde validasyon işlemlerinin nasıl yapılacağı ve bu işlemlerin süresi içinde yapılmaması halinde hakların yeniden tesisi talebinin yapılıp yapılamayacağı, yapılabilecekse hangi koşullarda yapılacağı Sözleşmeye taraf ülkenin ulusal mevzuatına göre uygulanması gerekmektedir^[1].

IV. TÜRKİYE'DE GEÇERLİ KILINMAMIŞ (VALİDASYONU SÜRESİ İÇİNDE YAPILMAMIŞ) AVRUPA PATENTLERİYLE İLGİLİ “HAKLARIN YENİDEN TESİSİ” MÜMKÜN MÜ?

Çalışmanın temel konusu işbu bölümün başlığını oluşturan soru olup, bu sorunun cevabının verilmesinde öncelikle EPO nezdinde başvuru işlemleri tamamlanarak patent verilen bir Avrupa Patentinin yasal durumunun ne olduğunu irdelemekte fayda olacaktır. Her ne kadar EPC'nin 64. maddesinin 1. fıkrası; “Bir Avrupa Patenti, 2. Paragraf hükümleri uyarınca, patent belge yayımı tarihinden itibaren, patentin verildiği üye ülkelerde patent sahibine, o ülkede verilmiş olan bir ulusal patentin verdiği hakları sağlar” ve 67. maddesinin 1. fıkrası “Bir Avrupa patent başvurusu, yayımlandığı tarihten itibaren, başvuru sahibine belirlenmiş devletlerde geçici olarak, 64 üncü madde uyarınca koruma sağlar” hükümlerini amir ise de, 67. maddenin 2. fıkrası “Her Üye Devlet, Avrupa patent başvurusunun 64. madde ile verilen gibi bir koruma

[1] **Ali Rıza Köker ve Uğur Gürşad Yalçiner**, *Uzman Gözüyle Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar (Yetkin Yayınevi, 2025), 278.*

hakkını sağlamayacağı hükmünü getirebilir.” hükmünü amirdir. Esasen EPC'nin bu hükümleri herhangi bir Avrupa Patentinin bir üye ülkede hangi koşulların sağlanması halinde geçerli olacağına ülke mevzuatlarına bırakıldığı anlamındadır^[2].

Ülkemizde Avrupa Patentlerinin verilmesi ile ilgili Yönetmelik hükümleri kapsamında Avrupa Patent fasikülünün Türkçe çevirisinin, Türk Patent ve Marka Kurumuna öngörülen süre içerisinde verilmemesi veya ücretinin ödenmemesi halinde, Avrupa patentinin Türkiye'de başından beri geçersiz kabul edileceği anlamındadır. EPC uyarınca verilmiş bir Avrupa patentinin Türkiye'de hüküm doğurabilmesi, yayımdan itibaren üç ay içinde çeviri ve gerekli işlemlerin tamamlanmasına bağlı olup bu süre hak kurucu ve kesin niteliktedir. Sürenin kaçırılması hâlinde Avrupa patenti Türkiye bakımından hiç doğmamış sayılır ve buluş artık toplumun malı haline gelir. Öngörülen validasyon süresi, başvuru sürecine ilişkin usulî bir süre değil, ulusal patent etkisinin doğumu için öngörülmüş hak kurucu ve kesin bir süredir. Bu sürenin kaçırılması hâlinde Türkiye bakımından doğmuş ve sonradan düşmüş bir hak değil, hiç kazanılmamış bir ulusal etki söz konusu olur.

Esasen bu açıklama sorunun cevabını da kendiliğinden vermektedir. Zira sürenin kaçırılması hâlinde Türkiye bakımından kazanılmış bir hak söz konusu değildir ve kazanılmayan bir hakkın sonradan tesisi de mümkün olmayacaktır. Öyle ki hakların yeniden tesisi müessesesi mevcut bir hakkın usulî süre kaçırmaları nedeniyle kaybını önlemeye yönelik olduğundan, henüz ulusal etki kazanmamış bir Avrupa patenti bakımından kavramsal ve sistematik olarak uygulanma imkânı bulunmayacağı açıktır. Çünkü hakların yeniden tesisi mevcut ama düşmüş hakları ihya ederken, hiç doğmamış bir hakkı yaratmaz. Bu anlamda EPC uyarınca verilmiş bir Avrupa patentinin Türkiye'de geçerlilik kazanması için öngörülen 3 aylık validasyon süresi kaçırılırsa, SMK m.107 kapsamında hakların yeniden

[2] **Köker ve Yalçınar**, *Uzman Gözüyle Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*, 280.

tesisinin kural olarak mümkün olmadığını söylemek mümkündür.

Bu konuda yukarıdaki değerlendirme ile paralel yargı kararlarıyla beraber aksini işaret eden çeşitli yargı kararlarını görmemiz mümkündür. Örneğin, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 27.09.2023 tarihinde vermiş olduğu Esas No: 2022/1586 ve Karar No: 2023/5377 sayılı kararı incelendiğinde validasyon başvurusunun süresinde yapılmış olması durumunda dahi hakların yeniden tesisi talebi üzerine başvuruçunun, Türkiye'nin EPC'nin 65 inci maddesi ve EPC Türkiye Uygulama Yönetmeliğinin 12 nci maddesinde düzenlenen haklarına uyulmama gerekçesinin Kurum tarafından gözden geçirilmesi gerektiği, yani bu anlamda validasyon süresinin kaçırılması durumunda hakların yeniden tesisine ilişkin talep yapılmasının uygun görülerek sürenin kaçırılmasına ilişkin gerekçenin irdelenmesi gerektiği ifade edilmektedir^[3].

Bazı yargı kararlarında ise PCT ve rüçhan hakkı üzerinden bir uyarılama yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Ankara 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 2021/14 Esas ve 2021/261 Karar sayılı kararında belirtilen

[3] “...6769 sayılı Kanun’un 107 nci maddesi gerekçesinde de bu madde ile özellikle Patent Kanunu Anlaşması ve Avrupa Patent Sözleşmesi hükümlerinin göz önüne alınarak düzenlendiğini açıklayarak yasa koyucunun düzenlemenin EPC’nin 122 nci maddesi çerçevesinde hüküm altına alındığını işaret etmiş olduğu, EPC’nin 122 nci maddesinin son fıkrası olan altıncı bendinde ise “Bu maddede belirtilen hiçbir husus, bir Taraf Devletin, bu Sözleşmeyle sağlanan sureler uyarınca hakların yeniden tesis edilmesi ve bu hakların o devletin yetkili makamları tarafından gözden geçirilmesi hakkını kısıtlamaz.” düzenlemesine yer verilmiş olduğu, bu itibarla EPC’de, bu sözleşmeyle sağlanan sureler uyarınca gerek 65 inci maddesi gerekse 122 nci maddesi kapsamında, taraf devletlerin hakların uygulanmasına yönelik düzenleme hakkı hususuna ve o devletin yetkili makamları tarafından bu hakların gözden geçirilmesinin kısıtlanamayacağı hususuna vurgu yapılmış olduğu, başvuruçunun süresinde yapılmış olması durumunda dahi hakların yeniden tesisi talebi üzerine başvuruçunun, Türkiye’nin EPC’nin 65 inci maddesi ve EPC Türkiye Uygulama Yönetmeliğinin 12 nci maddesinde düzenlenen haklarına uyulmama gerekçesinin davalı kurum tarafından gözden geçirme hakkı kısıtlanamayacağından, başvuruçunun Avrupa patentinin verildiğinin ilan edildiği tarihten itibaren üç ay içinde ulusal aşamaya başvurmadığı da değerlendirildiğinde, başvuruçunun ulusal aşamaya geç başvurusunun gerekçelerinin gözden geçirilmeden karar verilmesi doğru görülmediği...”

“Türkiye'nin seçilmiş (designate edilmiş) ülkeler arasında olduğu Avrupa Patentlerinin validasyon süresinin de hakların yeniden tesisi talep hakkına haiz olmaması uygulamada çelişkili durumların yaratılmasına sebep olduğu” ve “Farklı bir bakış açısı ile değerlendirerek bu hakkın sağlanması durumunda üçüncü kişiler için ortaya çıkacak belirsizlik, yani bir Avrupa patentinin validasyon işlemi için hakların yeniden tesisi hakkının sağlanması Avrupa Patentinin Türkiye’de valide edilip edilmeyeceğinin belli bir süre için belirsiz olması anlamına geleceği, ancak bu durum hem rüçhan hakkı hem de PCT uluslararası patent başvurusu için de geçerli olduğu, fakat bu iki durum için hakların yeniden tesisi hakkı sağlanırken Avrupa Patentinin Türkiye’de geçerli kılınması için sağlanmıyor olması çelişkili bir durum ortaya çıkardığı;” ve söz konusu çelişkili durum olarak da “bir Avrupa patentinin validasyon işlemi için hakların yeniden tesisi hakkının sağlanmasının Avrupa Patentinin Türkiye’de valide edilip edilmeyeceğinin belli bir süre için belirsiz olması anlamına geleceği, ancak bu durumun hem rüçhan hakkı hem de PCT uluslararası patent başvurusu için de geçerli olduğu, fakat bu iki durum için hakların yeniden tesisi hakkı sağlanırken Avrupa Patentinin Türkiye’de geçerli kılınması için sağlanmıyor olması çelişkili bir durum ortaya çıkardığı” ifade edilmektedir^[4].

Bu görüşlere katılınması mümkün olamamaktadır. Öyle ki rüçhan süresi, başvuru sahibine önceki başvuru tarihine dayalı öncelik tanıyarak başvuru tarihini geriye çeken ve bu yönüyle hak kurucu sonuç doğuran, uluslararası nitelikte ve üçüncü kişiler bakımından hukuki güvenliği doğrudan etkileyen mutlak bir süredir. Bu sürenin sonradan hakların yeniden tesisi yoluyla ihyası, üçüncü kişilerin kazanılmış haklarını ve sicile güven ilkesini zedeleyebileceği gibi, Paris Sözleşmesi ile kurulan uluslararası öncelik sisteminde de belirsizlik yaratacaktır. Ayrıca yeniden tesis müessesesi usulî sürelerin telafisine yönelik olup yeni bir hak yaratmaya değil mevcut hakkın korunmasına hizmet ettiğinden, rüçhan

[4] Köker ve Yalçın, *Uzman Gözüyle Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*, 283.

gibi başvuru tarihini ve önceki teknik değerlendirmesini etkileyen sürelerle yapısal olarak bağdaşmamaktadır. Bu nedenlerle rüçhan süresi, kural olarak hakların yeniden tesisi kapsamı dışında bırakılmıştır; ancak PCT uluslararası başvuruları ve EPC bölgesel aşaması bakımından sınırlı ve şartlı yeniden tesis (restoration of priority) mekanizmaları mevcuttur. Diğer bir ifadeyle PCT sistemi, uluslararası başvuruların çok taraflı yapısı ve maddi hakkın korunması amacıyla önemli bir istisna getirmiş ve PCT Rule 26bis.3 uyarınca, rüçhan süresinin bitiminden itibaren iki ay içinde yapılan uluslararası başvurular bakımından “rüçhan hakkının yeniden tesisi”ne imkân tanımıştır. Benzer şekilde EPC’de de sınırlı ve katı şartlara bağlı olarak rüçhanın yeniden tesisi kabul edilmekte, özellikle “gerekli tüm özen” standardı aranmaktadır. Dolayısıyla rüçhan süresi ulusal sistemlerde kural olarak yeniden tesis dışı olmakla birlikte, PCT ve EPC bölgesel aşamalarında istisnai ve şartlı telafi mekanizmaları öngörülmüş durumdadır.

Burada unutulmaması gereken husus, PCT sisteminin patent verilmesi sistemi olmadığı, sadece araştırma ve talep edildiğinde inceleme raporlarının uluslararası otoriteler tarafından hazırlanması ve patent verilme kararının sözkonusu raporların ülke ofisleri tarafından taraf değerlendirilerek ve ulusal mevzuatın gerektirdiği işlemler uygulanarak, patent verilmesi kararının ülke ofisleri tarafından verildiği bir sistem olduğu hususudur. Bir başka ifade ile, PCT sisteminde taraf ülkelerden herhangi birinde ulusal faz ya da bölgesel faz girişi yapılan bir PCT başvurusuna karşı ulusal veya bölgesel mevzuat kapsamında 3. kişi görüşü ya da itiraz vs. dosyalanması mümkündür. Sonuç olarak PCT sistemi patent verilme kararının tek bir merkezden verilip, talep edilen ülkelerde patentin geçerli kılınması sistemi olmayıp, sadece bir başvuru sistemidir. Burada üzerinde önemle durulması gereken hususlardan bir diğeri ise rüçhan hakkı ve PCT uluslararası patent başvurusu ile PCT Türkiye ulusal faz girişlerinde hakların yeniden tesisi ile geri kazanılan haklar ile Avrupa Patentlerinin validasyonlarında hakların yeniden tesisi ile geri kazanılan hakların birbirlerinden tümüyle farklı özellikleri ve sonuçları olan haklar olduğudur. Rüçhan hakkı ve PCT

sisteminde hakların yeniden tesisi ile tüm hak ve yetkileri ile kullanıma hazır verilmiş bir patent yoktur. Oysa süresi içinde validasyonu yapılmamış bir Avrupa patenti için hakların yeniden tesisinin uygulanması halinde “*şartların gerektirdiği özen gösterilmesine rağmen, uyulması gereken bir süreye uyulamamasının*” kanıtlanması durumunda tüm hak ve yetkileri ile kullanıma hazır verilmiş bir patent ülke içinde birdenbire geçerli olacaktır. Bu nedenlerle hakların yeniden tesisi uygulamasının rüçhan hakkında ve PCT uluslararası patent başvurularında geçerli olmasının, süresi içinde validasyonu yapılmamış Avrupa Patentinin Türkiye’de geçerli kılınması için gerekçe olamaz. Bu anlamda rüçhan hakkında ve PCT uluslararası patent başvurularında hakların yeniden tesisi uygulamasının var olması, süresi içinde validasyonu yapılmamış Avrupa Patenti için ise bu uygulamanın olmaması hiçbir şekilde çelişki oluşturmamaktadır^[5].

Zaman içinde uygulamanın netleşerek Yargıtay kararlarında görüşlerimizle paralel bir yaklaşımın benimsendiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 17.03.2025 tarihinde vermiş olduğu Esas No: 2024/2156 ve Karar No: 2025/1875 sayılı kararı Avrupa Patentlerinin Türkiye Validasyonlarında, tescil sürecindeki işlemlerin devam ettirilmesine ve hakların yeniden tesisine imkân sağlayan SMK’nın 107. maddesine göre değerlendirme yapılamayacağı yönündedir. Anılan kararda EPC’nin 65/3. maddesi hükmünde işaret ettiği iç hukukta yapılabilecek düzenleme serbestisi ile uyumlu olup mezkûr Yönetmelikte öngörülen 3 aylık sürenin hak düşürücü süre olduğu, belirtilen süreyi geçirdikten sonra başvuruda bulunulmasının uygun olmadığı belirtilmektedir. Anılan gerekçe şu şekildedir:

“...Avrupa Patentinin, Türkiye’de tescilli bir patent gibi koruma görmesi yani validasyonu için uyulması gereken sürecin ise SMK’nın Uygulanmasına Dair Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılan yönetmelikler

[5] **Köker ve Yalçınır**, *Uzman Gözüyle Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*, 284-285.

arasında yer almayıp, Anayasa'nın 90. maddesi kapsamında 4504 sayılı Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesi ve Eklerine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanuna dayanılarak çıkarılan 09.01.2001 tarihli ve 24282 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Avrupa Patentlerinin Verilmesi ile İlgili Avrupa Patent Sözleşmesinin Türkiye'de Uygulama Şekli Gösterir Yönetmelik ile düzenlenmiş olduğu, Yönetmeliğin «Avrupa Patenti Fasikülünün Türkçe Çevirisinin Sunulması» başlıklı 12. maddesinde; «Tarifname, patent istemleri ve varsa teknik resimleri içeren Avrupa patenti fasikülünün Türkçe çevirisi Avrupa patentinin verildiğinin ilan edildiği tarihten itibaren üç ay içinde Avrupa patenti sahibi veya vekili tarafından Enstitüye sunulur. Çevirinin, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen süre içinde verilmemesi halinde, bu sürenin içinde, bu sürenin sonuna eklenmek üzere, üç aylık ek süre talep edilebilir. Ücret tebliğinde belirtilen ek süre talep ücreti ve çeviri yayın ücreti taleple birlikte ödenir...Türkçe çevirinin, Enstitüye öngörülen süre içerisinde verilmemesi veya ücretinin ödenmemesi halinde, Avrupa patenti Türkiye'de başından beri geçersiz kabul edilir.» şeklinde yer alan düzenlemenin, Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 65/3 hükmünde işaret ettiği iç hukukta yapılabilecek düzenleme serbestisi ile uyumlu olup mezkûr Yönetmelikte öngörülen 3 aylık sürenin hak düşürücü süre olduğu, davacının bu 3 aylık süre içinde de ek süre talep etmediği, belirtilen süreyi geçirdikten sonra başvuruda bulunduğu ihtilafsız olduğundan TÜRKPATENT'in tesis ettiği işlemin doğru olduğunun kabulü ile davanın reddi gerekirken, somut olayda uygulama yeri olmayan, sadece Türkiye'de patent tescili için yapılan başvurularda, tescil sürecindeki işlemlerin devam ettirilmesine ve hakların yeniden tesisine imkan sağlayan SMK'nın 107. maddesine göre yapılan değerlendirmeye göre karar verilmesinin doğru olmadığı hükmün bu nedenle bozulması gerektiği... ».

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 25.06.2025 tarihinde vermiş olduğu Esas No: 2025/198 ve Karar No: 2025/4499 sayılı kararı da

yine bu doğrultudadır. Anılan kararda da benzer şekilde Avrupa Patent Sözleşmesi'nin 65/3 hükmünde işaret edilerek iç hukukta düzenleme serbestisi olduğu ve Yönetmelikte öngörülen 3 aylık sürenin hak düşürücü süre olduğu, davacının da bu 3 aylık süreyi geçirdikten sonra başvuruda bulunduğu ihtilafsız olduğundan TÜRKPATENT'in tesis ettiği işlemin doğru olduğunun kabulü ile davanın reddi gerektiği ifade edilerek somut olayda SMK'nın 107. maddesine göre değerlendirme yapılamayacağı belirtilmiştir.

Gerçekten de bu yaklaşım EPC hükümleriyle uyumludur ve bir önceki bölümde belirtilen EPC'nin ilgili düzenlemeleri incelendiğinde, verilmiş bir Avrupa Patentinin ülke içinde geçerliliği için ilgili ülkenin çerçeveyi çizebileceği ve bu hususta ayrıntıların ilgili ülke tarafından belirlenebileceğinin açıkça hüküm altına alındığı görülmektedir. Bu anlamda uluslararası anlaşmadan gelen bir zorunluluk bulunmadığı gibi ulusal ofislerin serbest düzenleme yapması mümkün kılınmıştır. Bu konuda EPC'ye taraf ülkelerden bazılarındaki Avrupa Patentinin validasyonunun süresi içinde yapılmamış olması halinde hakların yeniden tesisi işlemlerinin nasıl uygulandığı konusunun araştırılması sonucunda İspanya, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Macaristan ve Hırvatistan'da ulusal mevzuat kapsamında yapılan düzenlemeler ile hakların yeniden tesisinin mümkün olduğu; özel düzenleme yapılmamış Bulgaristan ve Polonya'da ise uygulamanın mümkün olmadığı tespit edilmiştir^[6].

Netice itibariyle süresi içinde Türkiye'de valide edilmemiş (geçerli kılınmamış) Avrupa patentleri bakımından 6769 sayılı SMK'nın 107. maddesinde düzenlenen işlemlere devam ve hakların yeniden tesisi müesseselerinin uygulanmaması, Türk patent sisteminin benimsediği hukuki güvenlik ve sicil istikrarı odaklı yaklaşımın bir yansımasıdır. Zira

[6] Köker ve Yalçınar, *Uzman Gözüyle Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*, 280.

validasyon süresinin dolmasıyla birlikte Avrupa patentinin Türkiye’de hüküm doğurma ihtimali kesin olarak ortadan kalkmakta ve ilgili teknik alan üçüncü kişiler bakımından serbest kullanıma açılmaktadır. Bu serbestlik alanının sonradan ihya yoluyla daraltılması, hem sicile güven ilkesini zedeleyebilecek hem de yatırım ve üretim kararlarını geriye etkili biçimde risk altına sokabilecektir. Katı validasyon rejimi ayrıca patent sahiplerini koruma talep ettikleri ülkeler bakımından süre ve şekil yükümlülüklerine riayet etmeye yöneltmekte, Türkçe çeviri sunulması suretiyle teknik bilginin erişilebilirliğini de güvence altına almaktadır. Bu çerçevede validasyon süresinin hak kurucu ve kesin nitelikte kabul edilmesi ve SMK’nın 107. maddesi kapsamı dışında bırakılması, yalnızca sistematik bir yorumun sonucu değil; aynı zamanda rekabet dengesi, teknolojiye erişim ve üçüncü kişilerin hukuki güvenliği bakımından tercih edilmiş bütüncül bir politika yaklaşımı olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Mülga 551 sayılı KHK dönemi sonrasında yürürlüğe giren 6769 sayılı SMK’nın 107. maddesi ile süre kaçırmaya bağlı hak kayıplarının telafisi bakımından önemli bir sistem değişikliğinin getirildiği görülmektedir. Öyle ki mülga 551 sayılı KHK’da işlemlere devam veya hakların yeniden tesisi uygulamaları açık ve genel bir kurum olarak düzenlenmemiş olup, sürelerin kaçırılması çoğu durumda başvurunun geri çekilmiş sayılması veya talebin yapılmamış kabul edilmesi gibi kesin hak kayıplarına yol açmaktaydı; hakların yeniden tesisi ise sınırlı, dağınık ve uygulamada oldukça katı şartlara bağlı bir telafi yolu olarak yer almaktaydı. Buna karşılık SMK’nın 107. maddesi ile süre kaçırmanın sonuçları yumuşatılmış, başvuru sahibine iki kademeli bir koruma mekanizması tanınmıştır. Böylece otomatik hak kayıpları azaltılmış, başvuruların usulî nedenlerle tamamen ortadan kalkmasının önüne geçilmiş ve Türk sınai mülkiyet

sistemi EPC'deki mekanizmalarıyla uyumlu, hak eksenli ve daha esnek bir yapıya kavuşturulmuştur.

Ancak bu düzenleme özellikle Türkiye'de validasyonu süresi içinde yapılmamış Avrupa Patentleri bakımından "hakların yeniden tesisi" işleminin uygulanıp uygulanamayacağı tartışmasını da beraberinde getirmiştir. TÜRK PATENT'in bu tür talepleri reddetmesine karşılık açılan davalarda başlangıçta Kurum uygulamasının doğru olmadığına ilişkin Yargıtay kararları çıkmışsa da, süreç içinde konunun daha detaylı irdelenmesi ve doktrinde hakim görüşle uyumlu EPC'de bu konuda iç hukukta düzenleme serbestisi verildiği, validasyon için öngörülen sürenin hak düşürücü bir süre olduğu ve bu sürenin aşılmasıyla Türkiye bakımından doğmuş ve sonradan düşmüş bir hak değil, hiç kazanılmamış bir ulusal etkinin söz konusu olduğu ve bu nedenle de SMK'nın 107. maddesinin validasyonu süresi içinde yapılmamış Avrupa Patentleri için uygulama alanı olmayacağı yönünde yargı kararlarında istikrar oluştuğu görülmüştür.

Böylelikle hakkın sonradan yeniden tesisinin mümkün olması durumunda karşılaşılabilecek geriye etkili patent koruması doğması, ihlal risklerinin ve tazminat sorumluluğunun ortaya çıkması ve sicile güven ve öngörülebilirlik ilkesini zedelenmesi riskleri bertaraf edilmiştir. Zira validasyon süresinin dolmasıyla birlikte ilgili buluş Türkiye bakımından serbest kullanıma açık hâle gelmekte, yerli üreticiler ve yatırımcılar bu teknik alanı ihlal riski taşımaksızın kullanabilmektedir. Aksi bir yaklaşımda yani sürenin sonradan ihya edilebilmesi hâlinde ise geriye etkili koruma doğacağı için piyasa aktörlerinin kazanılmış serbestlik alanı zedelenebilecek ve ciddi belirsizlikler ortaya çıkabilecekti. Bu nedenle Türk hukukunda validasyon süresinin hak kurucu ve kesin bir süre olarak kabul edilmesi ve SMK'nın 107. maddesi kapsamı dışında bırakılması, hem sistematik tutarlılık hem de ekonomik ve hukuki politika tercihleri bakımından ülke lehine sonuçlar doğuran bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Köker, Ali Rıza ve Uğur Gürşad Yalçiner. *Uzman Gözüyle Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*. Yetkin Yayınevi, 2025.

Ankara 2. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 2021/14 E. 2021/261 K.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 27.09.2023, 2022/1586 E. 2023/5377 K.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 17.03.2025, 2024/2156 E. 2025/1875 K.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T. 25.06.2025, 2025/198 E. 2025/4499 K.

Patent Vekilleri ve Marka Vekilleri Disiplin Kurulu Kararları Işığında Vekillik Meslek Kuralları

Hilmi Arda AYDIN*

* Avukat, Ankara Barosu, ardaaydin2501@gmail.com.

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de patent ve marka vekilliği kurumunun tarihsel gelişimini, mesleğin hukuki statüsünü ve özellikle Patent ve Marka Vekilleri Disiplin Kurulu tarafından yürütülen disiplin süreçlerinin normatif çerçevesini ayrıntılı bir biçimde ele almaktadır.

Çalışmada, Disiplin Kurulu kararları çerçevesinde vekilliğin 544 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’den 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla vekilliğin yapısal dönüşümü ele alınarak, vekilliğin basit bir sınai mülkiyet hakkı başvurusu takibi faaliyetinden çıkararak kamu güveniyle bağlantılı, sınai mülkiyet alanında belli bir uzmanlık ve etik yükümlülük gerektiren profesyonel bir temsil kurumuna dönüşme süreci incelenmiştir.

Çalışmanın temel odağı, 5000 sayılı Kanun’un 30/A maddesi ile oluşturulan Disiplin Kurulu’nun yetkileri, işleyişi ve mesleki etik düzeni korumadaki rolü; disiplin düzeninin genel ilkeleri, meslek kuralları ve uyarma, kınama, vekillik faaliyetinden geçici alıkoyma ve vekillikten çıkarma gibi yaptırım türleri somut Disiplin Kurulu kararları ışığında analiz edilmektedir. Bunun yanında şikâyet hakkı, soruşturma açılması, savunma süreci, Disiplin Kurulunca delillerin değerlendirmesi ve zamanaşımı gibi usulî konulardan da bahsedilmiştir.

Ayrıca literatürde patent ve marka vekillerine ilişkin disiplin süreçlerini, meslek kurallarını Disiplin Kurulu kararları çerçevesinde ele alan bir çalışmanın da bulunmaması nedeniyle bu çalışma, Disiplin Kurulu kararları ışığında vekillik meslek kuralları bakımından patent ve marka vekillerinin dikkat etmesi gereken yükümlülükleri, mesleki etik sınırlarını ve disiplin uygulamalarının pratik etkilerini ortaya koyan ilk kapsamlı çalışma niteliğini taşımakta ve bu sayede de uygulamadaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *5000 sayılı Kanun, Sınai Mülkiyet Hukuku. Patent Vekilliği, Marka Vekilliği, Disiplin Kurulu, Vekillik Meslek Kuralları, Disiplin Cezası.*

PATENT AND TRADEMARK ATTORNEYS' DISCIPLINARY BOARD DECISIONS IN THE LIGHT OF PROFESSIONAL RULES OF ATTORNEYSHIP

ABSTRACT

This study examines in detail the historical development of the patent and trademark attorneyship profession in Türkiye, the legal status of the profession, and particularly the normative framework of the disciplinary procedures carried out by the Disciplinary Board of Patent and Trademark Attorneys.

In the study, by addressing the structural transformation of attorneyship from Decree-Law No. 544 on the Establishment and Duties of the Turkish Patent Institute to Law No. 5000 on the Establishment and Duties of the Turkish Patent Institute, the process through which attorneyship evolved from a simple activity of following an industrial property right application into a professional representation institution connected with public trust and requiring specific expertise and ethical obligations in the field of industrial property is examined.

The main focus of the study is the powers and functioning of the Disciplinary Board established by Article 30/A of Law No. 5000 and its role in maintaining professional ethical order; the general principles of the disciplinary system, the professional rules, and the types of sanctions such as warning, reprimand, temporary suspension from attorneyship activities, and removal from attorneyship are analyzed in light of concrete Disciplinary Board decisions. In addition, procedural issues such as the right to lodge complaints, the initiation of investigations, the defense process, the evaluation of evidence by the Disciplinary Board, and statutes of limitations are also addressed.

Moreover, since there is no study in the literature that examines the disciplinary processes and professional rules of patent and trademark

attorneys within the framework of Disciplinary Board decisions, this study constitutes the first comprehensive work that sets out, in light of Disciplinary Board decisions, the obligations that patent and trademark attorneys must observe regarding professional rules, the boundaries of professional ethics, and the practical effects of disciplinary practices, thereby filling an important gap in practice

Keywords: *Law No. 5000, Industrial Property Law, Patent Attorneyship, Trademark Attorneyship, Disciplinary Board, Professional Rules of Attorneyship, Disciplinary Sanction.*

GİRİŞ

Türkiye’de sınai mülkiyet haklarının korunması, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının bağlı kuruluşu Türk Patent ve Marka Kurumu (**TÜRKPATENT**) aracılığıyla yürütülmektedir. TÜRKPATENT, 22/12/2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (**SMK**) uyarınca marka, patent, faydalı model, tasarım ve coğrafi işaretlere ilişkin tescil süreçlerinin ifasından sorumlu merkezi bir idari otorite olup, aynı zamanda ulusal sınai mülkiyet politikasının hazırlanması ve koruma sisteminin geliştirilmesi gibi fonksiyonlara da sahiptir. Kurumun yürüttüğü işlemler, idare hukuku ilkeleri ile teknik süreçlerin, uluslararası rejimlerin ve özel hukuk ilişkilerinin eş zamanlı uygulandığı karma bir yapı içerisinde yer almaktadır.

Bu karma yapının ayrılmaz bir parçası olan patent ve marka vekilliği, Türkiye’de modern sınai mülkiyet altyapısının kurulduğu 1994 yılından itibaren önemli bir kurumsal dönüşüm geçirmiştir. Vekillik hukuki temelleri, ilk olarak 544 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile atılmış ve bu süreçte vekillik faaliyeti, daha çok idari temsil ve başvuru takibine dayalı bir yaklaşım sergilemiştir. Ancak artan başvuru hacmi ve uluslararası yükümlülükler, daha kapsamlı bir düzenlemeyi zorunlu kılmıştır.

Bu ihtiyaca yanıt olarak da 6/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlüğe girmiş ve 5000 sayılı Kanun ile Patent ve Marka Vekilliği ilk kez kanuni düzeyde açık bir tanıma ve kurumsal çerçeveye kavuşturulmuştur. Bu düzenleme, vekilliği sadece idari işlem takibinden öte, danışmanlık hizmetini de içeren profesyonel bir temsil kurumu biçimine dönüştürmüştür. Ayrıca 5000 sayılı Kanunla ve 6769 sayılı Kanununda yapılan değişikliklerle, sınav, sicil ve disiplin mekanizması da oluşturulmuş ve bu sayede de vekillik güven ve mesleki sorumluluk ilkeleri etrafında örgütlenen bir nitelik kazanmıştır.

Bu çalışma, Patent ve Marka Vekilliği mesleğinin bu tarihsel gelişimini ve 5000 sayılı Kanun’un 30/A maddesi ile oluşturulan Patent ve Marka Vekilleri Disiplin Kurulu’nun faaliyete geçmesiyle kurumsallaşan disiplin

rejimini incelemektedir. Özellikle 2017 yılından itibaren fiilen görev yapan Disiplin Kurulu'nun, mesleki etik düzeni nasıl denetlediği, vekillğin dürüstlük, özen, sadakat ve mesleki etik gibi ilkeler üzerine kurulu bir faaliyet olduğunu somut kararlarıyla nasıl pekiştirdiği bu çalışmada ele alınmıştır. İşbu çalışma, Disiplin Kurulu'nun kuruluş yapısı, şikâyet hakkının kullanımı ve soruşturma süreçleri ve nihayetinde mesleki itibarın zedelenmesi, müvekkili zamanında bilgilendirmeme, menfaat çatışması ve iltibas gibi kritik ihlallere karşı uyguladığı uyarma, kınama, geçici alıkoyma ve vekillikten çıkarma gibi kademeli yaptırımları emsal kararlar ışığında detaylı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır.

I. TÜRKİYE'DE PATENT VE MARKA VEKİLLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren TÜRK PATENT, 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin (4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi)^[1] uyarınca; marka, patent, faydalı model, tasarım, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adlarına ilişkin başvuruların alınmasından bu haklara yönelik tescil sonrası işlemlerin yürütülmesine kadar uzanan geniş kapsamlı bir sürecin ifasından sorumlu, kamu tüzel kişiliğine sahip merkezi bir idari otoritedir. Kurumun görev alanı yalnızca tescil işlemlerinin yürütülmesiyle sınırlı olmayıp; Türkiye'nin sınai mülkiyet politikasının hazırlanması, gelişmiş ülke uygulamalarıyla uyumlu bir ulusal koruma sisteminin oluşturulması, uluslararası kuruluşlarla ilişkilerin yönetilmesi, sınai mülkiyet bilincinin artırılması ve hakların etkin korunmasını sağlayacak kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi gibi birçok fonksiyonu da kapsamaktadır. Bu nedenle TÜRK PATENT'in yürüttüğü işlemler, idare hukuku ilkeleri ile teknik değerlendirme süreçlerinin, uluslararası fikrî ve sınai mülkiyet rejimlerinin ve özel hukuk ilişkilerinin eşzamanlı biçimde uygulandığı karma bir yapıyı bünyesinde barındırmaktadır.

Kurumun bugün sahip olduğu bu çok boyutlu kurumsal konumun

[1] Bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.4.pdf>.
FMR 2026/1

temelleri, Türkiye’de modern sınai mülkiyet altyapısını oluşturmak amacıyla 1994 yılında yürürlüğe konulan 544 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (**544 Sayılı KHK**)^[2] ile atılmıştır. 544 sayılı KHK ile “*Türk Patent Enstitüsü (TPE)*”^[3] adı altında, idarî ve malî özerkliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tâbi, ulusal ve uluslararası düzeyde sınai mülkiyet işlemlerini yürütme yetkisine sahip bir kamu kurumu ihdas edilmiştir. Bu düzenleme, Türkiye’nin teknolojik kapasitesinin artırılması, patent sisteminin ekonomi politikalarıyla uyumlu hâle getirilmesi, sınai mülkiyet verilerinin toplandığı ve kamuya sunulduğu bir bilgi ve dokümantasyon yapısının kurulması ve uluslararası patent ve marka sistemleriyle entegrasyonun sağlanması gibi geniş kapsamlı hedeflere dayanmaktaydı. 544 sayılı KHK’nin genel gerekçesinde de vurgulandığı üzere, eski adıyla TPE’nin kurulması, Türkiye’nin küresel rekabet ortamında etkin bir sınai mülkiyet politikasına sahip olabilmesi bakımından yapısal bir gereklilik olarak değerlendirilmiştir. Zira gerekçeye göre, ekonomik kalkınma ve teknolojik gelişmenin sürdürülebilir kılınması, yalnızca sanayi üretiminin artırılmasıyla değil, patentlerin, markaların ve tasarımların uluslararası standartlara uygun şekilde korunmasıyla mümkündür. Bu nedenle TPE’nin ihdas edilmesi, dağınık durumdaki sınai mülkiyet düzenlemelerini tek çatı altında toplayan; tescil işlemleri yanında bilgi dokümantasyon hizmetleri sağlayan; teknoloji transferi, rekabetçilik ve yenilik politikalarını destekleyen modern ve özerk bir yapıya duyulan ihtiyacın sonucudur. Genel gerekçede ayrıca, Türkiye’nin AB ile uyum süreci ve WIPO ile OECD standartlarına entegrasyonu da dikkate alınarak, sınai mülkiyet sisteminin güçlü, tanınır ve sürdürülebilir bir kurumsal yapıya kavuşturulmasının ekonomik gelişme bakımından stratejik önem taşıdığı da vurgulanmaktadır.

544 sayılı KHK ile getirilen kurumsal yapı, Türkiye’de sınai mülkiyet

[2] Bkz. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D22/Y1/T1/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/df4de98c-3de0-49fa-b303-5a19b8808af9.htm>.

[3] Bkz. <https://www.turkpatent.gov.tr/tarihce>.

alanındaki dağınık düzenlemeleri merkezi bir otorite altında toplarken, aynı zamanda patent, marka, endüstriyel tasarım ve coğrafi işaret süreçlerinin kurumsallaşmasına da önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Bu dönemde TPE'nin görevi, yalnızca tescil süreçlerini yürütmekten ibaret olmayıp, sınai mülkiyet verilerinin arşivlenmesi ve sınai mülkiyet alanında uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gibi fonksiyonları da içermektedir. Dolayısıyla TPE'nin varlığı, Türkiye'nin sınai mülkiyet sistemini uluslararası normlara yaklaştıran bir dönüşüm dinamiğini ifade ediyordu.

Ancak 1994–2003 döneminde TPE'ye yapılan ve artan başvuru hacmi, sınai mülkiyet haklarına ilişkin uluslararası yükümlülüklerin genişlemesi, Avrupa Birliği ile uyum sürecinin hızlanması ve TPE'nin kurumsal kapasitesinin mevcut yasal çerçeveye karşılayamadığı ihtiyaçlar, daha kapsamlı ve modern bir kurumsal düzenlemeyi zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyaçtan hareketle yürürlüğe giren 6/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (**5000 sayılı Kanun**)^[4], TPE'nin idari yapısını, organlarını, görevlerini ve personel rejimini baştan sona yeniden düzenlemiş ve güncel hale getirmiştir. 5000 sayılı Kanun ile Yönetim Kurulu'nun ve Başkanlığın görev, yetki ve sorumlulukları açık biçimde tanımlanmış; marka, patent ve tasarım alanlarındaki idari süreçlerin profesyonelleşmesi sağlanmış; sınai mülkiyetin etkin şekilde yönetilebilmesi için gelir/gider mekanizmaları ile kurumsal işleyiş daha sistematik hâle getirilmiştir.

5000 sayılı Kanunla, sınai mülkiyet vekilliği de ilk kez kanuni düzeyde açık bir tanıma ve kurumsal çerçeveye kavuşturulmuştur. Nitekim 544 sayılı KHK'da “Enstitü nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisinde olan kişiler” olarak tanımlanan vekillik; 5000 Sayılı Kanunda, “*Sınai mülkiyet hakları ve geleneksel ürün adları ile ilgili danışmanlık yapma ve Kurum nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisinde olan gerçek veya tüzel kişiler patent, faydalı model ve entegre devre topoğrafyası konularında patent vekilleri; marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları*

[4] Bkz. <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5000&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.

konularında marka vekilleri; tasarım konusunda ise hem patent vekilleri hem de marka vekilleridir.” ifadesi ile tanımlanmış ve bu tanım sayesinde de temsil yetkisinin kapsamı sınai mülkiyet türleri bakımından sistematik biçimde sınıflandırılmış ve vekilliğin yalnızca idari işlem takibi değil, sınai mülkiyet alanında danışmanlık hizmetini de içeren profesyonel bir temsil kurumu olduğu ortaya konulmuştur.

Bununlabirlikte, TPE'nin kurumsal yapısı ve görevleri, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sürecinde yeniden düzenlenmiş ve Enstitünün statüsü SMK'nun 188'inci maddesiyle yapılan düzenleme ve anılan düzenlemelerin sonrasında 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 358 ve devamı maddelerinde yerine işlenmesi sonucu güncellenmiştir. Bu düzenlemeler ile **Enstitünün adı Türk Patent ve Marka Kurumu olarak değiştirilmiştir**; Kurumun organizasyonu, hizmet birimleri, yetkileri, uluslararası temsil görevleri, eğitim ve araştırma fonksiyonları ile Bakanlıkla ilişkisi, modern idare hukuku ilkeleri doğrultusunda yeniden tanımlanmıştır. 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ayrıca, sınai mülkiyet alanında insan kaynağı ve fikri mülkiyet haklarına ilişkin eğitim, danışmanlık, araştırma ve koordinasyon faaliyetlerini yürütmek üzere yetiştirmek amacıyla Fikri Mülkiyet Akademisi ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim merkezi kurulmuş; TÜRKPATENT'in politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve koordinasyonu daha güçlü bir idari yapıya kavuşturulmuştur.

Türkiye'de Patent ve Marka Vekilliğinin tarihsel gelişimi bakımından ilk kapsamlı düzenleme ise Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun olarak bilinen 544 sayılı KHK ile olmuştur. Kanun'un 30'uncu maddesi, TÜRKPATENT nezdinde vekillik yapmaya yetkili kişilerin taşıması gereken şartları ayrıntılı şekilde belirlemiş ve şartlar arasında *“Türk vatandaşı olmak, fiil ehliyetine sahip bulunmak,*

Türkiye’de ikamet etmek, yüz kızartıcı suçlardan mahkûm olmamak, en az dört yıllık yükseköğrenim mezunu olmak ve Enstitü tarafından yapılan Vekillik Yeterlik Sınavı’nda başarılı olmak” gibi objektif yeterlilik koşullar sayılmıştır. Bu hükümler, Türkiye’de sınai mülkiyet temsil faaliyetinin güven ilişkisi, kişisel yeterlilik ve teknik bilgi üzerine inşa edilmesi gerektiği yönünde erken dönemde öngörülmüş bilinçli bir tercih olarak değerlendirilmelidir.

544 sayılı KHK’nın getirdiği en dikkat çekici yeniliklerden bir diğeri ise, dönemin hukuk sistemi içinde oldukça ileri ve fonksiyonel bir araç niteliği taşımasını sağlayan mesleki sorumluluk sigortası yükümlülüğünün bulunmasıdır. 544 Sayılı KHK’da, başvuru sahipleri ile TÜRK PATENT arasında yürütülen işlemlerin yanlış veya eksik yürütülmesi hâlinde ortaya çıkabilecek maddi ve hukuki zararların ciddi boyutlara ulaşabileceği değerlendirilmiş ve bu nedenle hem vekilin özen borcunu güçlendiren hem de başvuru sahiplerini koruyan bir güvenlik mekanizması oluşturulmuştur. Bu yükümlülük, vekillik faaliyetinin basit bir başvuru takibinden ibaret görülmemesi gerektiğine; aksine sorumluluk ve risk doğuran profesyonel bir temsil işlevi olarak tasarlandığını da göstermektedir.

544 sayılı KHK, temsil yetkisinin tüzel kişiler eliyle kullanımını da düzenlemiştir. Nitekim, 544 sayılı KHK, temsil yetkisinin yalnızca gerçek kişi vekiller tarafından kullanılmasına imkân tanımakla yetinmemiş, aynı zamanda bu yetkinin tüzel kişi bünyelerinde örgütlenebilmesine de imkan sağlamıştır. Ancak burada Kanun, tüzel kişi vekillerin temsil yetkisinin yalnızca patent veya marka vekilliği niteliklerini haiz gerçek kişiler eliyle kullanılabileceğini açıkça belirtmiştir. Bu ifade ile Kanun vekillik faaliyetini, bir yandan kurumsal yapıya ulaşmasını sağlarken, diğer yandan ise faaliyetin teknik doğruluğu, hukuki geçerliliği ve sorumluluk boyutunun nihayetinde bireysel düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Böylece Kanun, temsil yetkisinin organizasyonel bir yapı içerisinde de olabileceğini ifade ederken, mesleki standartların ve hukuki sorumlulukların ise bireysel düzeyde korunacağını da teminat altına alarak dengeli bir model oluşturmuştur.

544 sayılı KHK’da temsil yetkisinin hukuki niteliği ise Borçlar Kanunu’nun vekâlet hükümlerine yapılan atıfla düzenleme altına alınmıştır. Bu atıf sayesinde vekillik faaliyetinin özel hukuktan doğan klasik vekâlet ilişkisinin tüm yükümlülüklerine tabi olacağını; özen borcu, sadakat yükümlülüğü, talimata uygun davranma zorunluluğu, hesap verme sorumluluğu ve vekâlet verenin menfaatlerini koruma yükümlülüğü gibi temel ilkelerin bu atıf ile patent ve marka vekilliği alanında da uygulanabilir olmasını sağlamıştır. Kaldı ki bu yaklaşım, temsil yetkisinin hukuki statüsünün yalnızca idari bir izin temelinde değil, müvekkil vekil ilişkisinin özüne uygun olarak özel hukuk ilkeleri çerçevesinde şekillendiğini de göstermektedir.

Patent ve marka vekilliğinin hukuki statüsünde esaslı dönüşüm ise kuşkusuz 6/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesiyle gerçekleşmiştir. Şöyle ki; 5000 sayılı Kanun ile Türkiye’de sınai mülkiyet alanında yürütülen temsil faaliyetini ilk kez müstakil bir yasal düzenleme içerisinde kapsamlı biçimde ele alınmış ve vekillik kurumunun sınırları, fonksiyonları ve mesleki yapısı normatif bir çerçeveye kavuşturmuştur. Bu kapsamda Kanun’da yer alan; “*Sınai mülkiyet hakları ve geleneksel ürün adları ile ilgili danışmanlık yapma ve Kurum nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisinde olan gerçek veya tüzel kişiler patent, faydalı model ve entegre devre topoğrafyası konularında patent vekilleri; marka, coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları konularında marka vekilleri; tasarım konusunda ise hem patent vekilleri hem de marka vekilleridir.*” hükmü, Türk sınai mülkiyet hukukunda temsil kurumunun kapsamını konu temelli uzmanlaşma esasına göre belirleyen ilk normatif düzenlemedir. Bu ayırım, vekilliğin salt “*genel vekalet*” kategorisinde değerlendirilemeyeceğini; patent, marka, coğrafi işaret, tasarım ve entegre devre topoğrafyası gibi farklı hak gruplarının kendine özgü teknik ve hukuki gereklilikleri nedeniyle özel temsil yetkileri gerektirdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, patent vekilliğinin teknik, teknolojik içerikli süreçlere odaklanan bir temsil türü olarak ayrıştığı; marka vekilliğinin ise ayırt edicilik, karıştırılma ihtimali,

tescil stratejisi gibi daha ziyade hukuki değerlendirme gibi yoğun süreçlere yöneldiği görülmektedir. Tasarım konusunda ise hem patent hem marka vekillerine yetki tanınması ile tasarım hukukunun hem teknik hem de estetik değerlendirmeler içeren karma niteliğiyle uyumlu hale getirilmiştir.

2017 yılında yürürlüğe giren Sınai Mülkiyet Kanunu ile 5000 sayılı Kanun'a yapılan eklemelerle vekilliğin kapsamı yalnızca tanımlamakla da yetinmemiş; temsil yetkisinin kullanılmasına ilişkin esasları ve mesleğe kabul sürecinin tüm aşamalarını idari, hukuki ve mesleki boyutlarıyla yeniden kurgulanmış ve vekillik kurumu sistematik bir çerçeveye oturtulmuştur. Bu kapsamda, bir yandan vekillerin hangi işlemleri hangi yetki sınırları içerisinde yürütebileceği ayrıntılı biçimde belirlenmiş; diğer yandan mesleğe girişte aranan nitelikler, sınav ve usul hükümleri, sicil kaydı, disiplin rejimi ve idari denetim mekanizmaları açık ve bağlayıcı kurallara bağlanmıştır. Böylece Kanun, vekilliğin yalnızca uygulamada oluşmuş teamüllere dayanan fiilî bir faaliyet olmaktan çıkıp, hukuki güvenlik, uzmanlaşma ve mesleki sorumluluk ilkeleri etrafında örgütlenen kurumsal bir nitelik kazanmasını sağlamıştır.

5000 sayılı Kanun'un getirdiği bir diğer önemli yenilik ise, tüzel kişi vekillik kurumunun ayrıntılı ve sistematik biçimde düzenlenmesidir. Zira Kanun, temsil faaliyetinin yalnızca bireysel vekiller eliyle değil, kurumsal yapılar içerisinde de yürütülebilmesine imkân tanımakla birlikte, bu imkânı geniş bir serbestlik alanı olarak bırakmamış; aksine, mesleğin disiplinini, uzmanlık niteliğini ve kamuya duyulan güvenin korunmasını temin edecek bir dizi sınırlayıcı çerçeve hüküm de öngörülmüştür. Bu kapsamda 5000 sayılı Kanunda, tüzel kişi vekilin Türk hukukuna göre anonim veya limited şirket şeklinde kurulması ve şirketin işletme konusunun yalnızca patent veya marka vekilliği faaliyetlerinden ibaret olması zorunlu tutulmuştur. Bu düzenleme, vekillik hizmetinin ticari organizasyonlar bünyesinde profesyonel standartlara da sunulabilmesine olanak tanırken; aynı zamanda vekillik mesleğinin ticari çeşitlilik içinde

erimesini yani temsil yetkisinin amacı dışında kullanılmasını da önlemeyi amaçlamaktadır. Böylece 5000 sayılı Kanun, tüzel kişi yapılanmasının getirdiği kurumsal avantajları benimserken, mesleğin uzmanlık gerektiren niteliğini korumaya yönelik hassas bir denge de kurmuştur. Diğer yandan 5000 sayılı Kanun, tüzel kişi adına kullanılacak vekillik yetkisinin ancak patent veya marka vekili sıfatını haiz gerçek kişiler eliyle icra edilebileceğini de yine hükme bağlamıştır. Bu düzenleme, tüzel kişi çatısı altında faaliyet gösteren organizasyonel ve idari kapasitenin, mesleki sorumluluk ve teknik yeterlilik gerekliliğini bertaraf etmesine engel olmakta; temsil yetkisinin özünde kişisel bilgi, uzmanlık, özen ve mesleki sorumluluk gerektiren bir faaliyet olduğu ilkesini de korumaktadır. 5000 sayılı Kanunda tüzel kişi vekillik bakımından sınırlamalar da getirilerek, gerçek kişi vekilin yalnızca tek bir tüzel kişi vekili temsilen vekillik yapabileceği de düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenleme ile temsil yetkisinin birden fazla kurumsal yapı içinde dağılması, menfaat çatışmalarının doğması, yetki ve sorumluluğun belirsizleşmesi engellenmek istenmiştir. Bu düzenleme ile sınai mülkiyet alanında temsil ilişkisinin hem müvekkil hem de idare nezdinde yüksek şeffaflık ve hesap verebilirlik gerektirmesi dikkate alındığında, bu sınırlamanın TÜRKPATENT işlemlerinin sağlıklı yürütülmesi ve müvekkil haklarının güvence altına alınması açısından kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca 5000 sayılı Kanun, tüzel kişi adına temsil yetkisini kullanan gerçek kişi vekilin kişisel cezai sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla, vekillik faaliyeti nedeniyle doğan zararlar bakımından temsil ettiği tüzel kişi vekille birlikte müteselsilen sorumlu olduğunu da düzenleyerek, bireysel ve kurumsal sorumluluğu aynı çerçevede bütünleştiren bir sistem öngörmüştür.

5000 sayılı Kanun'un 30/A maddesiyle, Türkiye'de patent ve marka vekilleri için kapsamlı, kademeli ve güvenceli bir disiplin rejimi de ihdas edilmiştir. Anılan maddede, vekillik mesleğinin yalnızca teknik bilgi ve işlem takibiyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda dürüstlük, özen, sadakat, tarafsızlık ve mesleki etik ilkeleri üzerine kurulu bir temsil faaliyeti

olduğu açık biçimde ortaya konulmuştur. Bu kapsamda Kanun, disiplin cezalarını uyarma, kınama, geçici olarak vekillik faaliyetinden alıkoyma ve vekillikten çıkarma şeklinde kademelendirmiş; her bir cezanın hangi fiil ve hâllerde uygulanacağı ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Disiplin cezaları için tekerrür halleri de düzenlenmiş ve bu haller için öngörülen artıci yaptırım sistemi, mesleki disiplinin sürekliliğini ve caydırıcılığını sağlamayı amaçlamıştır. Ayrıca vekâletname örneği ile oynanması, Kurum unvanı veya tanıtıcı unsurlarının iltibas yaratacak biçimde kullanılması gibi vekilliğin niteliğini doğrudan etkileyen ağır ihlaller, daha sert yaptırımlarla ilişkilendirilmiştir. Maddenin önemli diğeri bir yönü ise disiplin sürecine ilişkin usulî güvencelerin de açıkça düzenlemesidir. Disiplin soruşturmasına başlanması ve cezanın verilmesi bakımından öngörülen zamanaşımı süreleri, temsil faaliyetinin belirsizlikten uzak ve hukuki güvenlik içinde yürütülmesini temin eder. Keza vekilin savunmasının alınmasının zorunlu olması, savunma için tanınan asgari süre ve savunma yapılmaması hâlinde doğabilecek sonuçların kanunen belirlenmiş olması, disiplin sürecine ilişkin adil yargılanma ve savunma hakkı ilkelerinin mesleki düzeyde yansımalarını göstermektedir. Disiplin cezalarının verilme usulü, kararların verildiği tarihten itibaren derhâl hüküm ifade etmesi ve kararlara karşı idari yargı yolunun da açık olması yine hem idari denetimi hem de yargısal denetimi mümkün kılmıştır. Nihayetinde vekillikten çıkarma cezasının kesinleşmesi hâlinde de ilgili kişinin bir daha patent veya marka vekili olamayacağını düzenlenmiş olması, mesleğin kamusal güven boyutunu güçlü şekilde öne çıkarmıştır.

Sonuç olarak Türkiye’de patent ve marka vekilliği, 544 sayılı KHK döneminin daha çok idari temsil ve başvuru takibine dayalı yaklaşımından çıkarak, 5000 sayılı Kanun’un öngördüğü sınav, sicil, mesleki yeterlilik, etik kurallar ve disiplin mekanizmaları üzerine kurulu kurumsal temsil modeline evrilmiştir. Bu dönüşüm, yalnızca vekillik kurumunun hukuki altyapısının yenilenmesi anlamına gelmemekte; aynı zamanda mesleğin icrasında aranan teknik bilgi düzeyinin, mesleki özen yükümlülüğünün

ve temsil faaliyetinin niteliğine ilişkin beklentilerin de köklü biçimde yeniden tanımlanmasını ifade etmektedir. Gerçekten de vekilliğin; başvuru dosyalarının hazırlanması ve takibinden, sınai hakların korunması ve stratejik yönetimi konusunda danışmanlık sunulmasına kadar uzanan geniş bir yelpazede icra edilen bir temsil hâline gelmesi, 5000 sayılı Kanun ile oluşturulan normatif çerçevenin doğrudan bir sonucudur.

II. PATENT VEKİLLERİ VE MARKA VEKİLLERİ DİSİPLİN KURULU

A. Disiplin Kurulunun Normatif Temeli

Türkiye’de patent ve marka vekilliği mesleğinin hukuki statüsel gelişimi, özellikle 2000’li yılların başından itibaren önemli bir dönüşüm sürecine girmiş; meslek, idari başvuru işlemlerinin takibiyle sınırlı, kurumsal çerçevesi belirsiz bir yapıdan, profesyonel meslek kurallarına dayanan, etik yükümlülükleri olan, sınai mülkiyet sisteminin asli bir bileşeni haline gelen bir temsil faaliyetine evrilmiştir. Bu dönüşümün hukuki dayanak noktası ise kuşkusuz 5000 sayılı Patent ve Marka Vekilliği ile Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ile olmuştur.

Bu dönüşümün kurumsallaşmasını sağlayan en kritik yapı ise Kanun’un 30/A maddesi ile oluşturulan Patent ve Marka Vekilleri Disiplin Kurulu (**Disiplin Kurulu**) olmuştur. Disiplin Kurulu, ilk kez 2017 yılında faaliyete geçmiş olup, sınai mülkiyet alanında mesleki etik düzenin kamu adına denetlendiği bağımsız bir idari organ niteliğini taşımaktadır. Disiplin Kurulunun varlığı, bir yandan meslek mensuplarının etik standartlara uygun davranmasını sağlarken, diğer yandan Türkiye’nin sınai mülkiyet koruma sisteminin uluslararası standartlara uyumunu ve mesleğin kamusal güven boyutunun güçlendirilmesini de temin etmektedir. Bununla birlikte Disiplin Kurulu, Kanun’un öngördüğü mesleki sistematiğe uygun olarak, yalnızca “*TÜRKPATENT siciline kayıtlı patent ve marka vekilleri*” hakkında işlem yapma yetkisine sahiptir. Zira 5000 sayılı Kanun, vekillik faaliyetinin münhasıran sicile kayıtlı kişiler tarafından yürütülebileceğini

açıkça düzenlemektedir. Bu nedenle disiplin yetkisinin kapsamı da mevcut düzenleme gereği sicil kayıtlı vekillerle sınırlı olup, sınavı kazanmış ancak sicile kayıtlı olmayan kişiler hakkında disiplin yaptırımını uygulanamaz. Bu husus, disiplin mekanizmasının hem hukuki belirginliği hem de kurumsal sınırları bakımından temel bir ilkedir.

Disiplin Kurulunun hukuki temeli yalnızca Kanun'un çerçeve hükümleriyle de sınırlı değildir. Zira Kanunda öngörülen disiplin rejiminin uygulama esaslarını göstermek üzere çıkarılan Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin^[5] (**Yönetmelik**) özellikle 18 ila 26'ncı maddelerinde disiplin süreci ayrıntılı, sistematik ve usul hukuku ilkelerine uygun bir düzenlemeyle ifade edilmektedir. Bu maddelerde şikâyet hakkının kapsamı, başvuruların elektronik ortamda yapılması zorunluluğu, disiplin kurulu tarafından verilen karar türleri, savunma hakkının sınırları, delillerin değerlendirilmesi, disiplin kararlarının türleri ve zamanaşımı hükümleri ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu sayede de Yönetmelikte yalnızca disiplin yaptırımlarını değil, disiplin sürecinin tüm aşamaları da hukuki güvence altına alınmıştır.

B. Disiplin Kurulunun Kuruluşu ve Üye Yapısı

Disiplin Kurulu'nun 2017 yılında fiilen göreve başlaması, Türkiye'de vekillik mesleğinin disiplin denetimi bakımından kurumsal bir yapıya kavuşması bakımından bir dönüm noktası niteliğindedir. Bu tarihten önce mesleki etik ihlallerin değerlendirilmesi mümkün değil iken, Disiplin Kurulunun faaliyete geçmesiyle birlikte disiplin denetimi hem normatif güvencelere hem de açık kurumsal prosedürlere bağlı olarak yürütülen sistematik bir idari faaliyete dönüşmüş ve bu sayede vekillik mesleğinin etik, hukuki ve profesyonel standartlarının sürdürülebilir şekilde korunması mümkün hale gelmiştir.

[5] Bkz. <https://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=patent+vekilliği+ve+marka+vekilliği+sınav+sicil+ve+disiplin+yönetmeliği&ie=UTF-8&oe=UTF-8>.

Disiplin Kurulunun oluşumuna ilişkin düzenlemeler, meslek yapısının çok paydaşlı niteliğini ve disiplin faaliyetinin hem mesleki hem kurumsal bilgi gerektiren karma karakterini yansıtmaktadır. Bu nedenle 5000 sayılı Kanun'un 30/A maddesi, üye düzenini tek yönlü bir temsil modeline dayandırmadan idari otoriteyi, Kurum ve meslek mensuplarını bir araya getiren dengeli bir yapı oluşturacak şekilde kurgulamıştır. Bu doğrultuda Disiplin Kurulu; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında bir üye ile devlet otoritesini, TÜRKPATENT'ten üç üye ile sınai mülkiyet süreçlerine ilişkin kurumsal teknik deneyimi ve en az beş yıllık mesleki kıdeme ve 5000 sayılı Kanunun 30/A maddesinde ifade edilen cezalardan herhangi birini almamış üç vekil ile mesleğin uygulama pratiğini bünyesinde taşıyan dengeli bir yapıya sahiptir. Disiplin Kurulu sadece asil üyelerden de oluşmamakta olup 5000 sayılı Kanunun 30/A maddesinin sekizinci fıkrası gereği asil üye sayısı kadar (7) aynı sayıda yedek üye belirlenmesi zorunluluğu da bulunmaktadır. Bu sayede de disiplin süreçlerinin, özellikle şikâyet ve soruşturma mekanizmalarının zamanında yürütülmesi, kararların alınmasında gecikme yaşanmaması ve disiplin zamanaşımı sürelerinin etkili biçimde uygulanması güvence altına alınmıştır.

5000 sayılı Kanunda, TÜRKPATENT Kurum Başkanı'nın üç meslek mensubu için doğrudan aday belirleme yetkisini tek başına kullandığı bir sistem yerine, aday belirleme sürecinde en fazla üyeye sahip iki ticaret odası ile en fazla üyeye sahip iki vekillik derneğinin görüşünün alınması zorunluluğu da bulunmaktadır. Nitekim Kanunun 30/A maddesinin sekizinci fıkrasında "*Kurum Başkanı, patent vekilleri veya marka vekilleri arasından seçilecek üyeleri Bakanlığa önerirken en fazla üyeye sahip iki ticaret odası ile en fazla üyesi bulunan vekillikle ilgili iki dernekten görüş alır.*" ifadesine açıkça yer verilmiştir. Bu düzenleme sayesinde meslek örgütleri Disiplin Kurulunun oluşum sürecinde aktif rol alma imkânına kavuşmakta; böylelikle daha katılımcı bir yapı ortaya konulmakta ve Disiplin Kurulu kararlarının meslek mensupları nezdinde de hem meşruiyeti hem de kabul edilebilirliği artmaktadır.

Aday belirleme sürecinde meslek örgütlerinin görüşleri alınsa da 5000 sayılı Kanun uyarınca atanmaya ilişkin nihai takdir ve karar yetkisi Sanayi ve Teknoloji Bakanı'na ait olup Bakan tarafından atanan Kurul üyeleri üç yıllık bir süre için görevlendirilmektedir.

C. Disiplin Kurulunun Yetkileri

Patent ve marka vekilliği sınai mülkiyet sisteminin hak ve menfaat sahiplerini doğrudan etkileyen bir temsil faaliyeti olması sebebiyle mesleğin etik ve hukuki çerçevesinin korunması, vekilliğin kurumsal bütünlüğünün sürdürülebilmesi için zorunlu bir gerekliliktir. 5000 sayılı Kanun'un 30/A maddesi ile kurulan Disiplin Kurulu, bu gereklilikten hareketle, meslek kurallarının uygulanmasını sağlayan ve ihlaller karşısında yaptırım uygulayan bir idari disiplin otoritesi olarak görev yapmaktadır. Kurulun yetkileri, Kanun'da ve buna dayalı olarak çıkarılan Yönetmelikte açıkça belirlenmiş olup disiplin incelemesi ve yaptırım uygulaması yalnızca bu çerçevede sayılan fiillerle sınırlıdır. Bu durum, disiplin uygulamasının öngörülebilirliğini ve hukuki güvenliği kurumsal düzeyde teminat altına almaktadır.

Disiplin düzeninin genel çerçevesi, Yönetmeliğin "*genel ilkeler*" başlıklı 18'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu hüküm, vekillerin faaliyetlerini sınai mülkiyet sistemine duyulan güveni zedelemeyecek şekilde yürütmesi gerektiğini vurgulamakta ve vekillerin mesleğe ilişkin kuralları bildiğini kabul ettiğini ve bu kuralların ihlalinin müvekkil talimatı gibi gerekçelerle haklı gösterilemeyeceğini açıkça hükme bağlamaktadır. Anılan düzenleme aynı zamanda vekilin yanında çalışan kişilerin davranışlarından doğan uygunsuzluklar bakımından da sorumluluk öngörerek disiplin kapsamını yalnızca bireysel eylemlerle sınırlamayıp vekillik hizmetinin tüm organizasyonuna da yaymaktadır.

Disiplin düzeninin somut içeriğini ise Yönetmeliğin 19'uncu ve 20'nci maddesi oluşturmaktadır. Anılan düzenlemelerde vekillerin faaliyetlerine

ilişkin davranış çerçevesi; mesleğin itibarını zedelemesi, müvekkilin çıkarlarını zedeleyici faaliyette bulunulması, vekilin kapasitesinin üstünde iş üstlenmemesi, saldırgan bir pazarlama yürütmemesi, gerçeğe aykırı tanıtım yapmaması, kamuyu yanıltacak bilgiler vermemesi, müvekkili zamanında bilgilendirilmesi, bilgi ve belge aktarımında usule uygun davranılması, sır saklama yükümlülüklerine uygun davranılması, TÜRKPATENT çalışanları ile ilişkilerin nezaket kurallarına uygun yürütülmesi, TÜRKPATENT adına yazılı ve sözlü açıklamalarda bulunmaması, TÜRKPATENT nezdinde yürütülen herhangi bir işlemde menfaati zıt olan taraflara vekillik etmemesi, vekâletname aslına aykırı örnek ile vekillik hak ve yetkilerini kullanmaması, TÜRKPATENT'e ait unvan, internet alan adı ya da diğer tanıtma vasıtalarını iltibasa meydan verecek şekilde kullanmaması gibi çok çeşitli hususlar ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu kurallar, disiplin incelemesinin temel referans noktalarını oluşturmakta ve Disiplin Kurulu'nun yetki alanını somutlaştırmaktadır.

Bu bağlamda Disiplin Kurulunun yetki ve görev alanını belirleyen temel referans noktası, Yönetmeliğin 18, 19 ve 20'nci maddelerinde yer verilen genel ilkeler, meslek kuralları ve disiplin cezalarıdır. Söz konusu maddelerde öngörülen yükümlülüklerin ihlali hâlinde, Disiplin Kurulu, 5000 sayılı Kanun'un 30/A maddesi ve Yönetmeliğini 20'nci maddesinde ifade edilen “*uyarma, kınama, geçici olarak vekillik faaliyetinden alıkoyma ve vekillikten çıkarma*” disiplin yaptırımını uygulama yetkisine sahiptir. Disiplin Kurulu, disiplin sürecinde ihlalin niteliği, ağırlığı ve tekerrür durumuna göre Kanunda öngörülen dört cezadan birini işletebilmektedir.

Disiplin Kurulunun uygulayabileceği yaptırımlardan ilki uyarma cezasıdır. Uyarma cezası vekilin faaliyetlerinde daha dikkatli davranması gerektiğinin yazılı olarak bildirilmesi olarak 5000 sayılı Kanunda tanımlanmaktadır. Bu ceza, meslek kurallarına aykırı davranışların ilkinde, ihlalin görece hafif olması ve temsil yetkisini doğrudan etkilememesi hâlinde

uygulanmaktadır. Disiplin Kurulu tarafından sicilde kayıtlı vekile verilen uyarma cezasıyla, vekilin dikkat ve özen yükümlülüğü hatırlatılmakta ve bu ceza daha ağır ihlaller için bir basamak oluşturmaktadır. Bu yönüyle uyarma cezası, Disiplin Kurulunun yaptırım yetkisi içerisinde en hafif ve önleyici nitelikteki araç olarak ifade edilebilmektedir.

Disiplin Kurulunun uygulayabileceği ikinci yaptırım türü vekilin kusurlu bulunduğu yazılı olarak bildirilmesi yaptırımı olan kınama cezasıdır. 5000 Sayılı Kanun'un ve Yönetmeliğin lafzi gereği kınama cezası, uyarma cezasının ardından iki yıl içinde aynı davranışın tekrar edilmesi, vekilliğin gerektirdiği temel yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ve menfaati zıt olan taraflara vekillik yapılması halinde uygulanmaktadır. Kınama cezasının uygulandığı alanlardan biri olan menfaati zıt olan taraflara vekillik durumu, disiplin hukuku açısından ağır sayılan bir vekillik ihlal nedenidir. Zira bu halde vekil, sınai mülkiyet işlemlerinde taraflar arasında güven ilişkisinin odağında yer almakta olup vekilin aynı uyuşmazlık, aynı başvuru ya da birbirine karşıt menfaat içeren süreçlerde iki tarafı birden temsil etmesi; bilgi gizliliği, tarafsızlık ve dürüstlük gibi temel ilkeleri zedelemekle ve sınai mülkiyet sisteminin güvenilirliğini de doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle de çıkar çatışması, disiplin hukukunda yalnızca etik bir sorun olarak değil, temsil yetkisinin bütünlüğünü de tehdit edici yapısal bir ihlal olarak değerlendirilmekte ve bu nedenle de Disiplin Kurulunca bu tür fiiller kusur derecesi yüksek davranışlar arasında sayılmaktadır.

Disiplin Kurulunun yetkisi kapsamında yer alan üçüncü yaptırım türü ise geçici olarak vekillik faaliyetinden alıkoyma cezasıdır. Bu ceza, vekilin üç aydan az ve bir yıldan çok olmamak üzere vekillik faaliyetinden menedilmesini ifade eder ve nitelik itibarıyla Kurulun uyguladığı yaptırımlar arasında “*mesleki faaliyetin doğrudan kısıtlanması*” sonucunu doğuran ilk ağır yaptırımdır. Bu yaptırım özellikle temsil yetkisinin

açık ve ağır ihlallerinde uygulanır; çünkü geçici men cezası, vekilin hem müvekkilleri nezdindeki temsil konumunu hem de TÜRKPATENT nezdindeki işlem yapma kapasitesini doğrudan durduran bir niteliğe sahiptir. Bu yaptırımın uygulanmasına neden olan ilk fiil, vekilin daha önce kınama cezası almasına rağmen beş yıl içerisinde aynı nitelikteki davranışı tekrarlamasıdır. Kınama cezası yukarıda da izah edildiği üzere, disiplin düzeninde vekile verilen açık bir uyarı niteliğinde olup bu ceza, işlenen fiilin ihmal boyutunu aşan bir kusur içerdiğini ve vekilin dikkat etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Buna karşın aynı davranışın beş yıl içerisinde yeniden gerçekleşmesi, vekilin mesleki yükümlülükleri benimsemediğini, disiplin otoritesinin uyarılarına riayet etmediğini ve meslek içi düzenle uyum sağlayamadığını gösterir. Bu nedenle tekerrür hâli, davranışın bireysel bir hata değil, vekilin süreklilik arz eden bir olumsuz eğilim içerisinde olduğunu ortaya koymaktadır. Disiplin Kurulu da bu durumda mesleki faaliyetin geçici olarak durdurulma cezasını hem vekilin davranışının düzeltilmesi hem de mesleki disiplinin korunması için gerekli bir yaptırım olarak kullanmaktadır. Geçici men cezasının uygulanmasına yol açan ikinci önemli ihlal nedeni ise vekâletname aslına aykırı örnek düzenleyerek vekillik yetkisinin kullanılmasıdır. Vekâletname, vekilin temsil yetkisinin hukuki dayanağı olup hem müvekkilin iradesini hem de TÜRKPATENT nezdindeki işlemleri doğrudan belirler. Bu nedenle vekâletname üzerinde tek taraflı değişiklik yapılması, örneğin kapsamın genişletilmesi veya müvekkilin vermediği yetkilerin varmış gibi gösterilmesi, temsil ilişkisinin en temel güven unsurunu ortadan kaldırır. Bu tür bir eylem de yalnızca müvekkilin iradesinin ihlali değil, aynı zamanda TÜRKPATENT’e sunulan belgenin doğruluğunu zedeleyerek idari işleyişin güvenilirliğini sarsan bir davranıştır. TÜRKPATENT’in işlem tesis ederken vekilin beyan ve belgelerine duyduğu güven göz önüne alındığında, vekâletnameye aykırı örnek kullanımının disiplin hukukunda ağır sayılması bakımından doğaldır. Bu nedenle Disiplin Kurulu, bu tür fiilleri tespit ettiğinde de

doğrudan geçici men cezasına hükmederek temsil yetkisinin suistimalini engellemeyi amaçlamaktadır. Bu yaptırımın uygulanmasına yol açan üçüncü ve son fiil türü ise TÜRKPATENT'e ait unvan, internet alan adı veya diğer tanıtma vasıtalarının iltibasa yol açacak şekilde kullanılmasıdır. TÜRKPATENT'e ait unvan ve tanıtıcı işaretler, kamu otoritesinin kurumsal kimliğini temsil eder ve bu nedenle bunların vekiller tarafından kullanılması, üçüncü kişilerde vekilin TÜRKPATENT adına iş yapma yetkisine sahip olduğu izlenimini yaratabilir. Özellikle internet alan adlarında TÜRKPATENT'i ve TÜRKPATENT'in görevlerini çağrıştıran ifadelerin kullanılması (*örneğin internet sitesinde TÜRKPATENT, TPE ibarelerin kullanılması, TÜRKPATENT'e ait tescil yetkisinin vekile ait gibi gösterilmesi, TÜRKPATENT'in logosuna benzer logonun kullanılması, TÜRKPATENT logosu kullanılarak logonun üzerine tıklanıldığında başka bir sayfaya yönlendirilmesi gibi vb*), müvekkillerin yanlış yönlendirilmesine veya yanıltıcı resmiyet algısı oluşmasına yol açabilir. Bu durumda da TÜRKPATENT'in tarafsızlığı ve sınai mülkiyet sisteminin bütünlüğü zarar uğrayabileceğinden Disiplin Kurulu bu ihlal halinde, kamu gücüyle karıştırılmaya müsait her türlü kullanımı disiplin düzeni bakımından ağır ve önemli bir ihlal oluşturduğunu kabul eder ve bu fiillerde mesleki faaliyetin geçici olarak durdurulması gerektiği sonucuna varır. Zira Disiplin Kurulu burada yalnızca etik olmayan bir davranışı değil, kamu güvenine ve idari işleyişin saygınlığına ilişkin doğrudan bir tehdidi engelleyeme çalışmaktadır.

Disiplin Kurulunun yaptırım yetkisine giren en ağır disiplin cezası ise vekillikten çıkarma cezasıdır. Vekillikten çıkarma cezası, patent veya marka vekilinin mesleki faaliyetinin süresiz olarak yasaklanmasını ifade eden ve disiplin düzenindeki en ağır yaptırım niteliğini taşıyan karardır. 5000 sayılı Kanun ve Yönetmelik uyarınca bu yaptırımın uygulanması hâlinde kişi bir daha patent veya marka vekilliği yapamaz ve sicile yeniden kaydolamaz. Bu

yönüyle vekillikten çıkarma cezası, yalnızca bir disiplin tedbiri değil, aynı zamanda vekillik faaliyetinin yapılmasını süresiz olarak ortadan kaldıran nihai bir sonuç doğurur. Dolayısıyla bu ceza, yalnızca disiplin düzenini ağır şekilde ihlal eden, mesleki faaliyetin sürdürülmesini kamu güveni açısından tehlikeli kılan hâllerde uygulanır ve sistemin bütünlüğünü koruyan son derece istisnai bir mekanizma olarak değerlendirilmektedir. Vekillikten çıkarma cezasının uygulanmasının ilk ve temel şartı, vekilin geçici men cezası aldıktan sonra beş yıl içerisinde aynı nitelikteki fiili yeniden işlemesidir. Bu düzenleme, disiplin hukukunda tekerrürün bir nevi ikinci aşamasıdır. Geçici men cezası, vekilin aynı ihlali düzenli tekrarladığını, disiplin otoritesine rağmen davranışın düzeltilmediğini ve mesleğin gerektirdiği yükümlülüklere uyma iradesinin tamamıyla kaybolduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle de Disiplin Kurulu, tekerrürün bu ikinci aşamasında artık vekilin mesleği ifa etmesinin sınai mülkiyet sistemi açısından kabul edilemez bir risk oluşturduğu sonucuna varır ve kurallara riayet etmeyen vekil hakkında süresiz men cezası olan vekillikten çıkarma yaptırımını uygular. Bu yaptırımın bir diğer önemli boyutu ise vekillikten çıkarma kararının mesleğin yalnızca disiplin yönünü değil, aynı zamanda kamu güveni boyutunu da doğrudan korumasıdır. Patent ve marka vekilleri, müvekkillerin haklarını idari süreçlerde temsil eden ve TÜRKPATENT ile müvekkiller arasında bilgi akışını sağlayan kişiler olduğundan, temsil yetkisinin güvenilirliği ve dürüstlük esası bu yetkinin temel dayanaklarıdır. Geçici men cezası almış bir vekilin bu davranışı yeniden gerçekleştirmesi, yalnızca özen borcu değil, temsil yetkisinin kendisini de sistematik bir biçimde ihlal ettiğini göstermektedir. Bu nedenle vekillikten çıkarma kararı, bireysel bir cezalandırma mekanizması olmanın ötesinde, kamu otoritesinin temsil faaliyetindeki güveni koruma yükümlülüğünün de bir gereğidir.

D. Şikâyet Hakkı ve Disiplin Sürecinin Başlangıcı

Patent ve marka vekillerine ilişkin disiplin süreci, kural olarak şikâyet üzerine başlamakta olup, kural olarak, Yönetmeliğin 23'üncü maddesi uyarınca şikâyet edilen vekilin disiplin yükümlülüklerine aykırı

davrandığını iddia eden herkes şikâyet hakkına sahiptir. Bu düzenleme ile disiplin denetiminin yalnızca mağdurlar bakımından değil, mağdur olmayan kişiler bakımından da mesleki yükümlülüklerini yerine getirmeyen vekillere uygulanabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, aynı maddenin birinci fıkrasında yer alan istisna hükmü ise şikâyet hakkının sınırsız bir hak olmadığını açıkça göstermektedir. Nitekim Yönetmeliğin 23'üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca 19'uncu maddenin (b), (f), (g), (ğ), (j) ve (k) bentlerinde düzenlenen yükümlülüklerle aykırılık iddiası söz konusu olduğunda, şikâyetinde bulunma yetkisi yalnızca “hakları ihlal edilen” kişilere aittir. Bu istisna; çıkar ilişkisi, bilgilendirme eksikliği, sır saklama, hakaret/itibar zedeleme ve meslektaşına ilişkin açıklamalar gibi vekil–müvekkil, vekil–vekil veya vekil-Kurum ilişkisine özgü fiillerde soyut ve ilgisiz üçüncü kişilerin disiplin mekanizmasını gereksiz şekilde meşgul etmesini önleyen bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir. Bu sayede de disiplin mekanizması kişisel nitelikteki meslek kuralı ihlallerinde hukuki yarar ilkesini gözetmekte ve başvuru hakkının kötüye kullanılmasını engellemektedir.

Hakkı ihlal edilen kişinin veya bir vekilin yürüttüğü faaliyetin vekillik meslek kuralına aykırılık teşkil ettiğini düşünen kişinin, şikâyetini e-Devlet Kapısının epats.turkpatent.gov.tr'ye yaptığı yönlendirme üzerine söz konusu sitede yer alan vekil işlemleri kısmındaki “**vekil şikâyet başvurusu**” modülü üzerinden dijital olarak yapması gerekmektedir. Söz konusu “vekil şikâyet başvurusu” kısmı seçildikten sonra şikâyet edilmek istenen sicile kayıtlı gerçek kişi veya tüzel kişi listeden seçilmeli ve şikâyete ilişkin durumlar şikâyet dilekçesinde detaylıca ve anlaşılır şekilde anlatmalı ve olayın niteliğine göre iddialarını destekleyici ya da ispat edici delillerini de başvuruya eklemelidir. Şikâyetin e-Devlet Kapısının yönlendirmesi üzerine epats.turkpatent.gov.tr alan adı üzerinden yapılmaması halinde yapılan şikâyet, Yönetmeliğin 24'üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca

soruşturma açılmaksızın reddedilecektir. Nitekim Disiplin Kurulunun incelemesine konu somut bir olayda Disiplin Kurulunun incelemesi amacıyla TÜRKPATENT gelen evrak birimine fiziki olarak sunulan şikâyet dilekçesi, Disiplin Kurulunca yapılan inceleme sonucu şikâyetin Yönetmeliğin 26'ncı maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak yapılmaması nedeniyle soruşturma açılmaksızın reddedilmiştir^[6]. Başka bir olayda ise şikâyet eden şikâyetini noter üzerinden çekilen bir ihtarname aracılığıyla yapmışsa da söz konusu şikâyet de Yönetmeliğin 26'ncı maddesinin birinci fıkrasına uygun olarak yapılmaması nedeniyle soruşturma açılmaksızın reddedilmiştir^[7]. Disiplin Kurulu tarafından verilen bu kararlarla, fiziki evrakla yapılan başvuruların geçerlilik taşımadığı, disiplin sürecinin ancak Yönetmeliğin açık hükmü gereği uygun elektronik kanallar üzerinden yapılan başvurularla başlayabileceği somut olarak teyit edilmiştir.

Usulüne uygun olarak EPATS üzerinden sicile kayıtlı vekil hakkında yapılan şikâyetin Disiplin Kurulu tarafından öğrenilmesinden itibaren üç ay içerisinde Disiplin Kurulunun anılan şikâyet hakkında soruşturmayı da başlatması gerekmektedir. Aksi halde anılan şikâyet Yönetmeliğin “*zamanaşımı*” başlıklı 25'inci maddesi gereği reddedilecektir. Bununla birlikte aynı maddede yer alan “*herhâlde fiilin işlendiği tarihten itibaren iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde zamanaşımına uğrar*” hükmü, disiplin hukukundaki zamanaşımı sisteminin daha geniş ve nihai sınırını da ortaya koymaktadır. Nitekim anılan üç aylık süre, yalnızca Disiplin Kurulunun belirli bir şikâyet üzerine soruşturma başlatma yetkisine ilişkin bir işlem zamanaşımı niteliğindeyken; iki yıllık süre ise fiilin kendisine bağlı maddi zamanaşımı olarak işlev görmektedir. Bu nedenle de belirli bir şikâyet üç aylık süre içinde soruşturma konusu yapılamadığı için reddedilmiş olsa dahi, hukuka aykırı fiilin üzerinden iki yıllık genel zamanaşımı süresi geçmemişse dahi aynı fiile ilişkin yeni bir şikâyet yapılması hâlinde disiplin

[6] 30/01/2024 tarihli ve 2023-049/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[7] 15/03/2024 tarihli ve 2023-015/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

sürecinin yeniden işletilmesinin mümkün olacağı değerlendirilmektedir. Ancak önemle belirtilmelidir ki, Disiplin Kurulunun düzenli ve belirli aralıklarla toplanması sayesinde, üç aylık usulî sürenin aşılması nedeniyle verilmiş bir “*zamanaşımı nedeniyle ret*” kararı uygulamada mevcut değildir.

Burada önemli olan bir diğer konu ise, şikâyetin Yönetmeliğin 25’inci maddesinde öngörülen iki yıllık maddi zamanaşımı süresi içinde yapılmış olmasıdır. Zira Disiplin Kurulunun disiplin cezası verme yetkisi, fiilin işlendiği tarihten itibaren iki yıl geçmesiyle kendiliğinden sona ermektedir. Bu nedenle şikâyet, her ne kadar usule uygun şekilde yapılmış olsa bile fiilin üzerinden iki yıllık süre geçmişse Disiplin Kurulunun ceza tesis etmesi hukuken mümkün değildir. Nitekim Disiplin Kuruluna konu somut bir olayda şikâyete konu (marka başvurusu işlemlerinin takip edilmemesi durumu) fiilin tarihi 10/12/2017 olmasına karşın şikâyetin 26/02/2020 tarihinde yapıldığı tespit edildiğinden anılan şikâyette ifade edilen şikâyet edilenler hakkında herhangi bir işlem yapılmamasına oybirliğiyle karar verilmiştir^[8]. Benzer nitelikte başka bir olayda ise bir marka dosyasının yenileme bildiriminin şikâyet eden tarafından kendisine yapılmadığı iddia edilmiş olup yapılan incelemede ilgili markanın yenileme süresinin 28/02/2017 tarihinde dolduğu, söz konusu şikâyetin ise 19/01/2023 tarihinde yapıldığı dikkate alınarak zamanaşımı nedeniyle şikâyet hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığına karar verilmiştir^[9].

E. Soruşturma Süreci

EPATS üzerinden usulüne ve zamanaşımı sürelerine uygun olarak yapılan bir şikâyetin bulunması halinde Disiplin Kurulunda bir dosya açılır ve en yakın toplantıda incelenecek dosyalar Disiplin Kurulu toplantısından önce üyelerin bilgisine sunulur. Disiplin Kurulunun asil üyeleri, toplantı öncesinde dosyaları inceler ve Yönetmeliğin 21’inci maddesinin dördüncü

[8] 18/03/2020 tarihli ve 2020-014/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[9] 15/03/2023 tarihli ve 2023-011/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

fıkrası gereği toplantıya katılmasında engel bir durumun olup olmama durumunu yani Yönetmeliğin 21'inci maddesinin üçüncü fıkrası veya 22'nci maddesi uyarınca toplantıya katılamamasına engel bir durumunun olup olmama hususunu raportöre bildirir. Akabinde belirlenen toplantı tarihinde, bir önceki toplantıdan sonra gelen yeni şikâyetler ile o toplantı gündeminde sırası gelmiş olan soruşturması açılan önceki dosyalar incelenir.

Usulü anlamda bir eksiklik yoksa Disiplin Kurulunca gündemde yer alan yeni şikâyetlerde ilk olarak, yapılan şikâyette temel gerekçenin yer alıp almadığına, somut bir olay örgüsünün olup olmadığına yani disiplin ihlali oluşturabilecek fiilin ne olduğu ne zaman gerçekleştiği, hangi işlem veya davranışa ilişkin olduğu, neden hukuka aykırı kabul edildiği gibi durumların ortaya konulup konulmadığına ve bu iddiayı destekleyecek bilgi ve belgenin sunulma durumuna bakılmaktadır. Yapılan şikâyet hem gerekçeden yoksun hem de delil içermiyor ve resen incelemede dahi disiplin denetiminin maddi eşliğini aşamıyorsa Disiplin Kurulu anılan dosya hakkında “*soruşturma açılmaksızın ret*” kararı verilebilecektir. Nitekim Disiplin Kuruluna konu somut bir olayda, şikâyet eden şikâyet edilenin yanıltıcı konuşmaları sonucu firmasını zarara soktuğunu iddia etse de somut iddiaya yönelik herhangi bir delil sunmaması nedeniyle^[10]; başka bir olayda patent başvurusu işlemi için e-devlet üzerinden yapılan işlemde herhangi bir ücret ödemesi yapılmamasına rağmen, şikâyet edilen vekilin kendisinden haksız yere para istediği ve ısrarcı bir tavır içerisinde bulunduğu iddia edilse de şikâyet eden tarafça anılan durumu ispatlar bir arama kaydı görüntüsü, yapılan mesajlaşmaların görüntüsü gibi herhangi bir delile yer verilmemesi nedeniyle^[11] anılan şikâyetler hakkında

[10] 12/09/2025 tarihli ve 2025-49/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[11] 09/05/2025 tarihli ve 2025-032/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

soruşturma açılmaksızın ret kararları verilmiştir.

Öte yandan Disiplin Kurulu, şikâyetin usule uygun şekilde yapıldığını, ancak iddia edilen olayın 5000 sayılı Kanunda ve Yönetmelikte ifade edilen yükümlülüklerinden birinin ihlali durumuna yol açmadığı yani disiplin cezası gerektirecek nitelikte bir hukuka aykırılık durumunun oluşmadığı veya somut şikâyetin Disiplin Kurulunun inceleme alanına girmediği kanaatine varırsa bu durumda Yönetmeliğin 24'üncü maddesinin üçüncü fıkrası gereği “*disiplin soruşturması açılmasına yer olmadığına*” kararı verebilecektir. Disiplin Kurulunca verilen söz konusu bu karar, kapsam olarak soruşturma açılmaksızın ret kararından farklıdır. Zira bu tür başvurularda Disiplin Kurulu şikâyet dilekçesini şeklen uygun bulmakta, gerekçeli olduğunu düşünmekte ve bu kapsamda bir inceleme yapmakta ancak yapılan inceleme sonucunda şikâyete konu davranışın hukuken disiplin cezası gerektirecek nitelikte olmadığı veya olayın Disiplin Kurulun yetki alanına girmediği kanaati oluşmaktadır. Disiplin Kuruluna konu bir olayda; şikâyet eden vekil bir limited şirketine vekil olarak atandıklarını, bu atama sonrası markanın tescilinin uzaması için gerekli ödemeleri yaptıklarını ancak önceki tüzel kişi vekil firmanın marka sahibinin hiçbir talebi olmaksızın “*cezalı marka yenileme*” sürecini anlatan bir elektronik posta göndererek ücret talep ettiğini iddia etse de Kurum kayıtlarında yapılan incelemede şikâyet edilen vekilin anılan markanın önceki vekili olduğu ve yapılan vekil atama işlemi sırasında önceki vekilin azil edildiğine dair bir belgenin Kurum sistemine sunulmadığı tespit edildiği ve bu nedenle de anılan dosyada şikâyet edilenin azil edilmemesi nedeniyle vekil olarak hareket edebileceği değerlendirilerek şikâyet edilenin marka yenilemesi hakkında elektronik posta göndermesi fiilinin Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinde sayılan meslek kurallarına aykırılık teşkil etmediği değerlendirilmiş ve somut şikâyet

hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir^[12].

Başka bir olayda ise şikâyet edilen vekilin karmaşık ve zaruri takip gerektiren ödeme ve prosedür işlemlerinde yüksek hizmet bedelleri; yeni ve kazanabileceklerini düşündükleri potansiyel müşterilerden ise aynı iş için düşük hizmet bedelleri talep edildiği ifade edilse de anılan durumun incelemesinin Disiplin Kurulunun görev alanına girmemesi ve söz konusu şikâyette Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinde sayılan meslek kurallarına aykırılık teşkil eden bir eylemin bulunmadığı değerlendirilerek anılan şikâyet hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir^[13].

Diğer başka bir olayda ise şikâyet edilen tüzel kişi vekil ile Avrupa Patent Ofisi (EPO) nezdinde bir patent başvurusu hakkında hakların yeniden tesisi başvurusu yapılması için anlaşıldığı, buna rağmen EPO hakların yeniden tesisi başvurusu ret kararının kendisine iletilmediği, içerik hakkında hiçbir onayı alınmadan ret kararına karşı beyanların sunulduğu, EPO nezdindeki hakların yeniden tesisi başvuru sürecindeki yükümlülüklerin yerine getirilmediği ifade edilmişse de 5000 sayılı Kanun ile 6769 sayılı SMK'nun patent ve marka vekilleri ile ilgili düzenlemeleri gereği uluslararası bir kuruluş olan EPO nezdinde yürütülen işlemler hakkında inceleme yapma yetkisinin Disiplin Kurulunun görev alanına girmediği değerlendirilerek anılan şikâyet hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir^[14].

Başka bir olayda şikâyet eden, şikâyet edilenlerin, müvekkilleri adına yapılan marka başvurularına gereksiz yere itirazda bulunduğunu, bu şekilde de marka başvuru süreçlerinin geciktirdikleri, bu durumu bir gelir kalemi haline getirdikleri ve girişimcilerin önünü kesmeye çalıştıkları iddia

[12] 02/08/2024 tarihli ve 2024-035/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[13] 06/03/2024 tarihli ve 2024-002/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[14] 26/06/2024 tarihli ve 2024-012/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

edilmişse de anılan şikâyet, marka başvurularına ilişkin sürecin 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ve Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik hükümleri kapsamında yürütüldüğü, söz konusu mevzuatta marka başvurularının yayımına itiraz ve itirazın reddedilmesi durumunda da itirazın reddi kararına itiraz hakkı verildiği durumları dikkate alındığında şikâyet edilenlerin fiilleri anılan mevzuattan doğran hakkın kullanımı olarak değerlendirilmiş ve bu bakımdan da soruşturma açılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir^[15].

Yine başka bir olayda ise bir marka dosyasında şikâyet edenin vekil olmasına rağmen şikâyet edilenin marka sahibine “markanın geri çekilmesi ve geri çekilmemesi halinde marka bültenine itiraz edileceği” ifadeleriyle ihtarname çekildiği ve söz konusu eyleminin vekili olan bir dosyada dosya sahibiyle görüş alışverişi kapsamında (*Yönetmeliğin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (I) bendi*) olduğu iddia edilse de söz konusu şikâyet şikâyet edilenin anılan süreci avukat sıfatıyla gerçekleştirdiği bir eylem olduğu bu nedenle de söz konusu fiilin Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğin kapsamına girmediği değerlendirilerek anılan şikâyet hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir^[16].

Disiplin Kurulu yaptığı inceleme sonucu anılan şikâyetin Yönetmeliğin 24'üncü maddesi kapsamında soruşturma açılmaksızın reddedilmesini veya soruşturma açılmasına yer olmadığına karar verilmesini gerektiren durumlardan herhangi birine girmediği sonucuna varırsa, söz konusu dosya hakkında soruşturma açılması kararı verir. Soruşturma açılması, şikâyetin ciddi, incelenmeye değer ve disiplin hukuku bağlamında değerlendirilmesi gereken bir iddia taşıdığı yolundaki kanaati ifade eder.

Soruşturma açılması kararı verilmesini müteakip disiplin süreci artık yalnızca şikâyetle ileri sürülen iddialarla sınırlı da değildir. Zira

[15] 17/08/2022 tarihli ve 2022-050/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[16] 15/03/2023 tarihli ve 2023-023/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

Yönetmeliğin 24'üncü maddesinin dördüncü fıkrası "*Disiplin Kurulu, şikâyetçinin hukuki nitelendirmeleriyle bağlı olmadığı gibi şikâyete konu somut olayla ilgili re'sen tespitle bulunabilir ve soruşturmayı genişletebilir.*" hükmünü içermektedir. Bu hüküm sayesinde de Disiplin Kurulu, şikâyetçinin olayı yanlış hukuki kategoriye oturtması, eksik anlatması veya hukuki sebep göstermemesi hâlinde dahi, olayın gerçek niteliğini kendiliğinden belirleyebilmekte; disiplin cezasına konu olabilecek başka hususları da re'sen araştırabilmektedir.

Disiplin Kurulunca soruşturma açılması hâlinde, yürütülecek soruşturmanın hukuki temeli, 5000 sayılı Kanunun 30/A maddesi, Yönetmelikte yer alan genel ilkeler (18'inci madde), meslek kuralları (19'uncu madde), disiplin cezaları ve cezayı gerektiren fiiller (20'nci madde) kapsamında alınan DK1 kararında belirlenir ve alınan kararlar birlikte şikâyet dilekçesi ve ekleri şikâyet edilene tebliğ edilir. Disiplin Kurulu tarafından alınan DK1 kararında şikâyet edilen vekile savunma yapabilmesi için şikâyet dilekçesi ve eklerin tebliğ tarihinden itibaren yedi günden az olmamak üzere süre verilir. Şikâyet edilen ve hakkında soruşturma açılan vekilin Disiplin Kurulu tarafından verilen süre içerisinde savunmasını yapmaması halinde vekilin savunma hakkından vazgeçmiş sayıldığına karar verilir ve dosya, sunulan bilgi ve belgeler ile Kurum kayıtları üzerinden değerlendirilir. Ayrıca Disiplin Kurulu, gerek görmesi halinde, taraflardan ek bilgi veya belge de talep edebilir. Taraflarca sunulan belgelerin doğruluğu konusunda Disiplin Kurulu şüpheye düşüyorsa bunların doğruluğunu resmi kurumlardan teyit edebilir, somut iddialara yönelik tanık dinleyebilir ve soruşturmayı genişletebilir. Disiplin Kurulunun bu yetkileri, soruşturmanın yalnızca şikâyetçiye ait beyan ve belgelere dayanmadığını, olayın tüm yönleriyle aydınlatılmasına yönelik aktif bir araştırma sürecinde bulunduğunu göstermektedir.

Disiplin soruşturmasının usulüne ilişkin aşamaların tamamlanmasının ardından ise Disiplin Kurulunca yapılan toplantılarda anılan şikâyet

hakkında varsa uygulanacak yaptırımın türü belirlenir. Bu aşamada Disiplin Kurulu, yalnızca şikâyetçinin ileri sürdüğü vakıalarla sınırlı kalmaz; şikâyete eklenen bilgi ve belgeleri, şikâyet edilen vekil tarafından sunulan savunmaları, Kurum kayıtlarında yer alan işlem geçmişini ve gerektiğinde re'sen topladığı verileri bir bütün halinde değerlendirir.

Bu bağlamda aşağıda, Disiplin Kurulunun uyguladığı temel disiplin yaptırımları; ilgili mevzuat hükümleri, karar gerekçeleri, fillerin hukuki vasfı ve Disiplin Kurulunun değerlendirme yöntemleri dikkate alınarak ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

III. DİSİPLİN KURULU KARARLARI BAKIMINDAN VEKİLLİK MESLEK KURALLARI

Disiplin Kurulunun 2017 yılında faaliyete geçmesinden bu yana geçen sekiz yıllık süreçte Disiplin Kuruluna toplamda 594 şikâyet başvurusu yapılmış olup bu başvuruların incelenmesi sonucunda 321 dosya hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiş, yürütülen soruşturmaların neticesinde ise 237 dosyada disiplin cezası uygulanmıştır. Söz konusu bu veriler, Disiplin Kurulunun disiplin normlarını soyut düzeyde bırakmadığını, aksine bunları sistematik şekilde somut olaylara tatbik ettiğini açıkça göstermektedir. Bu bakımdan aşağıda konu bazlı bazı emsal nitelikte kararlar Disiplin Kurulunun inceleme kriterleri de dikkate alınarak incelenecektir.

A. Mesleğin itibarını zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak, müvekkile zamanında bilgi vermemek, kamuyu yanıltacak bilgilere yer vermek, vekilliğin gerektirdiği yükümlülöklere aykırı davranmak

Vekillik mesleğine ilişkin “*mesleğin itibarını zedeleyecek tutum ve davranışlardan kaçınma*”, “*müvekkile zamanında ve doğru bilgi verme*”, “*kamuyu yanıltıcı bilgilere yer vermemeye*” ve “*vekilliğin gerektirdiği*

yükümlülüklere uygun davranma” şeklindeki temel yükümlülükler, aslında birbirini tamamlayan ve sınai mülkiyet sisteminin sağlıklı şekilde işlemesini hedefleyen yükümlülüklerdendir. Bu yükümlülüklerin esas amacı, hem müvekkillerin hak ve menfaatlerinin korunmasını hem de vekillik mesleğine duyulan kamusal güvenin sürdürülebilirliğini teminat altına almaktır. Zira vekilin sergilediği yanılıcı, geciktirici veya etik dışı her türlü davranış, yalnızca ilgili dosyada hak kaybı riskine yol açmakla kalmamakta; aynı zamanda mesleğin saygınlığına zarar vererek kamuoyunda vekilliğe duyulan itibarın zedelenmesine sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle müvekkile zamanında bilgi verilmesi, işlem ve süre güvenliğinin korunması bakımından önemli iken, tanıtım materyallerinde veya yazışmalarda yanılıcı ifadelerden kaçınmak ise hem müvekkil adaylarının doğru yönlendirilmesi hem de mesleğin dürüstlük ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda faaliyet göstermesi açısından önemlidir.

Bu yükümlülükleri Disiplin Kurulu tarafından verilen örnek kararlar üzerinden değerlendirecek olursak; Disiplin Kuruluna konu somut bir olayda, bir şirkete ait marka başvurusu sürecinde sicile kayıtlı şikâyet edilen vekillerin, karşı tarafa resmi nitelik taşımayan bir ihtarnameyi elektronik posta yoluyla göndererek markanın geri çekilmesini talep ettikleri ve ihtarnamede tehdit olarak algılanabilecek ifadeler kullandıkları gerekçesiyle şikâyette bulunulmuştur. Sunulan iddiaların ve delillerin incelenmesi sonucunda “*anılan ihtarnamenin 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35’inci maddesi hükmü uyarınca yalnızca avukatların yapabileceği işleri de kapsadığı, 5000 sayılı Kanun uyarınca çerçevesi belirlenmiş marka vekilliği yetkilerinin aşılmış olabileceği değerlendirilmiş ve Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Snav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19’uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sayılan meslek kuralının ihlal edilmiş olabileceği kanaatine varılmıştır*” gerekçesiyle açılan soruşturma sonucunda şikâyet edilen tarafından sunulan savunmada ise yabancı müvekkillerinin talimatı

doğrultusunda, benzerlik taşıdığı değerlendirilen bir marka başvurusu hakkında itiraz süresi geçmiş olduğundan uzlaşma amaçlı bilgilendirme niteliğinde ihtar gönderdiklerini, vekâletnamelerinin ihtarname çekme yetkisini açıkça içerdiğini, gönderilen metnin hukuki işlem başlatma iradesi taşımadığını ve somut durumu avukatların yapabileceği işlemler kapsamında değerlendirilmesinin hatalı olduğu ifade edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Disiplin Kurulu, ihtarname göndermenin marka vekilliği yetkisi kapsamında mümkün olduğu yönündeki savunmayı kabul etmiş ancak ihtarnamenin sonuç bölümünde yer alan taleplerin maksadını aşan bir üslupla ifade edildiğini hatta ticari sır niteliğinde olabileceği düşünülen ciroların dahi talep edildiğini ve yazışmanın bütün olarak mesleki itibarın korunması yükümlülüğüyle bağdaşmadığını ifade ederek anılan fiilin Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliği'nin 19/1(a) maddesinde yer alan “*mesleğin itibarını zedeleyecek tutum ve davranışlardan kaçınma*” yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğuna kanaat getirmiş ve şikâyet edilen hakkında uyarma cezası verilmiştir^[17].

Disiplin Kuruluna konu başka somut bir olayda, bir patent başvurusu sürecinde şikâyet edilen sicile kayıtlı vekilin, uluslararası araştırma raporunu şikâyet edene yaklaşık dokuz ay gecikmeli olarak iletmediği ve bu durumun ülkesel faza geçiş için ödenecek ücretin EURO bazlı olması sebebiyle başvuru sahibi açısından maddi külfet doğurduğu, araştırma raporunun aslında Haziran 2023 tarihinde vekil sistemine ulaştığını, ancak kendisine Şubat 2024'te bildirim yapıldığını, geç bildirim nedeniyle karar süresinin kısaldığını, mağduriyet sorulduğunda ise şikâyet edilen vekilin “*isterseniz azledebilirsiniz*” şeklinde bir cevap aldığını ve bunun vekillik hizmetinin gerektirdiği özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Şikâyet edilen vekil ise savunmasında, söz konusu PCT başvurusuna ilişkin araştırma raporunun ofis içi sistem değişikliği

[17] 06/04/2022 tarihli ve 2021-030/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

nedeniyle zamanında iletilemediğini, buna rağmen bilgilendirmenin hak kaybına yol açmayacak şekilde yapıldığını, ulusal faz süresinin henüz dolmamış olduğunu ve gecikmenin kötü niyetli olmadığını belirtmiştir. Anılan şikâyet ve savunma dilekçesi üzerine Kurum kayıtlarının da incelenmesi sonucunda, araştırma raporunun gerçekten de 08/06/2023 tarihinde vekilin sistemde kayıtlı adresine tebliğ edilmesine karşın anılan raporun şikâyetçiye 26/02/2024 tarihinde bildirildiğinin tespiti üzerine yapılan değerlendirmede, araştırma raporunun zamanında/makul kabul edilebilecek bir sürede iletilmemesi sebebiyle şikâyet edenin maddi zarara uğradığı ve bu gecikmenin vekillik mesleğine duyulan güveni zedeleyebileceği gerekçeleriyle şikâyet edenin eyleminin Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ve (f) bendinde öngörülen yükümlülüklerle aykırılık oluşturduğu değerlendirilmiş ve şikâyet edilene bu kapsamda uyarma cezası verilmiştir^[18].

Disiplin Kuruluna intikal eden somut başka bir olayda, bir vekil tarafından, başka bir vekilin temsil ettiği marka sahibine elektronik posta yoluyla marka tesciline ilişkin zorunluluk izlenimi veren bir bilgilendirme yapıldığı, marka sahibine gönderilen mesajda belirli bir sınıfta tescilin “elzem” olduğunun ifade edildiği, bu söylemin hukuken zorunlu olmayan bir işlemi zorunluymuş gibi göstermeye elverişli olduğu, bu nedenle marka sahibinin yanıtılabileceği ve vekillik mesleğine duyulan güvenin zedelendiği ileri sürülmüştür. Şikâyet edilen vekil ise savunmasında, şikâyetçinin iddialarının haksız ve temelsiz olduğunu, marka sahibinin mevcut tescil işlemlerinin tamamlanmış olduğunu, devam eden bir marka başvurusu veya işlem bulunmadığından, yürürlükteki meslek kuralları açısından bir dosya müdahalesinin söz konusu olamayacağını, gönderilen iletinin, marka sahibinin kendi talepleri doğrultusunda yapılmış bir bilgilendirme ve hizmet teklifinden ibaret olduğunu, yeni bir sınıfta tescil önerisinin önceki işlemlerden tamamen bağımsız bir danışmanlık faaliyeti kapsamında değerlendirilebileceği, ayrıca verilen önerinin serbest piyasa

[18] 12/09/2025 tarihli ve 2024-027/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

koşullarında yapılan makul bir hizmet teklifi niteliği taşıdığı, marka sahibinin bu teklifi kabul edip etmeme konusunda serbest olduğu ve herhangi bir maddi kazanç sağlanmadığı da ifade edilmiştir. Anılan iddia ve savunmalar üzerine Disiplin Kurulu yaptığı değerlendirmede, vekilin veya yanında çalışanların, müvekkil adaylarını yanlış yönlendirmeye elverişli beyanlarda bulunmasının Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliği'nin 19/1(a) ve 19/1(d) maddelerinde yer alan meslek kurallarına açıkça aykırılık oluşturacağını, şikâyet edilenin gönderdiği iletide “*elzemlik*” vurgusunun hukuken zorunluluk teşkil etmeyen tescil işleminin zorunluymuş gibi göstermesine yol açtığı, bu durumun ise hem marka sahibi nezdinde yanlış kanaat uyandırabileceği hem de vekillik mesleğinin güven ve saygınlık temelini zedeleyici nitelikte olduğu değerlendirilmiş ve şikâyet edilenin bu davranışının Yönetmeliğin 19/1(a) bendindeki “*mesleğin itibarını zedeleyecek tutum ve davranışlardan kaçınma*” ve 19/1(d) bendindeki “*kamuyu yanıltıcı bilgilere yer verememe*” yükümlülüklerine aykırılık teşkil etmesi nedeniyle şikâyet edilene uyarma cezası verilmiştir^[19].

Disiplin Kuruluna konu başka bir olayda ise, Disiplin Kurulu yaptığı değerlendirmede, Kurum nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisinin 5000 sayılı Kanununun 30'uncu maddesi ve bu Kanunun uygulama yönetmeliği olan Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 3'üncü maddesi gereği patent ve marka vekili gerçek veya tüzel kişi eli ile yürütüldüğü, somut olayda sunulan eklerde tüzel kişi vekilin Kuruma yapılacak itirazlarda herhangi bir avukatlık ücreti alınmasına karşın itiraz harç bedeli içerisinde avukatlık bedelinin de istendiği, yine 12/03/2024 tarihinde gönderilen elektronik postanın tüzel kişilik adına gönderilmesine ve tüzel kişinin avukatlık yapma yetkisine sahip bir avukatlık ortaklığı olmaması rağmen gönderilen elektronik postada avukatlık ücreti de talep edildiği ve Kurum kayıtları

[19] 12/09/2025 tarihli ve 2024-006/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

üzerinden yapılan incelemede şikâyet edenin markası hakkında başka kişiler tarafından yapılmış bir başvurunun bulunmamasına karşın böyle bir başvurunun mevcut olduğu söylemleri ve algısı ile şikâyet edene yanlış ve yanıltıcı bilgilere yer verilmesi eylemlerinin vekillik mesleğine duyulan itibarı zedeleyen, mesleğin kötüye kullanılmasına ve vekilliğin getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması sonucunu doğuran eylemler olarak değerlendirilmiş ve bu eylemleri nedeniyle şikâyet edilene kınama cezası verilmiştir^[20].

Başka bir somut olayda ise marka sahibinin görüş alma isteği bulunmamasına karşın ilgili marka sahibi ile iletişime geçilerek başka bir vekilin vekilliğini yaptığı bir dosyadan ödeme alınması ve marka sahibinin talebi olmamasına karşın şikâyet eden vekilin azil edilmeye çalışılarak şikâyet edilen vekilin anılan markaya vekil olarak eklettirilmeye çalışması eylemlerinin vekillik mesleğine duyulan itibarı zedelemeye, mesleğin kötüye kullanılmasına ve vekilliğin getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması sonucunu doğuracağı değerlendirilmiş ve söz konusu değerlendirmeler sonucunda şikâyet edilene kınama cezası verilmiştir^[21].

Yine farklı bir olayda ise Kurum nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisinde olan gerçek veya tüzel kişi marka vekillerinin mevzuatın öngördüğü konularda veya başvuru sahiplerinin bilmesi gereken konularda başvuru sahibini tam ve doğru şekilde bilgilendirmesinin vekilliğin gerektirdiği yükümlülükler kapsamında olduğu vurgusu şikâyet edilenler tarafından “noksan çekme” konulu eksiklik bildirimının giderilmesi yazısı ile tasarımın işlemden kaldırma yazısını başvuru sahibine bildirilmemesi eylemlerinin vekilliğin getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması sonucunu doğuracağı değerlendirilmiş ve bu nedenle şikâyet edilene kınama cezası verilmiştir^[22].

[20] 13/08/2025 tarihli ve 2024-015/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[21] 18/04/2025 tarihli ve 2023-074/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[22] 04/12/2024 tarihli ve 2023-044/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

Diğer başka bir olayda ise şikâyet edilenler tarafından yapılan arama sonucu marka isminin başka bir firma tarafından tescil edilmek üzere başvurusunun yapıldığının fakat marka isminin markayı önceden beri kendilerince kullanıldığı için öncelikli olduğu, tescil başvurusunun bir gün içinde yapılması gerektiği, aksi takdirde hak kaybı yaşanacağını söylendiği, bunun üzerine şikâyet edilen vekil firmanın Kurum nezdinde de kaydı bulunduğu için vekil firmaya güvenerek gerçek kişiyi vekil olarak tayin edildiği ve marka tescil başvuru sürecini başlatılması ve 10 yıllık takibi için ödeme yapıldığı, şikâyet edenin daha sonra TÜRKPATENT’i telefonla aradığı ve kendilerine şikâyet edilenler tarafından aktarılan “markayı kim önce kullanmaya başladıysa başvuru önceliği ondadır” bilgisinin doğru olmadığını öğrenildiği, bunun haricinde marka için yapılan tescil başvurusunun şikâyet edilen vekillerin vekilliği aracılığı ile sisteme girildiği ancak marka başvurusuna dair hiç bir tebligatın kendilerine ulaştırılmadığı, nitekim anılan markanın tescil edilmesi için verilen kararın vekile iletilmesine rağmen bu belgenin kendilerine iletilmediği, bu nedenle de markanın tescil edilebilirliğine dair bilgilerinin olmadığı ve gerekli ücretlerin vaktinde ödenmemesi sebebiyle de başvurularının düştüğü, bunun üzerine yeniden kendilerince başvurunun tekrar yapıldığı, marka başvurusunu yapan vekilin yasal tebligatları ulaştırmaması sonucunda mağdur olduğu şikâyet dilekçesinde ifade edilmiş olup anılan şikâyet üzerine açılan soruşturma sonucunda ise şikâyet edene ait markanın başvurusunun 23/12/2021 tarihinde şikâyet edilenler tarafından yapıldığı, anılan markanın Resmi Marka Bülteninde yayımlandığı ve akabinde 07/04/2022 tarihli ve noksan evrak konu başlıklı yazı ile tescil ücret bildirim yazısının şikâyet edilenlere 08/04/2022 tarihinde tebliğ edildiği, yazı içerisinde “6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu’nun 22 nci ve Sınâî Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 12 nci maddeleri gereğince 2 ay içerisinde, Kurumumuz Elektronik Başvuru Sistemi (EPATS) üzerinden marka tescil ücreti ödemesinin yapılması gerektiği ve belirtilen

işlemin süresi içerisinde yapılmaması halinde belirtilen mevzuat hükümleri gereğince başvurunun işlemden kaldırılacağı” ifade edildiği, 2 aylık süre hak düşürücü süre içerisinde ise şikâyet edenin markası ile ilgili tescil ücretinin yatırılmadığı tespiti üzerine Kurum nezdinde başvuru sahipleri adına işlem yapma yetkisinde olan gerçek veya tüzel kişi marka vekillerinin mevzuatın öngördüğü konularda veya başvuru sahiplerinin bilmesi gereken konularda başvuru sahibini tam ve doğru şekilde bilgilendirmesi vekilliğin gerektirdiği yükümlülükler kapsamında olduğu vurgusu da yapılarak şikâyet edilenin söz konusu fiillerinin bu yükümlülüklerle aykırılık teşkil ettiği belirtilerek şikâyet edilenlere kınama cezası verilmiştir^[23].

Disiplin Kuruluna konu bir diğer olayda markanın tescil edilmesi için verilen Kurum kararının vekile tebliğ edilmesine rağmen marka sahibine iletilmediği, bu nedenle de markanın tescil edilebilirliğine dair bilgilerinin olmadığı ve gerekli ücretlerin vaktinde ödenmemesi sebebiyle başvurularının düştüğü, bunun üzerine kendilerince başvurunun yeniden yapıldığı, marka başvurusunu yapan vekilin yasal tebligatları ulaştırılmaması sonucunda mağdur olunduğu iddiaları üzerine açılan bir soruşturmada Disiplin Kurulu; şikâyet edilenlere 08/04/2022 tarihinde tebliğ edilen tescil ücret bildirim yazısının şikâyet edene bildirildiği yönünde şikâyet edilenlerce herhangi bir delil sunulmaması ve 2 aylık hak düşürücü süre içerisinde marka tescil ücretinin ödenmediğinin kurum kayıtlarınca da tespit edilmesi fiillerinin vekillik mesleğine duyulan itibarı zedeleyecek, mesleğin kötüye kullanılmasına yol açacak ve vekilliğin getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması sonucunu doğuracak olması nedeniyle şikâyet edilene kınama cezası verilmiştir^[24].

Disiplin Kuruluna konu bir başka olayda ise şikâyet edilen tarafından marka sahibinin bağımsız bir görüş alma veya vekilini değiştirme isteğini açıkça beyan ettiği yönünde bir delil sunulmaması, başka bir vekile ait belli

[23] 02/08/2024 tarihli ve 2022-069/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[24] 02/08/2024 tarihli ve 2022-069/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

bir dosya hakkında marka sahibine yenileme ücretinin ödenmesi hakkında teklif metni gönderilmiş olması ve Kurum kayıtlarında gerçek kişi vekil olarak kayıtlı olunmasına karşın tüzel kişi vekil adına işlem yapıyor gibi gözüküyor olması vekillik mesleğine duyulan itibarı zedeleyen, mesleğin kötüye kullanılmasına ve vekilliğin gerektirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması sonucunu doğuran nedenler olarak değerlendirilmiş ve bu kapsamda şikâyet edilene kınama cezası verilmiştir^[25].

B. Yazışmalarda, tanıtım araçlarında veya başka yerlerde kamuyu yanıltacak bilgilere yer verilmesi; dosya sahibinin görüş alma isteği olmamasına karşın dosya sahibiyle görüş alışverişinde bulunulması

Patent ve marka vekillerinin, mesleklerini icra ederken kamuya, müvekkil adaylarına ve mevcut müvekkillerine karşı taşıdıkları sorumluluklar, yalnızca teknik bilgi ve uzmanlıkla sınırlı olmayıp yüksek düzeyde etik yükümlülükleri de içerir. Bu çerçevede Yönetmeliğin 19’uncu maddesinin (d) ve (l) bentlerinde öngörülen yükümlülükler, vekilin iletişim faaliyetleri ile temsil ilişkilerine müdahalesini sınırlandırarak mesleğin dürüstlük, şeffaflık ve güven esasları üzerine inşa edilmiş yapısını korumayı amaçlamaktadır. Bu amaçlara aykırılık teşkil ettiği değerlendirilen ve Disiplin Kuruluna konu olan olaylardan bazıları ise şu şekildedir:

Disiplin Kuruluna konu bir olayda şikâyet edenin vefat eden babasına ait belgelerin şikâyet edilenin internet sitesinden kaldırılmadığı, bu sayede anılan belgelerin başka bir iş sürecinde de şikâyet edilen tarafından kullanılabilmesinin düşünüldüğü gerekçesiyle yapılan şikâyet üzerine açılan soruşturmanın sonucunda müteveffa bir marka ve patent vekiline ait bilgi ve belgelerin bir internet alan adı üzerinde olduğunun tespit edilmiş olması, müteveffaya ait bilgi ve belgelerin anılan soruşturmanın açıldığı tarihten sonra söz konusu internet sitesinden kaldırıldığı şikâyet edilen tarafından açıkça savunma dilekçesinde de ifade edilmesi hususları birlikte

[25] 13/08/2025 tarihli ve 2024-014/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

dikkate alındığında şikâyet edilenin müteveffaya ait bilgi ve belgelerin kaldırılmasına kadar internet sitesinde kullanmaya devam etmesi eyleminin Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “*Vekil; işyerinde, yazışmalarda ve tanıtım araçlarında ya da başka herhangi bir yerde kamuyu yanıltacak bilgilere yer veremez*” hükmüne aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmiş ve şikâyet edilene uyarma cezası verilmiştir^[26].

Disiplin Kuruluna konu başka bir olaydaki şikâyet dilekçesinde; şikâyet edenin temsile yetkili olduğu gerçek kişiye ait tescilli markasıyla ilgili olarak şikâyet edilen tarafından 06/12/2023 tarihinde gönderilen elektronik posta gönderildiği ve gönderilen elektronik postada anılan markanın yenilenmesi hakkında teklifte bulunulduğu ifade edilmiş ve şikâyet dilekçesi ekinde 06/12/2023 tarihinde ekli elektronik posta yazışmasına yer verilmiştir. Söz konusu şikâyet üzerine açılan soruşturmanın sonucunda bir gerçek kişiye ait tescilli markanın başvurusunun şikâyet eden tarafından yapıldığı, şikâyet edilen tarafından sunulan savunma dilekçesinde dosya sahibinin bağımsız bir görüş alma veya vekilini değiştirme isteğini açıkça beyan edildiği yönünde bir delil sunmadığı, ayrıca TÜRKPATENT tarafından KDV dâhil olarak alınan ücretlere yeniden KDV işletilecek şekilde ücret teklifinde bulunulduğunun gönderilen elektronik postada tespit edildiği ve bu durumun hatalı olduğunun da şikâyet edilen tarafından kabul edildiği hususları Yönetmeliğin (d) ve (l) bendine aykırılık olarak değerlendirilmiş ve şikâyet edene uyarma cezası verilmiştir^[27].

C. Meslektaş hakkında küçük düşürücü nitelikte açıklama yapma

Vekillik mesleği, yüksek düzeyde güven, saygınlık ve kurumsal itibara dayalı bir faaliyet olması nedeniyle Yönetmeliğin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi, vekillerin birbirleri hakkında küçük düşürücü

[26] 18/04/2025 tarihli ve 2023-080/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[27] 11/04/2025 tarihli ve 2023-077/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

açıklamalar yapmasını açıkça yasaklamıştır. Söz konusu hükmün temel amacı, mesleki itibarı ve saygınlığı korumak olup Disiplin Kuruluna konu somut bir olayda şikâyet eden vekillerin olduğu bir whatsapp grubuna dâhil olmak için grubun yöneticileriyle iletişime geçtiğini ve iyi niyetli talebini iletildiğini, akabinde grupta yer alan bir marka vekilinin, şikâyet edenin gruba girme talebine yönelik ilişkin şahsi ve olumsuz kanaatini grubun tüm üyelerinin görebileceği şekilde beyan ettiğini, işbu beyanın asılsız ve firmasının adını lekeleyen ve art niyet içeren ifadeler içerdiğine yönelik şikâyet dilekçesinin incelenmesi sonucunda açılan soruşturmanın sonucunda (j) bendinin amacının patent ve marka vekillik mesleğinin itibarını korumak, vekiller arasındaki ilişkilerin saygı çerçevesinde ilerlemesini sağlamak ve meslek etiğinin güçlendirilmesine yol açmak vurgusu da yapılarak şikâyet edilenin birden fazla marka ve/veya patent vekilinin yer aldığı bir whatsapp grubunda şikâyet eden vekili küçük düşürücü ve vekiller arasındaki saygıyı bozucu nitelikteki görüşünü paylaşması (j) bendinin ihlali olarak değerlendirilmiş ve şikâyet edilene uyarma cezası verilmiştir^[28].

D. Vekil ile takip edilen bir dosyada, başka bir vekilin dosyayla ilgili bir talimat veya vekâletname almasına rağmen yeni vekilin önceki vekile gecikmeden yazılı olarak bilgi vermemesi

Vekâlet ilişkisinde dosya takibinin kesintisiz, şeffaf ve güvenli biçimde yürütülmesi, sınai mülkiyet sisteminin işleyişi bakımından temel bir zorunluluktur. Bu nedenle, Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (m) bendi, bir dosyada yeni bir vekilin talimat veya vekâletname alması hâlinde, hâlihazırdaki vekile gecikmeksizin yazılı bilgilendirme yapılmasını açık bir mesleki yükümlülük olarak düzenlemiştir. Bu hüküm, vekillik faaliyetinin güven ilişkisine dayandığı ve güvenin korunmasının etkin bir bilgi paylaşımını zorunlu kıldığı anlayışı üzerine inşa edilmiştir.

[28] 16/09/2025 tarihli ve 2023-014/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

Bu yükümlülük öncelikle, hak düşürücü sürelerin yoğun olduğu sınai mülkiyet işlemlerinde “*dosya belirsizliğini*” ortadan kaldırmayı amaçlar. Zira bir dosyada başka bir vekilin atanmış olmasına rağmen bu değişikliğin mevcut vekile bildirilmemesi; sürelerin kaçırılması, eksik işlem yapılması veya aynı işin iki kez gerçekleştirilmesi gibi telafisi güç sonuçlara yol açabilmektedir. Bu nedenle Disiplin Kurulu, somut olaylarda da vurguladığı üzere, “Kurum kayıtlarında bir dosyada bir vekilin görülmesi hâlinde o dosyanın hâlihazırda bu vekil tarafından takip edildiğinin kabul edilmesi gerektiğini” kararlarında belirterek, bilgilendirmenin dosya güvenliğinin asli unsuru olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Söz konusu vekillik meslek kuralına aykırılık hükmü, Disiplin Kuruluna gelen en çok şikâyet türü olup anılan şikâyetlerde sonraki vekil önceki vekile yapması gereken bildirim yerine ya hiç getirmemekte de ya da çok geç yerine getirmektedir. Nitekim benzer nitelikteki somut olaylarda şikâyet edenler kendi vekilliklerinde olan bir marka dosyasına, şikâyet edilenlerin vekil olarak atandığı ve şikâyet edilenlerin vekil atama işlemi ile ilgili kendilerine herhangi bir bilgilendirme yapmadıklarını ifade etmiş ve anılan iddialar sonrası açılan soruşturma sonucunda, Disiplin Kurulu Kurum kayıtlarında, herhangi bir dosyada bir vekilin görülmesi halinde, o dosyanın hâlihazırda söz konusu vekil tarafından takip ediliyor olduğunun kabul edilmesi gerektiğinden, yapılan işlem her ne olursa olsun hâlihazırdaki vekilin diğer vekil tarafından bilgilendirilmesi gerektiği, böylece yeni bir vekil atandığında hâlihazırdaki vekilin bu durumdan en kısa sürede haberdar olması sağlanarak dosyaların takibi nedeniyle gereksiz zaman ve emek harcamasının önüne geçilebileceği, somut olaylardaki şikâyet edilenlerin söz konusu vekil atama işlemi ile ilgili olarak şikâyet edene bir bilgilendirme yapmamalarının Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19’uncu maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde yer alan yükümlülüğün ihlali olduğu değerlendirmelerinde bulunulmuş ve somut olaylardaki şikâyet edilenlere

uyarma cezaları verilmiştir^[29].

Bir başka somut olayda şikâyet edilen vekil atama işlemini anılan işlemin yapılmasından 27 gün sonra şikâyet edene bildirdiğini ifade etse de Disiplin Kurulunca söz konusu 27 günlük sürenin Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde ifade edilen gecikmeksizin bilgi verilmesi kuralına uygun olmayacağı, zira Kurum nezdinde yürütülen işlerin hak düşürücü süre olduğu vurgusu da yapılarak söz konusu 27 günlük sürenin gecikmeksizin kapsamında olmayacağı değerlendirilmiş ve şikâyet edilen hakkında uyarma cezası verilmesine karar verilmiştir^[30]. Ancak başka bir olayda ise şikâyet edenin vekilliğinde olan bir marka dosyasına şikâyet edilenlerin 28/11/2023 tarihinde vekil olarak atandıkları buna rağmen şikâyet edene bilgi vermedikleri iddia edilse de Disiplin Kuruluna yapılan şikâyetin başvuru tarihi ile vekil atama tarihi arasında 6 günlük bir sürenin bulunduğu ve anılan sürenin de Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (m) bendinde ifade edilen “gecikmesizin” ifadesine aykırılık teşkil etmeyeceği değerlendirilerek söz konusu şikâyet hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir^[31].

E. Vekillik yetkisinin birden fazla kişilik üzerinde kullanılması

Patent Vekilliği ve Marka Vekilliği Sınav, Sicil ve Disiplin Yönetmeliğinin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi hükmüyle amaçlanan; Kuruma yapılan başvurularda iş sahiplerinin menfaatlerinin korunmasını sağlamak ve menfaatleri çakışan iş sahiplerinin aynı vekil tarafından

[29] 12/09/2025 tarihli ve 2024-80/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı; 09/05/2025 tarihli ve 2024-031/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı; 06/11/2024 tarihli ve 2023-068/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı; 26/06/2024 tarihli ve 2023-052/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı vd.

[30] 18/04/2025 tarihli ve 2023-069/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[31] 28/02/2024 tarihli ve 2023-072/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

temsilini engellemektir. Dolayısıyla aralarında bir iş akdi veya ortaklık sözleşmesi olmasa dahi ortak hareket etmenin yahut gerçek kişi vekilin bir sözleşme kapsamında hem tüzel kişi vekil adına hem de kendi adına iş takip ettiği durumların da anılan Yönetmeliğin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinin ihlali olarak kabulü gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, tüzel kişi vekil ile gerçek kişi vekil arasında birlikte hareket etmeye yönelik bir anlaşmanın varlığı halinde gerçek kişi vekilin bu tüzel kişi vekili temsil ettiğinin kabulü gerekmektedir. Kaldı ki, ilgili Yönetmelik hükmünde gerçek kişi vekilin birden fazla tüzel kişi vekilin ortağı veya çalışanı olsa dahi yalnızca bir tek tüzel kişiyi temsil edebileceği hüküm altına alınmıştır. İlgili Yönetmelik hükmünden gerçek kişi vekilin tüzel kişi vekil adına vekillik yetkisini kullanabilmesi için ortak veya çalışan olması şartı da aranmamakta, yalnızca tek bir tüzel kişiyi temsilen bu yetkisini kullanabileceği, bu yetkisini kullanırken de gerçek kişi vekil olarak iş alamayacağı anlaşılmaktadır. Kurumun gerçek kişileri Patent Vekilleri ve Marka Vekilleri Siciline kaydederken ya gerçek kişi vekil ya da tüzel kişi vekili temsil eden gerçek kişi olarak kaydettiği ve her iki türlü kaydın aynı anda yapılamayacağı göz önüne alındığında aksi yorumun kabulü ilgili Yönetmelik hükmünün uygulanmasını imkansız kılacaktır. Bu nedenle söz konusu amaca aykırılık oluşturan eylemler disiplin cezası yaptırımını ile karşılaşılabilecektir.

Nitekim Disiplin Kuruluna konu somut bir olayda şikâyet edilenin Marka Vekilleri Siciline gerçek kişi vekil olarak kayıtlı olmasına rağmen, Kurum siciline kayıtlı olmadan vekillik faaliyetlerine aracılık eden bir Limited Şirketiyle çözüm ortaklığı yaparak marka vekilliği faaliyetlerini yürütmesi eylemi Yönetmeliğin (p) bendine aykırılık olarak değerlendirilmiş ve şikâyet edilene uyarma cezası verilmiştir^[32]. Yine benzer nitelikli bir başka olayda şikâyet edilenin Marka Vekilleri Siciline gerçek kişi vekil olarak kayıtlı olmasına rağmen, başka bir danışmanlık hizmetleri ile sözleşme

[32] 21/09/2022 tarihli ve 2022-009/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

yaparak marka vekilliği faaliyetlerini yürütmesi eylemi de Yönetmeliğin (p) bendine aykırılık olarak değerlendirilmiş ve şikâyet edilene uyarma cezası verilmiştir^[33].

F. Kurum nezdinde yürütülen herhangi bir işlemde menfaati zıt taraflara vekillik yapma

TÜRKPATENT nezdinde yürütülen herhangi bir işlemde menfaati zıt olan taraflara vekillik yasağı, temsil ilişkisinin özü itibarıyla taşıdığı sadakat ve güven ilkelerinin korunmasını amaçlayan temel bir düzenleme niteliğindedir. Vekil, üstlendiği görevin gereği olarak müvekkilinin hak ve menfaatlerini en üst düzeyde korumakla yükümlüdür. Bu nedenle aynı idari işlem, uyuşmazlık veya marka/patent süreci kapsamında menfaatleri çatışan tarafları temsil etmesi, vekilin müvekkiline sadakat borcuyla ve temsil görevinin doğasıyla bağdaşmaz. Bu hükmün koruduğu en önemli değerlerden biri, müvekkilin vekiline duyduğu güvendir. Vekil, yürüteceği işler bakımından müvekkili tarafından verilen birçok ticari sır ve bilgiye haizdir. Bu bilgilerin temsil edilen tarafın rakibi olan bir kişiye karşı kullanılabilmesi şüphesinin dahi doğması, vekâlet ilişkisinin güven temelini zedeler. Bu nedenle düzenleme yalnızca fiilî çıkar çatışmalarını değil, potansiyel veya görünürde çıkar çatışmasını da önleyerek vekilin mesleki bağımsızlığını ve sadakat yükümlülüğünü güvence altına almaktadır. Bu nedenle de söz konusu amaca aykırılık oluşturan eylemlere yönelik uygulanacak disiplin cezası doğrudan kınama cezası olacaktır.

Nitekim Disiplin Kuruluna konu somut bir olayda şikâyet edilenlerin devir işleminden sonra da vekilliğini yaptığı “...” sayılı “...” markasına benzer mal ve hizmetleri içeren “..., ... ve ...” sayılı “...” esas unsurlu markalarının da başvurularını yaptığı, bu durumun Kurum nezdinde yapılan incelemede de “...” sayılı “...” markası ile şikâyet edene ait markaların SMK madde 5/1-ç gereğince bazı mal ve hizmetler yönünden

[33] 01/07/2022 tarihli ve 2021-057/DK3 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

aynı veya ayırt edilemeyecek derecede benzer olduğunun tespit edildiği, söz konusu markalarının vekillerinin de halen şikâyet edilenler olması durumları şikâyet edilenlerin Kurum nezdinde menfaati zıt olan taraflara karşılıklı vekillik yaptığı sonucunu doğurmuş ve bu değerlendirmeler sonucunda şikâyet edilenler hakkında kınama cezası uygulanmıştır^[34]. Başka bir olayda ise 28/12/2021 tarihinde şikâyet eden adına şikâyet edilenler tarafından yapılan bir başvurunun tesciline, yine aynı şikâyet edilenler tarafından 08/06/2022 tarihinde itiraz edildiği tespit edilmiş ve söz konusu tespit sonucunda şikâyet edilenlere Kurum nezdinde menfaati zıt olan taraflara karşılıklı vekillik yaptığı gerekçesiyle kınama cezası verilmiştir^[35].

G. Vekillikten geçici alıkoyma disiplin cezasında yer verilen yükümlülükler aykırılık

Geçici olarak vekillik faaliyetinden alıkoyma yaptırımını, vekillik sisteminin güvenilirliğini ve kurumsal işleyişini korumaya yönelik olarak öngörülen bir disiplin tedbiridir. Bu yaptırımın temel amacı, vekillik sıfatının kötüye kullanılmasını önlemek, mesleki faaliyetin asgari etik ve hukuki standartların altında sürdürülmesinin doğuracağı zararları engellemek ve vekillik hizmetinin kalitesini güvence altına almaktır. Geçici alıkoyma, uyarma ve kınama gibi daha hafif yaptırımların yetersiz kaldığı veya tekraren ihlal gerçekleştiği durumlarda devreye giren bir disiplin yaptırımıdır. Maddede ifade edilen “*kınama cezası alıp da beş yıl içinde aynı cezayı gerektiren fiilde bulunma*” durumunun ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlemesi, disiplin hukukunun genel ilkeleriyle uyumludur. Zira burada amaç, vekilin kusurlu davranışlarını tekrarlaması hâlinde mesleki sorumluluğun artırılmasını ve mesleki özen yükümlülüğünün ihlaline karşı daha etkili bir caydırıcılık oluşturulmasını sağlamaktır. Aynı fiilin kısa sürede tekrarı, vekilin önceki yaptırımdan gerekli dersi

[34] 12/02/2025 tarihli ve 2023-026/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

[35] 12/02/2024 tarihli ve 2022-045/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

çıkarmadığını gösterir; bu nedenle mesleğin itibarını korumak adına daha ağır bir yaptırım öngörülmesi zorunluluk hâline gelir. Anılan düzenleme bakımından Disiplin Kuruluna konu bir olayda, şikâyet edilenler tarafından delil olarak sunulan ve 20../. (yıl/ay) dönemini kapsayan SGK hizmet belgesinin (resmi evrakın), SGK tarafından gönderilen aynı döneme ait resmi belgeyle uyuşmadığı SGK ile yapılan yazışmalar sonucunda belirlenmiş ve hukuka aykırı şekilde oluşturulan delilin Disiplin Kuruluna sunularak Kurulun değerlendirilmelerini yanıltmaya çalışılması eylemleri mesleğin kötüye kullanılması ve vekilliğin getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması olarak nitelendirilmiş ve bu durumun müeyyidesinin de Yönetmelik hükümleri gereği kınama cezası olduğu ifade edilmişse de somut olayda yer alan şikâyet edilenlerden tüzel kişi vekilin vekilliğin getirdiği yükümlülüklerle aykırı davranılması nedeniyle beş içerisinde almış olduğu başkaca bir kınama cezası da bulunması nedeniyle şikâyet edilen tüzel kişiye geçici olarak vekillikten alıkoyma cezası verilmiştir^[36].

Maddede yer alan “*vekâletname aslına aykırı örnek ile vekillik hak ve yetkilerini kullanma*” fiili ise vekillik kurumunun en temel unsurunu, yani temsil yetkisinin doğruluğunu ve güvenilirliğini korumayı amaçlamaktadır. Vekâletnamenin aslından farklı, yanıltıcı veya değiştirilmiş bir belge ile işlem yapılması, temsil ilişkisini baştan hükümsüz hâle getirebilecek nitelikte ağır bir ihlaldir. Bu tür bir eylem yalnızca müvekkilin haklarını tehlikeye atmaz, aynı zamanda Kurumun karar alma süreçlerini yanıltabilir ve vekillik sistemine duyulan güveni zedeler. Bu sebeple, sahte veya yanıltıcı vekâletname kullanma eylemlerinde, geçici olarak vekillik faaliyetinden alıkoyma cezasının uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Disiplin Kuruluna anılan düzenleme bakımından bu zamana kadar gelen herhangi bir şikâyet bulunmamaktadır.

Maddede ayrıca Kuruma ait unvan, internet alan adı veya diğer tanıtma vasıtalarını iltibasa yol açabilecek şekilde kullanma yasağı öngörülerek

[36] 18/04/2024 tarihli ve 2022-011/DK4 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

kamu gücüyle ilişkilendirilen bir kurumun itibarının korunması da amaçlanmaktadır. Kurumun unvanına benzer alan adlarının veya tanıtım materyallerinin vekiller tarafından kullanılması, müvekkiller nezdinde yanıltıcı ve Kurumla bağlantılı olduğu algısı yaratabileceğinden bu davranışın Kurumun ve vekillik mesleğinin saygınlığını zedeler nitelikte sayılmaktadır. Bu sebeple yasa koyucu da bu eylemi de ağır bir disiplin yaptırımıyla karşılamayı tercih etmiştir. Anılan hüküm bakımından Disiplin Kuruluna konu bir şikâyette; somut şikâyetin ileri sürüldüğü tarihte Kurul tarafından resen yapılan incelemede, şikâyet edilenlerce TÜRKPATENT logosunun iltibasa yol açacak şekilde benzer bir biçimde şikâyet edilen tüzel kişi vekilin internet sitesinde kullanıldığı, ayrıca anılan sitede Kuruma ait olduğu 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde de açıkça belirtilen “tescil” görevinin şikâyet edilenlerce yürütülmekteymiş gibi gösterilmesi ve bu suretle de şikâyet edilen tüzel kişinin anılan site aracılığıyla Kamuoyuna yanlış ve yanıltıcı bilgi verilmesi durumu “... Kuruma ait unvan, internet alan adı ya da diğer tanıtma vasıtalarını iltibasa meydana verecek şekilde kullanan vekiller hakkında geçici olarak vekillik faaliyetinden alıkoyma cezası uygulanır” hükümleri kapsamında sayılmış ve şikâyet edilen vekile vekillikten geçici alıkoyma cezası uygulanmıştır^[37].

III. DİSİPLİN KURULU TARAFINDAN VERİLEN CEZALARIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Yönetmeliğin 24’üncü maddesinin dokuzuncu fıkrası, Disiplin Kurulu tarafından verilen disiplin cezalarının hukuki niteliğini ve bu kararlara karşı başvurulacak yargı yolunu da açık biçimde ortaya koymaktadır. Buna göre disiplin kurulu tarafından tesis edilen disiplin cezası, niteliği gereği bir idari işlemdir. Zira ATAY tarafından “*Disiplin Kurulu tarafından, idare hukuku alanında bir kamu yararı gerçekleştirmek, kamu hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde ve yine hizmetin gerçeklerine uygun bir tarzda*

[37] 12/09/2025 tarihli ve 2023-064/DK2 sayılı Disiplin Kurulu Kararı.

yürütülmesinin sağlanması amacıyla, kişilerin hukuki durumları üzerine hüküm ve sonuç doğuran yani icrai niteliği olan, resen icra ve kural olarak yazılı şekilde tesis edilen işlem^[38] şeklinde yapılan idari işlem tanımını dikkate aldığımızda Disiplin Kurulunca verilen disiplin cezası, idari makam tarafından tek taraflı olarak tesis edildiğinden, kamu kişisine bağlı bir Kurul tarafından icrai nitelikte olacak şekilde işlem yapıldığından ve işlemin yürütülmesi Kanundan gelen bir yetki üzerine olmasından dolayı verilen uyarma, kınama, geçici olarak vekillik faaliyetlerinden alıkoyma ve vekillikten çıkarma cezaları idari bir işlemdir. Disiplin cezasının idari işlem olarak nitelendirilmesi, doğal olarak bu işleme karşı idari yargı yolunun açık olduğu sonucunu doğurur. Nitekim anılan fıkranın ikinci cümlesi de bu durumu teyit ederek, disiplin kurulu kararlarına karşı idari yargıya başvurulabileceğini açıkça hükme bağlamıştır. Ayrıca taraflardan birinin idare olması ve işlemin kamu gücüne dayalı tek yanlı bir irade açıklamasıyla tesis edilmesi nedeniyle, bu işlemin denetimi adli yargının değil, idari yargının görev alanındadır.

SONUÇ

Türkiye’de sınai mülkiyet sisteminin gelişen yapısı ile vekillik faaliyetleri yalnızca teknik işlemler yürütülme faaliyeti olmaktan çıkarak hukuki sorumluluk, güven ilişkisi ve etik ödevler ekseninde değerlendirilen bir temsil alanına dönüşmüştür. Bu dönüşümün somut ve uygulanabilir bir çerçeve kazanmasını sağlayan en önemli yapıtaşlarından biri ise 5000 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren Patent ve Marka Vekilleri Disiplin Kuruludur. Disiplin Kurulunca verilen kararlar, TÜRK PATENT nezdindeki temsil faaliyetlerinin hangi sınırlar içerisinde olduğunu ve hangi yükümlülüklerin esasa ilişkin sonuçlar doğurduğunu açık bir normatif rehber hâline getirmiştir.

İşbu çalışmada Disiplin Kurulu arşivi kapsamında incelenen kararlar,

[38] Ender Ethem Atay, İdare Hukuku (Turhan Kitapevi, 2024), 424.

yanlış yönlendirme, eksik bildirim, çıkar çatışması yaratan tasarruflar, yetki sınırlarının aşılması, vekâlet ilişkisinin özünü zedeleyen davranışlar gibi çok çeşitli örnekler üzerinden değerlendirildiğinden, temsil faaliyetinin yalnızca işlem yapmaktan ibaret olmadığını; dikkat, özen, zamanında bilgilendirme ve hak kaybına yol açmama yükümlülüklerinin merkezinde de toplandığını göstermektedir. Bu kararlar, soyut ve genel kuralların uygulamada nasıl hayat bulduğunu da göstererek vekiller açısından yükümlülüklerin daha belirgin ve öngörülebilir hâle gelmesini de sağlamaktadır. Bu nedenle, disiplin kararlarının sistematik biçimde işbu çalışmada incelenmesi, vekillerin hangi davranışlardan kaçınması gerektiğini ve hangi özen ölçüsünü gözetmekle yükümlü olduklarını anlamaları bakımından kritik bir işlev üstlenmektedir.

Disiplin sürecine ilişkin usul hükümlerinin somut olaylarda nasıl işletildiği de Disiplin Kurulunun değerlendirmeleri üzerinden açıkça görülmektedir. Şikâyetin alınmasından savunmanın bildirilmesine, delillerin değerlendirilmesinden Disiplin Kurulunun re'sen araştırma yetkisine kadar tüm süreç, idari usul ilkeleriyle uyumlu bir yapı sunmaktadır. Disiplin Kurulunun uyguladığı yaptırımların idari işlem niteliğinde olması ise temsil faaliyetine ilişkin denetimin hem hukuki güvenliğe hem de yargısal şeffaflığa uygun şekilde yürütülmesini garanti etmektedir. Böylece disiplin düzeni hem vekiller hem başvuru sahipleri hem de TÜRKPATENT açısından dengeleyici ve koruyucu bir mekanizma oluşturur.

Genel değerlendirme itibarıyla Disiplin Kurulu kararları, Türkiye'de vekillik faaliyetinin hangi ilkelere dayanması gerektiğini, hangi yükümlülüklerin temsil ilişkisini doğrudan etkilediğini ve sınai mülkiyet sisteminin güvenilirliğini korumak için nasıl bir davranış standardının gerekli olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Bu çalışma, söz konusu kararları analitik bir çerçevede ele alarak literatürdeki önemli bir eksikliğe katkı sunmakta; temsil faaliyetinin etik ve hukuki sınırlarının anlaşılması bakımından kapsamlı ve sistematik bir durumu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Atay, Ender Ethem. İdare Hukuku. Turhan Kitapevi, 2024.

30/01/2024 tarihli ve 2023-049/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

15/03/2024 tarihli ve 2023-015/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

18/03/2020 tarihli ve 2020-014/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

15/03/2023 tarihli ve 2023-011/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

12/09/2025 tarihli ve 2025-49/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

09/05/2025 tarihli ve 2025-032/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

02/08/2024 tarihli ve 2024-035/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

06/03/2024 tarihli ve 2024-002/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

26/06/2024 tarihli ve 2024-012/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

17/08/2022 tarihli ve 2022-050/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

15/03/2023 tarihli ve 2023-023/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

06/04/2022 tarihli ve 2021-030/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

12/09/2025 tarihli ve 2024-027/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

12/09/2025 tarihli ve 2024-006/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

13/08/2025 tarihli ve 2024-015/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

18/04/2025 tarihli ve 2023-074/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

04/12/2024 tarihli ve 2023-044/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

02/08/2024 tarihli ve 2022-069/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

02/08/2024 tarihli ve 2022-069/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

13/08/2025 tarihli ve 2024-014/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

18/04/2025 tarihli ve 2023-080/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

- 11/04/2025 tarihli ve 2023-077/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
16/09/2025 tarihli ve 2023-014/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
12/09/2025 tarihli ve 2024-80/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
09/05/2025 tarihli ve 2024-031/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
06/11/2024 tarihli ve 2023-068/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
26/06/2024 tarihli ve 2023-052/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı
18/04/2025 tarihli ve 2023-069/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
28/02/2024 tarihli ve 2023-072/DK1 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
21/09/2022 tarihli ve 2022-009/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
01/07/2022 tarihli ve 2021-057/DK3 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
12/02/2025 tarihli ve 2023-026/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
12/02/2024 tarihli ve 2022-045/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
18/04/2024 tarihli ve 2022-011/DK4 sayılı Disiplin Kurulu kararı.
12/09/2025 tarihli ve 2023-064/DK2 sayılı Disiplin Kurulu kararı.

Tıbbi Cihaz Sektöründe Uzman İşgücü: Rekabet Hukuku Açısından Bir İnceleme

Begüm YAVUZDOĞAN OKUMUŞ*

Dicle DOĞAN**

* Avukat, Ankara Barosu, begum.yavuzdogan@gun.av.tr.

** Avukat, Ankara Barosu, dicle.dogan@gun.av.tr

*** Katkılarından dolayı Stajyer Avukat Karya Canlı ve Stajyer Avukat Öykü Çavdar'a teşekkür ederiz.

ÖZET

İşgücü piyasaları son yıllarda rekabet hukuku uygulamalarının önemli inceleme alanlarından biri haline gelmiştir. Özellikle yüksek uzmanlık gerektiren sektörlerde çalışan hareketliliğinin sınırlandırılması, ücret ve yan hakların koordinasyonu veya rekabete hassas insan kaynakları bilgilerinin paylaşılması rekabeti kısıtlayıcı uygulamalar olarak değerlendirilmektedir. Tıbbi cihaz sektörü ise yoğun regülasyonlara tabi olması ve sınırlı sayıda uzman işgücüne dayanması nedeniyle bu açıdan özel bir önem taşımaktadır.

Bu makalede, tıbbi cihaz sektörünün işgücü yapısı ve sektöre özgü özellikleri ele alınarak işgücü piyasasında rekabet hukuku çerçevesi incelenmiştir. Çalışan ayartmama anlaşmaları, ücret ve yan hak koordinasyonu ile rekabete hassas insan kaynakları bilgilerinin paylaşılması gibi uygulamalar, Rekabet Kurumu kararları ışığında değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda, sektörde uzman işgücünün sınırlı olması nedeniyle çalışan hareketliliğini kısıtlayan uygulamaların rekabet hukuku bakımından önemli riskler doğurabileceği ve şirketlerin insan kaynakları politikalarını rekabet hukuku ile uyumlu şekilde yürütmesinin gerekli olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Rekabet hukuku, işgücü piyasası, tıbbi cihaz sektörü, çalışan ayartmama, monopson.

SPECIALIZED WORKFORCE IN THE MEDICAL DEVICES SECTOR: A COMPETITION LAW PERSPECTIVE

ABSTRACT

Labour markets have recently become an important area of scrutiny in competition law enforcement. In sectors requiring highly specialized expertise, practices such as restrictions on employee mobility, coordination of wages and benefits, and the exchange of competitively sensitive human resources information may constitute anticompetitive conduct. The medical devices sector is of particular importance in this regard due to its intensive regulation and reliance on a limited pool of specialized employees.

This article examines the structure of the labour market in the medical devices sector and analyzes the competition law framework applicable to labour markets. In particular, no-poach agreements, wage and benefit coordination, and the exchange of sensitive HR information are assessed in light of the decisions of the Turkish Competition Authority.

The study concludes that the limited supply of specialized labour in the sector increases the risk of competition law violations and highlights the necessity for companies to design independent and competition-compliant human resources policies.

Keywords: Competition law, labour markets, medical devices sector, no-poach agreements, monopsony.

GİRİŞ

İşgücü piyasası, ekonominin temel yapı taşlarından biri olup, şirketlerin üretim kapasitesi, inovasyon yeteneği ve genel piyasa rekabeti üzerinde doğrudan etki sahibidir. Rekabet hukuku açısından işgücü piyasası, yalnızca mal ve hizmet satışını değil, aynı zamanda üretim faktörlerinin alım ve yönetimini de düzenler. Çalışan ayartmama anlaşmaları, ücret ve yan hak koordinasyonu gibi uygulamalar, işgücü piyasasında rekabeti sınırlayarak hem çalışan haklarını hem de tüketici refahını dolaylı yoldan etkileyebilir.

Türkiye’de Rekabet Kurumu (Kurum), 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (Kanun) çerçevesinde işgücü piyasasını yakından izlemekte ve sektörlerdeki rekabeti etkileyebilecek uygulamalara karşı düzenlemeler geliştirmektedir. Kurum, işgücü piyasasında rekabet ihlallerini tespit etmek için hem sektörel incelemeler yürütmekte hem de kılavuzlar ve rehberler yayımlayarak işletmelere yol göstermektedir. Özellikle çalışan ayartmama ve ücret tespit anlaşmaları gibi uygulamalara karşı Kurum, sektörel örneklerden yola çıkarak hukuki çerçeveyi netleştirmiştir ve bu alanlarda ciddi yaptırımlar uygulanabileceğini vurgulamaktadır.

Tıbbi cihaz sektörü, yoğun regülasyonlara tabi olan ve uzman işgücüne büyük ölçüde bağımlı bir alan olması sebebiyle Kurumun yaklaşımı açısından özel öneme sahiptir. Klinik destek uzmanları, teknik servis personeli ve satış ekipleri gibi kritik roller, sektöre özgü bilgi birikimi ve operasyonel deneyim gerektirir. Bu nedenle, işgücü hareketliliği üzerinde yapılan kısıtlamalar veya ücret koordinasyonu girişimleri hem çalışanlar hem de şirketler açısından ciddi rekabet riskleri yaratabilir.

Bu makalede, öncelikle tıbbi cihaz sektörünün özelliklerine değinilecek; işgücü piyasasında rekabet hukuku çerçevesi detaylı şekilde ele alınacak; ardından tıbbi cihaz sektörü özelinde çalışan ayartmama, ücret paylaşımı ve monopson riskleri gibi konular Kurum kararları ışığında incelenecektir.

I. TIBBİ CİHAZ SEKTÖRÜNDE İŞGÜCÜ PAZARI

Tıbbi cihazlar firmaları, nitelikli satış temsilcileri, klinik destek uzmanları ve teknik servis personeli gibi yüksek uzmanlık isteyen rollere ihtiyaç duyar. Bu nedenle sektör, rekabetin odaklandığı “*kilit çalışan*” segmentine sahiptir. Ayrıca sektörün Tıbbi Cihaz Satış, Reklam ve Tanıtım Yönetmeliği kapsamında sıkı şekilde düzenlenmiş olması, çalışanların görev ve sorumluluklarını doğrudan belirlemekte; özellikle satış ve tanıtım personelinin sertifikasyon zorunluluğu, işgücünü daha da uzmanlaşmış ve sınırlı hale getirmektedir. Bu durum, rakipler arasında işgücü hareketliliğini rekabet bakımından daha hassas bir konuya dönüştürmektedir.

Bu bağlamda, tıbbi cihazların hukuki tanımı, sektörde faaliyet gösterebilmek için gereken sertifikasyon ve yetkilendirme süreçleri ve çalışanların mevzuata bağlı olarak üstlendikleri rollerin yakından incelenmesi gerekmektedir. Satış ve tanıtım faaliyetlerinin niteliği, özellikle hekimlerle ve sağlık profesyonelleriyle kurulan ilişkilerde bu personelin stratejik önemi değerlendirilmelidir. Tüm bu unsurlar, çalışanların bilgi ve ilişki sermayesi açısından rekabet hukuku bakımından neden kritik olduğunu göstermektedir.

Sektöre özgü risklerin ortaya konulması ise sonraki hukuki değerlendirmelerin temelini oluşturacaktır. Uzman işgücünün azlığı, çalışan devrinin yüksek maliyeti, sağlık profesyonelleriyle bağlantılı satış dinamikleri ve mevzuat kaynaklı giriş engelleri, sektördeki işverenler arasında rekabet hukuku ihlali riskini artırmaktadır. Bu nedenle tıbbi cihaz sektörünün somut yapısının rekabet hukuku çerçevesine nasıl oturduğu ortaya konmalıdır.

A. Tıbbi Cihazların Tanımı ve Mevzuat

Tıbbi cihazlar, Sağlık Bakanlığı mevzuatı ve Avrupa Birliği tıbbi cihaz direktifleri çerçevesinde tanımlanmıştır. Bu cihazların satış ve tanıtımı hem tüketici güvenliği hem de piyasadaki rekabetin korunması açısından özel düzenlemelere tabidir.

02.06.2021 tarihli 31499 Mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tıbbi Cihaz Yönetmeliğinde tıbbi cihaz:

“1) Amaçlanan asli fonksiyonunu, insan vücudu içerisinde veya üzerinde farmakolojik, immünolojik veya metabolik etkiler ile sağlamayan fakat fonksiyonunu yerine getirirken bu etkiler tarafından desteklenebilen ve spesifik olarak;

i) Hastalığın; tanısı, önlenmesi, izlenmesi, tahmini, prognozu, tedavisi veya hafifletilmesi,

ii) Yaralanma veya sakatlığın; tanısı, izlenmesi, tedavisi, hafifletilmesi veya kompanse edilmesi,

iii) Anatominin ya da bir fizyolojik yahut patolojik sürecin veya durumun; araştırılması, ikame edilmesi veya modifikasyonu,

iv) Organ, kan ve doku bağışları dâhil olmak üzere, insan vücudundan elde edilen örneklerin in vitro tetkiki vasıtasıyla bilgi sağlanması,

tıbbi amaçlarından biri veya daha fazlası için, imalatçı tarafından insan üzerinde tek başına veya birlikte kullanılmak üzere tasarlanan alet, aparat, teçhizat, yazılım, implant, reaktif, materyal veya diğer malzemeleri,

2) Gebeliğin önlenmesine veya desteklenmesine yönelik cihazları,

3) 1 inci maddenin ikinci fıkrasında atıfta bulunulan cihazların ve bu bendin (1) numaralı alt bendinde atıfta bulunulan cihazların temizliği, dezenfeksiyonu veya sterilizasyonu için özel olarak tasarlanan ürünleri”

olarak tanımlanmıştır.

Tıbbi cihaz sektörü, sadece ürünlerin üretimi ile sınırlı kalmayıp satış, tanıtım, reklam ve teknik servis boyutlarıyla birlikte değerlendirildiğinde karmaşık bir mevzuat ağına tabidir. Türkiye’de bu faaliyetler hem sağlık hizmetlerinin güvenliğini hem de sektörün düzgün işlemlerini sağlamak amacıyla düzenlenmektedir. Satış ve tanıtım faaliyetleri ile klinik destek faaliyetleri, yalnızca nitelikli ve yetkin personel aracılığıyla gerçekleştirilebilir; bu personelin belirli eğitim ve sertifikasyon süreçlerinden

geçmesi zorunludur. Böylece cihazın doğru şekilde tanıtılması, sağlık profesyonellerine klinik desteğin uzman tarafından verilmesi, kullanıcılara doğru bilgi verilmesi ve sağlık hizmetinde hataların önlenmesi hedeflenir.

Reklam ve tanıtım faaliyetleri de özel düzenlemelere tabidir. Ürünlerin yanlış tanıtımı, tıbbi cihazın yanlış kullanımına yol açabileceği için, mevzuat bu alanda ciddi kısıtlamalar getirmektedir. Teknik servis ise, cihazın kurulum, bakım ve onarım süreçlerini kapsar; bu süreçlerde görev alacak personelin yetkinliği ve eğitim geçmişi doğrudan ürün güvenliği ile ilişkilidir. Bu nedenle tıbbi cihaz sektörü, insan kaynağı açısından yalnızca nicelik değil, nitelik açısından da özel bir önem taşır.

İşgücü piyasası perspektifinden bakıldığında; satış, tanıtım ve teknik serviste çalışan elemanlar, sektör için kritik kaynaklardır. Bu elemanların mobilitesi, sektörde rekabetin ve yeniliğin sürdürülmesi açısından belirleyici bir rol oynar. Dolayısıyla iş gücüne ilişkin kısıtlamalar veya koordinasyon girişimleri, yalnızca çalışanları değil, aynı zamanda piyasa rekabetini ve hizmet kalitesini de etkileyebilir. Sektörün bu yapısı, tıbbi cihaz şirketlerinin işgücü politikalarını rekabet hukuku çerçevesinde dikkatle planlamasını zorunlu kılar.

B. Sektöre Özgü Riskler

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu'nun 2024'te yayımladığı rapor^[1], tıbbi cihaz piyasasının mevcut durumunu ve geleceğe dönük trendlerini ortaya koymaktadır. Belgeye göre, tıbbi cihaz sektörü hem kamu hem de özel sağlık hizmetlerinde hızla büyüyen bir alan olarak öne çıkmaktadır. Pazarın büyümesi, özellikle ileri teknoloji cihazların artan kullanımı ve sektördeki uzman personel ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Raporda vurgulanan önemli bir nokta, Türkiye'de tıbbi cihaz pazarının hâlen büyük ölçüde ithalata dayalı olduğudur. Yerli üretim sınırlı ve çoğunlukla düşük veya orta teknoloji cihazlarla sınırlıdır. Bu durum, yüksek nitelikli işgücüne olan talebi artırmakta ve sektördeki elemanların

[1] Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, *Tıbbi Cihaz Sektör Belgesi*, Nisan 2024, Erişim Tarihi: 5 Mart 2026. https://titck.gov.tr/storage/Archive/2024/announcement/TIBBCHAZSEKTRBELGES_8e96699f-874a-4cd3-ba9f-0aa6b4196422.pdf.

değerini yükseltmektedir. Özellikle klinik destek ve teknik servis personeli, cihazların kurulum, kullanım ve bakım süreçlerine hâkim olduğundan, şirketler arası hareketliliği rekabet açısından hassas bir konu haline gelmektedir.

Rapor ayrıca sektördeki işgücü dengesizliklerine dikkat çekmektedir. Nitelikli personel sınırlı olduğu için şirketler, çalışanlarını elde tutmak amacıyla ücret, eğitim ve yan haklarda rekabetçi stratejiler geliştirmektedir. Bu durum, işgücü piyasasında doğal bir rekabet ortamı oluştururken, aynı zamanda koordinasyon girişimlerinin risklerini de artırmaktadır. Sektör özelinde, çalışanların hareketliliğini sınırlayan uygulamalar hem personel hem de piyasadaki rekabet açısından potansiyel olumsuz etkiler doğurabilir.

Sonuç olarak, TİTCK raporu tıbbi cihaz sektörünün yalnızca ürün bazlı bir piyasa olmadığını, insan kaynağının stratejik önem taşıdığı bir ekosistem olduğunu göstermektedir. Satış, teknik servis, klinik destek ve eğitim gibi alanlarda görev alan elemanlar, şirketlerin pazar performansını doğrudan etkileyen kritik aktörlerdir. Bu nedenle işgücü politikalarının hem sektörel ihtiyaçlara hem de rekabet hukuku standartlarına uygun şekilde tasarlanması, sürdürülebilir rekabet ve hizmet kalitesi için büyük önem taşımaktadır.

II. İŞGÜCÜ PAZARINDA REKABET

Türkiye’de rekabet hukukunun işgücü piyasasına yönelik ilgisi, özellikle sağlık ve tıbbi cihaz sektörlerinin hızla büyümesi ve uzman çalışanlara duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte daha görünür hale gelmiştir. Tıbbi cihaz üretimi, klinik destek, satış, tanıtım ve teknik servis alanlarında çalışan personelin yüksek uzmanlık gerektirmesi; bu çalışanların sektör içinde el değiştirmesini hem kıymetli hem de potansiyel olarak rekabet açısından hassas hâle getirmektedir.

Kurum son yıllarda bu alanlarda sektör incelemeleri, bilgi talepleri ve ön araştırmalar yürütmekte; insan kaynağı üzerindeki rekabetin

şirketler arasında koordinasyon yoluyla bozulup bozulmadığını değerlendirmektedir. Rekabet hukuku uygulamaları insan kaynakları alanına açık şekilde giriş yapmış oldu. Peki neden işgücü piyasaları son dönemlerde hem dünyada hem de Türkiye’de açık hedef haline geldi diye düşündüğümüzde, gelir seviyelerindeki azalma, gerileyen çalışan birlikleri, uzmanlık gerektiren sektörlerin çoğalması, ekonomik dar boğazlar ve personel giderlerinin aza indirilmeye çalışılması gibi nedenlerin sayılması mümkündür. Teşebbüsler arasında (işverenler) ücret tespiti anlaşmaları ve çalışan ayartmama anlaşmaları Kanun’un 4. maddesi kapsamında ihlal olarak değerlendirilebilmektedir ve kartel olarak tanımlanabilmektedir.

Bu nedenle işgücü piyasalarında rekabet hukuku incelemesi yapmak, artık yalnızca akademik bir tartışma değil; doğrudan sektör uygulamasını ilgilendiren pratik bir zorunluluk hâline gelmiştir. Kurumun odaklandığı temel konu, şirketlerin çalışanlara ilişkin bilgileri paylaşarak veya aralarında sözlü/yazılı mutabakatlar yaparak rekabeti zayıflatıp zayıflatmadığıdır. Özellikle çalışan ayartmama mutabakatları, ücret/yan hak koordinasyonu, ortak işe alım politikaları, rakip çalışanlara yönelik kısıtlama tavsiyeleri gibi davranışlar; Kurumun son dönemde söz konusu aykırılığın açıkça kartelden farkının olmadığını altını çizerek incelediği alanlar haline gelmiştir.

Tıbbi cihaz sektörü özelinde ise konu daha da kritik bir boyuttadır. Çünkü sektörde çalışanların sahip olduğu klinik bilgi, ürün hâkimiyeti, cerrahi süreçlerdeki eşlik rolü ve hekim-hastane ilişkileri belirleyici bir rekabet unsurudur. Bu nedenle işgücünün hareketliliğini sınırlayan her uygulama, yalnızca çalışan açısından değil, pazardaki rekabet dinamikleri bakımından da önem taşır.

A. Çalışan Ayartmama ve İşe Alımın Kısıtlanması

Tıbbi cihaz sektöründe, özellikle klinik destek uzmanları, satış temsilcileri, eğitim ve teknik servis personeli arasında iş gücü hareketliliği oldukça yaygındır. Bu çalışanlar, yalnızca cihazların teknik ve operasyonel işleyişine hâkim olmakla kalmaz, aynı zamanda hekimlerle, hastanelerle ve

klirik ekiplerle profesyonel bir çalışma ilişkisi geliştirir. Dolayısıyla sektör içi geçişler hem işverenler hem de çalışanlar açısından rekabetin doğal bir parçasıdır. Ancak son yıllarda Kurumu'nun üzerinde özellikle durduğu konu, bu doğal işgücü hareketliliğinin firmalar tarafından sınırlanıp sınırlanmadığıdır.

“Çalışan ayartmama” uygulamaları, firmaların birbirlerinin personelini belirli süreyle işe almamaya yönelik anlaşmalarını ifade eder. Bu tür uygulamalar yazılı belgelerle sınırlı olmayabilir; sözlü mutabakatlar, e-posta veya telefon görüşmeleri ve sektör içi alışkanlık hâline gelmiş uygulamalar da Kurum açısından inceleme konusu olabilir. Bu bağlamda Kurum, aşağıdaki örnek davranışlara özellikle dikkat etmektedir:

- Şirketlerin birbirlerine belirli çalışan gruplarını “koruma” sözü vermesi.
- İnsan Kaynakları yöneticilerinin kendi aralarında, rakip firmaların çalışanlarını hedef almamaya dair görüşmeler yapması.
- Rakip firmaya geçen çalışanların geri dönüşünü engelleyecek koordineli hareketler.
- Sektör içinde yetkinliği yüksek çalışanların transferini engellemek için ortak karar alınması.

Kurum, bu tür davranışları yalnızca çalışanların özgürlüğünü kısıtlayan uygulamalar olarak değil, aynı zamanda yetenek rekabetini ortadan kaldıran ciddi ihlaller olarak değerlendirir. Tıbbi cihaz sektöründe uzman çalışan havuzunun sınırlı olması ve eğitim süreçlerinin uzun ve maliyetli olması, firmaların bu tür sınırlamalara doğal bir eğilim göstermesine yol açabilir. Ancak Kurum, bu tür koordineli davranışları titizlikle inceler ve bağımsız işe alım politikalarının uygulanmasını zorunlu görür.

Bu nedenle tıbbi cihaz şirketleri, rakiplerle çalışan hareketliliğiyle ilgili iletişimden uzak durmalı, işe alım süreçlerinde bağımsız karar alındığını gösterecek prosedürler ve kayıtlar oluşturmalıdır. Ayrıca, çalışan transferlerinin objektif kriterlere göre yapılması, sektörde rekabetin

korunması ve Kurum tarafından doğrudan izlenebilirlik açısından önemlidir. İşgücü, sektör için yalnızca bir maliyet unsuru değil, aynı zamanda rekabetin doğal bir unsuru olarak değerlendirilmelidir.

B. Ücret, Yan Hakların Tespiti ve İnsan Kaynakları Bilgilerinin Paylaşılması

Tıbbi cihaz sektöründe Kurumu'nun işgücü piyasasına dair odaklandığı bir diğer alan, ücretler ve yan haklar ile ilgili bilgi paylaşımıdır. İlk bakışta masum görünen veri alışverişleri, çalışanların pazarlık gücünü azaltabilir, şirketlerin ücret rekabetini ortadan kaldırabilir ve sektörde stratejik dengesizliklere yol açabilir.

Bu alanda sektör içinde sıkça karşılaşılan durumlar şunlardır:

- İnsan Kaynakları yöneticilerinin rakiplerle çalışanların ücret skalalarını paylaşması.
- Prim sistemleri, yan haklar ve yıllık zam oranlarına dair bilgiler üzerinde koordinasyon.
- Ortak işe alım ajansları veya danışmanlık şirketleri aracılığıyla dolaylı veri paylaşımı.
- Sektör toplantılarında ücret seviyelerinin, yan hakların tartışılması.

Kurum, güncel ve detaylı bilgi paylaşımının özellikle riskli olduğunu vurgular. Örneğin, bir firma klinik destek uzmanı için belirli bir ücret teklif ettiyse, rakip firmaların bu bilgiyi kullanarak kendi tekliflerini aynı seviyede sabitlemesi, ücret rekabetini tamamen ortadan kaldırabilir. Bu durum, tıbbi cihaz sektöründe yüksek talep gören uzman çalışanlar açısından ciddi bir sınırlama yaratır.

Kurum ayrıca, ücret ve yan hak bilgilerinin yalnızca doğrudan değil, dolaylı yollardan da paylaşılabileceğini dikkate alır. Ortak danışmanlık hizmetleri, sektör dernekleri veya informal iletişim kanalları aracılığıyla dolaşan bilgiler, piyasadaki rekabeti etkileyebilir. Bu nedenle firmalar, bilgi

akışını kontrol altına almak ve İnsan Kaynakları birimlerinin rakiplerle koordinasyon içinde olmadığını gösterecek mekanizmalar geliştirmek zorundadır.

Sonuç olarak, ücret ve yan hak bilgisi paylaşımı, sektörde doğal bir benchmark ihtiyacı gibi görünse de rekabet hukuku açısından oldukça hassas bir alandır. Şirketlerin, ücret politikalarını kendi stratejileri, iç verileri ve işgücü arz koşulları çerçevesinde bağımsız olarak belirlemesi gerekir. Bu yaklaşım hem çalışanların özgürlüğünü hem de sektördeki rekabeti korur, aynı zamanda Kurum tarafından uyumlu bir uygulama olarak değerlendirilir. Kaldı ki Kurum tarafından hazırlanan kılavuz ile benchmarking çalışmalarının nasıl yapılacağı hususu da kurallara bağlanmıştır.

C. Tıbbi Cihaz Sektörüne Özgü İşgücü Riskleri ve Monopson Endişesi

Tıbbi cihaz sektöründe çalışan havuzu, diğer sektörlerle kıyasla oldukça sınırlıdır. Klinik destek uzmanları, ameliyathanede cerrahi ekiplerle doğrudan çalışan cihaz eğitmenleri, teknik servis personeli ve ileri düzey satış temsilcileri hem teknik bilgi hem de sektöre özgü deneyim açısından yüksek bir uzmanlık seviyesine sahiptir. Bu durum, sektördeki işgücü arzını kısıtlar ve firmaların genellikle aynı sınırlı sayıdaki uzman için rekabet etmesine yol açar. Sınırlı işgücü havuzu hem çalışanlar hem de firmalar açısından piyasadaki dengeleri doğrudan etkiler.

Kurum açısından bu durum, monopson riski olarak tanımlanan bir endişeyi ortaya çıkarır. Monopson, işveren sayısının sınırlı olması nedeniyle çalışanların pazarlık gücünün azalması ve ücretlerin doğal seviyesinin altında belirlenmesi riskini ifade eder. Tıbbi cihaz sektöründe, uzman personelin sınırlı olması, firmaların koordineli davranması veya işgücü hareketliliğini dolaylı şekilde kısıtlaması durumunda çalışanların seçeneklerini ciddi biçimde daraltabilir. Örneğin, belirli bir cihaz türü için Türkiye genelinde sadece elli kadar uzman bulunuyorsa, büyük şirketlerin işe alım süreçlerinde belirli kurallar koyması, ücret skalalarını birbirine

paralel tutması veya transferleri sınırlaması, çalışanların pazarlık gücünü neredeyse ortadan kaldıracaktır. Kurumun odaklandığı temel risk, işgücü piyasasında bu tür kısıtlamaların rekabeti zayıflatmasıdır.

Ayrıca, sektörde uzmanlığın önemi arttıkça firmalar, çalışanları elde tutmak amacıyla özel eğitim ve sertifikasyon programları uygular. Bu uygulamalar, çalışanların profesyonel değerini artırırken, işverenlerin çalışanları bünyesinde tutma motivasyonunu da güçlendirir. Ancak bu motivasyon rekabet karşısı uygulamalara dönüştüğünde, örneğin rakip firmaların çalışanlarını almama yönünde mutabakata girmesi veya işe alım süreçlerini koordineli şekilde sınırlaması durumunda, Kurum tarafından soruşturma konusu haline gelir. Çalışanların serbest hareketinin engellenmesi, yalnızca bireysel hakları kısıtlamakla kalmaz; aynı zamanda sektördeki yenilikçi rekabeti ve yeteneklerin adil dağılımını da etkiler.

Tıbbi cihaz şirketleri için bu nedenle, insan kaynakları stratejilerinde tamamen bağımsız hareket etmek, işe alım ve transfer süreçlerini şeffaf kılmak ve rakiplerle doğrudan veya dolaylı iletişime girmemek kritik öneme sahiptir. Kurum, sektörde şirketlerin birlikte hareket ederek çalışan devrini yavaşlatma veya ücret seviyelerini standardize etme yönündeki eğilimlerini yakından izler. Her türlü koordineli davranış, işgücü piyasasında rekabeti sınırlandırabileceği için ciddi hukuki risk oluşturur.

Sonuç olarak, tıbbi cihaz sektöründe sınırlı işgücü havuzu, yüksek uzmanlık gerektiren pozisyonlar ve sektöre özgü eğitim süreçleri, işgücü piyasasında monopson riski ve yetenek devrinin kısıtlanması olasılığını artırır. Firmaların bağımsız hareket etmesi, çalışanların özgür hareketini desteklemesi ve şeffaf işe alım politikaları geliştirmesi, hem sektörel rekabetin korunması hem de çalışan haklarının güvence altına alınması açısından hayati önem taşır.

D. Rekabet Kurumu Perspektifi ve Uygulamaları

Rekabet Kurumu, işgücü piyasasında rekabetin korunmasını tıbbi

cihaz sektörü dahil tüm sektörler için kritik bir konu olarak görmektedir. Kurumun yaklaşımına göre çalışan ayartmama ve işe alım kısıtlamaları, ücret ve yan hak sabitleme ile rekabete hassas bilgi paylaşımı, işgücü piyasasında doğal rekabeti engelleyebilecek uygulamalar olarak değerlendirilmektedir. Bu tür uygulamalar sadece çalışanların özgürlüğünü sınırlamakla kalmaz, aynı zamanda şirketler arasındaki yetenek rekabetini de ortadan kaldırabilir.

Özel Hastaneler Kararı^[2] (2210/15262, 24 Şubat 2022) Kurumun bu alandaki yaklaşımını net biçimde ortaya koymaktadır. Kararda Samsun ve Bursa illerinde faaliyet gösteren özel sağlık kuruluşlarının çalışan ayartmama anlaşmaları ve ücret skalası belirlemeleri *per se* ihlal olarak tespit edilmiştir. Bu karar, tıbbi cihaz sektörü gibi sağlık alanında faaliyet gösteren firmalar için doğrudan emsal teşkil etmektedir ve bu tür anlaşmaların klasik müşteri paylaşımı veya fiyat sabitlemeye eşdeğer bir ihlal sayılacağını göstermektedir.

Benzer şekilde Kocaeli Özel Okullar Kararı^[3] (2319/374M, 18 Nisan 2024) işgücü yoğun diğer sektörlerde de *nopoch* ve ücret koordinasyonu uygulamalarının ihlal olarak değerlendirilebileceğini ortaya koyar. Bu karar, işgücü piyasasında rekabetin korunması yönündeki yaklaşımın sadece sağlık sektörü ile sınırlı olmadığını, eğitim gibi alanlarda da geçerli olduğunu göstermektedir.

Tarihsel perspektif açısından Dizi Yapımcıları Kararı^[4] (0549/710195, 28 Temmuz 2005) işgücü piyasasının rekabet hukukuna tabi olduğunu ve emek piyasasının da korunması gereken bir pazar olduğunu ortaya

[2] Rekabet Kurumu, Rekabet Kurulu, 24.02.2022 tarihli, 22-10/152-62 sayılı kararı, Erişim Tarihi: 5 Mart 2026. <https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=f3cfc3f9-2e1d-40bc-9d28-639341c72743>.

[3] Rekabet Kurumu, Rekabet Kurulu, 28.04.2023 tarihli, 23-19/374-129 sayılı kararı, Erişim Tarihi: 5 Mart 2026. <https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=34b4a081-f161-4b78-aaa6-810a5dd5e03c>.

[4] Rekabet Kurumu, Rekabet Kurulu, 28.07.2025 tarihli, 05-49/710-195 sayılı kararı, Erişim Tarihi: 5 Mart 2026. <https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=f5bc9343-0d9c-47c1-abe0-d83163b28ca7>.

koymaktadır. Bu karar, sektörel çeşitlilik gözetilmeksizin işgücü piyasasına dair uygulamaların hukuki çerçevede değerlendirilebileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Benzer şekilde Kurum yazılım sektörüne ilişkin kararında^[5] (24-10/170-66, 27.02.2024) yaptığı değerlendirmeler, çalışan ayartmama (no-poach) anlaşmalarının doğrudan iş gücü piyasasında rekabeti kısıtlayan uygulamalar olarak kabul edildiğini ve amaç bakımından ihlal sayıldığını göstermektedir. Kurul, şirketlerin eleman azlığı, yüksek uzmanlık gereksinimi veya çalışanların korunması gibi gerekçelerle yaptıkları savunmaların bu tür anlaşmaları meşru kılmadığını açıkça ortaya koymuştur. Bununla birlikte karar, yalnızca belirli koşullar altında, örneğin meşru bir iş birliği kapsamında, proje bazlı, süresi ve kapsamı çok sınırlı ayartmama hükümlerinin “yan sınırlama” olarak kabul edilebileceğini de vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, çalışan hareketliliğini sınırlayan ayartmama uygulamalarının, tıpkı pazar veya müşteri paylaşımı gibi, emek piyasasında rekabeti doğrudan zedelediğini ve genel olarak *per se* yasak kapsamında ele alındığını teyit etmektedir.

En güncel örnek ise 2025 ilaç sektörü firmaları kararları^[6] (2534/810474) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kararlar Kurumun işgücü piyasasına dair denetimini güncel tuttuğunu ve no-poach anlaşmaları ile ücret veya bilgi paylaşımı iddialarını aktif olarak soruşturduğunu göstermektedir. Tıbbi cihaz sektörü bağlamında bu kararlar özellikle önemlidir, çünkü uzman personelin sınırlı olduğu bir pazarda koordinasyon girişimlerinin ciddi ihlale yol açabileceğini ortaya koymaktadır.

[5] Rekabet Kurumu, Rekabet Kurulu, 27.02.2024 tarihli, 24-10/170-66 sayılı kararı, Erişim Tarihi: 5 Mart 2026. <https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=6ccfaaa3-8a0a-4b67-ac26-462dec08450d>.

[6] Rekabet Kurumu, Rekabet Kurulu, 11.09.2025 tarihli, 25-34/810-474 sayılı kararı, Erişim Tarihi: 5 Mart 2026. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/cogunlugu-ilac-sektorunde-faaliyet-goste-9e8a453a35abf01193f00050568585c9>.

Tüm bu kararlar ışığında tıbbi cihaz sektöründe faaliyet gösteren firmaların işe alım süreçlerini bağımsız ve şeffaf şekilde yürütmesi, çalışan transferlerini kısıtlayacak herhangi bir anlaşmadan kaçınması ve ücret ile yan hak belirlemelerinde yalnızca kendi strateji ve iç verilerine dayanması gerekmektedir. Kurumun yaklaşımı açıktır: artık sektörlerde eskiye benzer keyfi anlaşmalarla çalışan ayartma veya ücret koordinasyonu yapılması mümkün değildir ve işgücü piyasasının rekabetçi işleyişi korunmak zorundadır.

SONUÇ

Tıbbi cihaz sektörü, yüksek uzmanlık gerektiren işgücü yapısı, yoğun regülasyonları ve hastane ekosistemine doğrudan entegre işleyişi nedeniyle işgücü piyasasında rekabet hukuku bakımından en hassas sektörlerden biri haline gelmiştir. Rekabet Kurumu son yıllarda farklı sektörlerde alınan kararlarla işgücü piyasasına yönelik yaklaşımını netleştirmiş; çalışan ayartmama uygulamalarını, ücret ve yan hak koordinasyonunu ve rekabete hassas bilgi paylaşımını doğrudan rekabet ihlali olarak değerlendirebileceğini açık biçimde ortaya koymuştur. Bu yaklaşımın tıbbi cihaz sektörü açısından önemi daha da büyüktür, çünkü uzman çalışan havuzu sınırlı, bilgi birikimi yüksek ve şirketler arası hareketlilik sektörel işleyişin doğal bir parçasıdır.

Kurumun son yıllarda yapmış olduğu soruşturmalar kapsamında verdiği kararlar bu alandaki denetimini güncel ve kararlı biçimde sürdürdüğünü göstermiştir. Bu kararların yanı sıra Kurum, işgücü piyasalarındaki rekabeti korumaya yönelik yaklaşımını yalnızca kararlarla değil, yayımladığı kılavuzlar ve rehberler aracılığıyla da somutlaştırmıştır. Çalışan ayartmama anlaşmaları, ücret ve yan hak bilgi paylaşımı, insan kaynakları süreçlerinde koordinasyon ve rekabete hassas bilgilerin işlenmesine ilişkin yayımlanan bu kılavuzlar, teşebbüslerin hangi davranışlarının risk doğurduğunu daha açık biçimde anlamasını sağlayarak tıbbi cihaz firmaları için öngörülebilirliği önemli ölçüde artırmıştır. Böylece sektör, işgücü piyasasına dair rekabet kurallarının artık yalnızca soruşturma sonrası verilen kararlarla değil,

önleyici ve yol gösterici düzenlemelerle de şekillendiği bir döneme geçmiştir.

Bu nedenle önümüzdeki dönemde tıbbi cihaz firmaları için en kritik beklenti, insan kaynakları süreçlerinin rekabet hukuku ile tam uyumlu bir yapıya kavuşturulmasıdır. Rakiplerle çalışan transferlerine ilişkin iletişimden kaçınmak, ücret ve yan hak verilerini paylaşmamak, bağımsız işe alım prosedürlerini belgelendirmek ve danışmanlık şirketleri üzerinden de olsa dolaylı koordinasyon yaratabilecek uygulamalara son vermek hukuki bir zorunluluk hâline gelmiştir. Aynı şekilde uzman çalışanların sınırlı olduğu alanlarda çalışan devrini engelleme eğilimi, artık yalnızca ticari bir risk değil, doğrudan rekabet hukuku ihlali riski olarak değerlendirilmelidir.

Sektör açısından bir diğer önemli sonuç, çalışan hareketliliğinin artık sadece bir insan kaynakları konusu değil, şirketlerin rekabet stratejisinin bir parçası olarak görülmesidir. Uzman işgücünün serbest dolaşımı hem yenilikçiliği hem de hizmet kalitesini destekleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle firmaların önümüzdeki dönemde rekabeti sınırlayıcı uygulamalar yerine, çalışan bağlılığını artıran iç politikalar, eğitim programları ve yetkinlik geliştirme stratejileri oluşturması gerekmektedir.

Sonuç olarak tıbbi cihaz sektöründe işgücü piyasasının rekabet hukuku perspektifinden denetimi giderek güçlenmektedir. Kurumun yakın dönemdeki kararları ve yayımladığı kılavuzlar, çalışan ayartmama, ücret koordinasyonu ve bilgi paylaşımı konusunda toleransın artık bulunmadığını açık biçimde göstermektedir. Bu gelişmeler sonucunda sektörde firmalar için yeni dönem; daha şeffaf, daha bağımsız ve rekabetçi insan kaynakları politikalarının zorunlu olduğu, uyum programlarının ise yalnızca bir tercih değil, hukuki bir gereklilik hâline geldiği bir dönem olacaktır.

KAYNAKÇA

Web Sitesinden Hükümet Belgesi:

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, *Tıbbi Cihaz Sektör Belgesi*, Nisan 2024.

Rekabet Kurulu Kararları:

Rekabet Kurulu, 24.02.2022 tarih ve 22-10/152-62 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu, 28.04.2023 tarih 23-19/374-129 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu, 28.7.2005 tarih ve 05-49/710-195 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu, 27.02.2024 tarih ve 24-10/170-66 sayılı kararı.

Rekabet Kurulu 11.09.2025 tarih ve 25-34/810-474 sayılı kararı.

Marka Hukukundaki Sessiz Kriz: YİDK Kararlarının İptali Davalarındaki Çelişkiler Labirenti Üzerine Bazı Değerlendirmeler ve Olası Çözüm Arayışları

Güldeniz Doğan ALKAN*

Dilan Sıla KAYALICA**

Bengü ŞEN GÜRAKAN***

* Avukat, Ankara Barosu

** Avukat, Ankara Barosu

*** Avukat, Ankara Barosu

ÖZET

Bu makale, Türk Patent ve Marka Kurumu (“TÜRKPATENT”) Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu (“YİDK”) kararlarına karşı açılan iptal davaları ile bu davalar kapsamında ileri sürülen markanın hükümsüzlüğü taleplerine ilişkin uygulamadaki sorunları incelemektedir. Uygulamada, YİDK karar iptali taleplerinin çoğunlukla itiraz sahipleri tarafından, ilgili markanın dava sürecinde tescili halinde hükümsüzlüğünün de birlikte talep edilmesiyle ileri sürüldüğü görülmektedir. Ancak mevzuattaki eksik düzenlemeler, tescil öncesinde hükümsüzlük talep edilmesi, TÜRKPATENT’in hükümsüzlük talebi de bulunan davada davalı taraf olarak yer alması, marka sahibi ile TÜRKPATENT’in dava arkadaşlığının niteliği ve kullanım ispatı def’inin ileri sürülüp sürülemeyeceği, vs. gibi pek çok usuli ve hukuki belirsizliğe yol açmaktadır. Ayrıca, Yargıtay’ın son dönemde YİDK karar iptali ve hükümsüzlük taleplerinin ayrı değerlendirilmesine yönelik içtihat geliştirmesi, bu bağlı-ikili talep yapısına ilişkin mevcut çelişkileri daha görünür kılmıştır. İşbu makalede, bu belirsizlikler kapsamlı biçimde ele alınmakta, uygulamada karşılaşılan çelişkiler değerlendirilmekte ve olası çözüm önerilerine yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu, YİDK karar iptal davası, TÜRKPATENT, marka hükümsüzlüğü, Sınai Mülkiyet Kanunu, itiraz prosedürü, zorunlu dava arkadaşlığı, kullanım ispatı*

ABSTRACT

This article analyses the procedural and substantive inconsistencies arising in cancellation actions filed against decisions of the Re-Examination and Evaluation Board (“Higher Board”) of the Turkish Patent and Trademark Office (“Office”), as well as the accompanying claims for invalidation of the trademarks concerned “in the event of registration”. In practice, cancellation actions against Higher Board decisions are frequently brought by opposing parties who additionally request the invalidation of the opposed trademark should it proceed to registration during the court proceedings. However, deficiencies in the existing legal framework gives rise to numerous uncertainties, including the impossibility of requesting invalidation before registration, the participation of the Office as a defendant in an invalidation action, the nature of the joinder of parties between the Office and the trademark owner, and whether the proof of use defence, etc. may be raised or not during judicial proceedings. Recent case law from the Court of Cassation, emphasizing the need to separately assess decision cancellation and invalidation claims, has further highlighted the existing inconsistencies concerning these joint-dual demands without providing concrete guidance. In this article, these uncertainties are discussed comprehensively, the contradictions encountered in practice are evaluated and possible solutions are suggested.

Keywords: *Re-Examination and Evaluation Board, cancellation actions against the Office’s decisions, TÜRKPATENT, trademark invalidation, Industrial Property Code, opposition proceedings, joinder of parties, proof of use*

GİRİŞ

Marka başvurularına ilişkin resen incelemeler ve yayıma itirazlar üzerine TÜRKPATENT YİDK tarafından verilen kararlara karşı açılan iptal davaları Türk sınai mülkiyet hukukunun temel taşlarını oluşturan ve uygulamada sıkça karşılaşılan önemli hukuki süreçlerdir. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (“SMK”) kapsamında, YİDK kararlarının iptali davalarının, önceki hak sahibinin sonraki bir markaya itirazı üzerine verilen olumsuz kararlara karşı açıldığı durumlarda, bu davalar kapsamında sonraki markanın tescili halinde hükümsüzlüğü de sıklıkla talep edilmektedir. Bu talep, YİDK kararının iptali ile elde edilmek istenen sonucun güvence altına alınmasını sağlamaktadır. Zira bir itiraz sahibi tarafından yalnızca YİDK kararının iptali istemi ile açılan bir davada, Mahkemece YİDK kararının iptaline karar verilse dahi, verilen kararda marka hükümsüzlüğüne dair herhangi bir açık hükmün yokluğu halinde, yalnızca kararın iptali hükmü ile tescil süreci tamamlanmış dava konusu markanın sicilden terkini sağlanamamaktadır.

Fakat YİDK karar iptal davaları bakımından eksik ve belirsiz düzenlemeler ve bazı hususlarda yeknesak bir uygulama bulunmaması birtakım çelişkileri beraberinde getirmektedir. Örneğin, YİDK karar iptal davasının davaya konu hakkın marka başvurusu sahibi tarafından açılması halinde, ilgili marka başvurusunun tescil işlemlerine devam edilmesi istemi yerinde bir şekilde ileri sürül(e)memektedir zira Mahkemelerin, idari bir Kurum olan TÜRKPATENT’in tescil süreçlerine ilişkin -Kurumun yerine geçmiş gibi- karar verme yetkisi bulunmadığı değerlendirilmektedir^[1].

Öte yandan, YİDK kararının iptali istemi itiraz sahibi tarafından dava konusu edildiğinde ve buna ek olarak itiraz konusu markanın tescili halinde hükümsüzlüğü de talep edildiğinde, YİDK kararına konu marka, mahkemenin karar tarihinde henüz tescil edilmemişse, mahkeme davacı yanı haklı bulsa ve YİDK karar iptal talebini kabul etse bile, henüz tescil

[1] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/78, K. 2017/521, T. 22.03.2017.

edilmemiş bir marka hakkında hükümsüzlük kararı veremeyeceğinden bu istem bakımından karar verilmesine yer olmadığına hükmetmekte; ancak yargılamanın ilerleyen aşamalarında markanın tescil edilmesi durumunda hüküm kendiliğinden uyarlanamayacağından, markanın hükümsüzlüğünün ayrıca bir dava ile talep edilmesi zorunluluğu doğmaktadır.

SMK madde 25'e göre hükümsüzlük davalarında TÜRKPATENT taraf gösterilememektedir. Yine SMK uyarınca bir markanın hükümsüzlüğü ancak markanın tescil edilmiş olması halinde talep edilebilmektedir. Uygulamada ise YİDK karar iptal davaları ile birlikte aynı davada ileri sürülen markanın tescili halinde hükümsüzlük taleplerinde, TÜRKPATENT de hükümsüzlük talebini de içeren aynı davada, davalı sıfatı ile dava konusu marka sahibi ile birlikte yer almaktadır. Fakat bu durum birtakım soruları doğurmaktadır: Bu davalarda TÜRKPATENT, hükümsüzlük istemi bakımından taraf sıfatını haiz olacak mıdır? Hükümsüzlük istemi bakımından, TÜRKPATENT lehine veya aleyhine karşı vekâlet ücretine hükmedilmeli midir? YİDK karar iptal davaları Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemelerinde ("FSHHM") açılmak zorunda iken hükümsüzlük istemi bakımından davalı gerçek ya da tüzel kişinin adresine göre yetkili mahkeme farklı ise, hükümsüzlük istemi bakımından Ankara FSHHM'ler yetkili kabul edilmeli midir?

Bir diğer sorun ise marka sahibi ile TÜRKPATENT'in zorunlu dava arkadaşı sayılıp sayılmayacakları ve buna bağlı sonuçlardır. TÜRKPATENT ile marka sahibinin dava arkadaşlığının niteliğinin, usul hukukundan kaynaklı önemli sonuçları olabilmektedir. Yine böyle bir davada, gerekli şartların varlığı halinde, kullanım ispatı def'inin TÜRKPATENT nezdinde ileri sürülmesi dahi davada hükümsüzlük talebi bakımından ileri sürülmesinin mümkün olup olmadığı veya idari aşamada ileri sürülmüşse, ayrıca davada tekrar ileri sürülmesi gerekip gerekmediği de bir başka tartışma konusudur.

Üstelik yakın zamanda Yargıtay kararlarında, YİDK kararının iptali istemi ile hükümsüzlük istemlerinin ayrı değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin içtihat oluşması, fakat işbu çelişkilere çözüm getirecek herhangi bir mevzuat düzenlemesi ya da net tespitler içeren içtihat bulunmaması ise uygulamada tereddütlere yol açmaktadır.

Bu makalede, YİDK karar iptal davalarında karşılaşılan usuli ve hukuki çelişkiler incelenmekte ve bunlara ilişkin yorumlar ve tartışmaya açık, olası çözüm önerileri dile getirilmektedir. Makale, yalnızca markalara ilişkin olarak verilen YİDK kararlarına ve uygulamada “YİDK karar iptal davaları” olarak adlandırılan davalara odaklanmaktadır.

I. YİDK Kararının İptali, Markanın Hükümsüzlüğü veya Markanın Tescil İşlemlerine Devam Edilmesi İstemleri ve Aralarındaki Bağlantı

Bir marka için verilmiş olan YİDK kararının iptali istemi birden fazla şekilde gündeme gelebilmektedir. Öncelikle TÜRKPATENT nezdinde bir marka başvurusu yapıldığında, ilgili markanın Resmi Marka Bülteni'nde yayımlanmasından önce, TÜRKPATENT tarafından SMK madde 5'te yer alan şartların varlığı resen incelenmekte ve bu inceleme neticesinde başvurunun yayımlanmasına, kısmen reddedilip kısmen yayımlanmasına ya da tümünden reddedilmesine karar verilebilmektedir. Bu durumda marka sahibi, resen kısmen veya tümünden ret kararına karşı SMK madde 20 uyarınca YİDK nezdinde karara itiraz etme hakkına sahiptir. YİDK tarafından karara itirazın reddedilmesi durumunda ise SMK madde 156/2 uyarınca Ankara FSHHM'lerde YİDK kararının iptali istemi ile dava açılması mümkündür. SMK madde 5'e dayalı olarak TÜRKPATENT tarafından resen verilen ret kararlarına karşı açılan davalarda, ret gerekçesi marka sahibi davalı olarak gösteril(e)memekte ve davalı konumunda sadece TÜRKPATENT bulunmaktadır. Bu nitelikteki davalar bakımından tek davalı Kurum olduğu için, aşağıda detaylandırılan usuli meselelerin çok büyük kısmı gerçekleşmemekte ve makalede tartışılan çelişkiler veya yoruma açık hususlar doğmamaktadır.

Resen yapılan incelemenin ardından yayınlanmış olan marka başvuruları bakımından ise, SMK madde 18 uyarınca, Resmi Marka Bülteni'nde yayımlanan bir markanın yayımına karşı 2 ay içinde, hak sahiplerinin itiraz etme yetkisi bulunmaktadır. SMK madde 5'te yer alan resen ret gerekçeleri ile SMK madde 6'da düzenlenen nispi ret nedenleri yayımlanmış başvurular bakımından itiraz gerekçesi olarak ileri sürülebilmektedir. İtirazlar Markalar Dairesi Başkanlığı'nca ("MDB") incelemekte ve MDB tarafından verilen kararlara karşı, aleyhine karar verilen taraflarca SMK madde 20 uyarınca YİDK nezdinde yayıma itirazın yeniden incelenmesi talep edilebilmektedir. YİDK tarafından verilen karar, idari aşamada kesin niteliktedir ve bu kararlara karşı, karardan zarar görenler tarafından, kararın tebliğinden itibaren 2 ay içerisinde^[2] Ankara FSHHM'ler nezdinde YİDK karar iptal davası açılması mümkündür.

Aşağıda ayrı başlıklar altında, YİDK karar iptal davalarının niteliği, bu davalarda ileri sürülen ve bir nevi birbirine bağlı olan istemler ile ortaya çıkan usuli ve hukuki sorunlar incelenmektedir.

A. YİDK Karar İptal Davasının İdari Dava Niteliği ve Mahkemelerce Markanın Tescil İşlemlerine Devam Edilmesine Karar Verilememesi Konusu

Bir idari kurum olan TÜRK PATENT YİDK kararlarına karşı açılan iptal davaları, istisnai bir uygulamayla, idari davaların tabi olduğu 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ("İYUK") hükümleri çerçevesinde değil, SMK ve HMK hükümleri uyarınca yürütülmektedir. Fakat esasen bir idari organ niteliğindeki TÜRK PATENT'in bir birimi olan YİDK tarafından verilen kararlar, idarenin nihai kararı hükmündedir^[3]. Bu kapsamda, YİDK kararlarına karşı açılan davalarda da idare hukuku prensiplerini de ilgilendiren bir yönü bulunmaktadır. Zira aslında bu davalar, bir idari kurumun kararının iptaline ilişkin olup, özünde idare mahkemesinde görülen idari iptal davalarından farklı değildir. Bu davalarda

[2] Türk Patent Ve Marka Kurumu Yeniden İnceleme Ve Değerlendirme Dairesi Kurulları Yönetmeliği madde 8/3.

[3] Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2018), 865.

da mahkemeler, YİDK kararının yerinde olup olmadığını kararın verildiği tarihteki şart ve koşulları nazara alınarak değerlendirmektedir^[4].

İdari yargının temel amacı ve işlevi, idarenin hukuka uygunluğunun denetlenmesi olup, bu denetim sırasında mahkemelerin idarenin yerine geçerek yeni bir karar almaktan kaçınması gerekmektedir^[5]. Nitekim Danıştay'ın yerleşik içtihatlarına göre de, idari yargı mercileri, idari işlemlerin hukuka uygunluğunu denetlerken, idarenin takdir yetkisini ortadan kaldıracak şekilde karar veremezler^[6]. Bu bağlamda, YİDK kararlarının iptali davalarında da mahkemelerin, idarenin takdir yetkisini ortadan kaldıran kararlar almaktan kaçınması esastır.

YİDK karar iptal davasını açan kişinin davaya konu markanın sahibi olması durumunda, bu davanın kapsamı ve etkileri karmaşık bir hal alabilmektedir. Marka sahibi, YİDK kararının kendi aleyhine olduğunu düşündüğünde, iptal davası açarak bu kararın ortadan kaldırılmasını talep edebilir. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken husus, mahkemenin davayı kabul ederek marka sahibinin başvurusunu nihai olarak reddeden YİDK kararının iptaline karar vermesi halinde, idarenin yerine geçerek markanın tesciline hükmedemeyecek olmasıdır.

Yargıtay'ın bu konudaki yerleşik içtihatlarına göre de mahkemeler yalnızca idari işlemin hukuka uygun olup olmadığını denetleyebilmekte, ancak idarenin yetki alanına giren konularda karar verememektedir. Bu, idarenin sürekliliği ve işleyişi açısından önemli bir ilkedir. Mahkeme, YİDK kararını iptal etse dahi dava konusu markanın tesciline dair kurucu işlem tesis edemeyeceğinden, nihai işlem yine TÜRKPATENT tarafından yerine getirilmelidir.

İşbu nedenledir ki YİDK karar iptal davalarının, davaya konu reddedilen marka sahibi tarafından açılması halinde, mahkemelerin ilgili markanın

[4] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/5062, K. 2024/971, T. 12.02.2024.

[5] Danıştay 8. Dairesi, E. 2010/8660, K. 2013/2616, T. 29.03.2013.

[6] İYUK madde 2.

tescil işlemlerine devam edilmesi yönünde karar vermesi mümkün görülmemiştir^[7]. Örneğin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2022/4982 ve K. 2024/1325 sayılı, 21.2.2024 tarihli ilamında bu hususta “6769 sayılı Kanun kapsamında mahkemelere tescil isteminin kabulü ya da reddi yönünde tanınmış bir yetkinin olmadığı, tescil işleminin idari nitelikte bir işlem olup, YİDK kararının kabulüne bağlı doğal bir sonuç olduğu” değerlendirmelerini içeren Ankara BAM 20. Hukuk Dairesi'nin kararı onanmıştır^[8].

Yine bu hususta Ankara 5. FSHHM'nin 01.07.2020 tarihli ve 2019/377 E., 2020/69 K. sayılı kararında “(...) böylece mahkemece, davalı ...'in nihai idari karar organı olan Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Dairesi'nin kararlarının denetiminin yapılabildiği, ancak marka başvurusunun doğrudan tesciline mahkemece hükmedilmesinin, Kanunun yürütme organına tanıdığı yetkinin yargı makamlarınca fonksiyon gaspı suretiyle ihlaline neden olacağı (...)” denilmiş ve bu karar Ankara BAM 20. Hukuk Dairesi tarafından da onanmıştır. Bu yönde pek çok BAM ve Yargıtay kararı bulunmakta olup, içtihadın bu husus bakımından oturmuş olduğunu söylemek mümkündür.

B. YİDK Kararının İptali ile Birlikte Dava Konusu Markanın Hükümsüzlüğünün İleri Sürüldüğü Durumlarda İstemlerin Ayrı Değerlendirilmesi Konusu

Yukarıda da atıfta bulunulduğu üzere, YİDK kararının iptali istemi dava konusu markaya itiraz etmiş olanlarca dava konusu edildiğinde, YİDK kararının iptali halinde kararın uygulanabilirliğinin sağlanması ve kararın iptali sonucunun güvence altına alınması amacıyla davaya konu markanın aynı zamanda tescilli halinde hükümsüzlüğü de talep edilmektedir.

Bilindiği üzere YİDK karar iptal davası, kararın tebliğinden itibaren 2 ay içerisinde açılmalıdır. Bu süre uzatılmamakta ve adli tatil dahi bu süreyi durdurmamaktadır. Uygulamada ise çoğu zaman, hakkındaki itiraz reddedilen bir marka başvurusunun tescil işlemi bu 2 aylık süre içerisinde

[7] Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2017/78-521 E., K., T. 22.03.2017.

[8] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/4982 K. 2024/1325, T. 21.02.2024.

gerçekleşmemektedir. Bu nedenle YİDK kararının iptali istemi ile birlikte hükümsüzlük istemi de ileri sürüleceğinde, uygulamada “markanın tescili halinde hükümsüzlüğü”nün de talep edilmesi şeklinde bir ara formül oluşmuştur. Ancak hükümsüzlük davaları, SMK’ya göre, yalnızca tescilli markalara karşı açılabilirdiğinden, YİDK karar iptal davalarında ileri sürülen – tescili halinde –hükümsüzlük istemi, kararın iptalinin doğrudan bir sonucu olarak görülmez ve tamamen ayrı bir dava gibi dikkate alınır ise, bu durumda hükümsüzlük davasının mevsimsiz açıldığının değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı sorunu gündeme gelebilir.

Fakat burada yerleşik içtihatla göre, YİDK kararının iptali istemi ile açılan davanın yargılamanın devamı süresince TÜRK PATENT tarafından tescil işlemi askıya alınmadığından, davacının YİDK kararının iptali ile birlikte hükümsüzlük davası açmasına bir engel bulunmamaktadır. Bu kapsamda ilk derece mahkemelerince hükümsüzlük davası bakımından yetkisizlik kararı verildiği ya da işbu davaların tefrik edilerek ayrı görülmesi gerektiği yönündeki kararlar, BAM^[9] ve Yargıtay^[10] tarafından kaldırılmakta ya da bozulmaktadır. Bu noktada esasen içtihatlarla şekillendiği üzere, YİDK karar iptal davalarında hükümsüzlük talebinde bulunulması, marka henüz tescil edilmemiş dahi olsa, hukuka uygun bir talep olarak görülmelidir ve YİDK karar iptal talebini değerlendiren mahkemece incelenmesi gerekmektedir. Mahkeme, kararını verdiği tarih itibarıyla, söz konusu markanın tescil edilip edilmemiş olduğuna bakmakta;

i. marka tescile bağlanmış ise YİDK kararının iptaliyle birlikte, hükümsüzlük talebini kabul edebilmekte (*YİDK karar iptaline ilişkin hüküm ile hükümsüzlüğe ilişkin hükmün paralel olmadığı kararlar da bulunmaktadır*);

ii. marka tescile bağlanmamış ise hükümsüzlük talebi bakımından karar verilmesine yer olmadığı şeklinde hüküm kurmaktadır.

[9] Ankara BAM 20. Hukuk Dairesi, E. 2021/178, K. 2021/177, T. 12.2.2021.

[10] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/9664, K. 2010/4882; Benzer yönde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/14554, K. 2007/1010; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/14036 ve K. 2010/5783.

Nitekim yerleşik içtihat, işbu davaların birlikte görülmesini de zorunlu kılmaktadır. Doktrin ve Yargıtay görüşleri, davacı tarafın dava konusu markanın hükümsüzlüğü talebinin, YİDK kararının iptaline dair ilk talebin kabulü halinde ve yargılama sırasında davalı şirketin markasının tescil edilmesi halinde kabul edilecek bir talep olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda hükümsüzlük isteminin, YİDK kararının iptali istemiyle açılan davaya bağlı bulunduğu ve davacı ile TÜRKPATENT arasında görülecek davada verilecek kararın davalı markasını da etkileyeceği değerlendirilerek, bu iki talebin birlikte görülmesi gerektiğini belirtmektedir.

Aynı doğrultuda, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2023/226 ve K. 2023/989 sayılı, 20.02.2023 tarihli kararında, bu kapsamda açılan davalarda asıl talebin YİDK kararının iptali olduğu ve hükümsüzlük talebinin ise asli talebin sonuçlarına bağlı fer'i bir talep olduğuna dair “ (...) Davada asıl talep YİDK kararının iptali olup, **hükümsüzlük talebi asli talebin sonuçlarına bağlı fer'i bir taleptir.** Davalı başvuru sahibinin hükümsüzlük istemi yönünden davayı kabul etmesinin YİDK kararının iptali için açılan davaya bir etkisi bulunmamaktadır. YİDK kararı ayakta olup, Mahkemece bu kararın iptali talebi ile ilgili olumlu-olumsuz bir karar verilmesi gerekmektedir. Yerel Mahkemece, ek karar ile davalı şirketin başvurusu nedeniyle YİDK kararının iptali talebi yönünden karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi doğru olmadığından (...)” değerlendirmelerine yer vermiştir.

Bununla birlikte Yargıtay, YİDK kararının iptali ile markanın hükümsüzlüğü taleplerinin bağlı talepler olduğunu kabul etmekle birlikte, özellikle yakın zamandaki içtihatlarında, YİDK kararının iptali ile markanın hükümsüzlüğü taleplerini ayrı süreçler olarak değerlendirmekte ve incelemelerinin ayrı esaslara göre yapılması gerektiğine dair içtihat birliği oluşturmaktadır. Bu ayrımın temel nedeni, iki dava türünün farklı hukuki temellere dayanması ve farklı inceleme esaslarına sahip olmasıdır. YİDK kararının iptali davası, idari işlemin hukuka uygunluğunu denetlemeye yönelikken hükümsüzlük davası, markanın tescilinin maddi hukuk normlarına uygunluğunu incelemektedir.

Örneğin YİDK kararının iptali ve hükümsüzlük istemli davalarda verilen kararlarda, TÜRKPATENT nezdinde dayanak gösterilmemiş markaların veya argümanları destekleyen delillerin YİDK kararının iptali ve hükümsüzlük talepli davalarda dayanak gösterildiği durumlarda, bunların YİDK kararının iptali incelemesi bakımından dikkate alınmadığı, hükümsüzlük talebi bakımından ise dikkate alındığı görülmektedir.

Bu konuya ilişkin olarak Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/1767 ve K. 2023/5505 sayılı 02.10.2023 tarihli kararında *“davalı Kurum nezdinde yaptığı itirazında (...) ibareli markalarına dayanmadığından davadaki YİDK kararının iptali istemi yönünden anılan markaların İlk Derece Mahkemesince iltibas değerlendirmesinde dikkate alınmamasında bir isabetsizlik bulunmadığı, ancak davacının istinaf dilekçesinde bahsi geçen (...) ibareli markalarına, dava dilekçesinde dayanmamakla birlikte davalı şirketin cevap dilekçesine karşı sunduğu cevaba cevap dilekçesinde, anılan markaları ile dava konusu marka arasında iltibas bulunduğunu ileri sürdüğü, davacının cevaba cevap dilekçesinde ileri sürdüğü hususlar 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 141 inci maddesi uyarınca iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmadığından (...) sayılı markaların davadaki hükümsüzlük talebi bakımından iltibas değerlendirmesinde dikkate alınması gerektiği, (...)”* değerlendirmelerinde bulunan BAM kararını onamıştır.

Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2015/12750 ve K. 2017/838 sayılı, 15.02.2017 tarihli kararında ise YİDK karar iptal davaları ile bu davalarda ileri sürülen hükümsüzlük taleplerinin birbirine sıkı sıkıya bağlı olmadığı değerlendirilmiştir ve bu hususta *“(…) Dava, YİDK kararının iptali ve markanın tescili halinde hükümsüzlüğü istemine ilişkindir. Davacılar, hükümsüzlük davası yönünden, davalı şirketin marka başvurusuna yaptıkları itirazlarında dayanak olarak gösterdikleri markalara ek olarak başka markalara da dayanmıştır. Davalının marka başvurusunun tescili halinde açılan hükümsüzlük davası, TPE YİDK kararının iptali davasına sıkı sıkıya bağlı bir dava olmayıp,*

TPE YİDK kararının iptali davasından bağımsız, ayrı bir davadır.

Bu itibarla mahkemece, TPE YİDK kararının ve marka hükümsüzlüğü davasının ayrı davalar olduğu kabul edilip, hükümsüzlük davası yönünden davacılar tarafından dayanak gösterilen tüm delillerin, markaların ve davacı F1 Tv Dijital Platform İşletmeciliği A.Ş. adına tescilli 2011/54892 sayılı “D smart city” markasının da değerlendirilerek oluşacak sonuç çerçevesinde bir karar vermek gerekirken (...)” değerlendirmelerine yer verilmiştir. Her ne kadar bu kararda geçen “TPE YİDK kararının iptali davasına sıkı sıkıya bağlı bir dava olmayıp, TPE YİDK kararının iptali davasından bağımsız, ayrı bir davadır” ifadesi, ortada iki ayrı dava değil de iki talepli tek bir dava bulunduğu için, tam olarak doğruyu yansıtmasa da, bu ifadeden taleplerin birbirinden ayrı ayrı değerlendirileceği hususu anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda verilen Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2009/8489 ve K. 2011/1457 sayılı 10.2.2011 tarihli kararında “(...) YİDK'nın da mevcut delile göre inceleme ve karar verme yetkisi olması nedeniyle YİDK kararının yerinde olduğu, ancak hükümsüzlük talebi yönünden YİDK'daki itirazı ve delilleri ile bağlı olmayıp yeni iddia ve delil ibraz edebileceğinden ve hükümsüzlük talebi yönünden tarafların sunduğu delillere göre yapılan incelemede hükümsüzlük talebinin yerinde olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulü ile YİDK kararının iptaline yönelik istemin reddine (...)” dair ilk derece mahkemesi kararının onanmasına karar verilmiştir.

Yine bu durumda mahkemeler, YİDK kararının iptali bakımından farklı hükümsüzlük talebi bakımından farklı değerlendirmeler de yapabilmektedir. Örneğin somut olayın şartlarına göre YİDK kararının iptali bakımından dava kabul edilirken, hükümsüzlük talebi bakımından şartlar var olmadığından davanın reddine karar verilebilmektedir^[11].

YİDK karar iptal ve hükümsüzlük davalarındaki istemlere ilişkin incelemelerin yapılması usulüne ilişkin ayrımlar aşağıda yer alan Şema 1'de özetlenmiştir:

[11] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/5601, K. 2015/12746, T. 30.11.2015.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/5879, K. 2024/2562, T. 28.3.2024.

Şema 1

Tartışılması gereken bir diğer husus ise YİDK karar iptal ve hükümsüzlük davalarında, davalı gerçek ya da tüzel kişiye yöneltilen her iki talebin de davaların yığılması hükümleri uyarınca incelenip incelenemeyeceğidir. HMK madde 110 uyarınca “*Davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması şarttır.*” denmektedir. Fakat kanun hükmünden anlaşıldığı üzere, davaların yığılması hükümleri uyarınca aynı davalıya karşı ileri sürülen YİDK kararının iptali ve markanın hükümsüzlüğü taleplerinin aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve bu talepler bakımından ortak yetkili bir mahkeme bulunması gerekmektedir^[12]. Öte yandan bahsedilmiş olduğu üzere esas olarak YİDK karar iptal davaları ile hükümsüzlük davalarının yetkili mahkemeleri farklı olabilmektedir. Bu durumda davaların yığılması hükümleri kapsamında, YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemli davaların yetkili mahkemesinin Ankara FSHM’ler olarak görülmesi mümkün olmayabilecektir. Dolayısıyla “taleplerin yığılması” müessesesinin birebir olarak YİDK iptal davalarına uyduğunu söylemek mümkün olmayacaktır.

[12] Hakan Pekcanitez ve diğerleri, *Medeni Usul Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2023) 450 vd.

Emsal kararların ortaya koyduğu üzere her ne kadar Yargıtay tarafından YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemleri ayrı esaslarla incelenmesi gereken istemler olarak değerlendirilmekte ise de bu davalarda hükümsüzlük talebi, fer'i bir talep olarak görülmekte, esas davanın ise YİDK kararının iptali istemine ilişkin olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu davalarda, marka henüz tescil edilmemiş olsa dahi markanın tescil edilmesi halinde hükümsüzlüğü talep edilebilmekte ve yetkili ve görevli mahkeme de asıl dava olarak görülen YİDK karar iptal davasına bakmaya yetkili olan Ankara FSHHM'ler olarak kabul edilmektedir. Tek başına açılacak bir hükümsüzlük talepli davada, davalının ikametgâhının esas alınması gerekirken; YİDK kararının iptali talebiyle birlikte ileri sürülen hükümsüzlük talebi, Ankara FSHHM'ler nezdinde açılmış olan davanın içerisinde görülebilmektedir.

C. Kullanım İspatı Def'i

Kullanım ispatı meselesinde, Yargıtay YİDK karar iptal istemi ile hükümsüzlük istemini ayrı değerlendirmektedir. Her ne kadar davalı tarafından, TÜRK PATENT nezdindeki itiraz sürecinde kullanım ispatı def'i ileri sürülmüş olsa da, hükümsüzlük istemi bakımından bu def'inin dikkate alınabilmesi için dava açıldıktan sonra tekrar ileri sürülmesi gerektiğini belirtmektedir^[13].

Örneğin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2024/66 ve K. 2024/8624 sayılı 04.12.2024 tarihli kararında "(...) somut olayda **davalı tarafından cevap ve ikinci cevap dilekçelerinde kullanmama def'i öne sürülmediği gibi ön inceleme duruşmasında da bu konuda beyanda bulunulmadığı, davalı vekilinin, cevap ve ikinci cevap dilekçelerindeki YİDK sürecinde öne sürülen kullanım ispatı talebi ile ilgili olduğu açıkça anlaşılan beyanlarının, hükümsüzlük davasında öne sürülmüş "kullanmama def'i" olarak kabulünün de mümkün bulunmadığı (...)**" değerlendirilmelerine yer verilmiştir^[14].

[13] Türkay Alica, *Marka Hukukunda Kullanımın İspatı* (Adalet Yayınevi, 2018), 312 vd.

[14] Aynı yönde bkz. Ankara BAM, 20. Hukuk Dairesi, E. 2022/441, K. 2024/820,

Yine benzer yönde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin E. 2022/1196 ve K. 2023/4984 sayılı, 14.09.2023 tarihli kararında “*davalı şirketin davalı Kurum nezdindeki itirazlarında ileri sürmediği kullanmama ispatına ilişkin def’iyi davadaki YİDK kararının iptali bakımından ileri süremeyeceği ancak davadaki hükümsüzlük talebi bakımından bu def’iyi ileri sürebileceği (...)*” ifade edilmiştir.

Bu doğrultuda, mevcut içtihat, her ne kadar hükümsüzlük istemi YİDK karar iptal talebine bağlı fer’i bir istem olarak görülse de, inceleme esasları bakımından ayrı bir dava gibi dikkate alınması ve kullanım ispatı def’inin davalı tarafından, dava sürecinde de hükümsüzlük talebi bakımından ayrıca ileri sürülmesi gerektiği noktasında fikir birliğine ulaşmıştır.

D. YİDK Karar İptali ve Hükümsüzlük Talepli Davalar Bakımından Sulh Meselesi

YİDK kararının iptali ve markanın tescili halinde hükümsüzlüğü istemli davalarda karşılaşılan bir diğer önemli husus ise sulh meselesidir. Bir karar iptal davasında, davacı ve diğer davalı gerçek ya da tüzel kişi sulh olmuş bulunsa dahi, TÜRKPATENT tesis edilmiş YİDK kararı kaldırılmadığı sürece sulhun tarafı olamayacağından ve hazineye bağlı bir idari kurum olması nedeni ile olası vekalet ücretinden feragat etmesi mümkün bulunmadığından, YİDK kararının iptali istemi davacı ve TÜRKPATENT arasında görülmeye devam etmekte veya davacı, TÜRKPATENT’e karşı talepleri bakımından davadan feragat etmek durumunda kalabilmektedir.

Nitekim bu gibi durumlarda yapılan işleme göre taraflar bakımından ayrı ayrı karar verilmesi gerekliliği de doğmaktadır^[15]. Örneğin davacı YİDK kararının iptali istemi bakımından davadan “feragat” edebilmekte iken veya davayı takipsiz bırakmakta iken, hükümsüzlük istemi bakımından ise sulh anlaşmasına göre karar verilmesini talep edebilmektedir. Bu

T. 26.4.2024; Ankara BAM, 20. Hukuk Dairesi, E. 2020/278, K. 2021/1324, T. 21.10.2021.

[15] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2023/3671, K. 2024/6012, 04.09.2024.

durumda YİDK karar iptali istemi bakımından hem davalı gerçek veya tüzel kişi hem de TÜRKPATENT dosyanın tarafı ve talebin muhatabı iken, hükümsüzlük istemi bakımından yalnızca davalı gerçek veya tüzel kişinin taraf olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bir diğer yorum ise, YİDK karar iptali talebi bakımından sadece TÜRKPATENT'in davalı, hükümsüzlük talebi bakımından ise sadece davalı gerçek veya tüzel kişinin davalı olduğu düşüncesidir. Öte yandan YİDK kararının iptali istemi bakımından davalı gerçek veya tüzel kişi bakımından sulhun uygulanması, davalı TÜRKPATENT'e yönelik talepler bakımından ise davadan feragat edildiğine yönelik taleplerin ayrılmasına dair bir kararın da verilmediği görülmektedir.

Fakat bilindiği üzere, tarafların sulh olması ile davadan feragat edilmesi farklı hukuki sonuçlara bağlanmıştır. Örneğin, HMK madde 307 ve devamında düzenlenen feragat müessesesinde davadan feragat eden taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemekle yükümlü olacak iken, HMK madde 313 ve devamında düzenlenen sulh durumunda ise mahkeme yargılama giderleri bakımından tarafların taleplerine ve sulh anlaşmasına göre hüküm kurmakta veya bu konuda karar verilmesine yer olmadığına karar vermektedir. Buna ek olarak, HMK madde 309'a göre feragat ancak kayıtsız ve şartsız yapılabilirken HMK madde 313'e göre sulh şarta bağlı olarak da yapılabilir. Yahut HMK madde 309'a göre feragat karşı tarafın ya da mahkemenin muvafakatine bağlı olmayan tek taraflı bir işlem iken HMK madde 313'e göre sulh, davanın taraflarının uyuşmazlığı sona erdirmek amacıyla mahkeme huzurunda yapmış oldukları iki taraflı bir sözleşmedir. Görüldüğü üzere sulh ve feragat işlemlerinin yasal çerçevesi, bunlara bağlanan sonuçlar ve mahkemelerce verilen kararlar, birbirlerinden son derece farklıdır.

Bu kapsamda çözüm önerisi olarak, davacı ve davalı gerçek ya da tüzel kişi arasında yapılan ve mahkemeye sunulan sulh sözleşmesine, TÜRKPATENT ile de mutabık kalındıktan sonra TÜRKPATENT'e

ödenecek vekâlet ücretine ilişkin bir anlaşma maddesi eklenmesi ve bu sayede sulh anlaşmasının davanın tamamı için uygulama alanı bulmasının temin edilmesi düşünülebilir.

Bu noktaya kadar ifade edilmiş hususların çoğu yoruma açık olup, tüm bu sorular ve yorum farklılıkları bizleri esasında YİDK karar iptal davaları ve bu davalarda ileri sürülen hükümsüzlük istemleri bakımından davalı taraflar arasındaki dava arkadaşlığı konusunu değerlendirme noktasına götürmektedir.

II. Davalı TÜRKPATENT ile Davalı Marka Başvurusu veya İtiraz Sahibinin Zorunlu Dava Arkadaşlığı

YİDK karar iptal ve hükümsüzlük talepli davalarda Yargıtay, husumetin TÜRKPATENT ile birlikte karardan etkilenecek üçüncü kişilere yöneltilmesi gerektiğini, TÜRKPATENT ve karardan etkilenecek üçüncü kişilerin zorunlu dava arkadaşı olduğunu belirtmektedir^[16].

Öte yandan Yargıtay'ın bu görüşü doktrinde eleştirilmektedir. Örneğin Yasaman, marka hukuku uygulamasında, davanın her iki kişiye de yöneltilmesi zorunluluğunun kabul edilmesinden dolayı bir nevi “zorunlu dava arkadaşlığının” yaratıldığını^[17], oysaki zorunlu dava arkadaşlığı maddi hukukun bir hakkın birden fazla kişi tarafından veya birden fazla kişiye karşı kullanılmasının zorunlu kılmış olduğu hallerde mevcut olduğundan ve gerek mülga 556 sayılı KHK'da gerek ise SMK'da bu zorunluluğu öngören bir hüküm bulunmadığından, uygulamada yaratılan bu durumun yasal dayanaktan yoksun olduğunu dile getirmiştir^[18].

Bu kapsamda YİDK karar iptal ve hükümsüzlük talepli davalarda, TÜRKPATENT ve karardan etkilenen üçüncü kişilerin arasında

[16] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2020/7993, K. 2022/905, 08.02.2022

[17] Hamdi Yasaman, *Sinai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt I* (On İki Levha Yayıncılık, 2024) 1045-1046.

[18] Hamdi Yasaman, *Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi*. Cilt II, (Vedat Kitapçılık,2004) 946-948.

bulunduğu düşünülen dava arkadaşlığına ilişkin bir inceleme yapılması gerekmektedir.

A. YİDK Karar İptal Davalarında Husumetin Zorunlu ve İhtiyari Dava Arkadaşlığı Kavramları ile Karşılaştırılması

1. İhtiyari Dava Arkadaşlığı

İhtiyari dava arkadaşlığı HMK madde 57-58'de düzenlenmiştir. İhtiyari dava arkadaşlığı, kanunda belirtilen şartların oluşması durumunda, isteğe bağlı olarak bir davada birden çok kişinin davacı ya da davalı tarafta birlikte yer almasıdır. İhtiyari dava arkadaşlığının amacı, çelişkili kararların önüne geçmek ve usul ekonomisi ilkesinin yerine getirilmesidir. Nitekim bu bakımdan, YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemli davalar açısından, ihtiyari dava arkadaşlığının amacına uygun olarak çelişkili kararların önüne geçilmesi ve usul ekonomisine uygun hareket edilmesi amacı ile hem TÜRKPATENT hem de marka sahibine karşı dava açıldığı düşünülebilir.

İhtiyari dava arkadaşlığı hükümleri uyarınca birden çok kişi, aşağıdaki hallerde birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir. İhtiyari dava arkadaşlığının şartları HMK madde 57'de aşağıdaki gibi sayılmıştır:

- Davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması.
- Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri.
- Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması.

Bu sebepler oluşmamasına rağmen ihtiyari dava arkadaşlığı hükümleri uyarınca dava açılmış ise mahkeme bu durumda HMK madde 167 uyarınca davaların ayrılmasına karar verecektir.

Aşağıdaki tablo, bu kriterler çerçevesinde YİDK kararının iptali ve hükümsüzlük istemli davalar bakımından ihtiyari dava arkadaşlığı

İhtiyari dava arkadaşlığının sonuçları	YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemli davalar ile örtüşme durumu
Tek bir dilekçe ile dava açılır. Bütün davacıların ya da davalıların adı, soyadı ve adreslerinin ve diğer bilgilerin dava dilekçesinde ayrı ayrı gösterilmesi gerekir.	+
Dava arkadaşları için ortak bir tebligat adresi gösterilmesi zorunludur.	-
Her dava arkadaşının davası esasen birbirinden bağımsızdır. Duruşmada bir dava arkadaşının yaptığı açıklamaya, diğer dava arkadaşları da katıldıklarını bildirerek hareket edebilirler fakat ihtiyari dava arkadaşlarının davaları birbirinden bağımsız olduğu için farklı iddia ve savunmada bulunabilirler. Bir dava arkadaşının yaptığı açıklamaya diğeri katılmak zorunda değildir.	+
Dava şartları her bir dava arkadaşı için ayrı ayrı incelenir.	?
Dava arkadaşları birbirinden bağımsız olarak usul işlemleri yapabilirler; şahsi savunma sebeplerini ileri sürebilirler.	+
Bütün dava arkadaşları için ortak olan bir itirazdan, bunu ileri sürmemiş olan diğer dava arkadaşları da yararlanır.	?
Dava arkadaşlarının hepsi için ortak olan bir def'i (örneğin zamanaşımı) sadece bunu ileri sürmüş olan dava arkadaşı bakımından hüküm ifade eder.	?
Dava arkadaşlarından her biri yalnız başına ilk itirazda bulunabilir ve bu ilk itirazdan yalnız kendisi yararlanır.	?
Dava arkadaşlarından her biri davanın kendisine ilişkin bölümü üzerinde yalnız başına tasarrufta bulunabilir.	+
Süreler her bir dava arkadaşı için ayrı işler.	+
Tahkikat aşaması dava arkadaşları için ortaktır.	+
Dava arkadaşlarından birinin göstermiş olduğu deliller, diğer dava arkadaşları için de gösterilmiş sayılır.	?

Her dava arkadaşı diğerinin davası bakımından üçüncü kişi olduğundan, bir dava arkadaşı diğerinin davasında tanık olabilir, feri müdahale talebinde bulunabilir, dava ihbar edebilir.	?
Mahkeme her dava arkadaşı hakkında tek bir hüküm verir ancak her hükümde verilen karar ayrı ayrı gösterilebilir. Her bir dava arkadaşı tek başına kanun yoluna başvurabilir ve kararın bozulmasından yalnızca kanun yoluna başvuran taraf yararlanır.	+

2. Zorunlu Dava Arkadaşlığı

Zorunlu dava arkadaşlığı ise HMK madde 59-60 arasında düzenlenmiştir. HMK madde 59 uyarınca, maddi hukuka göre, bir hakkın birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hallerde, mecburi dava arkadaşlığı vardır.

Bu kapsamda YİDK karar iptal ve hükümsüzlük talepli davalara bakıldığında, esas olarak davacının, markasından doğan hakkını hem TÜRKPATENT'e hem de davalı gerçek ya da tüzel kişiye karşı ileri sürdüğü söylenebilir. Fakat bu davalar bakımından tek bir hüküm verilmesi mecburiyeti bulunmamakta olup esas olarak yukarıda da açıklandığı üzere YİDK kararının iptali istemi bakımından karar verilen bir davada, davaya konu marka henüz tescil edilmemişse, hükümsüzlük istemi bakımından karar verilmesine yer olmadığı yönünde hüküm kurulmaktadır. Yahut YİDK karar iptal istemi kabul edilse dahi markanın hükümsüzlüğüne karar verilmediği, ya da karar iptali ile hükümsüzlüğün farklı emtialara özgüldüğü durumlar da bulunmaktadır.

Mecburi dava arkadaşlığı maddi ve şekli mecburi dava arkadaşlığı olarak ikiye ayrılmakta olup bunlara ilişkin sonuçlar ve düzenlemeler bakımından YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemli davaların bu düzenlemelere ne

derece uymakta olduğu aşağıda irdelenmektedir.

a. Maddi Mecburi Dava Arkadaşlığı

HMK hükümleri uyarınca, mecburi dava arkadaşları, ancak birlikte dava açabilir veya aleyhlerine birlikte dava açılabilir. Bu tür dava arkadaşlığında, dava arkadaşları birlikte hareket etmek zorundadır. Ancak, duruşmaya gelmiş olan dava arkadaşlarının yapmış oldukları usul işlemleri, usulüne uygun olarak davet edildiği halde duruşmaya gelmemiş olan dava arkadaşları bakımından da hüküm ifade eder. Bu durum sadece davadaki usul işlemleri bakımından geçerli olup sulh, feragat, kabul ve ibra gibi maddi hukuk işlemleri açısından geçerli değildir. Zira bu tür maddi hukuk işlemlerinde dava arkadaşları birlikte hareket etmek zorundadır.

Yine bu kriterlere de YİDK karar iptal davaları bakımından baktığımızda karşılaşılabileceğimiz tablo aşağıdaki gibidir:

Maddi mecburi dava arkadaşlığının sonuçları	YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemli davalar ile örtüşme durumu
Birlikte dava açmak ve dava edilmek zorundadırlar.	+
Tek bir dava vardır ve davada tek bir hüküm verilir; dolayısıyla hükmü ancak birlikte kanun yoluna götürebilirler.	-
Usul işlemleri hep birlikte yapılır.	-

b. Şekli (Usuli) Mecburi Dava Arkadaşlığı

HMK hükümleri uyarınca şekli mecburi dava arkadaşlığı, maddi hukuk bakımından bir zorunluluk olmamakla birlikte, usuli nedenlerle birden fazla kişiye karşı dava açılmasının zorunlu olduğu ancak ilgililer hakkında aynı biçimde ve tek bir karar verilmesinin zorunlu olmadığı durumlarda

söz konusu olur. Bu bakımından, yalnızca istemler bakımından tek bir karar verilmesi zorunlu olmadığından, YİDK karar iptal ve hükümsüzlük talepli davaların şekli mecburi dava arkadaşlığına daha çok uymakta olduğu düşünülebilir.

Bazı hallerde birden fazla kişiye karşı birlikte dava açılmasında maddi bir zorunluluk olmadığı halde kanun; gerçeğin tam anlamıyla ortaya çıkmasını, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin doğru sonuca bağlanmasını sağlamak için, birden fazla kişiye karşı dava açılmasını usulen zorunlu kılmıştır ki bu durumda şekli bakımdan zorunlu dava arkadaşlığı söz konusudur. Böyle bir davada, dava arkadaşları hakkında tek bir karar verilmesi veya dava arkadaşlarının hep birlikte ve aynı şekilde hareket etme zorunluluğunun varlığından söz edilemez. Yalnızca davalılar arasında şekli mecburi dava arkadaşlığı söz konusu olabilir. Bu tür dava arkadaşlığı bakımından YİDK karar iptal ve markanın hükümsüzlüğü davası değerlendirildiğinde, karşımıza aşağıdaki tablo çıkmaktadır:

Şekli mecburi dava arkadaşlığının sonuçları	YİDK karar iptal ve hükümsüzlük istemli davalar ile örtüşme durumu
Dava arkadaşları birlikte hareket etmek zorunda değildir.	+
İhtiyari dava arkadaşlığı için geçerli olan tüm hüküm ve sonuçlar burada da geçerlidir	?

Bu hususta en eski kararların, 1990'lara dayandığı görülmektedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 10.07.1997 tarih ve 1997/4836 E. ve 1997/5634 K. sayılı kararında: “Enstitü’ye yapılan itirazlarla ilgili olarak Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu’nca verilen kararlara karşı yetkili mahkemede dava açılabilceğinden Enstitü’ye yöneltilen husumetin reddi isabetsizdir. ***Ancak mahkemece verilecek karar dava dışı şirketi***

de etkileyeceğinden ona da husumet yöneltilmelidir. Tüm bunlar için mehil verilmeli, gerekli belgeler toplandıktan sonra ayrı *dava açıldığında her iki dava birleştirilerek sonuca varılmalıdır.*” değerlendirmelerinde bulunmuştur^[19]. Dolayısıyla, TÜRKPATENT kararının iptali talebi bakımından, lehine karar verilmiş gerçek veya tüzel kişi aleyhine de bu talebin yöneltilmesi gerektiği hususu açıktır.

Bu noktada Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun (“HGK”) 03.07.2013 tarih ve 2012/21-1699 E. 2013/1029 K. sayılı kararında yer verilen “şekli zorunlu dava arkadaşlığı” kavramına da değinmek gerekmektedir. Söz konusu kararda HGK, “*Bazı durumlarda, birden fazla kişiye karşı birlikte dava açılmasında maddi bir zorunluluk olmadığı halde kanun; gerçeğin daha iyi ortaya çıkmasını, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin doğru sonuca bağlanmasını sağlamak için birden fazla kişiye karşı dava açılmasını usulen zorunlu kılmıştır ki, bu durumda şekli bakımdan mecburi dava arkadaşlığı söz konusudur ve bu tür dava arkadaşlığı sadece davalı tarafta söz konusu olur. Böyle bir davada, dava arkadaşları hakkında tek bir karar verilmesi veya dava arkadaşlarının hep birlikte ve aynı şekilde hareket etme zorunluluğunun varlığından söz edilemez.*” şeklinde tespitlerde bulunmuştur.

Fakat her ne kadar Yargıtay tarafından, YİDK karar iptal ve hükümsüzlük davalarında TÜRKPATENT ve marka veya itiraz sahibine birlikte dava açılması gerektiği belirtilmekte ise de HGK kararında belirtilen “şekli zorunlu dava arkadaşlığı”, esasen ihtiyari dava arkadaşlığının hüküm ve sonuçlarına tabidir. Öte yandan ihtiyari dava arkadaşlığının esaslarının tamamı, YİDK karar iptal ve hükümsüzlük davalarında yer almamaktadır. Bu durumda, TÜRKPATENT ve marka veya itiraz sahibinin bu davalarda davalı olarak birlikte yer almalarının, yasal dayanağının açık ve net olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır.

[19] Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1997/5472, K. 1997/5816, 16.09.1997; Benzer yönde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1999/5162, K. 1999/7136, 27.09.1999; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2002/2174, K. 2002/5089, 23.05.2002; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 1999/7451, K. 1999/9087, 13.11.1999.

Uygulamada, YİDK karar iptali ve hükümsüzlük istemli bir davada yalnızca TÜRKPATENT'in davalı gösterildiği durumlarla sıkça karşılaşılmakta ve bu hallerde mahkemeler, derdest YİDK karar iptal davasıyla birleştirilmek üzere marka sahibine de ayrı bir dava açılmasını talep etmektedir. Benzer şekilde başvurusu itiraz üzerine reddedilen başvuru sahibinin açtığı YİDK karar iptal davasında itiraz sahibini davalı olarak göstermemesi halinde mahkemeler, derdest YİDK karar iptal davasıyla birleştirilmek üzere başvuru sahibine itiraz sahibine karşı ayrı bir dava yöneltmesini ve davaların birleştirilmesini talep etmesini istemektedir.

Diğer bir deyişle, TÜRKPATENT ile marka ya da itiraz sahibi arasında mecburi bir dava arkadaşlığı bulunduğu varsayımıyla hareket edilmekte; YİDK iptal davasının sadece bu iki davalıdan birisine karşı açılabileceği

Şema 2

Nitekim işbu davalar sonucunda taraflar lehine hükmedilen vekalet ücretlerinin de istemlerin taraflarına göre belirlenmesi gerektiği düşünülebilir. Örneğin YİDK kararının iptali istemi bakımından hem TÜRKPATENT hem de davalı gerçek ya da tüzel kişi taraf olacağından, bu istemin reddi halinde her iki tarafa da vekalet ücretine hükmedilmesi ya da tam tersi durumda her iki taraf aleyhine bir vekalet ücretine hükmedilmesinin gerektiği düşünülebilir. Öte yandan aynı davada hükümsüzlük isteminin tarafı yalnızca davalı gerçek ya da tüzel kişi olarak görülecek ise, bu durumda hükümsüzlük istemi bakımından

yalnızca davalı gerçek ya da tüzel kişi lehine veya aleyhine vekalet ücretine hükmedilmesinin gerekli olduğu düşünebilir. Fakat mahkemelerce bu istemler için ayrı ayrı vekalet ücretine hükmedilmediği ve karşı vekalet ücretine ilişkin olarak dosyanın tümü bakımından tek bir vekalet ücretine hükmedildiği görülmektedir. Fakat bu uygulamanın da çelişkili olduğu söylenebilir zira mahkeme YİDK kararının iptali istemi ile hükümsüzlük istemini ayrı ayrı değerlendirdiğinden ve bunlar bakımından farklı kararlar vermesi de mümkün olduğundan, bu istemlerin her biri için ayrı vekalet ücretine hükmedilmesi de bir çözüm olabilir. Bu durumda hükümsüzlük istemi bakımından da aşağıda verilecek olan örnek kapsamında TÜRKPATENT'in taraf gösterilmesi ile bu sorular giderilebilir.

Bunun yerine, YİDK karar iptali ve hükümsüzlük davalarındaki taraflara ilişkin ayrımların, aşağıda Şema 3'te yer alan görseller kapsamında

Şema 3

Karşılaştırma için diğer yargı çevrelerine kısaca baktığımızda ise karar iptali ve marka hükümsüzlüğü taleplerinin taraf yapıları açısından, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi Kara Avrupası Hukuku ağırlıklı sistemlerde tescil otoritesinin hiçbir aşamada davanın tarafı olmadığı; çekişmenin daima başvuru sahibi ile itiraz sahibi arasında yürüdüğü görülmektedir.

ABD sistemi ise iki ayrı yol nedeniyle daha karmaşık bir yapı sunsa da, temel ilke yine Amerika Birleşik Devletleri Patent ve Marka Ofisi'nin ("USPTO") taraf olmadığı yönündedir. Buna karşılık Avrupa Birliği Fikri

Mülkiyet Ofisi (“EUIPO”) sisteminde, Türk hukuk sistemine benzer olarak hem fikri mülkiyet ofisi hem de ilgili gerçek ya da tüzel kişi davalı olarak gösterilmektedir^[20]. Fakat EUIPO, markaların hükümsüzlüğüne karar verilmesi bakımından da yetkili bulunduğundan, mahkemece verilmiş bir karar iptal davasının sonucu olarak, markayı ayakta tutan karar iptal edilince, ilgili markanın geçerliliği de kendiliğinden son bulmaktadır.

Dolayısıyla bizim sistemimizde, ortada tam olarak sui generis bir dava türü bulunduğu, bu anlamda davalılar arasındaki “bağlantının” pek çok farklı hukuki kavram ile kısmi açılardan örtüştüğünü söylemek mümkündür. Süreç içinde şekillenmiş ve oturmuş mevcut uygulamaların bir kısmı hukuki olarak makul ve anlaşılabilir olsa da, diğer bir kısmı ise daha çok soru ve sorun doğurabilmektedir. Nitekim işbu makale de sistemimizdeki tüm soru ve sorunları tek kalemde çözecek bir cevaptan ziyade tespit, soru ve yorumların paylaşılması amacıyla hazırlanmıştır. İşbu makalede ortaya konan çelişkilerin kanuni bir düzenleme ile yasal zemine oturularak giderilmesinin ve işbu makalede değinilenler başta olmak üzere uygulamada ortaya çıkan her türlü soru ve sorunu önleyebilecek kanuni çerçevenin getirilmesinin en sağlıklı çözüm olacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

YİDK kararlarının iptali ve markanın hükümsüzlüğüne ilişkin davalar, Türkiye’de hem idari hem de adli yargının kesişim noktasında yer almakta ve fikri mülkiyet uygulamasında belki de en sık görülen dava türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem Türkiye’deki hem de karşılaştırmalı hukuk örneklerinde görüldüğü üzere, idari bir kararın iptali ile bir marka tescilinin hükümsüzlüğü arasında yapılacak ayırımın derecesi, yargılamanın adilliği ve etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır.

[20] Avrupa Adalet Divanı (“CJEU”), C-418/02, Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte Holding AG / Deutsches Patent- und Markenamt (DPMA), 07.07.2005.

Fiiyatta ve günlük kullanımda “YİDK karar iptal davası” olarak adlandırılan ancak içerisinde karar iptali ve hükümsüzlük taleplerini aynı anda barındırabilen bu dava türünün içerisindeki YİDK karar iptali ve markanın – tescili halinde - hükümsüzlüğü talepleri arasındaki sınırların netleştirilmesi, Türk hukuk sisteminde yargısal etkinliğin artırılması ve tarafların haklarının korunması açısından kritiktir.

Örneğin SMK’ya, YİDK karar iptal davaları kapsamında eğer markanın tescili halinde hükümsüzlüğü de talep ediliyor ise hem iptal hem de hükümsüzlük davası bakımından Ankara’da yer alan FSHHM’lerin görevli ve yetkili olduğuna dair daha açık ve somut düzenlemeler eklenebilir. Nitekim bazı hallerde, marka YİDK iptal davası açılmadan önce hızlı bir şekilde tescile bağlanmış ve davalı üçüncü kişi yetki itirazında bulunuyorsa, hükümsüzlük talebi bakımından dosyanın tefrik edildiği ve davalının ikametgâhına göre yetkili mahkemeye gönderildiği görülmektedir^[21]. Oysa böyle bir dava ile varılmak istenen sonuç birdir ve her iki talep de birbirine bağlantılıdır; davacının nihai hedefi kararın iptali ile birlikte, markanın da hükümsüz kılınarak sicilden terkin edilmesidir. Bu açıdan dosyanın usule ilişkin gerekliliklerden ötürü tefrik edilmesi ve taleplerin birbirinden ayrılmasının/ayrı görülmesinin uyuşmazlığın çözümüne ve sürece herhangi bir katkısı olmadığı gibi, böyle bir işlem usul ekonomisine aykırı bir durumu da ortaya çıkarmaktadır.

Bu kapsamda örneğin SMK’nın 25. maddesine “*Markanın hükümsüzlüğü talebi, ancak tescil edilmiş markalar hakkında ileri sürülebilir. Ancak, bu Kanun uyarınca, itirazı reddedilen itiraz sahiplerince Kurum kararlarının iptali istemiyle açılacak davalarda, dava tarihi itibarıyla tescil edilmemiş bulunan markalara ilişkin olarak da, dava sürecinde markanın tescili halinde hükümsüzlüğüne karar verilmesi talebinde bulunulabilir.*” şeklinde bir fıkra eklenebilir. Yine aynı maddenin devamına “*Bu tür*

[21] Ankara 1. FSHHM, 2015/326 E., 2017/173 K., T. 25.05.2017; Ankara 3. FSHHM, 2014/439 E., 2015/162 K. T. 04.06.2015.

davalara konu edilen marka başvuruları ile ilgili tescil süreçleri Kurum tarafından ivedilikle ve her halükarda iptale konu edilen kararın verildiği tarihten itibaren altı ay içerisinde sonuçlandırılır.” ifadesi veya benzer bir ifade eklenerek, davaya konu markaların tescil süreçlerinin hızlandırılması sağlanabilir ve bu bağlamda, hükümsüzlük talebinin tam ve doğru şekilde ilk derece mahkemesi tarafından dosya karara bağlanmadan önce incelenmesi mümkün kılınabilir.

Yine SMK madde 25/3 hükmünde yer alan *“Marka hükümsüzlük davası, dava tarihinde sicilde marka sahibi olarak kayıtlı kişilere veya hukuki haleflerine karşı açılır. Markanın hükümsüzlüğü davalarında Kurum taraf gösterilmez.”* ifadesinin sonuna veya devamına *“Kurum kararlarının iptali istemiyle açılan davalarda ileri sürülen markanın hükümsüzlüğü talepleri bakımından da, Kurum taraf sıfatını haiz değildir.”* veya kanun koyucunun tasarrufuna göre bunun tam tersine, bu davalar bakımından TÜRKPATENT’in de hükümsüzlük isteminin tarafı olduğu düzenlenebilir. Nitekim esasen dosyada itiraz var iken ve uyuşmazlık konusu markaya karşı bir dava açılmış iken, aslında tescil kabiliyeti olmadığı değerlendirilebilecek bir markanın tescil edilmiş olması bakımından TÜRKPATENT’in de sorumlu olduğu sonucu çıkabilir. Bu durumda ilgili ekleme, *“Kurum kararlarının iptali istemiyle açılan davalarda ileri sürülen markanın hükümsüzlüğü talepleri bakımından ise, Kurum da taraf sıfatını haiz kabul edilecektir.”* şeklinde düzenleme getirilebilir.

Yetki meselesinin düzenlenmesi için ise SMK madde 156/2’de yer alan *“Kurumun bu Kanun hükümlerine göre aldığı bütün kararlara karşı açılacak davalarda ve Kurumun kararlarından zarar gören üçüncü kişilerin Kurum aleyhine açacakları davalarda görevli ve yetkili mahkeme, Ankara Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesidir.”* hükmünün sonuna *“Kurum kararlarının iptali istemi ile birlikte markanın hükümsüzlüğü talebi ileri sürülmesi halinde de işbu hüküm geçerlidir.”* ibaresi eklenerek yetki meselesi de net bir çözüme kavuşturulabilir.

Yine bu tip davalarda yapılacak incelemelerin ayrı ayrı yapılacağı ve hükümsüzlük talebinin her ne kadar YİDK kararının iptali istemi ile bağlı olarak talep edilse de, münhasır bir dava gibi kendi şartlarına göre incelenmesi ya da tam tersine incelenmemesi gerektiği de kanuni düzenlemelere açıkça eklenebilir. Türk hukuk sisteminin temel gayelerinden birinin de uyuşmazlıkların hızlı, etkin ve mümkün olduğu ölçüde anlaşma yoluyla çözümlenmesi olduğu düşünüldüğünde, karar iptal ve hükümsüzlük talepleri bakımından birlikte veya ayrı ayrı olarak sulh olma yolu ile anlaşmaya varma seçenekleri ve imkânının arttırılması da yaşanan sorunların giderilmesine ve mahkemelerin dava yükünün azaltılmasına katkıda bulunacaktır.

Bu doğrultuda, mevzuatta yapılacak düzenlemeler ve yargı içtihatlarının güçlendirilmesi yoluyla yoruma açık kalan hususların netleştirilmesi uygulamada yaşanan sorunların çözümüne önemli katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

I. Kitaplar ve Yayınlar

Alıca, Türkey. *Marka Hukukunda Kullanımın İspatı*, Adalet Yayınevi, 2018.

Çolak, Uğur. *Türk Marka Hukuku*, 4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Pekcanitez, Hakan ve Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. *Medeni Usul Hukuku*, 11. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2023.

Yasaman, Hamdi. *Marka Hukuku - 556 sayılı KHK Şerhi* Cilt II, Vedat Kitapçılık, 2004.

Yasaman, Hamdi. *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi* Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, 2024.

II. Yargı Kararları

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2017/78, K. 2017/521, 22.03.2017.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/21-1699, K. 2013/1029, T. 03.07.2013.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 1997/4836, K. 1997/5634, T. 10.07.1997.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2009/8489, K. 2011/1457, T. 10.02.2011.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/12750, K. 2017/838, T. 15.02.2017.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/4982, K. 2024/1325, T. 21.02.2024.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/1196, K. 2023/4984, T. 14.09.2023.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/1767, K. 2023/5505, T. 02.10.2023.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2023/226, K. 2023/989, T. 20.02.2023.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2024/66, K. 2024/8624, T. 04.12.2024.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/5062, K. 2024/971, 12.02.2024.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/9664, K. 2010/4882, 04.05.2010.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/14554, K. 2007/1010, 29.01.2007.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2008/14036, K. 2010/5783, 24.05.2010.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/5601, K. 2015/12746, 30.11.2015.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2022/5879, K. 2024/2562, 28.03.2024.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2023/3671, K. 2024/6012, 04.09.2024.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2020/7993, K. 2022/905, 08.02.2022.

Ankara BAM 20. Hukuk Dairesi, E. 2021/178, K. 2021/177, 12.2.2021.

Ankara BAM, 20. Hukuk Dairesi, E. 2022/441, K. 2024/820, 26.4.2024.

Ankara BAM, 20. Hukuk Dairesi, E. 2020/278, K. 2021/1324, 21.10.2021.

Danıştay 8. Dairesi, E. 2010/8660, K. 2013/2616, 29.03.2013.

Ankara 5. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, E. 2019/377, K. 2020/69, T. 01.07.2020.

Ankara 1. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 2015/326 E.,

2017/173 K., T. 25.05.2017.

Ankara 3. Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi, 2014/439 E.,
2015/162 K., T. 04.06.2015.

Avrupa Adalet Divanı (CJEU), C-418/02, Praktiker Bau- und
Heimwerkermärkte Holding AG / Deutsches Patent- und Markenamt
(DPMA), 07.07.2005.

III. Mevzuat

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu

Bandrol Suçları

Mehmet TAŞTAN*

* Ankara Cumhuriyet Savcısı

I. GİRİŞ

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun (FSEK) 81. Maddesi bandrol rejimini ve bandrol suçlarını düzenlemektedir. “Haklara tecavüzün önlenmesi” başlığını taşıyan madde 14 fıkradan oluşmaktadır. Maddenin birinci fıkrası “musiki ve sinema eserlerinin çoğaltılmış nüshaları ile süreli olmayan yayınlara bandrol yapıştırılmasını zorunlu” kılmıştır. Ayrıca, kolay kopyalanmaya müsait diğer eserlerin çoğaltılmış nüshalarına da eser veya hak sahibinin talebi üzerine bandrol yapıştırılması zorunlu kılındığı belirtilmiştir.

Ancak, Bandrol Yönetmeliğinin 5. maddesinde dokuz bent halinde sıralanan yayınlar, yasayla getirilen bandrol zorunluluğundan muaf tutulmuş, bu yönetmelikte yazılı olanlar yönünden bandrol kullanılması eser veya hak sahiplerinin isteğine bırakılmıştır.

Yönetmeliğe göre, kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge, kazaî kararlar ile söz ve nutuklar, eğitim ve öğretim kurumlarında kullanılacak olan tanıtım nüshaları, ilk ve orta öğretime yönelik 48 sayfayı geçmeyen süresiz yayınlar, MEB ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerine parasız dağıtılan ders kitapları, yurt dışından inceleme amaçlı olarak getirilen eser nüshaları, Türkiye’de basılıp dağıtımı yurt dışında yapılacak olan yayınlar, katalog, broşür, kullanım kılavuzu ve tarifeler, bandrol yapıştırma zorunluluğuna ilişkin hükmünün yürürlüğe girdiği 7/6/1995 tarihinden önce basılmış olup ikinci el olarak satılan yayınlar zorunlu bandrol uygulamasına tabi değildir.^[1]

FSEK m.81’de yazılı esere tatbiki zorunlu olan bandrolün tanımı yapılmamış, bu husus yönetmeliğinde yapılmıştır. Yönetmeliğin 4/b bendinde yapılan tarife göre bandrol, fikir ve sanat eserlerinin çoğaltılmış nüshaları ile süreli olmayan yayınların üzerine yapıştırılan, sökülmesi halinde parçalanan ve yapıştırıldığı malzemenin özelliğini kaybettiren

[1] *Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*, Resmi Gazete, 08.11.2001, 24577, m. 5.

nitelikte güvenlik şeridi içeren holografik özellikli bir güvenlik etiketi veya dijital olarak üretilen güvenlik etiketidir.

Kanun koyucu, zorunlu kıldığı bandrol sisteminin sağlıklı işlemlerini temin için aynı maddede iki de önleyici tedbir öngörmüştür. Bunlardan ilki, il denetim komisyonlarının kurulması (m.81/5), ikincisi yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışının yasaklanmasıdır (m. 81/7).

FSEK m.81’de zorunlu bandrol sistemine aykırılık oluşturan fiiller için altı suç tipi ve bir de kabahat ihdas etmiştir. Maddede düzenlenen suçlar ve kabahat sırasıyla şöyledir:

1. Bandrolsüz eser satmak (m.81/4)
2. Açık alanlarda izinsiz eser satmak (m.81/7, Kabahatler Kanunu 38/1)
3. Sahte bandrol satmak (m.81/9)
4. Usulsüz bandrollü eser satmak (m.81/10)
5. Hileli davranışlarla bandrol temin etmek (m.81/11)
6. Yetkisi olmayan kişilere bandrol temin etmek (m.81/12)
7. Bandrol yükümlülüğüne aykırılığın, aynı yasanın 71/1. Fıkrasının ihlali suretiyle işlenmesi (m. 81/13)

Bu suçlardan, bandrol yükümlülüğüne aykırılığın, aynı yasanın 71/1. Fıkrasının ihlali suretiyle işlenmesini (m. 81/13) düzenleyen fıkra Anayasa Mahkemesinin 12.06.2020 tarihli kararıyla iptal edilmiştir. Geriye beş suç ve bir kabahat kalmıştır.

II. BANDROL SUÇLARINA HÂKİM OLAN İLKELER

“Haklara tecavüzün önlenmesi” şeklindeki madde başlığından açıkça anlaşıldığı üzere bandrol suçlarının varlık nedeni, eser sahibi ve yayıncının

haklarını korumak, devletin kayıt dışı ekonomiden dolayı oluşacak gelir kaybını önlemek, bireylerin orijinal ve doğru eserlere erişmesini sağlamaktır.^[2] Bu itibarla bandrol suçları eser sahibi ve yayıncı yönünden fikri mülkiyet haklarını, devlet açısından vergi hukukunu, okur ve izleyiciler bakımından ifade özgürlüğünü ilgilendiren çok yönlü bir işleve sahiptir.

Şöyle ki ifade özgürlüğü, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın haber ve fikir alma hürriyetini de kapsamaktadır. Bireyin, okumak istediği bir kitap yerine onun taklidini okumak zorunda bırakılması “haber ve fikir alma hürriyetine” dolaylı bir müdahale niteliği taşımaktadır. Örneğin, bir okurun, Cemil Meriç’in “Bu Ülke” adlı eseri olduğu zannıyla, başkasının yazdığı aynı kitap ve yazar adını taşıyan korsan bir kitabı okumak zorunda bırakılması, o kişinin fikir alma özgürlüğüne hileli bir müdahale niteliği taşımaktadır.

Çok yönlü işlevi nedeniyle 5846 sayılı kanunda düzenlenen diğer suçların aksine bandrol suçları şikâyete tabi kılınmamış, re’sen takibi gereken suçlar sınıfına alınmıştır. Ancak bu temel amaca aykırı şekilde bandrol rejimini takip eden Kültür Bakanlığı, maliye, eser sahibi, yayınevi, meslek birlikleri suçun mağduru ya da suçtan zararı görmüş sayılmazlar. Yargılamaya müşteki ya da müdahil sıfatıyla katılamazlar. Çünkü uygulamaların ve akademisyenlerin ortak görüşüne göre bu suçların mağduru toplumun bütün bireyleridir. Yani kamudur.

Belirtmek gerekir ki, bandrol yükümlülüğüne aykırılığın, aynı yasanın 71/1. Fıkrasının ihlali suretiyle işlenmesi halini düzenleyen 81/13. Fıkrasının yürürlükte olduğu dönemde, tek başına işlenen bandrol suçlarında eser ya da hak sahibinin mağdur sayılmaması yasanın mantığına uygun düşüyordu. Zira, eser sahibinin şikâyeti halinde eylem müstakil bir bandrol suçu olmaktan çıkıyor, 81/13. fıkrasında tanımlanan bileşik suç haline dönüşüyordu. Ancak 13. Fıkranın Anayasa

[2] Ali Osman Kaynak, *Fikri Mülkiyet Suçları ve Soruşturma Usulü*, (Eğitim Yaybir Yayınevi, 2019), 182.

Mahkemesinin 12/6/2020 tarihli ve E.:2019/74; K.:2020/29 sayılı Kararı ile iptal edilmesinden sonra bandrol suçu ile manevi ve mali hakların ihlali suçunun birlikte işlenmesi halinde, fikrî içtima kuralları uygulanmaktadır. Yani faile yalnızca cezası ağır olan bandrol suçundan (m.81/4-9-10) ceza verilmekte, manevi ve mali hakları ihlal (m.71/1) fiili ağır olan diğer suç içinde erimiş kabul edilmektedir. Bu yeni durum karşısında eser sahibinin ya da haklarını devrettiği kişilerin bandrol suçunun mağduru sayılmaması, müdahillik talebinin reddedilmesi, fikri mülkiyet hukukunun özüne ve hakkaniyete aykırı düşmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 12/6/2020 tarihli iptal kararından sonra da Yargıtay 7. Ceza Dairesi, “Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 08/04/2014 tarih 2013/7-591 Esas, 2014/171 karar sayılı kararında açıklandığı üzere, bandrol yükümlülüğüne aykırılık suçlarında suçun mağdurunun doğrudan eser sahipleri olmayıp toplumu oluşturan bireyler olduğu, 5237 sayılı TCK’nun hazırlanmasında esas alınan suç teorisine göre bu durumda yani suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireyler olması halinde tüzel kişiler suçtan zarar gören olmalarına rağmen suçun mağduru sayılmayacağından meslek birliklerinin şikayetçi olması halinde de durumun değişmeyeceği...”^[3] şeklindeki gerekçeyle meslek birliklerinin katılma taleplerini reddederek eski uygulamasını sürdürmektedir.

Buna mukabil Yargıtay Ceza Genel Kurulu, lehe olan kanunun tespiti ile olayda 81/13 ve 71/1’in mi yoksa 81/4’ün mü uygulanacağına ilişkin uyuşmazlığı incelerken, meslek birliğinin şikayet ve müdahillik talebine ilişkin olarak yerel mahkemece bir karar verilmemiş olmasını re’ sen incelemiş ve şu sonuca varmıştır: “Gerek suç tarihinde gerekse hüküm tarihi ve hâlen yürürlükte bulunan 5846 sayılı Kanunun 75. maddesinde yer alan düzenlemeler uyarınca; kanun ve tüzük hükümlerine göre belirlenen alanlarda kurulmuş olan ve birliğe kayıtlı eser ve/veya bağlantılı hak sahiplerinin haklarının takibi ile kamu kurum ve kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileriyle ilişkilerde üyelerinin devrettikleri haklar

[3] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21225, K. 2022/2403, 10.02.2022.

çerçevesinde üyelerini temsiline yetkili olan meslek birliklerinin, üyesi bulunan eser ve/veya bağlantılı hak sahipleri adına, eser ve/veya bağlantılı hak sahiplerinin devrettikleri haklar çerçevesinde şikâyetçi olma ve açılan kamu davalarına üyelerini temsilen katılma hakları bulunduğunun kabulü gerekmektedir.

Uluslararası sözleşmeler ve Anayasa ile güvence altına alınan hak arama hürriyetinin sağlanması amacıyla uygun olarak CMK'nun 234. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, sanık hakkında açılan kamu davasına katılma talebinde bulunan MÜ-YAP'ın duruşmalardan haberdar edilmesi zorunludur"^[4]

FSEK 81/13. Fıkrasının yürürlükte olduğu 10/07/2018 tarihinde verilen bu karar, suçtan zarar gören eser sahibinin, yayınevini veya yayınevini bağlı olduğu meslek birliğinin bandrol suçlarına ilişkin davalarda müdahil olma yolunu açmıştır. Şayet eser sahibi ya da yayınevi, müşteki ve müdahil olmuş ise onların adına hareket etme hakkı bulunan meslek birliğinin müdahillik talebinin reddi gerekir.

Çok sayıda eserin aynı anda aynı işyerinde bandrolsüz, usulsüz bandrollü ya da sahte bandrollü olarak satıldığı tespit edilse bile fail hakkında TCK 44/1'de tanımlanan fikri içtima hükümleri gereğince yalnızca en ağır suçtan tek ceza verilir.^[5] Bandrol yükümlülüğüne aykırılık eylemi ile 5846 sk 71/1'de yazılı manevi ve mali hakları suçunun birlikte işlenmesi halinde de fikri içtima kuralları gereğince faile yalnızca cezası daha ağır olan bandrol suçundan ceza verilecektir. Manevi ve mali hakları suçu, bandrol suçu içinde erir.^[6]

Farklı kişilere ait çok sayıda eserin aynı anda aynı işyerinde bandrolsüz, usulsüz bandrollü ya da sahte bandrollü olarak satıldığı tespit edilse bile fail hakkında TCK 43/2'de tanımlanan zincirleme suç hükmünün tatbik edilmesi mümkün değildir. Zira bu suçun mağduru toplumu oluşturan bireylerdir. Yani kamudur. Eser sahibi, yayınevi ve yayınevini bağlı

[4] Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2018/19-181, K. 2018/349, 10.07.2018.

[5] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21486, K. 2022/2937, 17.02.2022.

[6] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2022/6220, K. 2022/15650, 03.11.2022.

olduğu meslek birliği suçun mağduru sayılmadığı için, ele geçen eser sayısı ve eser sahiplerinin çokluğu suç vasfını değiştirmeyecek, olayda TCK 43/2’de yazılı “aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fülle işlenmesi” halinin varlığından söz edilemez.^[7]

Bu suçlar kasten işlenebilir, taksirle işlenemezler. Re’sen soruşturmaya tabiidir. Takibi şikâyete bağlı bir suç değildir. Birbirine yakın zamanlarda işlenen fiiller bakımından TCK 43/1’de tanımlanan zincirleme suç hükümleri uygulanır.^[8] Ancak hangi aralıklarla işlenen suçlar arasında zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı noktasında, aynı yargıtay dairesinin yakın zamanda verdiği kararlar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Şöyle ki 03.03.2013, 13.04.2013, 13.05.2013 ve 30.05.2013 tarihli eylemlerin kendi arasında zincirleme suç oluşturduğu kabul edilmiştir.^[9] Bir başka kararda, “sanık hakkındaki 07.09.2010, 13.09.2010, 28.09.2010 tarihli eylemlerin kendi arasında zincirleme suç; iddianame ile hukuki kesinti oluştuktan sonra işlenen 09.07.2011, 08.08.2011, 26.08.2011 tarihli eylemlerin zincirleme ayrı bir suç, 27.09.2011 tarihli eylemin bağımsız suç, 22.11.2011, 10.12.2011, 17.01.2012 tarihli eylemlerin kendi arasında zincirleme suç, 25.01.2012, 07.02.2012, 15.02.2012 ve 18.02.2012 tarihli eylemlerin ise kendi arasında zincirleme suç oluşturduğu gözetilerek hükümler kurulması gerekir” şeklinde bir sonuca gitmiştir.^[10] Yargıtay bir başka kararında, 29.01.2013 ve 15.07.2013 tarihli eylemleri zincirleme suç hükümleri kapsamında görmüştür.^[11]

İddianamenin tanzimi fiilde hukuki kesinti oluşturur.^[12] Suça konu eser ya da bandrol sayısının azlığı ya da çokluğu suç vasfını değiştirmez, yalnızca suç kastını ve yoğunluğunu belirler.^[13] Bu suçların faili herkes

[7] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/19154, K. 2022/1847, 07.02.2022.

[8] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2022/5643, K. 2022/16025, 10.11.2022.

[9] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/12217, K. 2021/12426, 13.10.2021.

[10] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/12230, K. 2022/16574, 21.11.2022.

[11] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2022/4096, K. 2022/12462, 22.09.2022.

[12] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21307, K. 2022/1792, 27.01.2022.

[13] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21163, K. 2022/2529, 14.02.2022.

olabilir. Kural olarak bu suçlara teşebbüs mümkündür.

Maddenin 4. Fikrasında yazılı bandrolsüz esere satma ve 10. fıkrasında tanımlanan usulsüz bandrollü eser satma suçlarının oluşabilmesi için orta yerde mutlaka bandrolsüz veya usulsüz bandrollü eserin bulunması gerekir. Eser olmadan bu suçların işlenmesi mümkün değildir. Maddenin 9. Fikrasında yazılı sahte bandrol satmak, 11. Fikrasında yazılı hileli davranışlarla bandrol temin etmek ve 12. Fikrasında yazılı yetkisi olmayan kişilere bandrol temin etmek suçları bakımından ise eserin varlığına gerek yoktur. Suça konu bandrolün var olması yeterlidir.

III. BANDROL SİSTEMİNİ KORUMAYI AMAÇLAYAN SUÇ TİPLERİ

Zorunlu bandrol sistemiyle, eserden kaynaklanan haklara tecavüzü kaynağında kurutmayı amaçlayan kanun koyucu, bu bağlamda altı ayrı suç tipine ve bir kabahate yer vermiştir. Ancak bu suçlardan biri Anayasa Mahkemesinin 12/06/2020 tarihli ve 2019/74 Esas 2020/29 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.

A. Bandrolsüz Eser Satmak

Bandrolsüz eser satmak suçunu tanımlayan FSEK'nun 81/4. fıkrası şöyledir:

“Bandrol yükümlülüğüne aykırı ya da bandrolsüz olarak bir eseri çoğaltıp satışı arz eden, satan, dağıtan veya ticarî amaçla satın alan ya da kabul eden kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.”

Buna göre, hangi saikle olursa olsun, bandrolsüz olarak bir eseri çoğaltıp satışı arz eden, satan, dağıtan kişiler fıkarda (m.81/4) tanımlanan suç işlemiştir. Bu seçimlik eylemler bakımından ticari amaçla hareket etme şartı aranmaz. Sebep ya da saik araştırılmaz. Ancak fıkranın ikinci cümlesinde yer alan, eseri “satın alan ya da kabul eden” kişiler bakımından suçun oluşabilmesi için ticari amaçla hareket etmeleri gerekmektedir. Bu

demektir ki, üniversiteye hazırlanan bir öğrenci hakkında, kitapçıdan kullanmak için satın aldığı bandrolsüz kitap nedeniyle soruşturma başlatılamaz. Yasanın açık hükmüne rağmen, böyle bir eylem nedeniyle ticari amaç gütmeyen öğrenci hakkında soruşturma açılması lekelenmeme hakkının ihlali olacaktır.

Sürelî olmayan yayınlar ile kayıt ve tescili yapılan sinema ve müzik eseri nüshalarına, çoğaltmayı takiben sevkiyattan önce bandrol yapıştirilmesi zorunludur (Bandrol Yönetmeliği m.5/1). Bu suç, eserlerin çoğaltıldıkları yerden başka yere sevk edilmesiyle oluşur. Kitabın basıldığı yerdeki kitaplar bakımından suç oluşmaz. 71/1 fıkrasında tanımlanan suç ile 81/4’de tanımlanan suçu birbirinden “bandrol” ayırır. Eylemde zorunlu bandrol uygulamasına aykırılık varsa 81/4, yoksa 71/1 ihlal edilmiştir^[14] Kişinin kendisine ait eseri çoğaltıp bandrolsüz şekilde satışa sunması veya dağıtması halinde suç oluşur. Fotokopi yoluyla çoğaltılan ve sayfaları birbirini takip eden eserler de bu suç kapsamında kalır. Suç genel kasıtle işlenir. Eseri satın alan veya kabul eden bakımından ise “ticari amaca” dayanan özel kasıt aranır. Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz (TCK m.4/1). İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişiye ceza verilmez (TCK m.30/4). Kasıt, bilmek ve istemek şeklindeki iki alt unsurdan oluşur. Kasıtı belirlemede, kişinin eğitim ve öğretim durumu, mesleği ve meslek tecrübesi, olayın özellikleri birlikte dikkate alınır. Müzik ve sinema CD’si veya kitap satmayı meslek haline getirmiş bir kişinin, “bandrolsüz eser satmanın suç olduğunu bilmiyordum” şeklindeki savunmasına itibar edilemez. Eser üzerindeki bandrol her türlü denetime imkân verecek nitelikte olmalıdır. Bu şartları taşımayan bandrol yok sayılır. Fail hakkında, bandrolsüz eser satmak (m.81/4) suçu ile birlikte TCK 205/1’de yazılı “resmî belgeyi bozmak” suçundan işlem yapılır.^[15]

Bu suça teşebbüs mümkündür. Örneğin, kargo yoluyla bandrolsüz eser siparişi veren kitapçının eylemi, kitapların kendisine ulaşmadan kargoda

[14] Önder Bayrak, *Uygulamada Telif ile Bandrol Suçları*, (Eğitim Yayıncıları Meslek Birliği, 2021), 47.

[15] Kaynak, *Fikri Mülkiyet Suçları ve Soruşturma Usulü*, 188.
FMR 2026/1

ele geçmesi halinde teşebbüs aşamasında kalmış olur.^[16]

B. Açık Alanlarda İzinsiz Eser Satmak

Açık alanlarda izinsiz eser satmak kabahatini düzenleyen FSEK'nun 81/7. fıkrası şöyledir:

“Bu Kanun kapsamında korunan, yasal olarak çoğaltılmış, bandrollü nüshaların da yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışı yasaktır. Bu yasağa aykırı hareket edenler, Kabahatler Kanununun 38 inci maddesinin birinci fıkrasına göre cezalandırılır.”

Bu düzenlemeyle, bandrollü eserlerin umuma açık mahallerde izinsiz satışı yasaklanmıştır. Yasağın amacı bandrol rejiminin takibini kolaylaştırmaktır. Bu yasağa aykırı hareket edenler hakkında Kabahatler Kanununun 38 inci maddesinin birinci fıkrasına göre idari yaptırım uygulanacaktır. Valilik, kaymakamlık ya da belediye başkanlığının satış izni varsa fıkra da tanımlanan kabahat oluşmayacaktır. İdari yaptırımdan sonra bandrollü eserlerin mülkiyeti kamuya geçirilmeyecek, Kabahatler Kanununun 38/1'de “... eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine dair kanunda açık hüküm bulunmadığı...” için aynı yasanın 18/1 fıkrası gereğince eserler sahibine iade edilecektir.

Şayet umuma açık yerlerde satılan eserlerden bir kısmı bandrolsüz (81/4) sahte bandrollü (81/9) ya da usulsüz bandrollü ise fail hakkında idari yaptırım uygulanmayacaktır. Kabahatler Kanununun 15/3'te yazılı “Bir fil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir” hükmü gereği yalnızca işlenen bandrol suçundan ceza verilecektir. Ancak kabahatle ile birlikte işlenen suçtan ceza verilememesi halinde Kabahatler Kanununun 20/2- c bendinde yazılı üç yıllık zamanaşımı süresi dolmamış ise aynı yasanın 38/1. Fıkrasına göre idari yaptırım uygulanması mümkündür.

[16] Kaynak, *Fikri Mülkiyet Suçları ve Soruşturma Usulü*, 182.

Bandrol suçundan başlatılan soruşturmada failin eyleminin açık alanlarda izinsiz eser satmaktan ibaret kaldığının belirlenmesi halinde Cumhuriyet savcısı durumu ilgili kamu kurum ve kuruluşuna bildirebileceği gibi, kendisi de idarî yaptırım kararı verebilir (Kabahatler Kanunu m. 23/2). Kovuşturma konusu failin kabahat oluşturduğunun anlaşılması halinde mahkeme tarafından idarî yaptırım kararı verilir. (Kabahatler Kanunu m. 24/1).

C. Sahte Bandrol Satmak

Suç tipini düzenleyen FSEK'nun 81/9. fıkrası şöyledir:

“Sahte bandrol üreten, satışı arz eden, satan, dağıtan, satın alan, kabul eden veya kullanan kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.”

Bu suçun konusu bizatihi sahte bandrolün kendisidir. Sahte bandrol üreten, satışı arz eden, satan, dağıtan, satın alan, kabul eden veya kullanan kişi suçun failidir. Ancak uygulamada genellikle sahte bandrol bir esere tatbik edilmiş bir şekilde karşı çıkmaktadır. Sahte bandrolün bağımsız bir suç (m.81/9), manevi ve mali haklara tecavüzün (m.71/1) başka bir suç olmasına göre sahte bandrolün korsan şekilde çoğaltılıp başkasına ait bir esere tatbik edilmesi halinde fikri içtima (TCK 44/1) kuralları gereğince eylemi tek suç etmek kanaatimizce zordur. Ancak, Yargıtay, 81. maddesinde düzenlenen bandrol yükümlülüğüne aykırılık suçunda mağdurun toplumu oluşturan bireyler olması, bandrol yükümlülüğüne aykırılığın aynı eserle ilgili olarak 71. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde tanımlanan suçla birlikte işlenmesi halinde de bu durumun değişmeyeceği kanaatindedir.^[17]

Bandrolsüz eser satmak (81/4) suçundan farklı olarak, sahte bandrollü eseri satın alan ya da kabul eden kişi bakımından da ticari amaç şartını aranmamıştır. Bu nedenledir ki bir kişi, kişisel kullanım amacıyla dahi olsa sahte bandrollü eseri satın alır ya da kullanırsa bilerek ve isteyerek hareket ettiğinin belirlenmesi halinde bu suçtan cezalandırılabilecektir.

[17] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/19154, K. 2022/1847, 07.02.2022.

Suçun oluşumu için sahte bandrolün aldatma vasfına sahip olması gerekmez.^[18] Plakanın mühürsüz olmasının resmî belgede sahtecilik suç için yeterli sayılması gibi esere tatbik edilen bandrolün Kültür Bakanlığının ürettiği orijinal bandrollerden olmaması bu suçun oluşumu için yeterlidir.

Bu suçun (81/9), bandrolsüz eser satma (81/4) suçuyla birlikte işlenmesi halinde TCK 44/1'de yazılı fikri içtima kuralları gereğince fail hakkında yalnızca ağır olan sahte bandrollü eser satma suçundan ceza verilir; cezası az olan bandrolsüz eser satmak suçundan ceza verilemez.^[19] Bir işyerinde yapılan aramada 10 adedi sahte bandrollü, 47 adedi bandrolsüz kitaplar ele geçmiştir. Bu olayda Yargıtay, fikri içtima (TCK 44/1) hükümlerinin tatbiki suretiyle eylemin sahte bandrollü eser satma (81/9) suçunu oluşturduğuna karar vermiştir.^[20]

Yargıtay 2015 yılında verdiği bir kararda, “1 adet sahte bandrollü kitap, 134 adet bandrolsüz kitapları sattığı tespit edilen sanığın eyleminin TCK'nın 44. maddesi aracılığıyla 5846 sayılı Kanun'un 81/9. maddesine uyduğu” sonucuna varmıştır.^[21] Ancak üç ay sonra başka bir olay nedeniyle yaptığı incelemede adalet ve hakkaniyete uygun düşen bir yorumla bu içtihadından rücu etmiştir.

Yargıtay'ın sonraki olaya ilişkin değerlendirmesi şöyledir: Sanıktan ele geçen 98 adet kitabın 61 adedinin bandrolsüz, 36 adedinin orijinal ve bandrollü, sadece bir adet kitabın bandrolünün sahte olduğunun bilirkşi raporu ile tespit edilmiş olması karşısında; bir adet kitap üzerinde bulunan sahte bandrolün sanık tarafından tatbik edildiği veya sanığın bu kitabı bandrolünün sahte olduğunu bilerek satışa sunduğu hususlarında her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil bulunmamasına rağmen sanık hakkında sadece 81/4. maddesi uyarınca uygulama yapılması gerekir.^[22]

[18] Bayrak, *Uygulamada Telif ile Bandrol Suçları*, 37.

[19] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21486, K. 2022/2937, 17.02.2022.

[20] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/11901, K. 2021/10216, 20.09.2021.

[21] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2015/14018, K. 2015/6868, 10.11.2015.

[22] Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2015/12050, K. 2016/1048, 02.02.2016.

Bu suça teşebbüs mümkündür. Sahte bandrol sipariş eden kişiye kargo teslim edilmeden postada ele geçmişse bu kişi bakımından eylemin teşebbüs aşamasında kaldığını söylemek mümkündür.

D. Usulsüz Bandrollü Eser Satmak

Suçü düzenleyen FSEK'nun 81/10. fıkrası şöyledir:

“Bir eserle ilgili olarak usulüne uygun biçimde temin edilmiş bandrolleri başka bir eser üzerinde tatbik eden kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve binbeşyüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.»

Bu suç, bandrol almaya hak sahibi olan kişilerin özenli olmasını sağlamak için konulmuştur. Zira burada bandrol hak sahibi tarafından yetkili merciden alınmış orijinal bir bandroldür. Sahte ya da taklit değildir. Ancak hak sahibi tarafından yetkili makamdan alınan bandroller ait olduğu esere değil de başka bir esere yapıştırıldığı ve bu nedenle denetim imkanını ortadan kaldırıldığı için eylem suç olarak kabul edilmiştir. Örneğin telif ücreti düşük bir bandrol için alınan bandroller, telif ücreti yüksek olan esere yapıştırılmaktadır. Böylece yüksek telif ücreti ödenen eserin baskı sayısı düşük gösterilmektedir.^[23]

Bandrolü esere tatbik etmek görevi çoğaltmayı yapan işyerine ait bulunduğundan, eseri bayiden alan veya 2.el eser satışı yapan kişileri bu suçtan sorumlu tutmak zordur. Çünkü bu kişiler genellikle eserin üzerindeki bandrolün başka bir esere ait olduğunu bilmediklerini söylemektedirler. Bu nedenle uygulamada kasıt yokluğundan dolayı bu kişiler hakkında sıklıkla beraat kararı verilmektedir.

Bu suçta, fail bandrol alma hakkına sahip kişidir. Bu nedenle bu suç yalnızca bandrol alma hakkına sahip olanların işleyebileceği özgü bir suçtur. Suçun oluşumu için genel kasıt yeterlidir.

Bu suçun (81/10), bandrolsüz eser satma (81/4) suçuyla birlikte işlenmesi halinde TCK 44/1'de yazılı fikri içtima kuralları gereğince fail

[23] Levent Yavuz ve diğerleri, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, (Seçkin Yayıncılık, 2013), 2772.

hakkında yalnızca ağır olan bandrolsüz eser satma suçundan ceza verilir; cezası az olan usulsüz bandrollü eser satmak suçundan ceza verilmez.

Bu suçun (81/10), sahte bandrollü eser satma (81/9) suçuyla birlikte işlenmesi halinde TCK 44/1'de yazılı fikri içtima kuralları gereğince fail hakkında yalnızca ağır olan sahte bandrollü eser satma suçunda ceza verilir.

E. Hileli Davranışlarla Bandrol Temin Etmek

Suçu düzenleyen FSEK'nun 81/11. fıkrası şöyledir:

“Yetkisi olmadığı hâlde, hileli davranışlarla bandrol temin eden kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

Yasada “hileli davranışın” tanımı yapılmamış, bu husus uygulamaya bırakılmıştır. Yargıtay, bu kelimeyi yorumlarken TDK Sözlüğündeki tanımından yararlanma yolunu seçmiştir. Sözlükteki tanıma göre hile, “birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika” anlamlarına gelir. Suçun oluşumu için hileli davranışlarla yetkili makamdan bandrolün alınması yeterlidir. O bandrollerin bir eser nüshalarına yapıştırılması gerekmemektedir. Bir yayınevi sahibinin, eser sahibiyle yapılmış gibi tanzim ettiği sahte yayın sözleşmesine dayanarak Kültür Bakanlığında ya da Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu (YAYFED) 'ndan orijinal bandrol alması hileli davranışa örnek gösterilebilir.

Bu suç ile sahte bandrollü eser satma suçu arasında şu fark vardır: Sahte bandrollü eser satma suçunda bandrol tamamen sahtedir. Sahte bandrol fail tarafından üretilip bir esere tatbik edilmiştir. Hileli davranışlarda temin edilen bandrol ise orijinaldir. Yetkili makamdan aldatıcı bilgi ya da belgelerle temin edilmiş, orijinal bir bandroldür.

Hileli hareketleri gerçekleştirmesine rağmen failin elinde olmayan sebeplerle bandrolleri temin edememişse eylem teşebbüs aşamasında

kalmış sayılır.^[24]

F. Yetkisi Olmayan Kişilere Bandrol Temin Etmek

Suçu düzenleyen FSEK'nun 81/12. fıkrası şöyledir:

“Yetkisi olmayan kişilere bandrol temin eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.»

Orijinal bandrolü fiilen elinde bulunduran kişinin bunu hak sahibi olmayan üçüncü kişiye vermesiyle suç oluşur. Bandrolü elinde bulundurmaya hak sahibi olan ya da olmayan kişiler bu suçu işleyebilir. Örneğin eser sahibinin kendi eseri için aldığı bandrolü bir başka sahsa teslim etmesiyle suçun oluşumu mümkündür. Yine hileli hareketlerde bandrol alan ve bu nedenle hak sahibi olmayan bir kişinin, bu yolla elde ettiği bu bandrolleri bir başka sahsa teslim etmesiyle de suç oluşabilir. Bu ihtimalde fail ilk eylemiyle hileli davranışlarla bandrol temin etmek (m.81/11), ikinci eylemiyle Yetkisi olmayan kişilere bandrol temin etmek (m.81/12) suçunu işlemiş olacaktır. Eylemler tek olmadığı için hakkında fikri içtima (TCK 44/1) hükümleri uygulanmayacaktır.

Kültür Bakanlığı ve Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu (YAYFED) görevlilerinin bu suçu işlemesi mümkündür.

G. Bandrol yükümlülüğüne aykırılığın, aynı yasanın 71/1. Fıkrasının ihlali suretiyle işlenmesi

Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilerek yürürlükten kalkan FSEK'nun 81/13. fıkrası şöyledir:

“Bandrol yükümlülüğüne aykırılığın aynı eserle ilgili olarak 71 inci maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde tanımlanan suçla birlikte işlenmesi hâlinde, fail hakkında sadece 71 inci maddeye göre cezaya hükmolunur. Ancak, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.”

Bu fıkra, yasada bulunması gereken gereklilik, elverişlilik ve ölçülülük ilkelerini bir arada barındırmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinin

[24] Yavuz ve diğerleri, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, 2774.

12/06/2020 tarihli ve 2019/74 Esas 2020/29 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

H. Suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi

Suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesini düzenleyen FSEK'nun 81/14. fıkrası aynen şöyledir:

“Bu Kanunda tanımlanan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, ilgili tüzel kişi hakkında Türk Ceza Kanunu'nun tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

Fıkranın atıf yaptığı TCK 60/1'e göre, bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen bandrol suçundan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir. Yararına işlenen bandrol suçu işlenen özel hukuk tüzel kişileri hakkında da müsadere hükümleri uygulanır (TCK 60/2). Ancak işlenen suça göre daha ağır sonuç doğabilecek durumlarda hâkim bu tedbirleri uygulamaktan vazgeçebilir (TCK 60/3).

IV. SONUÇ

Eser sahipliğine yönelik hak ihlallerini kaynağında kurutmayı, devletin vergi kaybını önlemeyi, bireyi menşei belirsiz bilgi ve düşüncelerden korumayı amaçlayan zorunlu bandrol sistemi 07/06/1995 tarihinde mevzuatımıza girmiştir. Bu sistemin kusursuz bir şekilde işlemesi için, güçlü denetim ağı kurulmuş, re'sen takibi gereken suç tipleri ihdas edilmiştir.

Bu düzenlemeyle, zorunlu bandrole tabi eserleri basan, çoğaltan, işyerleri, işi yaptıran kişiden bandrol talep formu ve taahhütnamesinin bir kopyasını almak, saklamak ve istendiğinde yetkili makamlara ibraz etmekle yükümlü kılınmıştır (FSEK m.81/3).

Bandrollü eserlerin, yol, meydan, pazar, kaldırım, iskele, köprü ve benzeri yerlerde satışı yasaklanmıştır. Yasağa aykırı fiiller kabahat sayılmıştır (FSEK m.81/7).

Bandrollü eserlerin, açık alanlarda satışını yasaklanması, takip ve

denetimi zor olan alanlarda korsan eser satışını önlemek için getirilmiş bir düzenlemedir.

Zorunlu bandrol sisteminin denetimi için il denetim komisyonlarının kurulması öngörülmüştür. Bu komisyonlar, zorunlu eserlerin basıldığı, çoğaltıldığı, dağıtıldığı yerleri her zaman denetleme yetkisine sahiptir. Denetlemede ele geçen bandrol zorunluluğuna aykırı eserler için adli soruşturma evrakı düzenler (FSEK m.81/5).

Kanun koyucu, idari önlemlerle yetinmemiş, zorunlu bandrol rejimini aykırılık oluşturabilecek bütün ihtimalleri göz önünde bulundurarak altı ayrı suç tipi öngörmüştür. Bu suçlardan biri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği için geriye beş suç tipi kalmıştır.

Fikri mülkiyet suçlarının takibi şikâyete bağlıdır. Örneğin, manevi, mali ve bağlantılı haklara tecavüz (FSEK m.71), marka hakkını ihlal (SMK 30/1), haksız rekabet (FSEK m.83/1, TTK 62/son) suçlarından soruşturma yapılabilmesi için hak sahibinin şikâyette bulunulması gerekir. Kanun koyucu, haklara tecavüzü önlemeyi amaçlayan bandrol suçlarında bu genel kuraldan ayrılmış, bandrol suçlarının tamamını re'sen takibi gereken suç olarak nitelemiştir. Usule ilişkin bu güçlü korumayı esasa da yansıtarak bandrol suçları için diğer fikri mülkiyet suçlarından daha ağır cezalar öngörmüştür.

Böylece, zorunlu bandrol sistemi adli ve idari anlamda en yüksek korumaya sahip bir fikri mülkiyet kurumu haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

Bayrak, Önder. *Uygulamada Telif ile Bandrol Suçları*. Eğitim Yayıncıları Meslek Birliği, 2021

Kaynak, Ali Osman. *Fikri Mülkiyet Suçları ve Soruşturma Usulü*. Eğitim Yayınları, 2019

Yavuz, Levent, Türkay Alica ve Fethi Merdivan. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*. Seçkin Yayıncılık. 2013

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21225, K. 2022/2403, 10.02.2022.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2018/19-181, K. 2018/349, 10.07.2018.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21486, K. 2022/2937, 17.02.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2022/6220, K. 2022/15650, 03.11.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/19154, K. 2022/1847, 07.02.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2022/5643, K. 2022/16025, 10.11.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/12217, K. 2021/12426, 13.10.2021.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/12230, K. 2022/16574, 21.11.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2022/4096, K. 2022/12462, 22.09.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21307, K. 2022/1792, 27.01.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21163, K. 2022/2529, 14.02.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/19154, K. 2022/1847, 07.02.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/21486, K. 2022/2937, 17.02.2022.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/11901, K. 2021/10216, 20.09.2021.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2015/14018, K. 2015/6868, 10.11.2015.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2015/12050, K. 2016/1048, 02.02.2016.